

WayScience

**1st International Scientific
and Practical Internet Conference**

**«Integration of Education, Science and Business
in the Modern Environment: Winter Debates»**

I Міжнародна науково-практична інтернет-конференція

«Інтеграція освіти, науки та бізнесу в
сучасному середовищі: зимові диспути»

Матеріали подані в авторській редакції. Редакція журналу не несе відповідальності за зміст тез доповіді та може не поділяти думку автора.

Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові диспути: тези доп. I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 6-7 лютого 2020 р. – Дніпро, 2020. – Т.2. – 571 с.

(Integration of Education, Science and Business in the Modern Environment: Winter Debates: abstracts of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference, February 6-7, 2020. – Dnipro, 2020. – P.2. – 571 p.)

I Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові диспути» присвячена пошуку новітніх ідей для розвитку нашої держави на міжнародному, національному та регіональному рівнях.

Тематика конференцій охоплює всі розділи Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience», а саме:

- державне управління;
- філософські науки;
- економічні науки;
- історичні науки;
- юридичні науки;
- сільськогосподарські науки;
- географічні науки;
- педагогічні науки;
- психологічні науки;
- соціологічні науки;
- політичні науки;
- інші професійні науки.

ВПЛИВ ВИВЧЕННЯ КУРСІВ АКАДЕМІЇ CISCO НА ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Іванова І.В.

Харківський коледж Державного університету телекомунікацій, викладач
вищої категорії, старший викладач, завідувач навчально-методичним кабінетом,
sherif60@ukr.net

Швидкий розвиток комп'ютерних мереж викликав глобальний недостачу фахівців, компетентних в області впровадження і обслуговування рішень з організації цих мереж. Водночас, для того, щоб успішно влитися у світові тенденції підготовки фахівців цього напрямку, зараз здобувачам фахової передвищої освіти (за кваліфікаційним рівнем фахового молодшого бакалавра) необхідний доступ до широких можливостей навчання з метою подальшого працевлаштування.

Не секрет, що знання, які пропонує зараз класична система підготовки молодших спеціалістів, все менше відповідають реальним вимогам сучасного ринку праці у сфері телекомунікаційних та інформаційних технологій, прийнятому новому закону України Про фахову передвищу освіту та підготовки у подальшому фахових молодших бакалаврів.

У Харківському коледжі Державного університету телекомунікацій (далі – коледж) розпочата реалізація та успішно втілюється концептуально нова освітня модель, яка забезпечує випускникам теоретичну та практичну підготовку згідно вимог потенційних роботодавців, незаперечні конкурентні переваги на ринку праці, привабливість їх для компаній та пріоритетність серед випускників інших навчальних закладів за спорідненими спеціальностями.

Освітні установи та некомерційні організації усього світу співпрацюють з академією CISCO в рамках програми мережних академій для надання

студентам практичного досвіду роботи з сучасними мережними технологіями та забезпечення їхньої готовності як до роботи в сфері ІТ, так і до продовження освіти у цій галузі.

Саме тому, у коледжі постійно приділяється велика увага практичній підготовці студентів вже з першого курсу, розширенню співпраці з партнерами коледжу – провідними компаніями: Huawei, Triolan, Воля, MAXNET, Lifecell, CISCO, завдяки яким лабораторії поповнюються новітнім обладнанням.

С першого курсу, незважаючи на поки що загальноосвітню підготовку, студентів при вивченні базових предметів (математика, інформатика, фізика) викладачі постійно орієнтують на зв'язок з дисциплінами професійної підготовки. Саме тому курси академії CISCO увійшли як окремі складові тем предмету Інформатика.

На другому, третьому та четвертому курсах здобувачі вищої освіти вивчають дисципліни професійної підготовки, а тому для досягнення мети підготовки справжніх фахівців, більша частка курсів академії CISCO увійшла до дисциплін саме професійного циклу.

Спеціалісти компаній проводять майстер класи, залучають студентів до участі в конференціях та вебінарах, сприяють працевлаштуванню випускників.

Співпраця з міжнародною академією CISCO відкриває нові можливості доступу до новітніх інфокомунікаційних технологій як для студентів коледжу, так і для викладачів. Саме впровадження курсів академії CISCO в дисципліни, які викладаються в коледжі, є новим напрямком освітньої діяльності з підготовки молодших спеціалістів.

Система підготовки та сертифікації CISCO Systems фактично стала світовим галузевим стандартом і еталоном в області підготовки і сертифікації спеціалістів галузі інфокомунікаційних технологій.

Академія CISCO співпрацює з освітніми установами більш 180 країн, некомерційними і неурядовими організаціями, суспільними центрами, які надають навчальні приміщення, устаткування для комп'ютерних лабораторій і кваліфікованих інструкторів. В свою чергу, CISCO надає інтерактивну

навчальну програму, засоби віртуального навчання, освітню підтримку, навчання і можливості для професійного розвитку інструкторів.

Навчання з курсів академії CISCO надається шляхом доступу до мультимедійних онлайн-навчальних курсів та засобів онлайн-тестування, консультацій та підтримки з боку інструкторів академій, а також проведення лабораторних робіт на обладнанні CISCO, під час яких слухачі можуть набути практичні навички побудови локальних і глобальних мереж.

Здобувачі освіти виконують практичні навчальні завдання і мають доступ до емуляторів мереж для розвитку стійких професійних навичок в галузі інфокомунікаційних технологій.

Методичні матеріали подаються слухачам в електронному вигляді в навчальному класі через Internet.

По закінченню курсу здобувачі освіти здають іспити і мають можливість отримати міжнародний сертифікат. Усі іспити складаються безпосередньо на сайті CISCO Systems.

Результати проходження курсів впливають на остаточну оцінку знань студентів з дисциплін в межах яких викладаються курси.

Навчання дозволяє студентам – майбутнім фахівцям:

- отримати професійні знання та навички роботи з найновішими та найбільш використовуваними на IT-ринку технологіями та програмними продуктами;
- оптимізувати свої розумові ресурси при реалізації найскладніших проектів;
- підтвердити високу мотивацію до роботи та підвищити професійну привабливість в очах потенційних роботодавців;
- навчаючись в коледжі зробити вигідні інвестиції в власну кар'єру в майбутньому та знайти високооплачувану роботу.

Курси Мережної академії CISCO схвалені Міністерством освіти України для викладання в старших класах школи. Більшість українських шкіл, коледжів

та університетів включили програму Мережної академії до свого освітнього процесу.

Першим вищим навчальним закладом, який запровадив курс CISCO у освітній процес, став Національний університет «Києво-Могилянська академія».

Ні для кого не секрет, що інноваційні зміни в освітньому процесі – це запорука успіху будь-якого навчального закладу! Саме тому і Харківський коледж Державного університету телекомунікацій 12 лютого 2019 року отримав сертифікат Мережевої академії CISCO і має право використовувати курси CISCO у навчальному процесі.

Список літератури:

1. Про вищу освіту, Закон України від 01.07.2014 №1556-VII.
2. Про фахову, Закон України від 09.08.2019 № 2745-VIII.
3. Морзе Н.В. Як навчати вчителів, щоб комп'ютерні технології перестали бути дивом у навчанні? / Н.В. Морзе // Комп'ютер у школі та сім'ї. – № 6 (86). – 2010. – С.10-14.
4. Вачевський М.В. Маркетинг. Формування професійної компетенції. Підручник.// М. Вачевський. – К.: Професіонал, 2005. – 512 с.

НАВЧАННЯ ПИСЬМА НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Іванченко Л.М.

старший викладач кафедри англійської мови
технічного спрямування №1, факультету лінгвістики
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна

Вміння писати англійською мовою набуває все більшого значення. В наш час молодь має можливість багато подорожувати, працювати в іноземних фірмах, брати участь в міжнародних конференціях та програмах обміну, спілкуватись через Інтернет. Все це вимагає вміння заповнювати анкети, вести ділове листування, складати резюме, писати есе та доповіді. Тобто необхідно вміти висловлювати свої думки та ідеї в письмовій формі.

За останні роки ставлення до навчання письма змінилося. Його роль постійно збільшується, і письмо розглядається як резерв ефективності навчання іноземної мови. Треба зазначити, що письмо є продуктивним видом діяльності, коли людина записує мову, щоб передати її іншим. Продуктом такої діяльності є мовленнєве відтворення або текст. Як вид мовленнєвої діяльності, письмо базується на вмінні писати. Вміння писати є дуже складним явищем і воно базується на таких навиках, як написання знаків письма, правильне перекодування звуків мови в графічні знаки, побудова письмового висловлювання, лексичні та граматичні навички письма. При навчанні письму важливу роль відіграють сприйняття, мислення, пам'ять та увага. Письмове мовлення – це вміння поєднувати слова в письмовій формі для вираження своїх думок. Продуктивне письмове мовлення можна розділити на навчальне письмове мовлення та комунікативне письмове мовлення. Навчальне письмове

мовлення – це виконання різноманітних вправ, які спрямовані на оволодіння продуктивними лексико-граматичними навиками, мовними вміннями. Комунікативне письмове мовлення – це вид мовленнєвої діяльності, який направлений на спілкування в письмовій формі. Метою навчання такому письмовому мовленню є вміння створювати різні типи письмових повідомлень текстів. Письмовий текст – це продукт письмового мовлення. Письмовими текстами можуть бути заповнення анкет, написання резюме, офіційних листів та відповідей на них, написання рецензій, анотацій, доповідей, статей тощо.

Навчання писемному мовленню пов'язане з іншими видами мовленнєвої діяльності – аудіюванням (диктанти, перекази, заповнення таблиць), читанням (після текстові вправи, відповіді на запитання, закінчення оповідання), говорінням (інтерв'ю з подальшим письмовим викладом інформації, обговорення з записом аргументів).

Метою навчання іноземному писемному мовленню є формування у студентів комунікативної компетенції, яка включає в себе знання письмових знаків, правописання слів, лексики, граматики, письмових текстів, вміння створювати різні види повідомлень, володіння засобами виражати свої думки в письмовій формі [1].

Основними методами навчання іншомовного письма і писемного мовлення є вправи та завдання. В вправах завжди є мета. Вправа спрямована на вдосконалення способу виконання дії. Кожна вправа повинна формувати відповідний навик, або розвивати наступні вміння:

- робити виписки з тексту, записи, тези, конспекти;
- писати короткі вітання до видатних дат;
- писати твори та есе;
- заповнювати анкети;
- писати особисті листи за зразком і без опори на зразок, використовуючи матеріал однієї або декількох тем, засвоєних при усному мовленні і при читанні;
- описувати різні факти, події, враження;

- складати письмові опори для усних висловлювань (доповідей, рефератів).

Зміст навчання повинен бути інформативним і базуватись на аутентичному матеріалі.

В сучасній методиці процес навчання іноземної мови розглядається, як безперервний, послідовний, з виконанням вправ та завдань. Якість виконання позначається на успішності оволодіння писемною діяльністю з іноземної мови.

Навчання писемному висловлюванню думок відбувається за допомогою підготовчих та мовленнєвих вправ та завдань. Під час навчання іноземної мови обробляються три види писемної мовленнєвої діяльності:

1. Контрольоване письмо (Controlled writing):

- 1) написання букв;
- 2) написання слів;
- 3) складання речень або списування.

2. Спрямоване письмо (Directed or Guided writing):

Письмова робота виконується згідно зазначеного завдання.

3. Вільне письмо (Free writing).

Якщо на заняттях з іноземної мови систематично використовувати комплекс вправ та завдань з навчання письма та писемного мовлення, це значно підвищить ефективність навчання та буде сприяти формуванню іншомовної комунікативної компетенції студентів.

В процесі навчання іноземної мови треба постійно розвивати у студентів вміння висловлювати свої думки в письмовій формі іноземною мовою. В цих роботах необхідно оцінювати не тільки грамотність, але й різноманіття лексики, зв'язаність висловлювання, композицію та т.і.

Але студенти часто висловлюють одну й ту ж думку різними способами. Їх необхідно відучати від повторів, а привчати грамотно і логічно формулювати аргументи. Треба навчити студентів користуватися вводними словами, розширювати словниковий запас, щоб досягти поставленої комунікативної задачі.

Навчання письму можна поділити на декілька етапів:

- 1) навчальний (формування техніки письма);
- 2) формування лексико-граматичної структури письма;
- 3) синтаксичний аспект навчання письма;
- 4) фіксований (використання письма як засобу спілкування).

До підготовки письмових завдань треба підходити творчо. На першому етапі готувати кросворди, загадки, вправи на копіювання текстів та т.і. На другому та третьому етапах готувати дидактичні, професійно-орієнтовані вправи. На четвертому етапі враховувати майбутню спеціальність студентів і готувати професійно-ситуаційні завдання. Тобто використовувати ігри (рольові, сюжетні, ділові).

Процес оволодіння письмом має виховний вплив на студентів, розвиває як пізнавальні, так і професійні інтереси, розвиває мислення, формує позитивну мотивацію до навчання іноземної мови.

В педагогічному процесі навчання іноземної мови в немовних вузах необхідно враховувати актуальність письма не як додаток до звукового мовлення, а як складне, автономне мовленнєве вміння.

Для цього необхідно приділяти достатньо часу письму на кожному занятті. Навчання письму повинно мати професійно-орієнтований підхід, керуватись поетапним навчанням, розвивати навички письма, враховуючи принципи написання слів, мати творчий підхід до складання завдань, навчити етикету при написанні листів, звітів, анотацій, рефератів та т.і., підтримувати пізнавальний інтерес, враховувати індивідуальний підхід, розвивати навички самостійної роботи студента.

Вміння писати іноземною мовою підвищує рівень комунікативної компетенції студентів, надає їм можливість брати участь в програмах обміну та міжнародних конференціях, складати іспити міжнародного зразку.

Таким чином, письмо може стати однією з рівноправних ланок, яка здатна сформувати мотивацію в навчанні іноземної мови у студентів немовних вузів.

Список літератури:

1. Мильруд И.П. Журнал «Иностранные языки в школе» - 1997 №2 с. 5-11

Тематика: Економічні науки

ТАКСОНОМІЯ БЕНДЖАМІНА БЛУМА ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Івах С.С.

Бондаренко С.М.

Харківський державний автомобільно-дорожній коледж
викладач першої категорії, викладач вищої категорії

Перш ніж провести заняття, викладач ставить перед собою конкретні цілі та завдання, серед них – навчити студентів висловлювати власну думку, дати їм знання, сформувані у них критичне мислення.

Для того, щоб перевірити, чи досягнуто поставлені цілі, викладач може провести опитування студентів. Для цього можна використати шість критичних запитань, які побудовані на відомій таксономії навчальних цілей та результатів Бенджаміна Блума.

Таксономія – це ієрархічно побудована система цілей і результатів від простої до складної. Вперше поняття «таксономія» виникло в біології. Цей термін запропонував швейцарський ботанік Огюстен Декандоль у 1813 році. Американський психолог Бенджамін Блум у 1956 році розробив класифікацію рівнів мислення, яку назвав таксономією.

Таксономія Блума – це таксономія педагогічних цілей в пізнавальній сфері. Вона пропонує класифікацію завдань, які встановлюють викладачі студентам, і, відповідно, цілей навчання; ділить освітні цілі на три сфери: когнітивну, афективну і психомоторну. Ці сфери можна приблизно описати словами «знаю», «відчуваю» і «створю» відповідно. Усередині кожної окремої

сфери для переходу на більш високий рівень необхідний досвід попередніх рівнів, що розрізняються в даній сфері. Мета таксономії Блума – мотивувати викладачів зосереджуватися на всіх трьох сферах, пропонуючи, таким чином, найбільш повну форму навчання.

Нижче ми розшифруємо їх мету та результати їхньої діяльності..

Таблиця 1

Класифікація завдань таксономії Блума

Навчальна мета	Результат
Знання	запам'ятовування і відтворення студентами навчальної інформації, включаючи поняття, терміни, принципи
Розуміння	здатність студентів сприймати викладене й передавати в іншій формі (своїми словами, за допомогою графіків), прогнозувати майбутні наслідки
Застосування	вміння використовувати вивчений матеріал у конкретних умовах і нових ситуаціях; застосування правил, методів, принципів, теорій
Аналіз	уміння студентів розділяти матеріал на окремі складові, порівнювати частини, встановлюючи їхні взаємозв'язки, розуміючи структуру їхньої організації
Синтез	вміння комбінувати елементи, щоб одержати ціле з новими властивостями
Оцінювання	вміння оцінювати значення того чи іншого матеріалу для конкретної мети: студент оцінює логіку побудови матеріалу у вигляді письмового тексту, оцінює відповідність висновків уже даним.

Таксономію Блума легко застосувати при підготовці завдань з вивчення економічних дисциплін. Найлегше розвивати навички низького рівня мислення: вивчити основні терміни, обчислити формулу. Однак, щоб переконатися, що студент не просто запам'ятає, а й зрозуміє та закріпить в пам'яті інформацію, необхідно розвивати навички високого рівня мислення.

Наприклад, проаналізувати ряд показників з певної теми, згрупувати їх відповідно до виділених критеріїв, знайти спільне та відмінне, висловити власну думу, аргументуючи її. Щоб досягти найвищого рівня та переконатися, що ключова інформації надовго відкладеться в пам'яті, необхідно заохочувати студентів до створення власних проектів, опитувань, досліджень.

Розглянемо 6 критичних запитань відповідно до таксономії Блума.

1. Запитання на знання.

Це найнижчий рівень запитань, який вимагає механічного запам'ятовування інформації. Інформацію студент відтворює фактично в тому самому вигляді, у якому отримав її. Студентові досить знати фрагменти матеріалу для того, щоб успішно відповісти на запитання. Запитання використовують для перевірки знань студента.

Приклад: дайте визначення поняттю «Основні фонди».

2. Запитання на розуміння інформації.

Студент повинен подумати, як факти чи визначення пов'язані між собою, як групуються в категорії.

Приклад: з'ясуй, від чого залежить збільшення заробітної плати.

3. Запитання на застосування інформації.

Запитання на застосування дають можливість досліджувати проблеми та вирішувати їх. Такі запитання досить складні, оскільки натякають на нестандартні відповіді та пошук рішень.

Приклад: поясни, як зміниться величина витрат від зростання обсягів виробництва.

4. Запитання на аналіз інформації.

Аналіз вимагає від студента вміння з'ясовувати причини, наслідки, мотиви, узагальнювати інформацію та робити висновки

Приклад: порівняй, як зміняться обсяги будівництва від впровадження нової будівельної техніки.

5. Запитання на синтез.

Якщо запитання на застосування обмежуються вирішенням проблем на підставі відомої інформації, то запитання на синтез дають можливість використовувати власні знання та досвід студента для вирішення проблеми. Запитання на синтез можуть охоплювати значну кількість різноманітних запитань.

Приклад: сформулюй мотиваційні заходи для персоналу.

6. Запитання на оцінку.

Такі запитання ставляться студентам для того, щоб вони поміркували, наприклад, «правильно» чи «неправильно». Для прийняття рішення та вирішення проблем необхідне мислення саме такого рівня. У запитань на оцінку не може бути однієї правильної відповіді.

Приклад: чи правильні дії вчинило керівництво в умовах банкрутства підприємства.

В цілому, таксономія Блума підкреслює необхідність викладача надихати студентів до використання умінь та навичок високого рівня. Таким чином, інформація запам'ятається студентам на довше, в той час, як використання лише основ призведе до того, що вивчене згодом забудеться. Беручи таксономію Блума за основу при вивченні економічних дисциплін, викладач зможе виховати індивідуумів, здатних критично мислити, оцінювати інформацію та впевнено застосовувати отримані знання в обраній професії.

Список літератури:

1. Пометун О. І., Сущенко І. М. Навчаємо мислити критично: посібн. для вчит. Дніпро: ЛПРА, 2016.
2. Таксономія Блума. Вікіпедія. URL: goo.gl/bb7R92 (дата звернення: 05.02.2020).

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ЖИТТЄВИХ ЗАВДАНЬ НА САМОВИЗНАЧЕННЯ

Ільницький В.О.

аспірант кафедри психології та педагогіки
Національного університету «Острозька академія»

Відомо, що політична поведінка стимулюється такими соціально-психологічними механізмами, як персоналізація, персоніфікація, ідентифікація, цілепокладання, рефлексія, які у процесі вчинкового діяння накладаються один на одного [1, с. 16]. Як наслідок – участь громадян у політичному житті суспільства характеризується особливим співвідношенням усвідомленої і різних форм неусвідомленої, спонтанної активності, раціональних та ірраціональних спонук.

Відповідальну громадянську та політичну активність насамперед пов'язують із належною усвідомленістю та цілеспрямованістю, активним, наповненим сенсом життям, яке суб'єкт спрямовує на постійне вдосконалення себе як громадянина країни, виявляє соціальну самореалізацію через суспільну спрямованість і громадянську позицію [1].

Серед раціональних чинників політичної активності, що характеризується вмотивованістю та цілеспрямованістю, ключове місце посідають психологічні процеси постановки і вибору цілей суб'єктом політичної дії; здатність обирати засоби, що відповідають цілям; прагнення отримати вичерпну інформацію [3].

Зважаючи на вищевикладене, більш докладно охарактеризуємо роль механізмів цілепокладання та рефлексії у формуванні відповідальної громадянської активності молодшої людини. У зв'язку з цим зауважимо, що процес цілепокладання вирізняється «структурованістю майбутнього» [1] й

передбачає постановку перед собою певних особистісних чи суспільних цілей, аналіз шляхів їх досягнення за конкретних умов сьогодення, аналіз того, за який час, в який спосіб та за допомогою яких засобів необхідно здійснювати відповідні дії. Тобто, особистість на власний розсуд конструює майбутнє завдяки вибору пріоритетних цілей.

На нашу думку, вибір суспільно значимих цілей тісно пов'язаний із постановкою на особистісному рівні життєвих завдань на саморозвиток особистості, серед яких – «завдання на самопізнання, самовизначення, саморегуляцію, самоздійснення» (О. Савченко, Т. Титаренко та ін.).

Громадянська та політична активність студентської молоді формується на тлі процесів особистісного та професійного самовизначення, вибору життєвого шляху, пошуку власного способу життєдіяльності, адже «саме в юнацькому віці у людини з'являється стійка потреба у самовдосконаленні, наближенні до ідеалу, що пов'язано з усвідомленням коригуванням різних аспектів свого «Я»-образу (фізичного, соціального, духовного, морального, професійного тощо)» [2]. При цьому важливу роль відіграють рефлексивні механізми забезпечення даного процесу.

Для визначення розвитку рефлексивних здібностей, що забезпечують процес самовизначення студентів, нами було використано методику «Життєві завдання на саморозвиток», розроблену О. Савченко та Я. Домановою. Означені вище чотири групи життєвих завдань конкретизовано у твердженнях, які досліджувані оцінювали на ступінь актуальності за 4-бальною шкалою, де: 0 балів – абсолютно не актуально; 1 бал – практично не актуально; 2 бали – актуально певною мірою; 3 бали – надзвичайно актуально.

Завдяки електронному анкетуванню було опитано 92 студенти II – III курсів Національного університету «Острозька академія».

Автори методики розглядають самовизначення як «процес визначення та втілення в діяльності своєї позиції, що відображає найсуттєвіші особистісні цінності та смисли» [2, с. 169].

Розглянемо відсотковий розподіл результатів за шкалою *«Завдання на самовизначення»*.

Для 37 % опитаних завдання *«Чітко визначити своє ставлення до життя, усвідомити власну життєву позицію, принципи життя»* є дуже актуальним; для 32,6 % – актуальне певною мірою; для 28,3 % – практично не актуальне; для 2,2 % – абсолютно не актуальне.

39,1 % респондентів завдання *«Навчитися ставити перед собою реальні цілі»* визнали актуальним певною мірою; 34,8 % – дуже актуальним; 23,9 % – практично не актуальним; 2,2 % – абсолютно не актуальним.

Для 45,7 % опитаних завдання *«Навчитися визначати пріоритетні (найбільш значущі) цілі в житті та підпорядковувати другорядні цілі більш важливим»* є актуальним певною мірою; для 32,6 % – дуже актуальним; для 19,6 % – практично не актуальним; для 2,2 % – абсолютно не актуальним.

37 % опитаних охарактеризували завдання *«Сформувати позитивне ставлення до себе, повагу до власних бажань та потреб»* як актуальне певною мірою; 32,6 % – дуже актуальне; 28,3 % – практично не актуальне; 2,2 % – абсолютно не актуальне.

Для 45,7 % опитаних завдання *«Розробити різні варіанти розвитку свого майбутнього, усвідомлено обрати одну із перспектив для подальшої реалізації»* актуальне певною мірою; для 28,3 % – дуже актуальне; для 15,2 % – практично не актуальне; для 10,9 % – абсолютно не актуальне.

54,3 % респондентів визнали завдання *«Скорегувати ті аспекти особистості, які заважають досягати успіху; розвивати ті сторони особистості, які можуть компенсувати недоліки»* актуальним певною мірою; 30,4 % – дуже актуальним; 15,2 % – практично не актуальним.

Для 43,5 % опитаних завдання *«Визначити та відпрацювати ті способи вирішення життєвих проблем, які найбільш відповідають головним принципам життя та особливостям характеру»* – актуальне певною мірою; для 26,1 % – дуже актуальне; для 26,1 % – практично не актуальне; для 4,3 % – абсолютно не актуальне.

У середньогруповому розподілі за шкалою «Завдання на самовизначення» 19,57 % опитаних продемонстрували високий рівень розвитку рефлексивних умінь, 45,65 % – середній, а 34,78 % – низький.

Згідно із О. Савченко, респонденти, які отримали високі показники за досліджуваною шкалою, «вважають за доцільне визначати своє ставлення до себе як до «автора» свого життя, тобто сформувати певну життєву позицію. Такі люди прагнуть швидко оцінювати ситуації та свій стан, формувати критерії успішності власної діяльності, визначатися зі способами реалізації найбільш значущих цінностей. При цьому вони вважають за необхідне розробляти декілька варіантів та обирати найбільш оптимальну для реалізації перспективу, прагнуть змінювати ті аспекти своєї особистості, які заважають їм досягти успіху, та компенсувати їх більш сильними рисами. Для них важливо відчувати, що їхні дії, засоби розв’язування складних життєвих проблем, прийоми саморегуляції відповідають їх життєвим принципам. Такі особистості не використовують пошук соціальної підтримки як засіб подолання життєвих труднощів, оскільки відчують у собі сили самостійно долати проблеми» [2, с. 170].

Таким чином, зважаючи на означене вище, можемо зробити висновок, що надзвичайно важливою є проблема актуалізації розвитку рефлексивних умінь, які сприяють розв’язанню життєвих завдань студентів на самовизначення, оскільки значна частина опитаних продемонструвала їх загальний низький рівень.

Перспективи подальших досліджень в означеному контексті вбачаємо у проведенні кореляційного аналізу презентованих даних із результатами за методикою Г. Циганенко «Опитувальник визначення механізмів політико-ідеологічного самовизначення (ОМПІС)».

Список літератури:

1. Політична участь молоді сучасної України: психологічні чинники активізації : монографія / за наук. ред. Л. О. Кияшко. – К. : Міленіум, 2014. – 216 с.

2. Савченко О. В. Рефлексивна компетентність: методи та процедури діагностики : монографія / О. В. Савченко. – Херсон : ПП Вишемирський, 2016. – 286 с.

3. Політологія: Навч. посіб. для студентів, викладачів ВНЗ / За ред. М.П. Гетьманчука. – К., 2010. – 415 с.

URL: <https://pidruchniki.com/1584072017084/politologiya/politologiya> (дата звернення: 30.01.2020).

Тематика: Економічні науки

ЖИЗНЕСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК МОДЕЛЬ ЕГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ НЕСТАБИЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СРЕДЫ

Кайдановский С.П.

Рыночная экономика ставит отечественные предприятия перед необходимостью борьбы за свой сегмент рынка. Победителями в этой борьбе являются те, кто смог в наибольшей степени приспособиться к данным условиям хозяйствования, кто обладает способностью не только выдержать рыночную конкуренцию, но и обеспечить свою финансовую стабильность, базу для нормального функционирования и дальнейшего развития.

Изучив литературные источники, посвящённые данному вопросу, можно выделить несколько вариантов определения жизнеспособности предприятия.

Так, Модорская Г. Г. считает, что основой приспособления предприятия к условиям кризиса, основой его выживания и развития является технологическое совершенствование производства в широком смысле слова. Постоянные капиталовложения в новую технику и технологии становятся для всех предприятий непреложной закономерностью. Технологическое развитие –

это необходимое условие жизнеспособности предприятия в фазе депрессии и перехода к экономическому развитию [1, с.20].

Существует точка зрения, что жизнеспособность и финансовая устойчивость являются аналогичными понятиями. Дудкина Л. А. пишет, что становление финансового рынка увеличило возможности в приобретении необходимых денежных ресурсов для реализации индивидуального воспроизводства, но в то же время поставило предприятие перед необходимостью оценки его финансовой надёжности и его финансовой устойчивости (жизнеспособности). Финансовая устойчивость представляет одну из качественных характеристик финансового состояния предприятия. К ним также относят: эластичность финансовой стратегии предприятия, её приспособляемость к изменению конъюнктуры финансового рынка; полное финансовое обеспечение процесса индивидуального воспроизводства; возможность и способность предотвращения банкротства; сведения к минимуму финансового риска в процессах инвестирования денежных средств. В основе экономического развития предприятия и его финансовой устойчивости находится необходимость инвестирования денежных средств, накопление капитала [1, с.23].

Пинкас М. Н. и Груздева Л. Г. считают, что в условиях рынка предприятию для обеспечения жизнеспособности важно знать уровень своей зависимости от внешних кредиторов [1, с.31].

Жизнеспособность предприятия, по мнению Борисовой М.С. - комплексная характеристика состояния динамического равновесия предприятия в совокупности управленческих и производственно-экономических отношений и выражается при помощи наборов ключевых показателей эффективности, таких как критерии и агрегированные показатели устойчивого и сбалансированного функционирования в условиях благополучной и неблагоприятной внешней среды [2, с. 10].

По мнению М. Благутина, С. Келлера, К. Прайса, А. Точина, жизнеспособность предприятия это умение координировать свою

деятельность, решать задачи и обновляться быстрее, чем это делают конкуренты, чтобы сохранять исключительно высокую эффективность в течение долгого времени [3, с. 50].

Матузов Д.Ю. дает характеристику жизнеспособности предприятия в контексте ресурсного подхода, считая его наиболее эффективным инструментом для ее оценки. Он рассматривает жизнеспособность предприятия как комплексную характеристику эффективности использования совокупности стратегических ресурсов, которая выражается через наборы ключевых показателей устойчивого развития предприятия в условиях нестабильной внешней среды. Т.е. под жизнеспособностью организации автор понимает такое состояние организации, которое достигается при наиболее эффективном использовании его стратегических ресурсов, которые позволяют ему осуществлять устойчивую динамику роста стоимости бизнеса в условиях возникновения внешней и внутренней экономической угрозы [4, с. 29].

Скотт Келлер, Колин Прайс приводят на примере компании Coca-Cola признаки жизнеспособности в виде текучести кадров, удовлетворенности сотрудников руководством, показателей уровня коммуникации внутри компании и вовлеченности сотрудников в выполнение общих целей [5].

С точки зрения Алехина А.Б., жизнеспособность предприятия определяется как способность предприятия достигать собственные экономические цели, т.е. удовлетворять интересы собственников (высшего менеджмента) на длительной основе за счет собственных возможностей (без помощи извне) [6, с. 23].

Пальшина Т. Д., Левченко С. А. и Макина С. А обозначили следующие принципы экономического поведения, которыми должны поэтапно руководствоваться предприятия в своей хозяйственной деятельности для поддержания жизнеспособности. На первом этапе корпорация должна обеспечить гарантированный минимума дохода, достаточный для того, чтобы выплатить обычные дивиденды и осуществить сбережения для реинвестиций, предупреждение потерь, а не максимизация прибыли необходимой для

выживания. Обезопасив себя с точки зрения выживания, корпорация приобретает свободу в выборе целей. И тогда на втором этапе достижение максимально возможных темпов роста корпорации, измеряемого продажами, выдвигается в качестве главной цели. Способность корпорации к росту, расширению на третьем этапе зависит от способности вводить новшества. Наибольшей жизнеспособностью обладают глубоко диверсифицированные предприятия, способные за счёт большей прибыли в конъюнктурных отраслях, успешно справляться с временным спадом производства на других направлениях [1, с.56].

Савицкая Г. В. отмечает, что способность предприятия успешно функционировать и развиваться, сохранять равновесие своих активов и пассивов в изменяющейся внутренней и внешней среде, постоянно поддерживать свою платежеспособность и инвестиционную привлекательность в границах допустимого уровня риска свидетельствует о его устойчивом финансовом состоянии, и наоборот [7, с.214]. Надо сказать, что данный автор наиболее близко приблизился к понятию жизнеспособности. Однако существование такой экономической категории обозначено не было, и поэтому отсутствует её определение.

По результатам изучения выше изложенных подходов к понятию жизнеспособности можно сделать следующие выводы:

1. У большинства авторов отсутствует чёткое определение такой экономической категории как жизнеспособность, вместо этого обозначаются лишь факторы, оказывающие на её влияние;

2. В тех случаях, когда всё же даётся определение жизнеспособности, оно отождествляется либо с финансовым состоянием предприятия или экономики в целом, либо финансовой устойчивостью. Это является неверным, поскольку данная экономическая категория затрагивает все стороны деятельности предприятия, а не только финансовую составляющую.

3. Также существует мнение, что критерии жизнеспособности должны использоваться предприятиями только в условиях экономического кризиса. Это

мнение является ошибочным, так как именно жизнеспособность организации позволяет ей избегать кризисных ситуаций и в стабильной экономической среде.

Обеспечение жизнеспособности является основной задачей системы управления предприятием, которое в условиях рыночных отношений становится экономически и юридически самостоятельным. Такое положение заставляет сегодня во многом по-другому рассматривать проблемы управления его финансово-хозяйственной деятельностью. В настоящее время происходит объективный процесс возрастания роли и значения таких функций управления, как учет, анализ, планирование и контроль, с одновременным переосмыслением их задач, наполнением новым содержанием.

Автор предлагает под жизнеспособностью предприятия понимать такую модель его функционирования в условиях нестабильной экономической среды, которая обеспечивает его производственно-финансовую устойчивость, наиболее эффективное использование ресурсов и перманентное инновационное развитие за счет своевременного выявления и учета дестабилизирующих факторов и принятия оптимальных решений по восстановлению равновесия.

Список литературы:

- 1) Жизнеспособность экономики (предприятий и регионов России): тез. докл. науч.-практ. конф. 22-23 июня 1993 г.; под. ред. И.Н. Новиковой; Перм. ун-т. – Пермь, 1993. – 155 с.
- 2) Борисова М.С. Стратегическое управление жизнеспособностью промышленного предприятия с применением сбалансированной системы показателей. / Автореф. канд. эконом. наук. – Курск, 2012. – 23 с.
- 3) Благутин М., Келлер С., Прайс К., Точин А. Жизнеспособность организации // Вестник McKinsey. – 2014. – № 31. – с. 49-67.
- 4) Матузов Д.Ю. Обеспечение жизнеспособности организации на основе управления стратегическими ресурсами. / Дис. канд. эконом. наук. – Воронеж, 2016. – 216 с.
- 5) Скотт Келлер, Колин Прайс Жизнеспособность бизнеса, или

Почему эффективности недостаточно. Сфин. [Электронный ресурс]. URL:http://www.cfin.ru/management/controlling/Beyond_performance.shtml?printversion(дата обращения: 05.02.2020).

6) Алехин А.Б. Жизнеспособность промышленных предприятий: формализация и оценка // Вестник Мариупольского державного университета. – 2012. – № 3. – с. 22-31.

7) Савицкая Г. В. Методика комплексного анализа хозяйственной деятельности. М.: ИНФРА-М, 2001. – 288с. – с.195.

Тематика: Політичні науки

КЛОНУВАННЯ ЯК НАЙБІЛЬШ ЗАСТОСОВНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ КАНДИДАТІВ НА ВИБОРАХ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Калинчук Х.В.

Національний університет «Львівська політехніка»,
студентка кафедри політології та міжнародних відносин

У політичному контексті клонування – це одна із найбільш поширених виборчих технологій, яка полягає у використанні кандидатів на виборах, які є однофамільцями певних кандидатів, та/або, які є представниками нещодавно створених організацій, партій, чи приватних підприємств, що мають схожі назви із партією чи організацією реального кандидата. Варто зазначити, що поняття «кандидат-клон» має аналогічне значення із поняттям «кандидат-двійник», тому у політичній науці властиве вживання обох термінів на позначення технічного кандидата, який має конкретні схожі риси з реальним кандидатом.

Дедалі частіше застосування «кандидатів-клонів» у виборчій практиці країн світу підкреслює важливість ретельного аналізу цього аспекту. У цьому

контексті варто проаналізувати працю російського аналітика О. Захарова, який здійснив одне із найбільш ґрунтовних досліджень особливостей використання «кандидатів-клонів» [1]. Науковець виділяє такі типи «кандидатів-двійників»:

1) «дублер», який бере участь у виборах, щоб не допустити безальтернативності виборів, оскільки вибори можуть бути визнані недійсними, якщо балотується тільки один кандидат. Такий кандидат в середньому отримує 1-4% голосів;

2) «помічник», участь якого сприяє успіху «основного кандидата», що може проявлятися у агітації за «основного кандидата» з використанням ефірного часу «кандидата-помічника»;

3) «двійник конкурента», який має на меті відтягнути частину голосів в іншого кандидата [1].

У свою чергу, М. Мухтаров стверджує, що «кандидат-клон» повинен бути чимось схожим із своїм суперником та бути націленим на відтягування у нього голосів. На його думку, є два підвиди «кандидатів-клонів»:

1. Однофамілець або повний тезка іншого кандидата, за якого випадково можуть проголосувати прихильники реального кандидата. Можливе використання кандидата, який має не тільки однакове прізвище з конкурентом, а й працює в організації, яка має схожу назву із назвою організації реального кандидата і зазвичай створена тільки для цієї виборчої кампанії;

2. «Кандидат-однопольник», який зорієнтований на ту саму частину електорату, що й реальний кандидат. Така підставна особа може бути колегою опонента за професією, мати схожий імідж чи бути його земляком. Такий вид «кандидатів-клонів» дуже складно виявити [2].

На думку аналітика П. Романюка, «кандидатів-клонів» використовують для відтягування електоральних голосів від головних конкурентів, яких підтримує значна частина виборців; отримання від реального кандидата неправомірної вигоди; для підвищення впізнаваності імені основного кандидата [4].

Натомість координаторка Громадського руху «ЧЕСНО» В. Думанська підкреслює, що технологія використання «кандидатів-клонів», яка раніше була призначена тільки для «викрадення» голосів у конкретного кандидата, зараз перетворилася на бізнес. Відтак, на думку експертки, певному кандидату можуть запропонувати заплатити за те, щоб його «клон-тезка» не брав участь у виборах [3].

Насамперед варто розуміти, що «кандидати-клони» зорієнтовані на спільні риси, які вони мають з реальним кандидатом. Відтак, ми вважаємо, що повний збіг у прізвищі, імені та по батькові реального кандидата та «кандидата-клона» є більш ефективним, ніж наявність тільки однакового прізвища. Звісно, ще більш результативним, може бути одночасне застосування подібностей і в ПІБ, і в назві організації, від імені якої здійснює діяльність реальний кандидат. Для того, щоб краще ідентифікувати ці аспекти клонування, ми пропонуємо власну класифікацію «кандидатів-клонів». Однак, вважаємо за доцільне «кандидатів-клонів», які зняли свої кандидатури з виборів, розглядати окремо, називаючи їх «псевдоклонами». Всіх інших «кандидатів-клонів», чий імена значилися в бюлетенях у день виборів, можна поділити так:

1. «Прямі клони» - кандидати, які використовують збіги в ПІБ для досягнення своєї мети. Зокрема можна виділити такі підвиди:

- *«абсолютно прямі клони»* - повні тезки реального кандидата - особи, які мають таке ж саме прізвище, ім'я та по батькові.

- *«відносно прямі клони»* - однофамільці реального кандидата, які не мають повного збігу в імені чи по батькові.

2. «Непрямі клони» - кандидати, які, беручи участь у виборах, є представниками організацій, приватних підприємств, чи політичних партій, які мають такі ж самі або схожі назви з відомою політичною партією або з відповідною структурою, з діяльністю якої пов'язаний реальний кандидат.

3. «Повні клони» - особи, які одночасно є однофамільцями реального кандидата і використовують те ж саме найменування організації чи партії, що і реальний кандидат.

Щодо «псевдоклонів», то, ми припускаємо, що метою їх висування на вибори є залякування реального кандидата, вимагання неправомірної вигоди. Таким чином, «псевдоклони» розглядають свою відмову балотуватися як спосіб заробляння грошей або, можливо, здобуття конкретної посади.

Підсумовуючи, варто зазначити, що клонування як процес використання на виборах технічних кандидатів, які є однофамільцями реального кандидата чи представниками організації, назва якої співзвучна з назвою партії, яку представляє реальний кандидат, є «брудною» виборчою технологією, яка нечесним та недемократичним чином впливає на хід виборів. Крім того, використання «кандидатів-клонів» вимагає багато зусиль і ресурсів, а результат, як показує практика, не завжди є виправданим.

Список літератури:

1. Захаров О. Избирательная технология «двойников» [Електронний ресурс] / О. Захаров. – Режим доступу: http://www.compromat.ru/page_12742.htm
2. Мухтаров М. Фальсификация в избирательных кампаниях // Международный журнал гуманитарных и естественных наук. – 2018. – 2. – С. 97-99.
3. ЦВК вперше оприлюднила фото всіх мажоритарників [Електронний ресурс] // Конкурент. – Режим доступу: <https://konkurent.in.ua/publication/43454/tsvk-vpershe-opriludnila-foto-vsikh-mazhoritarnikov/>
4. Що таке технологія «двійників-трійників» і як з нею боротися [Електронний ресурс] // Starkon. City. – Режим доступу: <https://starkon.city/read/experiance/37415/scho-take-tehnologiya-dvijnikov-trijnikov-i-yak-z-neyu-borotisya>

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ГАЛУЗЕВИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ ВНЗ ТА
РОБОТОДАВЦЯМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОБУТТЯ СТУДЕНТАМИ
ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК В ПЕРІОД ПРОХОДЖЕННЯ
ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК**

Калитчук П.П.

викладач технічних дисциплін

«спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії»

Шевага В.П.

викладач технічних дисциплін

«спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії»

Снятинський коледж

Подільського державного аграрно-технічного університету

Перехід економіки країни до ринкових методів господарювання поставив перед вищими навчальними закладами нові завдання: готувати спеціалістів конкурентоспроможних на ринку праці. Конкурентоспроможність на ринку праці розглядається в трьох аспектах: забезпечити належну якість підготовки фахівців відповідного напрямку і спеціальностей; здатність студентів опанувати необхідні професійні знання і уміння. За роки навчання має значно зрости особистісно-професійний потенціал майбутнього фахівця:

- фахівець має бути здатний до роботи з максимальною віддачею своїх сил і знань;

- потреба роботодавців реально оцінити випускників щодо здійснення відповідної професійної діяльності.

У сучасних умовах світовий ринок інтелектуальної праці потребує творчих особистостей з широким кругозором творчих інноваційних знань.

Головне навчити майбутнього фахівця методики опанування спеціальністю і закласти творчі правила відповідної фахової діяльності. Студентів слід навчити логічно думати, правильно аналізувати реальні процеси і приймати оптимальні рішення.

Фахівець ХХІ століття повинен не просто виконувати повсякденну роботу, а продукувати нові ідеї і пропозиції без чого неможливий розвиток в умовах ринкової економіки.

Сучасний заклад вищої освіти має формувати нову генерацію української інтелігенції, яка братиме активну участь у будівництві незалежної держави. Розробляючи модель спеціаліста, який відповідає вимогам ми водночас повинні будувати модель викладача, який формує особистість спеціаліста, що дасть змогу забезпечити науково обґрунтування навчальних планів і програм, способів інтеграції навчального процесу, які втілюють у собі принципи гуманізму.

Наслідування цих принципів відповідно до моделі випускника є основою формування у майбутнього спеціаліста якостей, яких потребують нове століття, нове тисячоліття.

Зміст підготовки молодших спеціалістів у коледжі організований з урахуванням Державних стандартів освіти, документів навчально-методичного забезпечення, науково-педагогічного потенціалу, матеріальної бази та інформаційних технологій. Він зорієнтований на формування фахівців з певною професійною мобільністю та вмінням адаптуватися до динамічних процесів економіки України.

Науково-методичне обґрунтування процесу реалізації освітньо-професійної програми (послідовність вивчення навчальних дисциплін, проведення контролю) визначається структурно-логічною схемою підготовки.

Практична підготовка є однією із визначальних складових процесу підготовки фахівців у вищих навчальних закладах з огляду набуття ними навичок практичної діяльності і майбутнього працевлаштування.

Є багато перспектив спільної діяльності з роботодавцями, яка б могла перетворити їх на партнерів вищих навчальних закладів, зацікавлених у кінцевому і якісному результаті.

Зокрема, можливість створення на рівні центральних органів виконавчої влади та роботодавців тристоронніх консультативних комісій з питань практичної підготовки, які б відіграли вирішальну роль у забезпеченні безупинного обміну інформацією між суб'єктами економічної діяльності і навчальними закладами щодо модернізації переліку спеціальностей і кваліфікацій, визначення реальних потреб у фахівцях, організації практичної підготовки, працевлаштування.

Ключовим питанням організації навчального процесу є нові підходи до практичної підготовки фахівців на всіх етапах здобуття вищої освіти.

Виходячи з цього, в коледжі:

- розроблено і впроваджено в навчальний процес наскрізні програми практики з кожної спеціальності, зміст яких передбачає цілісну систему практичної підготовки, що відповідає вимогам часу і регіональним особливостям. Удосконалені програми комп'ютерної практики відповідно до спеціальностей, які формують у студентів практичні навички із питань комп'ютеризації ділових процесів і дають можливість наблизити навчальний процес до виробництва, оскільки розвиток економіки в ринкових умовах неможливий без комп'ютеризації;

- сформовано комп'ютерну базу даних підприємств для проходження всіх видів практик;

- розроблена і впроваджена система ранньої адаптації випускників на робочих місцях. Керівники груп, які входять в Раду зв'язку з випускниками, систематично подають в маркетингову службу коледжу інформацію з підтвердженням з місць роботи та навчання у ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Питання працевлаштування заслуховуються на педагогічній та методичних радах.

Вимога нашого часу максимально наблизити навчання до практичної діяльності з використанням сучасних методів консультування щодо різних проблем. Практика є першим кроком практичної діяльності студентів, де вони пізнають свою професію, формують мету, виявляють проблеми, розглядають і аналізують конкретні ситуації, отримують ділову інформацію і знаходять критерії та можливі шляхи вирішення практичних проблем в реальних умовах, виробляють навички критично оцінювати роботу підприємства.

Основними завданнями і вимогами підготовки спеціалістів та формування практичних навичок молодших фахівців під час проведення практики є запровадження нових систем навчання, сприйняття всього прогресивного у світовій і вітчизняній практиці, підготовки висококваліфікованих фахівців широкого профілю, безперервність та ступінчастість навчання, його випереджальний характер.

Велике значення у формуванні практичних навичок студентів має їх самостійна робота у всіх технологічних процесах, де студенти повинні показати всі набуті теоретичні знання і вміння, використовувати їх у своїй роботі.

В процесі професійної підготовки увага відповідальних за проведення практики осіб повинна акцентуватися на розвитку творчих здібностей студентів, їх самостійності, умінні приймати рішення, здатності працювати в колективі.

Система забезпечення якості практики повинна бути орієнтована на чітке визначення загальної і конкретної відповідальності керівників баз практики в області забезпечення якості практики.

Зі спеціальності «Агроінженерія» студенти проходять практику в базових сільськогосподарських підприємствах Івано-Франківської та Чернівецької областей.

Переддипломна практика з вибраної спеціальності, яка є вирішальним етапом навчання і проходить в основному на місцях майбутнього працевлаштування студентів, випускники мають можливість оволодіти

професійними навичками, освоїти функціональні обов'язки посадових осіб за місцем майбутньої роботи. В характеристиках та відгуках керівники підприємств відзначають, що студенти коледжу мають відповідну теоретичну та практичну підготовку, вміють приймати правильні професійні рішення відповідно своїй посаді, володіють навичками організаторської і управлінської діяльності підприємств, вміють проводити маркетингові дослідження.

Після проходження практик в коледжі проводяться конференції, семінари, круглі столи за участю керівників та спеціалістів виробничих підрозділів базових підприємств, роботодавців.

Заходи показали, що виконання функціональних обов'язків фахівцями залежить не тільки від їх особистісних якостей, а й від професійної підготовки, яка створює позитивний суспільний імідж навчального закладу в регіоні і за його межами, посилює прикладний характер і практичну спрямованість підготовки фахівців, впроваджує результати навчально-виховної і наукової роботи у практичну діяльність підприємств та установ.

Єдність теоретичної і практичної підготовки фахівців є необхідною складовою формування сучасного професіонала з вищою та базовою вищою освітою. Ця проблема залишається актуальною у зв'язку із впровадженням Болонських ініціатив у освітню діяльність.

Кількість працевлаштованих молодих спеціалістів є одним з основних показників ефективності закладу. Для більшості випускників головними проблемами в питаннях з працевлаштування можна вважати такі:

- скорочення штатів внаслідок кризових явищ в економіці;
- перехід до горизонтальної структури компаній (корпорацій), і як наслідок скорочення середньої управлінської ланки на рівень яких претендують випускники технікумів та коледжів;
- недостатньо активна позиція випускників у пошуку свого місця на ринку праці;
- недостатня увага питанням працевлаштування в навчальному процесі.

Одним із шляхів вирішення цих проблеми є створення та удосконалення відповідних підрозділів у вищих навчальних закладах.

У коледжі створений підрозділ щодо сприяння працевлаштування випускників, який надає допомогу студентам і випускникам у професійній кар'єрі та сприяє їх працевлаштуванню. Основними напрямками діяльності підрозділу є аналіз тенденції розвитку ринку праці, проведення навчально-консультаційних занять і тренінгів на тему планування професійної кар'єри та технології пошуку роботи, організації прямих контактів студентів з роботодавцями, створення і використання відповідних інформаційних ресурсів, підтримка конкурсних відборів молодих спеціалістів, та інші форми сприяння у працевлаштуванні.

Проводячи презентацію закладу разом з міським центром зайнятості проводяться ярмарки вакансій. Проведення ярмарок дає можливість студентам ознайомитися з тенденціями ринку праці, вивчити вимоги до спеціалістів і умови їхньої роботи, набутти навичок самопрезентацій і поліпшити комунікаційні якості, отримати інформацію про можливості роботи, стажування, продовження освіти. Часто роботодавці шукають випускників з досвідом роботи. Але практика показує, що залучення на роботу кращих студентів починається на III і IV курсах. Загалом проведення ярмарок, має велике суспільне значення з погляду адаптації студентської молоді до умов ринку праці й поліпшення підготовки молодших спеціалістів.

Список літератури:

1. Організація практичного навчання студентів аграрних вищих навчальних закладів: навчальний посібник / В.С. Лукач, С.В. Толочко- К.: Аграрна освіта, 2011. - 320 с.

2. Організація пратичного навчання / За редакцією П.В. Лауша.-К.: Урожай, 1996.-190с.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Камальдінова Л.Е.

викладач вищої категорії, викладач-методист

Ткаченко Г.П.

викладач вищої категорії, викладач-методист

Концепція реформування системи освіти в Україні закладає докорінно нові підходи до освітнього процесу, пропонуючи педагогам переорієнтувати увагу на розвиток компетентностей здобувачів освіти, відійшовши від традиційних методик простого передавання знань. Рада Європи ухвалила нові рамки компетентностей для культури демократії, визнавши важливість розвитку громадянських компетентностей через освіту [4].

У Законі України «Про освіту» зазначено: «Держава створює умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина» [3].

Компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність. Компетентнісний підхід, покладений в основу сьогоденної української освіти, полягає у підготовці молоді до сучасного життя та майбутньої діяльності, у цілеспрямованому формуванні в них ключових і предметних компетентностей.

Ключові компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної сфери, натомість важливі для успішної діяльності, подальшої реалізації особистості в житті. Громадянська компетентність – одна з наскрізних, яка готує нас до ефективної та конструктивної участі у громадському житті та у демократичних процесах. Формування громадянської компетентності – найбільш нагальна потреба сучасності. Ще давньогрецькі філософи обґрунтували ідею, що держава має виховувати громадян у дусі своєї філософії.

Виховати у студента громадянську компетентність означає сформувати у нього комплекс особистісних якостей і рис характеру, що є основою специфічного способу мислення та спонукальною силою повсякденних вчинків, поведінки. Мова йде про усвідомлення цінності людини як вищої соціальної цінності, захист її прав і свобод, громадянську відповідальність, патріотизм, повагу до національної історії, культуру, мову, традиції.

Протягом декількох років у нашому коледжі розробляється компетентнісна модель навчання й виховання студентів. Вона передбачає діалектичне поєднання знаннево-інформаційного компонента освіти з компонентом, який формує в особи цілісний всебічний досвід розв'язання життєвих проблем, здійснює соціалізацію особистості.

Слід зупинитись на значенні громадянської відповідальності, яка сприяє формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває у студентів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.

Участь у різноманітних колективних справах сприяє розвитку творчої активності студентів і тоді народжуються такі проекти як «Талант і крила віддані Україні». Реалізуючи проект, викладачі вбачають своїм завданням

формувати і розвивати компетенції студентів, створювати оптимальні умови для розвитку творчих здібностей, підготовці майбутнього інтелектуального потенціалу країни. У кожного студента викладачі намагаються сформувати потребу в самовдосконаленні, розумінні безперечного факту: для того, щоб стати особистістю, потрібно бути не лише творчо розвинутою, а й вихованою людиною, якій притаманні гуманність, порядність, чесність, милосердя, співчуття до людей, а також прагнення до постійного пошуку.

Духовний зв'язок з попередніми поколіннями українського народу, розуміння нероздільної єдності минулого і сучасного студенти пізнають через свічку пам'яті «Розірваний круг життя». У заході висвітлена політика, спрямована на ліквідацію проявів українізації, позбавлення українців історичної пам'яті.

За період практичної роботи в межах проекту «Талант і крила віддані Україні» слід відзначити такі напрями:

- екскурсії за темою «Люби і знай свій рідний край»;
- віртуальні подорожі різними історико-культурними маршрутами радіоальманаха «Сузір'я»;
- тематичні заходи, присвячені діяльності видатних діячів національної культури;
- діяльність Української світлиці «Волосожар берегині»;
- фольклорно-народознавчі «вечорниці», календарні свята, тощо;
- конкурс «Пошук творчих обдаровань».

Така робота у коледжі носить систематичний і послідовний характер.

Сучасні вимоги до виховання студентської молоді поставили перед викладачами завдання удосконалення та модернізації основних напрямків навчально-виховної роботи. «Чим досконаліше виховання, тим щасливіші народи» - це твердження французького філософа Клода Гельвеція, проголошене ще у XVII ст., актуальне і для нашого сьогодення.[1]

Значну роль у процесі формування громадянської компетентності відіграють знання, отримані з дисциплін соціально-гуманітарного циклу.

Предметно- історичні компетенції пов'язані зі здатністю відтворювати різні аспекти історичної дійсності, які є об'єктом вивчення предмета «Історія України». Наприклад, ідея Соборності України - це духовне та культурне підґрунтя. Тому захід «Люби, шануй, оберігай Соборну Україну» є продовженням теми з історії України «Боротьба за українську державність (квітень 1918- 1921 р.р.)». Студенти у цікавій історико-літературній формі аналізують історичне значення злуки УНР і ЗУНР, вони розуміють виняткову важливість соборності усіх українських земель і доносять до всіх присутніх почуття гордості за прагнення українського народу до об'єднання і створення єдиної незалежної Української держави.

До 100-річчя Української революції був підготовлений історико-літературно-філософський альманах «Дух минулої епохи», який доповнює тему з історії України «Початок Української революції» (1917- квітень 1918 рр.). Для поглибленого вивчення історичної минувшини і заохочення студентів до дослідницької роботи викладачі використовують груповий метод або кооперативне навчання як спосіб спільного вирішення проблем в освітньому процесі. Уся група має одну мету, яку повинні досягти разом, покладаючись один на одного. Студенти висловлюють власну думку, слухають і чують інших, оцінюють аргументи та іноді змінюють думку на основі доказів. Крізь час та історію учасники заходу згадують видатні постаті Української революції, які залишили в ній вагомий слід.

Найважливішою формою цієї роботи є інтеграція результатів дослідження в єдиний сценарій. Таким чином, у студентів поступово формується громадянська компетентність.

Рене Декарт сказав, що держава від держави відрізняється кількістю людей в ній, які філософствують. Якщо таких людей немає, то держава

перетворюється в державу варварів і вандалів [2, с. 244]. Давайте пам'ятати про це!

Перегортаючи сторінки альманаху «Дух минулої епохи», ми подумки переносимося на лекції з предмету «Основи філософських знань». При вивченні питання «Особливості розвитку української філософії ХХ ст.» увага студентів акцентується на тому, що проголошення Української Народної Республіки (1918) створило небачені раніше можливості для розвитку української науки. У цей час плідно працювали видатні діячі української науки М.С.Грушевський, В.К.Винниченко. Студенти знайомляться з особливостями філософських поглядів цих велетнів української науки і культури. Наслідком є підготовка презентації історико-філософського роздуму «Михайло Грушевський - політичний діяч, науковець, публіцист»,

Сьогодні Україна чітко визначила орієнтир на інтеграцію національної освіти в європейський і світовий освітній простір. Наразі актуальним постає питання пошуку оптимальних технологій, методів і засобів формування громадянської компетентності.

Список літератури:

1. Гельвецій К. Про людину, її розумові здібності та її виховання. –К., Основи, 1994 – 416 с.
2. Декарт Р. Против «четвертого размышления». Сочинение в двух томах. Том 2. – Москва: Мысль, 1994. – 640с. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://rutrckr.com/forum/viewtopic.php?t=3626809>
3. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380) - ст. 5, п. 5. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) "Про основні компетенції для навчання протягом усього життя" від 18 грудня 2006 року. [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975/prin

ТРЕНДЫ INSTAGRAM 2020

Канасевич Мария Евгеньевна

Магистрант программы «Технологии управления персоналом»

Института бизнеса БГУ

E-mail: 6938070@mail.ru

Успех придет к тому, кто создает бренд: будь то бизнес, государственная компания или государство, в принципе. Создание бренда сложный процесс, который требует профессионального подхода и использования ряда маркетинговых и рекламных инструментов. Один из которых – Instagram. Многие шутят: если тебя нет в Instagram – тебя нет. Статья посвящена особенностям работы в социальной сети Instagram в 2020 году. На основе изучения работы алгоритмов сети, выводов, полученных в процессе ведения корпоративной страницы, наблюдений за поведением компаний и пользователей, были разработаны рекомендации и даны векторы по эффективному продвижению бизнес-аккаунтов в данном социальном сообществе.

Итак, тренды Instagram 2020

1. Нетворкинг

Instagram – социальное сообщество, где есть лица, которые принимают решения в компаниях. За последний год аудитория стала намного шире как по полу, так и по возрасту. Менеджеры компаний понимают важность и возможности сети и присоединяются. Если вы еще не в Instagram – вам пора зарегистрироваться. Здесь важно уметь вести деловую переписку, уметь заинтересовать лиц, принимающих решение, через комментарии, директ, лайвы.

2. Диалог с подписчиками

Важен контент и вовлеченность, а не количество подписчиков и лайки, которые уже убрали в некоторых странах. Продажи рекламы и продуктов будут зависеть от того, как вы взаимодействуете с аудиторией: на сколько интересный и актуальный для своей целевой аудитории контент вы создаете, сколько у вас комментариев, как быстро отвечаете.

Мы пришли к эре: P2P, а не B2B. Люди в любом случае продают людям, а не бизнесы бизнесам.

3. Микроблогеры

Все уже понимают, что у «матерых» блогеров посты продаются и покупаются. В связи с чем, последние потеряли доверие, а как следствие обесценились. Внимание компаний направлено на микроблогеров. Ведь они еще не избалованы предложениями и рекомендуют от души;) – склонен думать подписчик.

4. Инстаграмность настоящего

Продукт, который создается, должен быть инстаграмным. Если это блюдо, то его нужно подать так, чтобы захотелось сфотографировать и выложить. Интерьер соответствующий: фоны, свет, стиль.

5. Профессионализм

Похожих аккаунтов все больше и больше, а значит нужно выделяться. Вести Instagram полагаясь на интуицию больше не получится. Только профессиональный подход. И это не значит выкладывать фотографии в одном стиле, это значит использовать все возможности сети: лайвы, истории, IGTV и др. Это значит создавать план публикаций: для постов, историй и лайвов. Большинство планируем, что-то внедряем оперативно. Для эффективного продвижения необходимо четкое позиционирование аккаунта.

6. Прямые эфиры

Если в прошлом году мы много говорили о популярности историй, то в этом к ним добавились еще и прямые эфиры. Чтобы эффективно использовать лайвы, необходимо готовить скрипты, развивать ораторские способности, быть искренними.

7. Создание воронки продаж

При всей эмпатии и полезности бизнес-аккаунтов нельзя забывать о главной цели – продажах. Что значит писать интересные, но продающие тексты, снимать такие же видео, истории и лайвы. В год в Инстаграме происходит примерно 394 млн сделок на общую сумму более 10 млн. долларов. Необходимо учиться продавать на платформе Instagram.

8. Ошибки больше не прощают

Очень долго одним из преимуществ создания бренда являлось то, что бренду прощают. Больше нет. Сегодня слишком много хорошего, чтобы вы могли позволить себе ошибаться.

ЦА Instagram будет взрослеть, а значит уметь. Люди начнут разбираться и не простят дилетантство. И если посмотреть на ошибки в ведении самого Instagram – ситуация аналогичная.

9. Информационные подарки

Они были и останутся. Обучать и помогать. Чек-листы, тезисы, курсы, бизнес- и лайфхаки – всё это нравится фоловерам, давайте им это. Этот инструмент необходимо использовать. Делитесь своими знаниями не только в постах, но и в виде документов с эксклюзивной информацией, отправленных на е-мейл или в директ, за проявленную активность. Если вы модный аккаунт – научите компоновать вещи, носить аксессуары. Если продаете продукты питания – расскажите о пользе, соберите небольшой сборник с лучшими рецептами. В информационном бизнесе всё еще проще.

10. Увеличение стоимости подписчика

Количество однотипных аккаунтов растет. 71% компаний в Америке используют Instagram. Думаю, в Беларуси процент меньше, но тоже значительный. Предложение превышает спрос. Завоевать подписчика станет сложнее. А значит, дороже. Знания по рекламе и продвижению в Instagram будут цениться как никогда, ведь из набора всевозможных вариантов нужно будет выбрать наиболее эффективные. Нужно понимать какие и когда, платные или бесплатные инструменты использовать.

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ

Карнаушенко А.С.

Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»,
к.е.н., ст. викладач кафедри економіки та фінансів
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1813-2792>
allakarnaushenko88@gmail.com

На сьогодні в Україні культура харчування залишається консервативною. Незважаючи на те, що частка людей, які харчуються в громадських місцях поступово зростає, залишається велика кількість осіб, які готують їжу вдома. В середньому українці витрачають на приготування їжі близько 13 годин в тиждень. Існують переконання, що домашня їжа корисніше, ніж в місцях громадського харчування. В цілому по Україні частка людей, які хоча б раз на місяць харчуються поза домом, становить близько 30% (згідно з результатами опитування Київського міжнародного інституту соціології в 2018 році). В розрізі вікової структури цей показник набагато вище серед молодих людей віком до 30 років - 56%. При цьому чоловіків серед них більше - дві третини, жінок - половина. У віці 30-39 років регулярними відвідувачами ресторанів є 56% чоловіків і 34% жінок (рис. 1).

Незважаючи на швидке зростання кількості ресторанів, фаст-фудів, кафе, пабів, барів, особливо в великих містах України, (в Києві в 2018 році відкрилося 195 ресторанів), ніша громадського харчування залишається не заповнена.

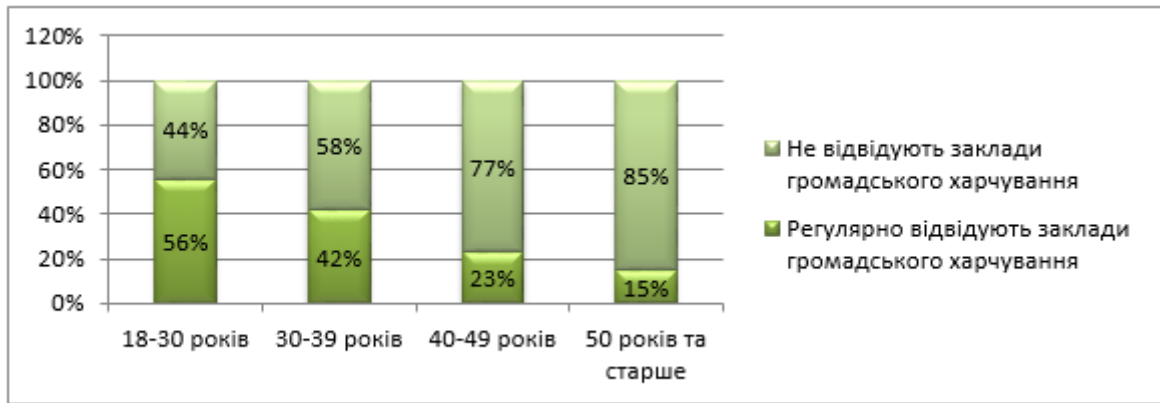

Рис. 1. Вікова структура відвідувачів закладів громадського харчування в Україні в 2019 році, %

Джерело: складено за аналітичними звітами Державної служби статистики України [1]

У 2019 році за даними Державної служби статистики в Україні налічувалося 53,5 тис. закладів громадського харчування серед них майже половина молодих власників таких закладів. В дану цифру включаються наступні заклади: заклади типу кафе, ресторанів, підприємства мобільного харчування, а також постачання готових страв (рис. 2).

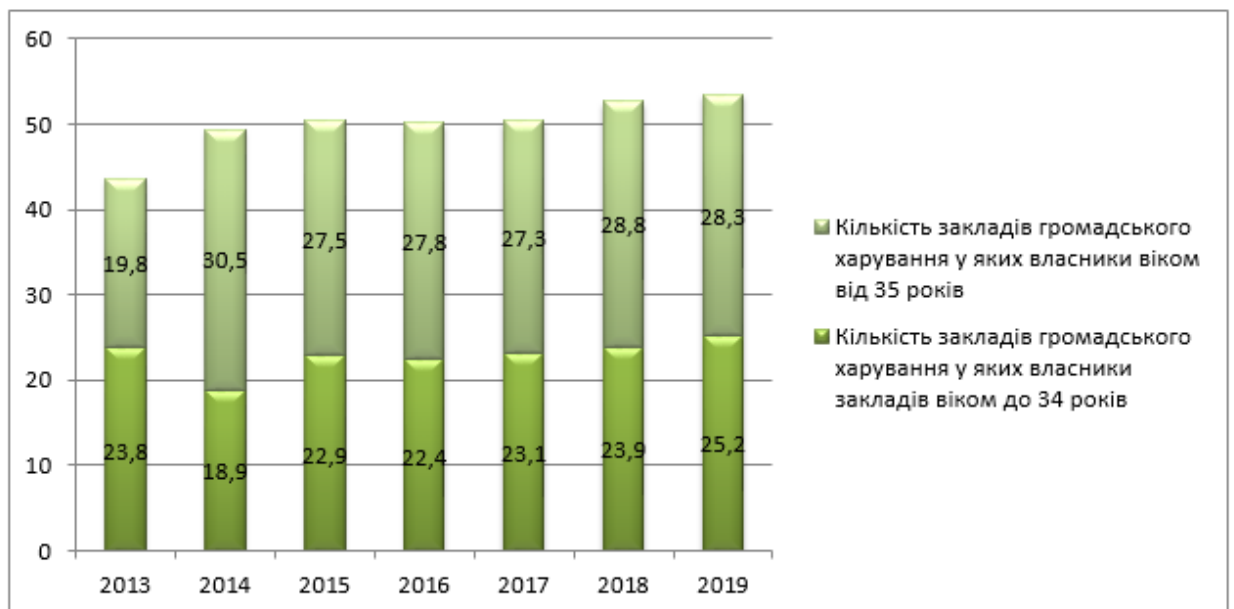

Рис. 2. Динаміка кількості закладів громадського харчування в Україні за 2013 – 2019 рр., тис. шт

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [1]

Незважаючи на високі темпи розвитку і зростання кількості закладів громадського харчування даний сегмент потребує розширення. В цілому, кожен регіон України демонструє різні показники розвитку сегмента громадського харчування. Столичний ринок підприємств громадського харчування насичений на 40-45%, а інші міста-мільйонники в середньому на 30-35%, а в містах меншого масштабу даний показник в рази нижче.

Обсяг всього українського ринку громадського харчування в 2018 році склав близько 25 млрд грн. Обсяг реалізованих послуг підприємствами із забезпечення стравами та напоями за три квартали 2019 р. становить 6 млрд грн (табл.1).

Таблиця 1

Обсяг реалізованих послуг з тимчасового розміщування й організації харчування за III квартали 2019 р.

Назва послуг	Обсяг реалізованих послуг, тис. грн	у т.ч. реалізовано послуг, тис. грн		
		населенню	підприємствам	іншим споживачам
1	2	3	4	5
Тимчасове розміщення й організація харчування, у т.ч.:	9457806	6631323,4	2646579,7	179902,9
1. Діяльність з тимчасового розміщення	3456025,1	1845709	1506135	104181,1
2. Діяльність із забезпечення стравами та напоями, у т.ч.:	6001780,9	4785614,4	1140444,7	75721,8
- діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування	5201528,7	4544830,8	599921,6	56776,3
- постачання готових страв	663011,5	142984,1	508040,1	119873
- обслуговування напоями	137240,7	97799,5	32483,0	6958,2

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

[1]

Ринок громадського харчування в Україні демонструє стійкі темпи розвитку. На споживання послуг харчування основний вплив має рівень

добробуту населення і купівельна активність споживачів. За прогнозами Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, зростання заробітної плати буде мати випереджальні темпи по відношенню до інфляції, що матиме позитивний ефект для платоспроможності населення.

Ресторанний ринок в Україні тривалий час демонстрував значні темпи зростання. Місткість ринку за 2017 рік зросла на 46,9%. У 2017 р. кількість закладів перевищило показники до кризового 2013 р. У 2018 році ринок зростав, однак з меншими темпами зростання сегмента.

За даними дослідницької компанії Nielsen, в 2018 р. в шести найбільших містах України (Києві, Львові, Одесі, Харкові, Запоріжжі та Дніпрі) функціонувало 10994 підприємств в сфері харчування. З них найбільша частка припадала на установи типу кафе і ресторанів - 46% (5009 од.). Закладів в категорії Fast Food дещо менше - 40% (4427 од.), Частка барів, пабів і нічних клубів найнижча - 14% (1558 од.).

Серед основних тенденцій ринку громадського харчування в Україні можна виділити наступні: 1. зростання мережевих українських і закордонних закладів (більшість закладів відкриваються вже відомими в Україні або ж за її межами рестораторами, а також мережевими закладами, у яких в минулому вже є успішні проекти); 2. збільшення орендних ставок на якісні приміщення в хороших локаціях; 3. зростання цін в закладах громадського харчування (у 2018 році зростання цін склало близько 10-15%); 4. активний розвиток франчайзингу (на сьогодні в Україні пропонується близько 80 можливих франшиз ринку громадського харчування); 5. підвищення рівня закладів фаст-фуд до ресторанів низького або середнього рівня (кожен заклад намагається розширити меню, особливо популярною на даний момент, здоровою їжею); 6. збільшення популярності концептуальних закладів; 7. зростання популярності служби доставки їжі; 8. популярність фуд-кортів; 9. зростання попиту на каву на АЗС, постійне поліпшення його якості і вихід кавовій зони за межі АЗС, така тенденція свідчить про динамічний розвиток і готовності споживача бути

клієнтом «смачної зони АЗС» не тільки будучи водієм (найактивніші в даному напрямку ОККО, WOG та SOCAR); 10. розвиток ринку кейтерингу.

Прогнозується, що в 2020 році скоротиться відкриття нових ресторанів на 20% в порівнянні з даними минулих років, в зв'язку з тим, що не вистачає приміщень в популярних місцях (центрі міста, в місцях з великою прохідністю або на нових масивах), а також в зв'язку з високою орендною платою.

В цілому, ринок громадського харчування буде продовжувати розвиватися так, як попиту населення на подібні послуги зростає, в зв'язку зі зростання його купівельної спроможності.

Список літератури:

1. Статистична інформація. *Державна служба статистики України*: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 16.01.2020)
2. Петренко В.С., Карнаушенко А. С. Формування молодіжного підприємництва в Україні та аналіз факторів впливу на його розвиток. *Міжнародний науковий журнал «Фінансовий простір»*. 2019. № 3 (35). С. 5–11. URL: <http://fpnpu.cibs.ubs.edu.ua/article/view/190170> (дата звернення 16.01.2020)
3. Украинский рынок быстрого питания: аппетиты растут. *Commercial Property* : веб-сайт. URL: <https://commercialproperty.ua/cp-articles/ukrainskiy-rynok-bystrogo-pitaniya-appetity-rastut/> (дата звернення 16.01.2020).
4. Рынок питания вне дома в Украине. *InVenture* : веб-сайт. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/investments/rynok-pitaniya-vne-doma-v-ukraine> (дата звернення 16.01.2020).

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ АНАЛІЗУ КРИВИХ РОСТУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ ЖИВОЇ МАСИ ПТИЦІ

Карпенко О.В.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», канд. с.-г. наук,
доцент кафедри технологій переробки та зберігання с.-г. продукції, e-mail:
karpenkoaleksandr494@gmail.com.

Сморочинський О.М.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», канд. с.-г. наук,
доцент кафедри технологій переробки та зберігання с.-г. продукції, e-
mail:smorochynskiy@i.ua

На сучасному етапі розвитку птахівництва важливого значення набуває прискорення темпів селекційного прогресу за рахунок удосконалення методів оцінки продуктивних якостей і племінної цінності. В цьому аспекті одним із прийомів оцінки основних селекційно-значимих ознак птиці може бути використання математичного моделювання [1, с.66-70].

Теоретично для кожної селекційної ознаки повинна бути визначена модель, яка з достатньою точністю ($p < 0,05$) дозволяє описувати її зміни в процесі онтогенезу [2, с. 180-182].

При оптимізації селекційних програм питання моделювання основних господарсько корисних ознак сільськогосподарської птиці набуває особливого значення. Оскільки для всіх сучасних кросів курей однією з основних селекційних ознак є параметри росту птиці в ремонтний період і тому важливим є використання моделей опису і прогнозування цієї ознаки.

В тваринництві в основному використовуються моделі, що дозволяють отримати теоретичні значення таких показників як надої за місяцями лактації у

корів, несучість курей, жива маса практично для всіх видів сільськогосподарських тварин. Як вказують Коваленко В.П., Болелая С.Ю., Бородай В.П. [3, с. 141-150] використання параметрів моделей треба розглядати як додаткову селекційну ознаку, оскільки вони характеризують темпи нарощування та спаду продуктивності і контролюються меншим числом діючих генів (полігенів). Тому слід визнати актуальним дослідження, які ставлять за мету використання математичних моделей для опису і прогнозу продуктивності тварин і птиці, відбору особин за компонентами складних полігено- обумовлених ознак. Виходячи з цих параметрів нами проведено порівняльний аналіз використання ряду математичних моделей для характеристики закономірностей росту птиці яєчних кросів, які використовуються в птахівничих господарствах України.

Дослідження виконані на птиці породи Леггорн (крос Ломан Браун), Хай-Лайн Браун, Хай-Лайн W-98 і Бованс Голдлайн.

Було проведено визначення параметрів кривих росту птиці вивчених кросів за 18 тижнів вирощування (щотижнево). Для аналізу кривих росту використовувалися моделі Т. Бріджеса та Ф. Річардса [4, Р. 1342 – 1347, 5, Р. 290 – 300].

Критерієм оцінки використаних моделей було виявлення міри відхилення теоретично розрахованих і фактично отриманих даних живої маси ремонтного молодняку. При цьому враховували, що моделі достатньо адекватно описують живу масу птиці при умові, що середній відсоток відхилення не перевищує 5% відсотку безпомилкового судження про відповідність отриманих даних.

В результаті дослідження встановлено, що найбільш висока точність опису експериментальних даних досягнуто при використанні моделі Т. Бріджеса. Це добре ілюструє таблиця 1.

За даною моделлю досягнута висока точність опису експериментальних даних для всіх вивчених кросів (середній відсоток відхилення знаходиться в межах 1,45...4,99). В той же час і за моделлю Ф. Річардса для ряду кросів, встановлено відхилення, що виходить за межі 5% для кросу Бованс- 5,14

максимального безпомилкового судження про достовірність отриманих результатів. Тому слід вважати, що модель Т. Бріджеса найбільш придатна для опису фактичних кривих росту птиці яєчного типу.

Таблиця 1

Параметри математичних моделей кривих росту птиці яєчних кросів

Кроси	Моделі	Вік птиці, тижні						Середній % відхилення
		1	4	8	12	16	18	
Ломан Браун	Фактичне значення, г	75	275	685	1043	1330	1475	
	Модель Бріджеса, г	75,11	277,41	677,75	1064,74	1315,91	1386,49	
	Відхилення %	-0,15	-0,88	1,06	-2,08	1,06	6,00	1,45
	Модель Річардса, г	78,87	270,40	691,10	1069,39	1291,26	1354,56	
	Відхилення %	-5,17	1,67	-0,89	-2,53	2,91	8,16	2,48
Хай Лайн Браун	Фактичне значення, г	70	290	690	1080	1410	1550	
	Модель Бріджеса, г	68,91	271,05	695,36	1118,83	1391,97	1466,00	
	Відхилення %	1,55	6,53	-0,78	-3,60	1,28	5,42	2,82
	Модель Річардса, г	71,19	269,58	709,81	1105,87	1342,44	1411,57	
	Відхилення %	-1,7	10,75	2,87	-2,39	4,79	8,93	3,61
Хай Лайн W-98	Фактичне значення, г	60	240	580	960	1220	1320	
	Модель Бріджеса, г	60,12	234,76	592,70	946,02	1176,75	1241,33	
	Відхилення %	-0,2	2,18	-2,19	1,46	3,54	5,97	2,36
	Модель Річардса, г	56,61	236,22	613,17	938,39	1134,14	1192,96	
	Відхилення %	5,64	1,57	-5,72	2,25	7,04	9,62	4,99
Бованс Голдл- Лайн	Фактичне значення, г	70	290	610	935	1300	1500	
	Модель Бріджеса, г	69,43	268,06	627,24	972,16	1225,97	1313,31	
	Відхилення %	0,81	7,56	-2,83	-3,97	5,69	12,45	4,05
	Модель Річардса, г	75,24	258,86	633,41	983,06	1219,54	1297,72	
	Відхилення %	-7,49	10,73	-3,84	-5,14	6,19	13,48	5,40

Наступним етапом дослідження була порівняльна оцінка використання моделей для прогнозування росту живої маси молодняку в наступні 6-18 тижнів (для прогнозу використали фактичні дані за перші 5 тижнів вирощування (таблиця 2)).

Як свідчать результати прогнозування, обидві моделі достатньо адекватно прогнозують динаміку живої маси птиці вивчених кросів. За винятком кросу Бованс для якого для обох моделей виявлені значні відхилення в прогнозованих і експериментально отриманих даних живої маси. На наш погляд, це прояв специфічної реакції птиці даного кросу на умови середовища, які змінились за час його завозу до України.

В цілому слід відзначити, що в результаті дослідження встановлено, що для переважного числа кросів яєчного типу слід використовувати модель Т.Бріджеса як для опису так і прогнозування динаміки живої маси в період вирощування ремонтного молодняку.

Таблиця 2

Прогнозування живої маси курчат перспективних яєчних кросів за моделями Т.

Бріджеса та Ф. Річардса

Вік птиці, тижні	Кроси											
	Ломан Браун			Хай Лайн Браун			Хай Лайн W-98			Бованс Голдлайн		
	Фактичне значення, г	Модель Бріджеса, г	Модель річардса, г	Фактичне значення, г	Модель Бріджеса, г	Модель Річардса, г	Фактичне значення, г	Модель Бріджеса, г	Модель Річардса, г	Фактичне значення, г	Модель Бріджеса, г	Модель Річардса, г
5	5,1	6,3	0	7,7	7,9	0	9,8	1,4	0	9,4	9,7	
30	29,2	27,2	15	22,7	19,9	05	06,7	05,1	20	23,4	21,5	
95	96,6	94,3	90	93,0	91,2	70	66,2	63,8	90	92,4	91,7	
75	75,8	75,9	90	76,9	80,6	40	36,8	36,2	90	74,5	78,5	
67	64,4	68,7	80	71,9	84,0	10	16,7	19,5	70	67,4	78,2	

	85	61,3	73,8	90	94,1	26,9	80	86,6	96,4	10	82,1	05,5
2	043	036,7	023,2	080	099,9	109,0	60	28,1	15,1	35	077,5	070,3
6	330	296,0	243,6	410	370,8	338,2	220	159,7	114,9	300	338,0	289,8
8	475	376,0	312,7	550	450,3	406,1	320	229,2	177,0	500	414,8	356,0
		,002	,98		,55	,88		,96	,64		,69	,34

Примітка: % - відсоток відхилення.

Список літератури:

1. Степаненко Н.В., Удосконалення критеріїв оцінки селекційних ознак у яєчному та м'ясному птахівництві // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук.,-ХДАУ.-Херсон, 2002.-с. 66-70.
2. Боголюбский С.И., Селекция сельскохозяйственной птицы.-М.-ВО Агропромиздат, 1991.- с. 180-182.
3. Коваленко В.П., Болелая С.Ю., Бородай В.П., Прогнозирование племенной ценности птицы по интенсивности процессов раннего онтогенеза // Цитология и генетика Т.32.-№3, 1998.-с. 141-150.
4. Bridges T. C. A mathematical procedure for estimating animal growth and body composition / T. C. Bridges, L. W. Turner, E. M. Smith // Trans. ASAE. St. Joseph. – 1986. – V. 29. – P. 1342 – 1347.
5. Richards F. J. A flexible growth function for empirical use / F. J. Richards // Journal of experimental Botany. – 1959. – V.10. – P. 290 – 300.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Касьянова Н.А.

Нікопольська середня загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 6,

вчитель початкової школи

Відповідно до «Державного стандарту початкової освіти» [1] та Концепції «Нова українська школа» [4] одним із стратегічних завдань сучасної початкової освіти є формування компетентної, активної, творчої, всебічно та гармонійної розвиненої особистості, яка критично мислить, користується сучасними технологіями, прагне вчитися впродовж життя.

У Концепції «Нова українська школа» акцентується увага на формуванні мотивації учіння молодших школярів, активному пізнавальному ставленні до дійсності, прищепленні учням інтересу до нових знань, прагненні самостійно здобувати їх, створити умови для усвідомлення себе суб'єктом учіння. Розв'язання даного завдання потребує від вчителя початкових класів упровадження в освітній процес початкової школи інноваційних технологій, зокрема ІКТ.

Питання формування мотивації учіння в молодшому шкільному віці були предметом досліджень таких педагогів, як М. Алексєєва, Л. Божович, Т. Грабовська, Н. Данилова, М. Дригус, С. Дрозденко, Л. Занков, Н. Зубалій, Є. Ільїн, В. Климчук, А. Маркова, І. Онищенко, Н. Пророк, Н. Сергєєва, О. Скрипченко, Г. Щукіна, М. Якобсон та ін. Ученими розкриті структурні, змістовні та динамічні характеристики мотивів учіння дітей молодшого

шкільного віку, умови цілеспрямованого формування позитивної мотивації учіння.

Мотивація учіння – це загальна назва для процесів, методів, засобів спонукання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння змісту освіти, що залежить від рівня сформованості мотивації учіння школярів [2, с. 17]. Мотивація дає відповіді на запитання «чому?», «навіщо?», «заради чого?». Знання закономірностей формування мотивації учіння дозволить успішно розв'язувати завдання навчання і виховання молодших школярів.

Ефективним засобом формування мотивації учіння молодших школярів в умовах НУШ є ІКТ. Науковий та методичний супровід впровадження ІКТ в освітній процес початкової школи здійснювали А. Горячев, С. Колесніков, М. Левшин, Г. Ломаковська, І. Онищенко, Ю. Первін, Й. Ривкінд, Ф. Ривкінд, А. Семенов, Б. Хантер, В. Шевченко та ін.

Відповідно до Концептуальних засад «Нової української школи» важливим завданням сучасної початкової освіти є не вкласти в молодшого школяра максимум знань, а навчити його оперативно отримувати інформацію, опрацьовувати її та практично використовувати. Компетентний і вмотивований учитель початкових класів, як підкреслює І. Онищенко, повинен бути здатним якісно організувати навчальний процес у початковій школі, сформувати в молодших школярів компетентності, які є необхідними для продовження навчання в основній школі та життєдіяльності в сучасному інформаційному суспільстві [5, с. 113].

ІКТ на уроках в початковій школі – один з ефективних засобів формування позитивної мотивації учіння молодших школярів, метод навчання, що максимально активізує інтелектуально-практичні й творчі можливості учнів. Учитель початкових класів повинен органічно включати ІКТ у структуру уроку. За нашим переконанням, при плануванні уроків з використанням ІКТ слід враховувати:

- наявний набір комп'ютерного та мультимедійного обладнання;
- наявність програмно-методичного комплексу до підручника, що

відповідає діючій програмі;

- наявність програм-тренажерів для відпрацювання практичних умінь та навичок;
- місце ІКТ у системі інших засобів навчання;
- готовність учнів до сприйняття матеріалу з використанням комп'ютера;
- можливості учителя й учня використовувати комп'ютерні технології поза класом.

На нашу думку, зручним і ефективним способом представлення інформації за допомогою комп'ютерних програм є мультимедійні презентації. Вони впливають відразу на кілька видів пам'яті: зорову (учні бачать), слухову (читають), моторну (пишуть). Мультимедійні презентації допомагають учителю:

- активізувати пізнавальну діяльність молодших школярів;
- підвищити мотивацію учнів до оволодіння навчальним матеріалом;
- стимулювати сприйняття, усвідомлення та більш глибоке розуміння навчального матеріалу;
- раціоналізувати форми подачі інформації;
- отримати швидкий зворотний зв'язок;
- організовувати інтерактивні форми контролю знань, умінь і навичок;
- формувати інформаційно-цифрову компетентність молодших школярів.

Слушно зауважує Ю. Мельник, що демонстраційний матеріал, досліди, ігрові завдання, тести, поміщені на дисках, допомагають урізноманітнити під час уроків види діяльності дітей, перевірити суму отриманих знань, дає можливість дитині самостійно працювати на комп'ютері [3, с. 53].

Як показує практика, використовувати мультимедійні презентації можна на уроках будь-якого типу:

- урок вивчення нового матеріалу,

- урок закріплення знань, умінь, навичок;
- урок контролю знань, умінь, навичок;
- нестандартний урок;
- інтегрований урок;
- комбінований урок та ін.

За нашим переконанням, створення та використання мультимедійних презентацій у початковій школі має високу результативність та максимальний ефект. Вони дозволяють акцентувати увагу учнів на значущих моментах інформації, що викладається, створювати ефектні наочні образи. За допомогою комп'ютерної техніки можна демонструвати:

- схеми;
- таблиці;
- малюнки;
- кросворди;
- портрети;
- експозиції;
- анімації;
- відеофрагменти;
- відеосюжети;
- фотосюжети;
- аудіофрагменти;
- електронні енциклопедії;
- ілюстровані запитання та ін.

В умовах НУШ застосування ІКТ дозволяє диференціювати процес навчання молодших школярів з урахуванням їх індивідуальних особливостей. Розуміння навчального матеріалу досягається не лише за допомогою усного слова, а й зорового образу, певних звукових ефектів. Таке використання одночасно декількох каналів сприйняття інформації підсилює навчальний ефект. Окрім того, разом із забезпеченням наочності, ІКТ допомагають впорядковувати знання учнів, здійснювати гнучке управління освітнім процесом.

Таким чином, проблема впровадження ІКТ в освітній процес Нової української початкової школи як засобу формування мотивації учіння молодших школярів є актуальною і важливою. Інформатизація початкової освіти, швидке зростання обсягу нової інформації потребують від НУШ підготовки компетентних, активних, самостійних, творчих особистостей, які б мали сформовані ключові і предметні компетентності, володіли уміннями творчо мислити, знаходити шляхи розв'язання проблем. Активне впровадження ІКТ сприяє інтенсифікації освітнього процесу в початковій школі, активізації пізнавальної діяльності учнів, підвищенню мотивації учіння молодших школярів, розвитку їх творчої активності, логічного і критичного мислення, формуванню інтересу до знань, прагнення вчитися впродовж життя.

Список літератури:

1. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний стандарт початкової освіти.pdf](http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний_стандарт_початкової_освіти.pdf).
2. Занков Л. В. Обучение и развитие. Экспериментально-педагогические исследования): Избранные педагогические труды / Л.В. Занков. – Москва : Мысль, 1990. – 224 с.
3. Мельник Ю. Формування інтелектуального компонента культури розумової праці молодших школярів засобами інформаційних технологій / Ю. Мельник // Наукові записи ТНПУ ім. В. Гнатюка. Педагогіка. – Тернопіль, 2002. – С.50-55.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
5. Онищенко І. В. Мотиваційна компетентність як передумова формування мотивації до професійної діяльності в майбутніх учителів початкових класів в умовах інформатизації вищої освіти / І.В. Онищенко // Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань: Візаві, 2019. – Вип. 2 (20). – С. 108-116.

LEGAL TERMINOLOGY IN BRITISH AND AMERICAN ENGLISH

Kachmar Nina

In communicative, cultural and historical aspects, legal terminology is an important lexical subsystem that is rapidly expanding and updating due to the high level of development of legal science.

Legal terminology is a layer of vocabulary that serves jurisprudence and is associated with it as a science, profession, as a field of professional activity. The peculiarity of legal terminology lies in its own word-building models, in its structural and lexico-semantic relations, in its specific formation and development [1, p. 5].

Legal terminology consists of words and phrases that are used in the legislation and are the names of legal concepts, they have definite connotation and differ in meaningful uniqueness and functional stability [1, p. 6]. Legal terminology also covers the names of subjects, actions, phenomena, people directly related to jurisprudence and its functioning in society.

It should be noted that UK and US legal terminology has much in common. For example, the notion '**common law**'. It first started hundreds of years ago with the Magna Carta in the UK. As a former British colony, the US shares this common law ideology although it is now based on the US constitution. Both countries apply 'common law' or 'case law' as it is often referred to in the US as a form of authority for legal decisions, by using earlier relevant judiciary rulings for how to apply a law under certain circumstances or as a guide for subsequent legal cases.

Concerning the legal roles, it should be mentioned that despite noticeable differences in nomenclature, both systems of law and the roles of its officers, such as lawyers and judges, remain similar. However, without a clear understanding of the different terminologies, it can be a challenge to realise how to use these terms appropriately.

Lawyers in the United Kingdom jurisdictions generally practise as **solicitors** in private firms, as **legal advisers** (people, who provide legal advice on a proceeding in law) in corporations, government departments, and advice agencies, or as **barristers**. The UK has different terms for reference to solicitors and barristers based on their primary duties in regard to their clients. In the US, the titles ‘**attorney**’ or ‘**lawyer**’ are used to describe anyone qualified to practice law. Any US lawyer may also represent their client in court.

In the UK, however, a ‘**solicitor**’ has been admitted by the Solicitors Regulation Authority with their name appearing on the roll of solicitors. They work directly with clients and handle most out-of-court matters, paperwork as well as representing clients in minor proceedings. Traditionally, solicitors undertake work such as conveyancing, and drawing up contracts and wills. They can also do advocacy, draft legal documents and give written advice, but solicitors cannot appear in every court. Solicitors normally form partnerships with other solicitors and work in offices with support staff. The qualification and practice of solicitors are regulated by the Law Society. At the same time, **barristers** are regulated by the Bar Standards Board, and often specialise in more significant courtroom representation, drafting pleadings and more expert legal opinions. Barristers are experts in courtroom litigation [4, p. 68].

Unlike solicitors, barristers cannot form partnerships but must act as sole traders with unlimited liability. Some barristers are in employed practice and may only represent their employer, for example as in-house counsel or in government departments like the Crown Prosecution Service. Many work independently in self-employed practice in groups called chambers or sets and practice at the Bar as a barrister. Chambers are traditionally located in the four Inns of Court in London – Gray’s Inn, Lincoln’s Inn, Middle Temple, and Inner Temple – and are also located in the UK regions, known as circuits. The Inns are principally non-academic societies which offer collegiate and educational resources for barristers and trainees [5, p. 26].

A barrister’s main work is to provide representation in the courts, to draft documents associated with court procedure, and to give opinions, that is, specialist

legal advice. Barristers spend more time in court and have a right of audience in the higher courts. In court, barristers wear wigs and gowns in keeping with the extreme formality of the proceedings.

Unlike solicitors, they cannot usually be employed directly by clients but are instructed by solicitors. As the law has become more complex, barristers increasingly specialise in particular areas, such as personal injury, crime, family or commercial law. The highest level of barristers have the title Queen's Counsel, whose work concentrates on court appearances, advocacy and opinions.

'Attorney', is the preferred term for a practising lawyer in certain jurisdictions, including South Africa (for certain lawyers), Sri Lanka, and the United States. The term has its roots in the verb to *attorn*, meaning to transfer one's rights and obligations to another. The term was previously used in England and Wales and Ireland for lawyers who practised in the common law courts. They were officers of the courts and were under judicial supervision [6, p. 23]. Attorneys did not actually appear as advocates in the higher courts, a role reserved (as it still usually is) for barristers. Solicitors, those lawyers who practised in the courts of equity, were considered to be more respectable than attorneys and by the mid-19th century many attorneys were calling themselves solicitors. The Supreme Court of Judicature Act 1873 in England and Wales and the Supreme Court of Judicature Act (Ireland) 1877 in Ireland redesignated all attorneys as solicitors [2, p. 41].

An ***attorney at law*** (or *attorney-at-law*) in the United States is a practitioner in a court of law who is legally qualified to prosecute and defend actions in court on the retainer of clients. Alternative terms include ***counselor*** (or ***counsellor-at-law***) and ***lawyer*** [7].

The United States legal system does not draw a distinction between lawyers who plead in court and those who do not, unlike many other common law jurisdictions. However, the American legal system differentiates the terms a '***trial lawyer***' and an '***appellate attorney***'.

A ***trial lawyer*** means a lawyer who engages chiefly in trying especially plaintiff's cases before courts of original jurisdiction [8].

An *appellate attorney* concentrates his practice on advocating cases before state and federal appellate courts, including state supreme courts and the United States Supreme Court. Appellate attorneys seek to correct errors of trial court judges and change the law by persuading appellate courts to overturn lower court decisions or to expand or change the interpretation of statutory law [9].

Concerning the legal terms, which refer to court structure, it should be mentioned that both US and UK courts have a tiered process based on the type and gravity of the case. What the UK would examine in '*crown court*', the US deals with in '*district court*' and both systems peak in the '*Supreme court*' as the highest court in the countries [3, p. 71].

It should be stressed that '*tribunal*' courts and processes are unique to the UK and do not have a US equivalent. However, you may come across the term '*bankruptcy court*', among others, which are niche courts in the US for serving some of the same purposes. Likewise, the US legal system offers parties options of legally binding '*arbitration*' or '*mediation*' as a preferable even cheaper means to settle certain legal and civil disputes.

Thus, legal terminology in British and American English has much in common as for the notions it defines. However, each legal term has its peculiarities in meaning and application in the English language due to the history and culture of the countries.

References:

1. Дерді Е. Т. Словотвірні та структурно-семантичні характеристики англійських юридичних термінів: Автореферат. дис. канд. філол. наук: – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2007. – 19 с.
2. A. H. Manchester, A Modern Legal History of England and Wales, 1750–1850, Butterworths: London, 2005.
3. California Bar Background information, accessed April 21, 2009 Archived May 10, 2009.

4. State Definitions of the Practice of Law (PDF). American Bar Association. Retrieved April 29, 2011.
5. Stuart Redman. Professional English in Use. Law. – Cambridge University Press, 2010.
6. William Burnham, Introduction to the Law and Legal System of the United States, 4th ed. (St. Paul: Thomson West, 2006), 135.
7. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/attorney-at-law>
8. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/trial%20lawyer>
9. <https://www.thebalancecareers.com/appellate-practice-2164642>

Тематика: Сільськогосподарські науки

ОСОБЛИВОСТІ ВОДОСПОЖИВАННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО

Кирилюк В.П.

Уманський національний університет садівництва

Доцент, кандидат с.-г. наук, доцент

hidrotechnik@ukr.net

Для отримання високих урожаїв кукурудзи на зерно необхідно забезпечити життєву потребу культурних рослин у воді, тому одним з основних завдань землеробства є створення водного режиму ґрунту, який відповідає потребам рослин.

При вирощуванні кукурудзи на зерно необхідна повна інформація про стан і роль води в біологічних системах, в яких проходять процеси фотосинтезу, дихання, транспорту елементів мінерального живлення, передачу енергії і водообмін в цілому. Взаємозв'язок цих процесів впливає на стійкість рослин до несприятливих факторів середовища. Будучи складним об'єктом дослідження, сумарне водоспоживання характеризується сукупністю діючих у часі процесів використання, накопичення, розподілу та перетворення ґрунтової

вологи, її взаємодії з іншими природними тілами під дією зовнішніх природних і меліоративних факторів.

У зв'язку з цим, виникає необхідність підвищення вимог до якості оцінки, прогнозу й оптимізації водоспоживання кукурудзи на зерно, як обов'язкової умови розв'язання означеної проблеми, через формалізацію цих процесів на всіх стадіях побудови схем прийняття рішень у часі.

Одним з основних факторів, що визначають ріст, розвиток рослин і формування врожаю, є ступінь забезпеченості їх вологою, особливо в умовах нестійкого зволоження Правобережного Лісостепу.

Сумарна витрата води посівами кукурудзи на зерно складається з випаровування її з поверхні ґрунту і транспірації рослин.

Кукурудза, незважаючи на посухостійкість, протягом вегетаційного періоду споживає велику кількість води на створення великого врожаю біомаси. На початку вегетації кукурудзи випаровування води з поверхні ґрунту переважає над транспірацією. Надалі, у міру росту і розвитку рослин, втрати її на транспірацію і випаровування вирівнюються, а в кінці вегетації процеси транспірації переважають над випаровуванням води з поверхні ґрунту. Велика площа листової поверхні призводить до збільшення кількості споживаної води, у зв'язку з чим, у міру поліпшення агрофону вологозабезпеченість посівів значно погіршується.

Мета роботи – оцінити вплив вологозабезпеченості вегетаційного періоду на особливості сумарного водоспоживання кукурудзи в умовах нестійкого зволоження Лісостепу Черкаської області.

Вивчення водоспоживання посівами кукурудзи проводили методом водного балансу. Враховуючи витрату ґрунтової води і кількість опадів, що випадають протягом росту і розвитку рослин, вдається отримати інформацію про сумарне водоспоживання посівами або евапотранспірацію.

Для визначення кількісних значень показників тепло- і вологозабезпечення території Черкаської області за початкові дані взяті матеріали спостережень 4 метеорологічних станцій (Звенигородка, Умань,

Сміла, Чигирин), порівняно рівномірно розташованих на досліджуваній території.

Вегетаційні періоди кукурудзи на зерно за вологозабезпеченістю можна віднести: до середньовологого – 2011 р. (метеостанції Умань, Сміла і Чигирин – опадів випало відповідно 399,2, 295,3 і 273,4 мм забезпеченістю 20, 35 і 37 %), 2014 р. (метеостанція Сміла – опадів випало 319,4 мм забезпеченістю 29%), 2015 р. (метеостанція Чигирин – опадів випало 355,3 мм забезпеченістю 17%) і 2016 р. (метеостанція Чигирин – опадів випало 342 мм забезпеченістю 19 %); до середнього – 2010 р. (метеостанції Умань і Чигирин – опадів випало відповідно 279,1 і 236 мм забезпеченістю 53 %), 2011 р. (метеостанція Звенигородка – опадів випало 259 мм забезпеченістю 52%), 2012 р. (метеостанція Звенигородка – опадів випало 239,7 мм забезпеченістю 57%), 2013 р. (метеостанція Сміла – опадів випало 255,4 мм забезпеченістю 51%), 2014 р. (метеостанції Звенигородка і Умань – опадів випало відповідно 284,4 і 244,5 мм забезпеченістю 41 і 62%), 2015 р. (метеостанції Сміла – опадів випало 223 мм забезпеченістю 61%), 2016 р. (метеостанції Звенигородка і Сміла – опадів випало відповідно 249,6 і 233 мм забезпеченістю 54 і 58%); до середньопосушливого – 2010 р. (метеостанції Звенигородка і Сміла – опадів випало відповідно 187,6 і 180,7 мм забезпеченістю 73 і 75 %), 2012 р. (метеостанції Сміла і Чигирин – опадів випало відповідно 201,3 і 149,8 мм забезпеченістю 69 і 80%), 2013 р. (метеостанції Умань і Чигирин – опадів випало відповідно 187,2 і 170,2 мм забезпеченістю 77 і 75 %), 2014 р. (метеостанція Чигирин – опадів випало 196,8 мм забезпеченістю 66%), 2015 р. (метеостанції Звенигородка і Умань – опадів випало відповідно 170,1 і 179,6 мм забезпеченістю 78 і 79%) і 2016 р. (метеостанція Умань – опадів випало 234,7 мм забезпеченістю 65 %); до посушливого – 2012 р. (метеостанція Умань – опадів випало 131,8 мм забезпеченістю 90 %) і 2013 р. (метеостанція Звенигородка – опадів випало 143,7 мм забезпеченістю 85%).

Дослідження показали, що зміна структури водоспоживання значно залежить від погодних умов вегетаційного періоду. Величина сумарного

водоспоживання кукурудзи (атмосферні опади вегетаційного періоду + використання ґрунтової вологи) становила: в середньовологі періоди вегетації 2011 р. (метеостанції Звенигородка, Сміла і Чигирин), 2014 р. (метеостанція Сміла), 2015 р. (метеостанція Чигирин) і 2016 р. (метеостанція Чигирин) – 3164–4192 м³/га; середній за вологозабезпеченням період вегетації 2010 р. (метеостанції Умань і Чигирин), 2011 р. (метеостанція Звенигородка), 2012 р. (метеостанція Звенигородка), 2013 р. (метеостанція Сміла), 2014 р. (метеостанції Звенигородка і Умань), 2015 р. (метеостанція Сміла) і 2016 р. (метеостанція Звенигородка і Сміла) – 3277–4174 м³/га; середньопосушливі вегетаційні періоди 2010 р. (метеостанції Звенигородка і Сміла), 2012 р. (метеостанції Сміла і Чигирин), 2013 р. (метеостанції Умань і Чигирин), 2014 р. (метеостанція Чигирин), 2015 р. (метеостанції Звенигородка і Умань) і 2016 р. (метеостанція Умань) – 2508–3507 м³/га; посушливі вегетаційні періоди 2012 р. (метеостанція Умань) – 2708 м³/га і 2013 р. (метеостанція Звенигородка) – 2917 м³/га.

Погодні умови та кількість опадів вегетаційного періоду по різному впливали на складові сумарного водоспоживання. Так, у середньовологі вегетаційні періоди 2011 р. (метеостанції Звенигородка, Сміла і Чигирин), 2014 р. (метеостанція Сміла), 2015 р. (метеостанція Чигирин) і 2016 р. (метеостанція Чигирин) на опади в складовій випаровування припадало 81,0–95,2 %, а на використання ґрунтової вологи – 4,8–19,0 %. Опади у складовій сумарного водоспоживання для середніх за вологозабезпеченням вегетаційних періодів 2010 р. (метеостанції Звенигородка і Сміла), 2012 р. (метеостанції Сміла і Чигирин), 2013 р. (метеостанції Умань і Чигирин), 2014 р. (метеостанція Чигирин), 2015 р. (метеостанції Звенигородка і Умань) і 2016 р. (метеостанція Умань) становили 66,1–74,9 %, а використання ґрунтової вологи – 25,1–33,9 %.

В середньопосушливі вегетаційні періоди 2010 р. (метеостанції Звенигородка і Сміла), 2012 р. (метеостанції Сміла і Чигирин), 2013 р. (метеостанції Умань і Чигирин), 2014 р. (метеостанція Чигирин), 2015 р. (метеостанції Звенигородка і Умань) і 2016 р. (метеостанція Умань) опади в

складовій водоспоживання становили 53,7–66,9 %, а використання ґрунтової вологи – 33,1–46,3 %. Для посушливих вегетаційних періодів 2012 р. (метеостанція Умань) і 2013 р. (метеостанція Звенигородка) опади у складовій водоспоживання становили відповідно 48,7 і 49,3 %, використання ґрунтової вологи – 51,3 і 50,7 %.

Отже, вологозабезпеченість посівів кукурудзи формувалася залежно від погодних умов у роки досліджень. Її сумарне водоспоживання залежало від вихідних запасів вологи у ґрунті, кількості опадів і метеорологічних умов продовж вегетації. Більшу частину витрат (окрім посушливих вегетаційних періодів) у сумарному водоспоживанні кукурудзи складали опади вегетаційного періоду.

Тематика: Юридичні науки

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Киселевич І.В.

Херсонський факультет

Одеського державного університету

внутрішніх справ

Юридична термінологія у комунікативному, культурному й історичному аспектах є важливою лексичною підсистемою, яка швидко поширюється й оновлюється через високий рівень розвитку юридичної науки [4, с. 47]. Сьогодні юридичну термінологію активно вивчають і юристи і лінгвісти. Для юристів інтерес до мови права визначається її функціональною специфікою та необхідністю вдосконалювати мовні форми нормативних актів з метою максимально адекватного висловлення законодавчої думки. Для лінгвістів мова права є цікавою з точки зору мови відповідної предметної галузі, лексичний склад якої вони вивчають з позиції термінологічності. Проблеми термінології

зумовлені практичними потребами «... оскільки термінологія є одним з найбільших шарів словникового складу сучасних мов. Терміни є такими одиницями мови, які допомагають їй здійснювати одну з основних функцій – пізнавально-інформативну» [7, с.23].

Юридична термінологія пов'язана з правознавством, як наукою, фахом та сферою професійної діяльності. Особливість юридичної термінології полягає у власних словотворчих моделях, у характерних для неї структурних і лексико-семантичних відносинах, у специфічному становленні та розвитку [9, с.142]. Юридичну термінологію утворюють слова та словосполучення, які вживаються у законодавстві, називають юридичні поняття, мають точний і визначений зміст та відрізняються значеннєвою однозначністю та функціональною стійкістю. [3, с.16]. Юридична термінологія також охоплює назви предметів, дій, явищ, осіб, безпосередньо пов'язаних з юриспруденцією та її функціонуванням у суспільстві.

Юридичний термін має певні характеристики. Це, перед усім, його 1) *дефінітивність*, за допомогою якої можна встановити абсолютну відповідність між компактним словесним вираженням юридичного поняття та його розгорнутим науковим визначенням або дефініцією; 2) *однозначність*, яка свідчить про те, що термін повинен означати тільки одне наукове поняття, якому, в свою чергу, повинен відповідати тільки один термін [5, с.144]. Такий принцип реалізується за допомогою поняття *термінологічне поле*, тобто сфери існування терміну, всередині якої він має властивості, притаманні й іншим термінам, з якими він перебуває в деякій кореляції в межах даної підмови. Термінологічне поле замінює термінові контекст [6, с.50], в якому термін-слово набуває точності та однозначності, а поза його межами може означати інші поняття. Однозначність є бажана, але не обов'язкова ознака терміну [8, с.157]. Існує безліч прикладів неоднозначності термінів у будь-якій галузі науки, зокрема юридичній: *judge* (суддя, арбітр, експерт, оцінювач, знавець) або *presumption* (самовпевненість, припущення, ймовірність, презумпція); ці багатозначні терміни вживаються не лише в юриспруденції. 3) *Системність*

юридичного терміну означає закріплення його значення у системі, що утримує його своїми параметрами. Загальна тенденція слів мови до системності у словотворенні особливо помітна серед термінів: системність понять, якщо це можливо, передбачає системність у повній структурі терміну. Явища одного порядку повинні знайти аналогічні позначення у термінологічних рядах [7, с.145]. Наприклад, суфікс *-ment* утворює в англійській мові велику кількість юридичних термінів: *judgment* (судове рішення, вирок); *punishment* (покарання); *endamagement* (збитки, пошкодження); *disbarment* (позбавлення звання адвоката).

4) *Умотивованість* терміну сприяє його запам'ятовуванню, полегшує його зв'язок з іншими термінами і робить його становище більш сталим [9, с.146]. Умотивований термін, як особливе слово, визначає дві екстралінгвістичні сутності: поняття, яке мотивує, та вмотивоване поняття. Створений таким чином термін розпочинає своє самостійне життя у термінологічному полі. Існує два способи вмотивованості термінів: *метафора* та *метонімія*. В основі метафоризації загальноновживаного слова, що стає терміном юриспруденції, є схожість між предметами, ознаками, місцями: *colonize* (тимчасово переселяти виборців до іншого виборчого округу з метою незаконного голосування від *colonize* «колонізувати»); *resort* (злочинське кубло від *resort* «курорт») [1, с.9]. В основі метонімії – реальний зв'язок між процесом, місцем або предметом: *record* (запис судової справи; відомості про судимість); *Roman law* (римське право); *succession* (процес успадкування і майно, яке переходить у спадок).

5) *Лінгвістична точність* терміну забезпечується правильним використанням словотворчих засобів. Бажано, щоб терміни, які належать до певних частин мови, утворювалися б так само, принаймні, у межах одного термінологічного поля: *appropriate* (привласнити) – *disappropriate* (позбавити права власності); *imprison* (ув'язнити) – *disimprison* (звільнити від ув'язнення); *inherit* (успадкувати) – *disinherit* (позбавити спадщини) [1, с.11]. Довжина терміну має бути достатньою для позначення кожного поняття і для виокремлення його з низки схожих. Короткі терміни легше запам'ятати та часто вживати: юридичний термін *law* (закон, право) є

коротким та абсолютно точним. У той самий час, багатослівні терміни *merchant shipping law* (морське право); *international convention law* (міжнародне договірне право); *executively inspired law* (законопроект, внесений за ініціативою виконавчої влади) точно вказують на місце поняття, яке вони позначають, серед інших понять даної галузі [2, с.70]. 6) *Термінологічна укоріненість або специфічність вживання* є дуже важливою ознакою для терміну. Під час юридичних рекомендацій, перевага надається більш поширеному термінові, який можна почути у мові кількох поколінь фахівців, оскільки заміна давно укорінених термінів на більш вдалі чи сучасні може призвести до руйнування старої системи і непотрібного вивчення [9, с.37]. Широко вживаний термін *nil debet* (лат. відсутність боргу, тобто заперечення відповідача за позовом) можна охарактеризувати як елемент фіксованої субмови, що вживається тільки в її межах і зустрічається частіше ніж сучасний термін з аналогічним значенням *rejoinder* [10, с.88]. 7) *Мовна орієнтація*: за наявності термінів-конкурентів, створених на основі власної або чужих мов, слід надавати перевагу тим чи іншим термінам, зважаючи на ситуацію. Надмірне і не завжди виправдане захоплення іншомовними запозиченнями неминуче призводить до відокремлення термінології та робить її практично недоступною для нефахівців. Однак, для юридичної термінології сучасної англійської мови це не є справедливим, оскільки вона, протягом тривалого часу, користується латинськими запозиченнями, які ніяк не перешкоджають ефективному спілкуванню фахівців у даній галузі: *nolo prosequi* (заява про відмову в подальшому судовому переслідуванні); *nihil habet* (той, хто не має майна, яке можна було б конфіскувати) [9, с.148].

Таким чином, у лінгвістичній літературі існують різні думки стосовно ознак юридичного терміна. Однак, для нас первинне значення мають критерії термінологічності мовних одиниць, що вживаються в якості юридичних термінів. На сьогодні релевантними залишаються такі: 1) дефінітивність; 2) системність; 3) ступінь термінологічності та 4) специфічність вживання, які, поряд з іншими, вже було проаналізовано.

Список літератури:

1. Дерді Е. Т. Словотвірні та структурно-семантичні характеристики англійських юридичних термінів: Автореферат. дис. канд. філол. наук: - К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2003. - 19 с.
2. Лейчик В. М. Оптимальная длина и оптимальная структура термина // Вопросы языкознания, 1981. - №2. - С. 63-73.
3. Пиголкин А. С. Язык закона. - М.: Юридическая литература, 1990. - 192 с.
4. Пряшников Е. А. Терминология уголовно-процессуального законодательства // Правоведение, 1968, №4. - С. 47-50.
5. Реформатский А. А. Введение в языковедение. - М.: Просвещение, 1967. - 542 с.
6. Реформатский А. А. Что такое термин и терминология // Вопросы терминологии. - М.: Просвещение, 1961. - С. 47-52.
7. Симоненко Л. О., Соколова С. О., Коропенко І. В. та ін. Національні та інтернаціональні компоненти в сучасних терміносистемах. К.: Наукова думка, 1993. - 235 с.
8. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. и др. Общая терминология: вопросы теории. - М.: Наука, 1989. - 243 с.
9. Толста С. А. Основні класифікації правничих термінів // Проблеми культури професійної мови фахівця: теорія та практика. Матеріали VI міжвузівської науково-методичної конференції. - Донецьк: Вид-во Донецьк.юридичного інституту про ДонНУ, 2006. - С.142-149.
10. Циткина Ф. А. Терминология и перевод. - Львов: Вища школа. - Изд-во Львов. гос. ун-та, 1988. - 156 с.

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІВЧАТ 8-11 РОКІВ З ДІАГНОЗОМ SPINA BIFIDA З РІВНЕМ УРАЖЕННЯ СЕГМЕНТА L5

Кільдєєва К.П.

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ

здобувач ступеня магістр

e-mail: kildeeeeva@gmail.com

Вступ. В даний час проблема вроджених вад розвитку нервової системи є однією з найбільш складних, зокрема тому, що вони є однією з головних причин дитячої смертності та інвалідності. Значне місце в цій патології займають дефекти розвитку нервової трубки. Завдяки сучасним методам лікування значно подовжилось життя пацієнтів з spina bifida, але за для покращення якості життя існує потреба розробки сучасних програм реабілітації.

У світі народжується близько 500 тисяч дітей з вродженими дефектами невральної трубки та аненцефалією - двома найпоширенішими вродженими дефектами розвитку. В Україні частота вроджених дефектів невральної трубки становить 2,1 на 1000 пологів, що складає 500 – 700 дітей на рік. Уроджені дефекти центральної нервової системи зустрічаються в 30 % випадків вад розвитку і займають одне з перших місць серед інших аномалій, які виявляють у дітей. Ці вади розвитку нащадків від здорових жінок в середньому становлять 1 – 5 випадків на 1000 новонароджених. Закладання нервової трубки відбувається між 22 і 28 днями гестації. У виникненні вад розвитку ЦНС мають значення не лише генетичні чинники, а й фактори навколишнього середовища: генетичні порушення біосинтезу ферментів, які приймають участь у метаболізмі гомоцистеїну, на який особливо впливає фолієва кислота, тератогенні чинники та ін. В Інституті нейрохірургії АМН України щорічно

оперують близько 100 дітей з дефектами розвитку невральної трубки (500 – 550 дітей в межах всієї України). Інвалідність дітей з дефектами невральної трубки достатньо висока.

Обговорення дослідження. Згідно з Міжнародної класифікації функціонування, життєдіяльності та здоров'я (МКФ) дизрафії хребта та ускладнення, які виникають при цієї патології, а саме нервово-м'язова слабкість, нейрогенний сечовий міхур, гідроцефалія, суглобові контрактури, деформація хребта, шкірна гіпостезія, трофічні рани спричиняють обмеження "активності" та "взаємодії". Під обмеженням активності розуміємо зниження рухливості, розлади когнітивних можливостей та здатності до самообслуговування. Обмеженням взаємодії складається з низького рівня зайнятості, складності в навчанні і соціальної реінтеграції.

В залежності від віку та рівня ураження спинного мозку задачі та цілі фізичної реабілітації будуть значно відрізнятися.

Діти з діагнозом *spina bifida* при переході до другого періоду дитинства стикаються з рядом змін в фізичному, психічному та соціальному розвитку. Всі тканини у дитячому організмі знаходяться в стані зростання. І хоча темпи зростання дещо сповільнюються (в порівнянні з попередніми періодами), помітно збільшується вага. Дітям з вродженими аномаліями хребта характерними є слабкість і дисбаланс скелетних м'язів. Ці фактори в поєднанні з великими навантаженнями в навчанні, що супроводжуються довготривалим сидінням, викликають великий ризик розвитку порушення постави.

Діти з рівнем ураження сегмента L5 к 5-6 рокам опановують навичок ходьби без допоміжних засобів пересування. К 8-11 рокам мають змогу пересуватися на більш довгі дистанції, але завжди існує загроза втрати рівноваги та падіння за рахунок наявності нижнього парапарезу. Збільшується навантаження на деформовані стопи дитини, з'являється загроза розвитку трофічних порушень на ділянці гомілкового суглобу.

Враховуючи зміни та складності розвитку дітей з діагнозом *spina bifida* у другому періоді дитинства для подальшого гармонійного розвитку діти потребують проходження низки реабілітаційних процедур.

Розробляючи програму фізичної реабілітації дівчат 8-11 років хворих на *spina bifida* з рівнем ураження сегмента L5 ми спирались на наступні принципи: індивідуальність, доступність, послідовність, безперервність, наступність та комплексність. Виходячи з перерахованих принципів при організації процесу фізичної терапії акцентували увагу на дотриманні ортопедичного, гігієнічного режиму, активність та свідомість пацієнтів, врахування діяльності, яка є важливою для конкретного пацієнта на даному етапі розвитку, збільшення сили м'язів тулуба та кінцівок, на профілактику ускладнень, пов'язаних з захворюванням *spina bifida*.

Програма розрахована для застосування на диспансерному етапі фізичної реабілітації в залах фізичної реабілітації в медичних установах, центрах соціальної адаптації дитини, реабілітаційних центрах. Основною метою є нагляд за пацієнтами, підтримка та покращення фізичного, емоційного стану, передбачає профілактичні заходи щодо розвитку ускладнень.

Програма включає заняття лікувальною гімнастикою, дотримання ортопедичного режиму, масаж, фізіотерапевтичне лікування, заняття у басейні, теоретичні заняття з дітьми та їх батьками, навчання дітей самостійним заняттям. Виконання даної програми фізичної реабілітації розраховувано на 3 місяці.

Висновки. Під час дослідження проаналізовано ступень обмеження функції, структури, участі та активності дівчат 8-11 років хворих на *spina bifida* з рівнем ураження сегмента L5. По закінченню курсу фізичної реабілітації за розробленою програмою у дівчат 8 – 11 років з діагнозом *spina bifida* з рівнем ураження сегмента L5 було відзначено покращення показників активності та участі. Показники рівноваги шли не високими, але стабільними темпами і наприкінці дослідження було отримано істотний результат, що складав 8 балів кінцевої різниці тесту Берга. Також була отримана нормалізація індексу маси тіла та збільшення м'язової сили тулуба та нижніх кінцівок.

СУТНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ЧИННИКИ, ЩО ЇХ СПРИЧИНЯЮТЬ

Клєцова Н.В.

Сумський національний аграрний університет
к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4910-8912>

тел.+380679531573, _klietsovanataliia@gmail.com

Леженіна Ж.О.

Сумський національний аграрний університет
студентка 3-го курсу спеціальності “Міжнародне право”

тел.+380956439239, jusyaok@gmail.com

Враховуючи інтенсивний розвиток сучасного суспільства, динамічний розвиток науки, ми можемо стверджувати, що донедавна вітчизняними та закордонними вченими проблема міграційних процесів не розглядалась так детально, як сьогодні. Проте за останні два роки науковцями різних країн світу широко досліджуються питання щодо інтенсивного переміщення робочої сили, можливих її наслідків та масштабів. Так, виникає потреба чіткого формулювання сьогоденної проблеми стосовно міграції населення, її регулювання тощо.

Протягом порівняно незначного проміжку часу створено нормативно-правові та фінансові механізми регулювання міграційних процесів як на регіональному, національному, так і глобальному рівнях. Зокрема, значні внутрішньодержавні та міждержавні потоки трудових ресурсів можна вважати як наслідком міжнародних зіткнень, стихійних лих та інших несприятливих умов проживання, так і однією з ознак інтернаціоналізації й глобалізації суспільства. Дійсно, міграційні потоки складаються як з біженців, що

залишають місце проживання під тиском обставин, так і добровільних мігрантів, що бажаються скористатись можливостями глобалізованого суспільства. При цьому на склад та розподіл міграційної маси суттєво впливає демографічна ситуація в країні, з якої вона прибуває [1, с. 32]. Саме сьогодні серед населення України нагальним постає питання працевлаштування з комфортними умовами праці, гідною оплатою праці, зручним локальним розташуванням місця роботи тощо. Ми поділяємо думку Волоско О. Я., що трудові мігранти – це тип мігрантів, які перетинають внутрішні та міжнародні кордони у пошуках роботи або ж з метою придбання чи продажу невеликих партій товару. І не зважаючи на те, що, як правило, мігрантами стають некваліфіковані або низькокваліфіковані робітники, які мають низький статус у суспільстві, однак трудовими мігрантами можуть стати і професіонали, які мають дефіцитну професію, вищу освіту та навіть вчені ступені. Саме тому трудові мігранти поділяються на три великі групи: а) ті, які покидають країну проживання назавжди; б) ті, які працюють в іншій країні тривалий час; в) так звані трудові туристи, які перетинають кордони на короткий час (на кілька днів чи місяців) [2, с. 23].

За класифікацією ООН, трудовими мігрантами вважаються особи, які прибувають в країну в'їзду з метою пошуку оплачуваної роботи на строк, що не перевищує 1 року. При цьому в документах Міжнародної організації праці (МОП) мова йде про певні категорії трудових мігрантів: сезонні трудові мігранти; трудові мігранти, що пов'язані з реалізацією проекту; трудові мігранти, які працюють за контрактом; тимчасові трудові мігранти; облаштовані трудові мігранти; висококваліфіковані трудові мігранти. За підсумками Глобальних тенденцій зайнятості 2014 року [3] при аналізі трудових мігрантів доцільним є врахування особливих категорій економічно активних трудових мігрантів, зокрема студентів та стажерів. При цьому особам, які прийняли рішення про постійне проживання за кордоном, а також біженцям також надається право на трудову діяльність. А переважна більшість

нелегальних мігрантів теж відносяться до категорії трудових мігрантів, що формують «нелегальний ринок праці».

Закцентуємо нашу увагу на зовнішніх легальних процесах міграції, оскільки з роками ми можемо спостерігати зростання кількості осіб, зокрема в Україні, які виїжджать закордон. Зазначимо, що зовнішня міграція – переміщення населення між країнами зі зміною постійного місця проживання. У процесі міжнародної міграції приймають участь всі країни, більшою чи меншою мірою, кількість міжнародних мігрантів у світі постійно зростає. Переважну частку мігрантів у світі складають трудові мігранти. Зокрема, на 31.12.2019 трудова міграція у світі складає позначки у 272 мільйони людей. Оскільки трудові ресурси розміщені нерівномірно між країнами, то у залежності від економічного розвитку країни та враховуючи її надлишок трудових ресурсів, працівники прямують до тих країн, де спостерігається їх дефіцит. При цьому варто розуміти, що легальна міграція являє собою не лише переміщення осіб однієї країни на територію іншої, але й повне оформлення необхідних документів і дотриманням всіх правових норм, що встановлені на міжнародному і національному рівні з боку країни походження і приймаючої країни [4, 5]. Так, на міжнародному рівні регулювання міграції трудових ресурсів здійснюють Міжнародна організація праці, Міжнародна організація з міграції, Комісія ООН з народонаселення, Всесвітня організація охорони здоров'я.

Отже, актуальності набуває питання дослідження факторів, що сприяють або ж навпаки спіткають динамічному розвитку міграційних процесів саме трудових ресурсів. Так, ми вважаємо за доцільне говорити про: економічні, соціальні, політичні, національні, екологічні чинники тощо (табл. 1).

Таблиця 1

Чинники, що впливають на міжнародну міграцію трудових ресурсів

Чинники «відштовхування»	Чинники «притягнення»
1	2
Економічні	
Низька заробітна плата	Висока заробітна плата
Низька якість життя	Висока якість життя
Високий рівень безробіття	Наявність вільних робочих місць
Економічна нестабільність	Стабільний розвиток економіки
Обтяжлива система оподаткування	Ліберальна система оподаткування
Соціальні	
Низька якість освіти	Висока якість освіти
Погані умови праці	Гарні умови праці
Недоступна система охорони здоров'я	Доступна та високоякісна система охорони здоров'я
Відсутність можливостей для професійної самореалізації	Наявність можливостей для професійної самореалізації
Культурні	
Релігійні переслідування	Свобода віросповідання
Етнічна дискримінація	Відсутність етнічної дискримінації
Расова дискримінація	Відсутність расової дискримінації
Політичні	
Відсутність демократії	Розвинена демократія
Політична нестабільність	Стабільність політичної системи
Корумпованість владних структур	Відсутність корупції
Екологічні	
Забруднене навколишнє середовище	Краща екологічна ситуація
Низька якість питної води	Чиста питна вода та екологічна безпечна їжа

Джерело: побудовано автором за данимим [6]

Зазначимо, що більшість мігрантів виїжджають саме через економічне становище країни, в якій проживають, зокрема на роботу. Вікова категорія людей, які виїжджають з України, це переважно до 30 років. Студенти, які прагнуть самостійного життя та звичайні люди, які хочуть забезпечити собі і своїй сім'ї кращі умови існування. За останній рік набула розповсюдження в

Україні тенденція до короткострокової міграції населення – це до 6 місяців. Проте залишається й певний відсоток, хто іммігрує на постійне проживання (довгострокова міграція), спираючись на фактори, які вказані в табл. 1.

Таким чином, нагальності набуває питання у подальших дослідженнях ідентифікація критеріїв класифікації міжнародних міграційних процесів, які б враховували якісні характеристики мігрантів у міжнародному просторі.

Список літератури:

1. Рощина Н. В., Борданова Л. С. Особливості міграційних процесів в Україні та закордоном. *Економіка та держава*. 2017. № 1. С. 32–36. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2017/9.pdf (Дата звернення 04.11.2019)
2. Волоско Я. О. Міжнародна трудова міграція населення: причини виникнення та наслідки для економіки. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Юридичні науки*. 2015. № 824. С. 21–26.
3. Global Employment Trends 2014: Risk of a Jobless recovery? *International Labour Office*. Geneva, 2014. P. 17.
4. Види міжнародної трудової міграції. Навчальні матеріали. URL: https://pidruchniki.com/84631/ekonomika/vidi_mizhnarodnoyi_trudovoyi_migratsiyi (дата звернення 26.12.19)
5. Klietsova N. Improvement of the Ukrainian Labor Legislation Concerning the Hired Workers' Employment Protection in the Context of European Integration: Economic and Legal Aspect. *Nauchni trudove*. 2018. #2. P. 251-264 (University of National and World Economy, Sofia, Bulgaria)
6. Кваша О. С. Зовнішні міграційні процеси трудових ресурсів: фактори, стан та наслідки для України. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 535–540. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/92.pdf (Дата звернення 14.12.2019)

ВПРОВАДЖЕННЯ У ФАХОВУ ПІДГОТОВКУ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ТОКСИКОЛОГІЇ» У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Клименко Едуард Григорович

кандидат медичних наук

Кам'янського медичного коледжу

У практичній діяльності медичні працівники часто мають справу з гострими побутовими отруєннями, які виникають у результаті випадкового або умисного прийому хімічних речовин з токсичною активністю. Крім того, на виробництві в процесі отримання і застосування токсичних речовин, не виключена можливість отруєння людини. У зв'язку з розширенням застосування і створенням нових хімічних речовин, а також збільшенням обсягу і асортименту лікарських засобів, які можуть викликати гострі отруєння, зростає і значення вивчення токсикології, як науки - розкриття суті впливу отрути на організм та створення на цій основі ефективних засобів застереження і лікування отруєнь.

Від того, наскільки швидко, ефективно і цілеспрямовано буде надано медичну допомогу потерпілому при отруєнні, зростає можливість уникнути серйозних ускладнень та зберегти життя людини. Тому вивчення дисципліни «Основи токсикології» є важливою частиною фахової підготовки студентів – бакалаврів.

Мета вивчення дисципліни «Основи токсикології» для студентів: навчитися розуміти різні механізми токсичності і оцінювати ризики для здоров'я при використанні хімічних речовин у повсякденному житті.

Завдання дисципліни:

— засвоєння студентами основних понять, принципів і теоретичних положень токсикології;

- вивчення основних ознак екзогенного отруєння, явищ біотрансформації, детоксикації на рівні системи органів та клітини;
- визначення шляхів потрапляння отрути до організму;
- вибір антидотів при отруєннях;
- розглядання особливостей отруєнь фармакологічними препаратами та шляхи їх подолання;
- ознайомлення із основними отруєннями засобами побутової хімії та вивчення загальних принципів першої допомоги;
- практичне застосування токсикологічних знань у галузі медицини.

Студентів від самого початку вивчення токсикології слід орієнтувати, що ефективність невідкладних заходів при отруєннях у свою чергу залежить від того, наскільки оперативномедичний працівник встановить природу токсичного агента і патогенез основних розладів, застосує специфічну протиотруту, а також виділить синдроми, що мають найбільш важливе патогенетичне значення, що дозволить правильно обрати засоби патогенетичної терапії.

Підготовлено навчально-методичні комплекси занять з дисципліни, які включають лекційні, практичні, самостійні роботи, тестові завдання, ситуаційні задачі.

Теоретичні заняття знайомлять студентів з принципами діагностики, виявлення основних патологічних синдромів та принципів лікування гострих отруєнь в цілому, а також у разі специфічних отруєнь (алкоголем і його сурогатами, кислотами і лугами, фосфорорганічними сполуками, снодійними, наркотичними і седативними препаратами, чадним газом, отруйними грибами).

Завдання практичних занять для студентів:

- засвоїти діагностику гострих отруєнь за клінічною картиною і даними лабораторних досліджень;
- навчитися проводити комплексну терапію гострих отруєнь;
- навчитися своєчасно визначати показання до проведення методів детоксикації (форсований діурез, перитонеальний діаліз, гемосорбцію, операції заміщення крові, гемодіаліз);

- вивчити антидотну терапію при деяких видах гострих отруєнь;
- закріпити знання і навички з проведення комплексної серцево-легенево-мозкової реанімації.

Самостійна робота студентів організована таким чином: для кращого і зручного засвоєння дисципліни доцільно розділити її на дві частини.

1. Загальна токсикологія (визначення поняття, класифікація отрут, загальні принципи діагностики та лікування гострих отруєнь).
2. Спеціальна токсикологія (особливості інтенсивної терапії при отруєнні деякими отрутами).

Перед початком самопідготовки студентам доцільно ознайомитися з метою практичного заняття і безпосередніми вміннями, які вони повинні засвоїти в процесі заняття.

Потім перевірити за допомогою тестових завдань, і при необхідності відновити свої знання вихідного матеріалу, необхідного для успішного засвоєння теми.

У подальшій роботі необхідно вивчити особливості інтенсивної терапії при отруєнні алкоголем і його сурогатами, снодійними і седативними засобами, кислотами і лугами, фосфорорганічними сполуками.

Провести аналіз виконаної роботи, розв'язати контрольні завдання (тести, ситуаційні задачі).

Підготувати незрозумілі питання для спільного їх вирішення з викладачем у ході практичного заняття.

У результаті вивчення дисципліни у студентів формуються фахові компетентності:

- здатність використовувати основні закони природничо-наукових дисциплін у професійній діяльності;
- спроможність і готовність до участі в опануванні сучасних теоретичних і експериментальних методів дослідження з метою створення нових перспективних засобів в організації робіт щодо практичного використання і впровадження результатів досліджень;

- готовність до участі в проведенні наукових досліджень обробки і аналізу отриманих результатів в галузі токсикології;
- здатність мати уявлення про різноманітність токсикантів, основних процесах, які відбуваються з ними в організмі людини.

Таким чином, вивчення дисципліни «Основи токсикології» медсестрами-бакалаврами орієнтовано на розширення та поглиблення їх знань. Отримані знання дозволять краще аналітично мислити, аналізувати та розв'язувати нестандартні токсикологічні проблеми. Професійна підготовка з токсикології дасть можливість фахівцям медицини розробляти напрямки з безпечного і сталого використання лікарських препаратів, хімічних речовин та пестицидів.

Список літератури:

1. Закон України про фахову передвищу освіту [Електронний ресурс]: Документ 2745-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>
2. Наказ МОЗ України № 1269 від 05.06.19р. «Екстрена медична допомога: догоспітальний етап. Новий клінічний протокол»
3. В.А. Капустник, І.Ф. Костюк, Г.О. Бондаренко та ін. Професійні хвороби: підручник (ВНЗ IV р. а.) /; — 5-е вид. - К.: ВСВ «Медицина», 2017.— 536 с.

КОНЦЕПЦІЯ СУЧАСНОЇ БІЗНЕС-ОСВІТИ: МАРКЕТИНГОВИЙ АСПЕКТ

Кліменкова О.В.

ст. викладач

ДонНУ ім. Василя Стуса (Вінниця), КНТЕУ (Київ)

В умовах переходу до нових стандартів освіти і з урахуванням гармонізації із законодавством ЄС та трансформації всього навчального процесу від начальних шкіл до ЗВО, гостро стає питання перегляду компетенцій випускників ВНЗ та випускників професійних навчальних закладів. Запит на оновлення навичок випускників формує бізнес із урахуванням сучасних вимог щодо ведення бізнесу, швидкого оновлення інформаційної складової та постійно зростаючої ринкової конкуренції, що неминуче потребує інтеграції бізнесу і освіти. Частковий відгук на запит бізнесу щодо формування практичних компетенцій у студентів, проголошений у законодавчих актах, законах, постановах та проектах здійснюваних реформ. Розглянемо декілька прикладів.

I. Міністерство освіти та науки України у проекті «Концепції розвитку на період 2015-2025 років», пропонує «Дорожню карту освітньої реформи», яка містить наступні методи та заходи:

1. 4.6.3. Розробити методику багатоканального фінансування освіти та механізм стимулювання бізнесу, роботодавців, фізичних та юридичних осіб до участі в розвитку системи освіти, зміцненні матеріально-технічної бази навчальних закладів (пільгове оподаткування, система кредитування, дозволи на будівництво тощо).

2. 3.1.5. Аналіз працевлаштованості випускників та їхнього сприйняття власної підготовленості до професійної діяльності. 1) Дослідження

працевлаштованості випускників та їхнього утримування в професії на початковій стадії кар'єри.

II. Закон України про освіту.

Стаття 6. Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності. 6.1. Засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є: інтеграція з ринком праці; єдність навчання, виховання та розвитку.

Стаття 8. Види освіти. 8.4. Інформальна освіта (самоосвіта) - це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям.

Стаття 9. Форми здобуття освіти. 9.9. Здобуття освіти на робочому місці - це спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою (як правило, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти) відбувається на виробництві шляхом практичного навчання, участі у виконанні трудових обов'язків і завдань під керівництвом фахівців-практиків, залучених до освітнього процесу. 9.10 Дуальна форма здобуття освіти - це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору.

Стаття 39. Професійні стандарти. 39.1. Професійний стандарт - це затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій. 39.2. Професійні стандарти можуть розроблятися роботодавцями, їх організаціями та об'єднаннями, органами державної влади, науковими установами, галузевими радами, громадськими об'єднаннями, іншими зацікавленими суб'єктами.

III. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Проект закону «Про працю». Види трудових договорів. Передбачає «Учнівський трудовий договір», який дозволяє: «поєднання студентом коледжу

роботи на підприємстві та навчання. Можливість, як отримати освіту, так і необхідні практичні навички та досвід роботи.

Розглянемо більш детально Концепцію дуальної форми здобуття освіти, яка на наш погляд більш детально розкриває інтеграцію бізнесу і освіти і може відповідати на запит бізнес-середовища. Термін «дуальна система» (*від лат. dualis – подвійний*) був введений у педагогічну термінологію в середині 60-х років минулого століття у ФРН – як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Дуальність як методологічна характеристика професійної освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання. Основне завдання упровадження елементів дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом, та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання.

Дослідження Світового банку «Навички для сучасної України», яке проведене у листопаді 2015 року, показало, що незадоволеність ринку праці якістю освіти складає 4 з 10 фірм у ключових секторах української економіки і свідчить про значний розрив між навичками, якими володіють працівники, і потрібними фірмам для досягнення «бізнес-цілей», і що в свою чергу призводить до наступного результату:

- роботодавці змушені перенавчати спеціалістів;
- наявність досвіду роботи – необхідна вимога для працевлаштування;
- неефективне використання часу учнів;
- обмеження ефективності роботи фірм, якості їхніх послуг, здатності утримувати та розширювати клієнтуру.

У відповідь на результати дослідження, Міністерство освіти і науки України запропонувало «Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти», яка передбачає:

- модернізацію освітніх програм;
- підвищення якості підготовки фахівців;
- зближення освіти з вимогами ринку праці;
- посилення ролі та впливу роботодавців на освіту;
- підвищення мотивації до навчання серед учнів та студентів;
- ріст рівня зайнятості молоді;
- скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі;
- підвищення конкурентоздатності працівників.

В свою чергу модернізація освітніх програм націлена на:

- підвищення якості підготовки фахівців;
- зближення освіти з вимогами ринку праці;
- посилення ролі та впливу роботодавців на освіту;
- підвищення мотивації до навчання серед учнів та студентів;
- ріст рівня зайнятості молоді;
- скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі;
- підвищення конкурентоздатності працівників;
- рівноправне партнерство заради розвитку освіти: синергію закладів

освіти, здобувачів освіти, роботодавців.

Дуальна освіта має наступні принципи:

- здобуття від 25% до 50% кредитів під час навчання на робочому місці;
- результати навчання оцінюються спільно або окремо і роботодавцем і ЗВО;
- роботодавець бере участь у відборі учнів, що навчатимуться на програмі;
- учасник програми повинен мати право на працевлаштування в Україні відповідно до законодавства.

Позитивні показники дуальної освіти:

- організація співпраці політиків, бізнесу, соціальних партнерів;
- розробка законодавчого підґрунтя для визнання національних стандартів якості професійної освіти;

- навчання учнів під час трудової діяльності;
- залучення кваліфікованого персоналу з виробництва до педагогічної діяльності (інструктори, викладачі);
- здійснення інституційних досліджень і консультування (моніторинг якості надання освітніх послуг у сфері професійної освіти, оновлення освітніх стандартів);
- врахування конкретних запитів підприємств до змісту та якості професійної освіти.

На основі вищевикладеного матеріалу, можна дійти висновку, що влада створює умови для інтеграції бізнесу і освіти та орієнтується більше на професійну освіту, при цьому не враховуючи формування компетенцій управлінської еліти, а саме: стратегічне лідерство, системне та стратегічне мислення, цілісне розуміння бізнесу і проблем управління, персональний розвиток та побудову кар'єри управлінця. Формування навичок, які відповідають сучасним потребам бізнесу, пропонують бізнес-школи, які є окремим самостійним сегментом на ринку освітніх послуг і в якому влада бере участь опосередковано. У цьому розумінні влада може використовувати досвід бізнес-шкіл і впроваджувати в освітній процес формування бізнес-компетенцій, більше інтегруючись із бізнесом. При цьому запропонована модель дуальної форми освіти цілком може відповідати концепції сучасної бізнес-освіти і може бути застосована для модернізації вищої освіти та формування бізнес-навичок у студентів ВНЗ.

Список літератури:

1. Дорожня карта освітньої реформи (2015 - 2025). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1812.html
2. Дуальна освіта. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/dualna-osvita>
3. Закон України про освіту.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

4. Проект Концепції розвитку освіти до 2025 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/news/43501/>

5. Реформа ринку праці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=68ebf5b5-d071-4d76-8e7e-f46787f36e59&title=ReformaRinkuPratsi>

Тематика: Педагогічні науки

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА

Клячковська Раїса

(Кам'янське)

Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури, в якій з найбільшою повнотою відображені духовні і матеріальні цінності освіти та виховання, а також способи творчої педагогічної діяльності, необхідні для обслуговування історичного процесу зміни поколінь, соціалізації особистості і здійснення освітньо - виховного процесу.

Педагогічна культура викладача має досягти найвищого рівня, показниками якого слід вважати:

- гуманістично-педагогічну позицію у ставленні до студентів, здатність бути вихователем;
- психолого-педагогічну компетентність і розвинене педагогічне мислення;
- освіченість у сфері предмета викладання та оволодіння педагогічними технологіями;
- досвід творчої педагогічної діяльності, уміння обґрунтовувати власну педагогічну діяльність як систему, здатність розробити авторський освітній проект;

- культуру професійної поведінки, способу саморозвитку, уміння саморегуляції власної діяльності, культуру спілкування.

Вища школа завжди була одним із основних виховних інститутів суспільства і в сучасних умовах зростає її роль у вихованні студентської молоді. Зміни у духовному житті країни, відсутність у суспільстві чіткого загальновизначеного ідеалу виховання потребують інтенсивного пошуку нових підходів до виховання, запровадження нових методів впливу на самосвідомість молодшої людини і водночас відродження ефективних випробуваних старих форм організації виховного процесу.

Запитом вищої школи в сучасному соціально-економічному розвитку суспільства є модель висококваліфікованого, добре підготовленого викладача, який би поєднував у собі глибоку наукову ерудицію з ґрунтовним знанням основ психолого-педагогічної науки та високим рівнем методичних умінь.

Демократичні зміни в сучасному суспільстві України зумовили відхід від авторитарних стереотипів у сфері освіти, що вимагає від викладача пошуків і розробки засад, форм, методів і прийомів в організації та здійсненні такого педагогічного процесу на всіх рівнях. Педагогічна культура викладача потребує опанування демократичним стилем спілкування зі студентами.

Гуманістична функція проявів педагогічної культури викладача означає орієнтацію на пріоритетний розвиток особистості студента, його прав і свобод через конкретне педагогічне середовище. Вона полягає як у виявленні, так і в розвитку пізнавальних, загальнокультурних, творчих інтересів студентів. Культура професійно-педагогічної поведінки передбачає, що за всіх обставин комунікації та взаємодії викладач дотримується норм моралі та педагогічної етики, виявляє гідність, доброзичливість, витримку, культуру спілкування, такт.

Студент має сприйматись викладачем як суб'єкт навчання, їх взаємодія має будуватись на основі діалогічного підходу, що забезпечує суб'єкт-суб'єктні стосунки, які ґрунтуються на рівності позицій, повазі та довірі до студента як свого партнера. Саме це дає змогу зрозуміти один одного і є найкращим способом взаємодії, а також допомагає задовольнити особисті потреби й

інтереси всіх учасників навчального процесу. Сучасний викладач не має бути маніпулятором, тобто не намагатися підкоряти і контролювати волю слухачів для досягнення власної мети; він має володіти протилежним до маніпуляції потенціалом – самоактуалізацією.

Не менш важливим компонентом у діяльності викладача є його інформаційна культура. В умовах переходу нашого суспільства у постіндустріальне та інформаційне суспільство висувуються нові вимоги і створюються нові можливості у застосуванні інформаційних технологій та комп'ютерної техніки практично у всіх галузях виробництва, науки, освіти, культури і навіть побуту. Тому, вже сьогодні викладач мусить ефективно використовувати нові технології та джерела інформації, що сприятиме більш продуктивному засвоєнню нових знань та умінь у системі подальшого розвитку інформатизації суспільства. Викладачам необхідно звертати постійну увагу на нові технології роботи з інформацією та неупинний розвиток комп'ютерної техніки. Вони мають самостійно відстежувати та вивчати інновації у цій сфері.

Специфіка вузів по підготовці фахівців фізичної культури і спорту полягає в тому, що найважливішим компонентом змісту професійної підготовки спеціалістів з фізичної культури є інтенсивна рухова діяльність, тобто процес навчання йде за допомогою і через різноманіття фізичних вправ. У процесі підготовки і навчання педагогів з фізичної культури складаються ті орієнтири, навички, знання, які в подальшому в значній мірі будуть визначати обличчя всієї сфери фізичної культури і спорту, її реальне місце і значущість у суспільстві. Тому студент повинен володіти не тільки загальнопедагогічними знаннями й уміннями, а й спеціальними якостями, які в більшій мірі залежать від його рухово-технічного потенціалу. Спеціаліст з фізичної культури немислимий без відмінної практичної підготовки. Кожен викладач, має технічно бездоганно показати передбачені програмою фізичні вправи і виконати без труднощів будь-які контрольні нормативи зі шкільної або вузівської навчальної програми. За допомогою професійної підготовки педагог завойовує повагу і авторитет в учнівському середовищі, в результаті чого

ефективність педагогічного впливу такого викладача-майстра підвищується на цілий порядок.

Сучасний вчитель фізичного виховання повинен бути не просто фахівцем високого рівня, спеціалістом своєї справи, а й відповідати наступним вимогам: формувати компетенції, необхідні для продовження освіти в відповідній сфері майбутньої професійної діяльності; дотримуватися варіативності змісту освіти, вміти проектувати індивідуальні освітні траєкторії тих, яких навчає; володіти здатністю і готовністю вводити в освітній процес інтерактивні, діяльнісні компоненти, включати тренінгові методи навчання.

Висновки:

Таким чином, педагогічна культура викладача є невід'ємною складовою компетентнісного підходу до розв'язання проблеми підвищення якості освіти. Мається на увазі сукупність вимог до особистості викладача (рівень професійних знань, професійно-особистісні якості, загальні і спеціальні здібності, адекватна самооцінка, соціальна взаємодія, ціннісно-змістові орієнтації в світі, самовдосконалення, саморегулювання, саморозвиток особистісної й предметної рефлексії тощо).

Стосовно фахівців фізичної культури і спорту для них є важливим розвиток рухових якостей як професійно значущих, без яких досягнення вершин професійної культури та професійної майстерності стає неможливим навіть теоретично.

Список літератури:

1. Національна доктрина розвитку освіти в Україні в XXI столітті.//Освіта України.-2012.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. Посібник. - К.: Академвидав,2009.
3. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки. Посібник.-К.: Академвидав,2015
4. Шиян Б. Теорія і методика фізичного виховання. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан,2004

ПРИЗНАЧЕННЯ ПРОГРАМ АНАЛІЗАТОРІВ ТРАФІКУ

Кнабе Б.Г.

Харківський національний університет радіоелектроніки

Завдання аналізу мережного трафіку набуває все більшої актуальності в зв'язку з розвитком і впровадженням нових мережних технологій, а також появою великої кількості нових мережних протоколів прикладного рівня. Як найбільш популярних областей практичного застосування можна виділити:

- аналіз трафіку з метою виявлення проблем в роботі мережі (в тому числі, несанкціонованої активності);
- відновлення потоків даних («прослуховування»);
- запобігання різного роду мережних атак;
- збір статистики.

Packet Sniffing - це розмовний термін, який відноситься до аналізу мережного трафіку. Електронна пошта та веб-сторінки, не проходять через інтернет одним пакетом. Вони розбиті на тисячі невеликих пакетів даних і таким чином відправляються через Інтернет за допомогою протоколу HTTP.

Якщо говорити про комплексне вирішення задачі аналізу мережного трафіку, то в першу чергу слід розділити її на три в достатній мірі незалежні підзадачі (рис. 1), перехоплення трафіку, його зберігання та аналіз.

Програми для моніторингу мережі - це незамінні помічники кожного системного адміністратора. Вони дозволяють оперативно реагувати на аномальну діяльність в межах локальної мережі, бути в курсі всіх мережних процесів і, таким чином, автоматизувати частину рутинної діяльності адміністратора: перш за все тієї, що пов'язана із забезпеченням мережної безпеки.

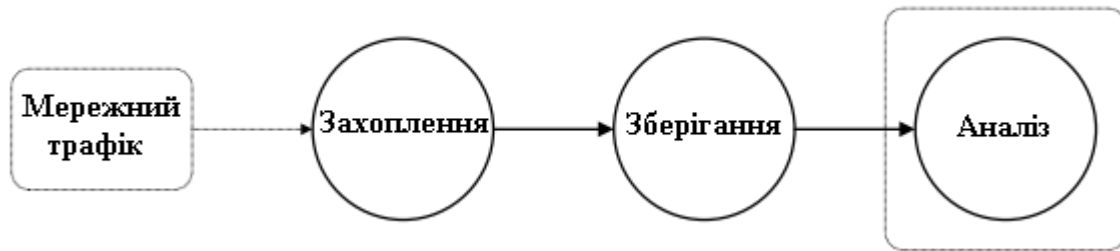

Рисунок 1 – Підзадачі системи аналізу мережного трафіку

Система аналізу повинна забезпечувати захоплення 100% трафіку, а також надавати ефективні методи аналізу та навігації по його результатам. Захоплення трафіку здійснюється за допомогою сніферів. В рамках конкретних продуктів можуть бути реалізовані додаткові можливості, наприклад, розбір заголовків мережних протоколів, фільтрація за заданими критеріями, відновлення сесій. Перехоплення мережного трафіку може здійснюватися:

- за допомогою «прослуховування» мережевого інтерфейсу;
- підключенням сніфер в розрив каналу;
- за допомогою аналізу побічних електромагнітних випромінювань;
- через атаку на каналному або мережному рівні, що приводить до перенаправлення трафіку.

- Сніфер може бути встановлений як на маршрутизаторі, так і на крайовому вузлі мережі. Завдання аналізу являє собою перевагу тому чи іншому інструменту, віддається виходячи із специфіки підзадач, які необхідно вирішити. Більшість існуючих інструментів, як правило, проводить розбір заголовків мережних протоколів, а також відновлює сесії. У той же час існують досить специфічні завдання, для яких може не виявитися готового інструменту, наприклад:

- аналіз тунелюватись протоколів довільної глибини;
- аналіз сесій на рівні додатків (виділення зв'язків між потоками даних, що передаються по мережі);
- виконання певних сценаріїв (скриптів) в разі
- Виділяють два режими їх роботи:

- в реальному часі;
- по попередньо збереженого трафіку.

ВИСНОВКИ

В роботі з'ясовані завдання аналізу мережного трафіку здатні вирішувати існуючі інструменти, наскільки розширювана їх функціональність. Аналіз в реальному часі вимагає підтримки роботи інструменту в безперервному режимі з продуктивністю, достатньою для розбору трафіку. При цьому повинна бути забезпечена можливість обробки потенційно нескінченного вхідного потоку даних. У разі відкладеного аналізу інструмент отримує вхідні дані з файлу, що дозволяє проводити більш детальний аналіз мережевий траси.

Список літератури:

1. Packet analyzer. https://en.wikipedia.org/wiki/Packet_analyzer, дата звернення 02.02.2020
2. Transmission Control Protocol. https://en.wikipedia.org/wiki/Transmission_Control_Protocol, дата звернення 02.02.2020
3. Оліфер В. Г., Оліфер Н. А. Комп'ютерні мережі: Принципи, технології, протоколи. - СПб .: Пітер. - 2005. - 864 с.
4. Таненбаум Е. Комп'ютерні мережі. - СПб .: Пітер. - 2002. - 848 с.

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Кобзев І.В.

доцент, кандидат технічних наук

Харківський регіональний інститут державного управління Національної
академії державного управління при Президентові України

Лук'янова В.А.

доцент, кандидат педагогічних наук

Харківський національний університет радіоелектроніки

Петрова О.І.

доцент, кандидат технічних наук

Національний аерокосмічний університету ім. М.Є. Жуковського,
"Харківський авіаційний інститут"

На сьогодні одним із пріоритетів України є розвиток інформаційного суспільства, яке можна визначити як орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічне суспільство, в якому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися та обмінюватися ними, щоб дати змогу кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення особистого й суспільного розвитку та підвищення якості життя..

Проблема захисту персональних даних (ПД) - це, напевно, найзлободенніша, суперечливіша, юридично значима і затребувана в сучасному суспільстві сфера забезпечення безпеки інформації на сьогодні.

Електронний уряд - спосіб надання інформації і надання набору державних послуг, що вже сформувався, громадянам, бізнесу, іншим гілкам

державної влади і державним чиновникам, при якому особиста взаємодія між державою і заявником мінімізована і максимально можливо використовуються інформаційні технології.

В Україні Закон «Про захист персональних даних» регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних. Цей Закон поширюється на діяльність з обробки персональних даних, яка здійснюється повністю або частково із застосуванням автоматизованих засобів, а також на обробку персональних даних, що містяться у картотеці чи призначені до внесення до картотеки, із застосуванням неавтоматизованих засобів [1].

Будь-які відомості, які дають змогу ідентифікувати конкретну фізичну особу, можна віднести до персональних даних. Така інформація є конфіденційною і може оброблятися тільки за згодою цієї фізичної особи, крім випадків, визначених законом [2].

Персональні дані можуть бути у будь-якій формі - текстовій, цифровій, графічній, відео або акустичною.

Персональні дані діляться на дві категорії: загальні та особливі (чутливі).

До загальної категорії можна віднести: прізвище та ім'я; дату та місце народження; громадянство; сімейний стан; псевдонім; дані, записані в посвідченні водія; економічне і фінансове становище; дані про майно; банківські дані; підпис; дані з актів цивільного стану; номер пенсійної справи; адресу місця проживання; дипломи про освіту, професійну підготовку тощо.

Особлива категорія охоплює інформацію про: расове, етнічне та національне походження; політичні, релігійні та світоглядні переконання; членство в політичних партіях та/або організаціях, професійних спілках, релігійних організаціях чи громадських організаціях світоглядної спрямованості; стан здоров'я (медичні дані); статеве життя; біометричні дані; генетичні дані; притягнення до адміністративної чи кримінальної

відповідальності; застосування до особи заходів у рамках досудового розслідування; вжиття щодо особи заходів, передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність»; вчинення щодо особи тих чи інших видів насильства тощо [3].

Отже, визначальними ознаками віднесення тієї або іншої інформації до персональних даних є: можливість прямо або побічно визначити на підставі цієї інформації конкретну фізичну особу (суб'єкта), якій належать ці дані та можливість прямо або побічно віднести цю інформацію до вже певної фізичної особи (суб'єктові).

Канонічну тріаду безпеки ПД складають: конфіденційність; цілісність; доступність. Захист персональних даних якраз і націлений на збереження цих трьох канонічних властивостей інформації, що значною мірою впливають на її цінність.

Захист персональних даних це комплексне завдання і вирішується воно створенням цілісної системи захисту інформації, що включає:

- набір правил, що визначають порядок захисту ПД (інструкції, політики безпеки, нормативні правові акти та ін.);
- «людський чинник» (персонал, що виконує ці правила);
- активну складову (набір технічних заходів захисту);
- пасивну складову (комплекс організаційних заходів для підтримки виконання встановлених правил і реалізації заходів захисту).

Уся ця сукупність елементів в тій або іншій мірі задіяна в процесі обробки персональних даних і має бути спрямована на ліквідацію загроз безпеки ПД і досягнення необхідного рівня їх захищеності. І як результат, навколо персональних даних має бути створене цілісне і довірене середовище, що унеможливує несанкціонованих дій з ПД (модифікації, знищення, блокування, копіювання).

22 листопада 2019 року аналітичний центр компанії InfoWatch опублікував результати глобального дослідження просочувань конфіденційної інформації в першому півріччі 2019 року. У цей період аналітиками було

zareestrowano 1276 випадків просочувань конфіденційної інформації, з яких 55,6 % сталися в результаті внутрішніх порушень, а 44,4% із-за зовнішньої дії. Сукупне число скомпрометованих записів призначених для користувача даних перевищив показник першого півріччя 2018 року більш ніж в 3,6 разу і склало 8,74 млрд записів.

Як показують результати дослідження, кількість «мега-витоків» (більше 10 млн скомпрометованих записів на один інцидент) збільшилася удвічі (у січні - червні 2019 р. zareestrowano 41 випадок). Всього на подібні витoki припало 97% сукупного об'єму скомпрометованих записів. При цьому характер збитку від компрометації даних безпосередньо не залежить від того, ким був спровокований витік - внутрішнім або зовнішнім зловмисником.

У 47,6% випадків винуватцями витоків були справжні або колишні співробітники, основним мотивом дій яких служила користь. Доля витоків персональних (74,3%) і платіжних (10,8%) даних склала 85,1%.

За даними дослідження, «найпривабливішими» для зловмисників виявилися високотехнічні компанії і підприємства сегменту HoReCa (гостинність, торгівля, громадське харчування). Вони ж демонструють найбільший об'єм скомпрометованих даних. При цьому більше 60% витоків персональних даних в цих компаніях носили умисний характер [4].

В умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій усі сфери діяльності державних органів в електронному вигляді є затребуваними громадянами і організаціями різних форм власності. Актуальність цього напряму підкреслюється динамічністю розвитку таких сфер як, соціальна, юридична, культурна, медична, муніципальна сфера і т. д.

Як видно проблема забезпечення інформаційної безпеки ПД є комплексною і багатогранною. В той же час саме персональні дані є тим об'єктом ІТ (інформаційним ресурсом) над яким і з яким здійснюються різного роду дії як корисного характеру, так і зловмисні, такі, що несуть загрозу громадянинові суспільству і державі.

Однією з проблем, яку породив бурхливий розвиток ІТ в сучасному суспільстві, стало несанкціоноване використання персональних даних.

У епоху інформаційного суспільства, розвитку різного роду громадських стосунків особливу значущість придбавають питання забезпечення ефективного механізму захисту персональних даних. Тим паче, що у більшості розвинених в ІТ-сфері країн перейшли до розгортання технологій «електронного уряду», де широко є присутніми послуги що оперують з персональними даними, такі як звернення громадян за принципом «одного вікна», електронні медичні картки, Інтернет-банкінг, електронне страхування та ін.

Загальнодоступність в цих системах такої інформації як ПД може привести до негативних наслідків як для громадян, до яких відноситься ця інформація, так і для операторів цих персональних даних. Тому, якими б не були амбітними проекти із створення систем «Електронних урядів» - вони будуть малоефективними і навіть небезпечними без побудови надійних систем захисту ПД.

Список літератури:

1. Закон України «Про захист персональних даних» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 34, ст. 48 – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>
2. Захист персональних даних / Інформаційно-аналітичний журнал «Вісник. Право знати все про податки і збори» [Електронний ресурс] // офіційне видання Державної фіскальної служби України – Режим доступу до ресурсу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100005066-zakhist-personalnikh-danikh-2>
3. ТОП-10 питань у сфері захисту персональних даних [Електронний ресурс] // Громадський Простір. – Режим доступу до ресурсу: <http://kmp.ua/uk/analytics/infoletters/personal-data-protection-issues-according-to-laws-of-ukraine/>.
4. Утечки данных [Електронний ресурс] // [tadviser](http://tadviser.ru/). – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.tadviser.ru/index.php/> Стаття: Утечки_данных

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА (НА ПРИКЛАДІ МЕТОДУ КЕЙСІВ)

Кобиленко Наталя Костянтинівна

Маріупольський державний університет
старший викладач кафедри грецької філології
та перекладу

Набуває актуальності активізація навчальної діяльності, що спрямована на розробку і використання форм, змісту, прийомів і засобів навчання, які сприяють підвищенню інтересу, самостійності, творчої активності студентів у засвоєнні знань, формуванні умінь, навичок у їх практичному застосуванні, а також формування здібностей працювати в команді, прогнозувати професійну ситуацію і приймати самостійні рішення.

Прикладом ефективного методу навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі (особливо іноземної мови професійного середовища) є метод кейсів (конкретна ситуація, *case, case-study*). На сьогоднішній день метод кейсів знайшов широке застосування особливо у зарубіжній освітній діяльності. Актуальність використання методу кейсів у викладанні іноземних мов зумовлена тим, що модернізація системи освіти спрямована не стільки на отримання конкретних знань, скільки на формування і розвиток професійних компетенцій у студентів. Це передбачає вироблення вміння збирати і переробляти величезну кількість інформації, навичок самостійної розумової та аналітичної діяльності, здібностей до порівняльного аналізу і синтезу, до комплексного підходу у вирішенні запропонованих проблем.

Використання такого активного методу навчання як кейс у викладанні іноземної мови дає студентам можливість застосувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань. Цей метод сприяє формуванню та розвитку

аналітичних та оцінювальних компетенцій у студентів в процесі обговорення і вирішення конкретної запропонованої реальної або змодельованої ситуації. Використання методу кейсів допомагає студентам розвивати навички самостійної роботи і самостійного мислення. При цьому у студентів формується і закріплюється вміння не тільки аргументовано викладати свою позицію, але і вислуховувати всі альтернативні точки зору, аналізувати і враховувати їх, знаходити найбільш раціональне вирішення поставленої проблеми. Таким чином, студенти вчаться працювати в команді, розвиваючи комунікаційні компетенції, оскільки іноземна мова є засобом, робочим інструментом для вирішення професійних завдань.

У вищих навчальних закладах, які готують фахівців у галузі міжнародних відносин, економіки, правознавства, використання методу кейсів у практиці викладання іноземної мови сприяє розвитку системних і комунікаційних компетенцій у студентів. Цей метод провокує дискусії та обговорення конкретних або змодельованих типових ситуацій в групах, в тому числі, і з міжнародним складом учасників. А це, в свою чергу, передбачає освоєння міжкультурної компетенції і оволодіння мовним етикетом у рамках мовленнєвої компетенції. Студенти розвивають здатність до прийняття рішення в групі, а це вчить їх бути як можна більш об'єктивними і розвиває в них уміння абстрагуватися від особистих інтересів.

Метод кейсів є одним із активних методів навчання, в якому широко використовуються відео- та аудіоматеріали, комп'ютерне забезпечення. Він підвищує мотивацію студентів для оволодіння іноземною мовою на високому професійному рівні з тим, щоб вільно оперувати вже завченими професійними термінами при висловлюванні своєї точки зору, висуваючи аргументи на захист своїх позицій в обстановці, максимально наближеній до реальної ситуації.

Переваги методу кейсів при викладанні іноземної мови полягають у тому, що він дозволяє студентам сформувати широке коло різноманітних компетенцій, які, в цілому і формують висококваліфікованого фахівця в своїй галузі. Робота з ситуацією може передбачатися навчальною програмою

диференційовано на різних етапах навчання іноземної мови. Обговорення невеликих кейсів та проведення ситуаційних ігор може проводитися невеликими вкрапленнями в навчальний процес, коли студенти знайомляться з запропонованою ситуацією безпосередньо на занятті в якості завершального виду роботи по темі.

Залежно від рівня професійної підготовки і рівня знання іноземної мови студентів, а також мети, яка стоїть перед викладачем і яка повинна бути досягнута в процесі і в результаті вирішення ситуації, можна використовувати кейси різного ступеня складності.

Принциповим підходом у навчанні з використанням методу кейсів є вироблення кожним студентом власного варіанту вирішення проблеми, виходячи з наявних у нього теоретичних знань, практичного досвіду і в певній мірі інтуїції. Завдання навчання полягає в тому, щоб група студентів виробила не єдине, а багато рішень, у тому, щоб прищепити студентам навички професійного аналізу різних аспектів життя і навчити орієнтуватися в запропонованій ситуації.

Як свідчить наш досвід викладання, в деяких групах можна зіткнутися з рядом труднощів, коли досить складно залучити студентів до обговорення ситуації. Як правило, це пов'язано не зі ступенем володіння мовою, а з недостатнім рівнем професійних знань і практичного досвіду. У таких випадках роль викладача, який застосовує метод *case-study*, значно зростає. У цьому випадку до завдань викладача входить формування у студентів навичок аналітичного розбору ситуації, участі в суперечках, дискусіях, аргументації, дотримання норм і правил спілкування.

Діяльність викладача при використанні методу кейсів передбачає дві основні стадії. Перша (підготовча) стадія передбачає проведення складної поза аудиторної роботи, яка передбачає початок розбору ситуації в аудиторії. Викладач повинен сам детально проаналізувати ситуацію, виступаючи фахівцем в області як іноземної мови, так і в області тієї фахової дисципліни, під яку підпадає даний «кейс». Якщо виникне необхідність, викладач може

звернутися за допомогою та роз'ясненнями до фахівців, що викладає цю дисципліну. На першій стадії викладач розробляє методичне забезпечення самостійної роботи студентів з аналізу ситуації та методичне забезпечення майбутнього заняття або цілого циклу занять.

Друга стадія являє собою діяльність викладача в аудиторії при аналізі та обговоренні ситуації. Тут він виступає в ролі експерта і консультанта, який допомагає студентам орієнтуватися в світі наукової інформації. Викладач виступає з вступним і заключним словом, організує дискусію, презентацію, підтримуючи робочий настрій і необхідний темп в аудиторії.

В процесі розбору ситуації викладач оцінює всіх студентів і стежить за тим, щоб кожен з них мав можливість висловити і обґрунтувати свою точку зору. Це є важливим моментом, оскільки часом найбільш активні учасники обговорення можуть взяти всю ініціативу, наприклад, при проведенні переговорів, на себе. І тоді дискусія може звестися до звичайного діалогу між двома опонентами.

У цьому зв'язку доцільно застосування комбінації інтерактивних методів навчання з використанням рольових ігор. Якщо попередньо розподілити ролі між учасниками дискусії, це зробить процес обговорення ситуації більш живим і цікавим. І тоді всі студенти, виступаючи в одній команді, але відіграють різні ролі, повинні будуть визначити і сформулювати свою позицію.

Підводячи підсумок, можна сказати, що метод кейсів передбачає перехід від традиційного методу накопичення знань до активного практико-орієнтованого підходу. Цей метод може бути успішно використаний при викладанні ділового аспекту іноземної мови. Разом з тим застосування цього методу вимагає від викладача іноземної мови високого професіоналізму, оскільки він, як фахівець в галузі лінгвістики, ще повинен кваліфіковано проаналізувати ситуацію зі студентами, розуміючи ті явища, які в ній розбираються.

ІНТЕЛЕКТ І СМАРТФОН

Кобцева Н.В.

Професійно – технічне училище № 26, м. Кременчук, викладач

В історії розвитку технологій поява смартфонів посідає особливе місце. Смартфони принципово відрізняються від попередніх технологій, саме тому їхній ефект є набагато потужнішим. Важко уявити собі інший продукт, який надавав би стільки корисних функцій у такій зручній формі. Але поряд з тим, як наші телефони забезпечують зручність, вони також породжують і тривогу. Дослідження показують: у міру того, як зростає залежність нашого мозку від телефонних технологій, наш інтелект слабшає.

Майже все XX сторіччя рівень IQ у людей повільно зростав, піднімаючись кожні десять років у середньому на 3 бали. А тепер показники пішли на спад. Рівень IQ у молодих людей знижується з 1990-х років, збереження цієї сумної і лякаючої тенденції у найближчу тисячу років призведе до зниження інтелекту в середньому на 70 %. Суспільство, що складається з таких людей, не зможе підтримувати власне існування, і будь-яка техногенна цивілізація впаде. Невже почалася інтелектуальна катастрофа, як встигли охрестити це явище у світовій пресі?

Щоб спробувати розібратися в цьому, згадаймо, що тест на вимірювання коефіцієнта інтелекту (IQ) був розроблений Гансом Айзенком у сорокові роки XX століття. Є версія, що тести IQ недостатньо точні для підрахунку інтелекту сучасних людей, адже вони зосереджені на формах мислення, яким не надається такої великої уваги в сучасній освіті і способі життя сучасних молодих людей.

Наприклад, відповідно до теорії психолога Реймонда Кеттелла, інтелект можна розділити на рухомий і кристалізований. Рухомий інтелект відповідає за логічне мислення, знаходження нових способів рішення завдань.

Кристалізований інтелект є сумою знань і навичок, набутих людиною, а також здатність утримувати їх довготривало в пам'яті, коли не потрібен рухомий інтелект.

Звідси розвинулася думка, що IQ вимірює рівень кристалізованого інтелекту, тоді як в сучасних людей сильніше розвинений рухомий.

Згідно з тією ж теорією Кеттелла, хоча по суті ці два види інтелекту - абсолютно різні процеси, рівень кристалізованого інтелекту залежить від рівня рухомого, тому що люди з високим рухомим інтелектом навчаються швидше, відповідно швидше накопичують і кристалізований інтелект, що підтверджують IQ -тести.

Як же навчаються, оволодівають знаннями сучасні учні, активні користувачі «розумних гаджетів»? Наприклад, за повідомленнями у ЗМІ, в українських ВНЗ, особливо де викладають точні науки, щороку відмінників і хорошистів стає все менше. З чим це пов'язано?

По-перше, зниженням уваги. Уважність може знижуватися навіть тоді, коли смартфонами де-факто не користуються: навіть того, що гаджет просто є поруч, достатньо, щоб несвідомо відволікати увагу. Уся справа в тому, пояснюють вчені, що смартфони стали невід'ємним «вікном у світ», а тому наш мозок автоматично приділяє їм увагу: «сигнал із телефону (свого, не чужого) активує ту ж саму недобровільну систему уваги, яка відповідає за сприйняття звуку свого імені».

По-друге, технічний прогрес у вигляді інтернету, смартфонів і планшетів зіграв злий жарт: коли все «лежить» у смартфоні, навіщо отримувати знання й утримувати їх у голові? Через те виникає ситуація, коли більше довіряють таким зовнішнім знанням.

Від телефонів скрізь навколо нас страждає не тільки наше мислення. Справжньою проблемою для випускників навчальних закладів з недостатнім

рівнем знань може стати пошук роботи, зарплата на якій відповідала б очікуванням. Психологи та психотерапевти вказують на ще одну проблему: людьми, які мало знають, мало пам'ятають і бездумно споживають інформацію, набагато легше маніпулювати й управляти.

Як запобігти проблемі? Я вважаю, повністю відмовлятися від гаджетів учням не варто. Головне – навчити їх розумно користуватися високими технологіями, щоб учні не витрачали час марно, але розуміли, як саме гаджети можна використовувати на користь навчанню.

З грамотним підходом до своєї справи будь-який пристрій - смартфон чи планшет - лише допомагатиме у навчальному процесі. Низка виробників навчального дослідницького обладнання постійно випускає розширення для різних типів смартфонів. Наприклад, до айфону одягається окуляр, і можна спостерігати за небом, розглядати поверхню Місяця чи сузір'я. Є додатки, які дозволяють визначати хімічний склад речовин – це практично як лабораторія під рукою. Або ж існує додаток, який дозволяє просто навести камеру на рослину і отримати всю інформацію про неї у спливаючому вікні. Коли педагог володіє всіма цими інструментами, то він може навчити й дітей використовувати смартфон не просто для ігор чи нескінченних чатів, а власне для пізнання.

Усе у світі розвивається. Отже, і використання гаджетів допомагає проводити індивідуальну роботу та рятує в ситуаціях, коли навчальний заклад не забезпечений інтерактивною дошкою в кожному класі. Як не крути, а викладач в усному форматі з книгою в руках не може передати інформацію так, як це було б з використанням відео, звуків, 3D-моделей.

«Очевидно гаджети шкідливі, оскільки постійно відволікають дітей від основного процесу. Конкурувати вчителі з триліардною індустрією мобільних ігор не здатні. І все ж користі від гаджетів значно більше – в Інтернеті безліч інформації, а на кожную бездумну розважальну гру є навчальна. Просто ж заборони не працюють, якщо вже боротися з явищем – то просвітництвом і

підвищенням кваліфікації вчителів”, – вважає Тарас Павлов, освітній тьютор, вчитель-методист альтернативної школи "Рарауа".

Найкращим способом запобігти проблемі телефонної залежності у підлітків є підвищення їхньої обізнаності про можливі наслідки надто тривалого використання телефона, але й не слід забувати про те, що діти завжди беруть приклад з дорослих, а тому потрібно стати для них прикладом.

Тому лише ми самі обираємо, як використовувати «розумні телефони» та який вплив вони матимуть на наше життя.

Тематика: Економічні науки

ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНА ПОЛІТИКА В ОБЛАСТІ ЯГІДНИЦТВА: РЕАЛІЇ Й ОЧІКУВАННЯ

Коваль А.О.

Аспірант, Інституту агроєкології і природокористування НААН
м. Київ

Діючий митний союз було створено відповідно до правил світової організації торгівлі (WTO), вона має Єдиний митний кодекс і Єдиний митний тариф. Для всіх імпортерів тариф представлений у формі так званого TARIC (інтегрованого тарифу Європейського співтовариства, випущений відповідно до Регламенту Комісії (ЄЕС) № 2658/87) [1].

Відносини WTO зі своїми близькими давніми партнерами, державами-членами ЄС є привілейованими в цій асоціації (сюди віднесені такі країни як Швейцарія, Норвегія, Ісландія, Ліхтенштейн тощо). Наприклад, в Норвегії є імпортні мита на деякі ягоди (в основному мито пов'язане з періодом вирощування), в Ісландії нульові мита на імпорт ягід з ЄС, в Швейцарії є мито на імпорт до багатьох ягідних культур, пільгові тарифи трапляються зрідка (посилюються протекціоністські тенденції).

Укладені преференційні торговельні угоди з країнами на Балканах. Так, Албанія використовує мито в розмірі до 10% на імпорт ягід з ЄС тільки на певні найменування, в Чорногорії ввізне мито введено для всіх видів свіжих ягід, в Македонії - розмір мита 30-50%, в Сербії ввізні ягоди не обкладаються жодним митом.

Середземне море також є важливою областю, де ЄС уклав WTO. Для ягід митні пільги є лише в деяких країнах (наприклад, Марокко), в Алжирі застосовують мито на імпорт ягід в розмірі 30%, в Тунісі - в розмірі 36%. Деякі країни цього регіону не застосовують мито на імпорт ягід з ЄС (наприклад, Єгипет, Йорданія). Імпорт ягід з країн ЄС в Ізраїль обтяжений різними високими тарифами для всіх ягідних культур. Подальші переговори щодо лібералізації по глибокому угодою про вільну торгівлю в даний час в стадії реалізації з Тунісом.

За останні шість років в ЄС змогли укласти угоди про вільну торгівлю з Андськими країнами співдружності і Центральною Америкою (Перу, Колумбія, Панама, Гватемала, Гондурас, Коста-Ріка, Нікарагуа, Сальвадор). У Перу встановлені нульові мита на ввезення всіх ягід з ЄС. Колумбія зберегла імпортні мита частково на деякі ягоди в розмірі 9%. Гондурас, Нікарагуа, Панама, Коста-Ріка і Сальвадор за угодою для ягідних культур були надані нульові митні тарифи, імпортовані з ЄС. Тим не менш, багато ягідних культур виключені від зобов'язання щодо зменшення або скасування ввізних мит та збереженню їх первісної ставки, в переважній більшості це 15% (наприклад, полуниця).

У січні 2017 року Еквадор, Перу і Колумбія офіційно приєдналися до угоди з ЄС: при імпортуванні більшості ягід з ЄС мито буде скасовано на 10 років.

Угода про вільну торгівлю між ЄС і Південною Кореєю вступила в силу в липні 2016 року: мито на імпорт ягід з ЄС до Південної Кореї повинні бути в значній мірі скасовані на найближчі 20 років. Переговори щодо угоди про

вільну торгівлю з Сінгапуром були завершені в жовтні 2014 року: для ягід надається режим найбільшого сприяння - мито в розмірі 0%.

Переговори ЄС про лібералізацію з Канадою були завершені в 2013 році, а комерційну частина угоди почала реалізовуватись в другій половині 2017 року: на всі ягоди були повністю лібералізовано в імпорті з ЄС в Канаду, а в ЄС збережені певні імпорتنі мита на деякі ягоди при імпорті з Канади. В 2013-2016 рр. тривали відкриті переговори про трансатлантичну торгівлю та інвестиційне партнерство з США, але з приходом нової адміністрації США їх призупинили.

У переговорах між ЄС і Мексикою (2018 р.) було домовлено, що ягоди безмитно ввозитимуться з ЄС в Мексику. Угода між ЄС Чилі: імпорт ягід з ЄС в Чилі – безмитний, а от імпорту з Чилі до ЄС - були збережені спеціальні мита, пов'язані з цінами на свіжі ягоди.

Результатом переговорів щодо угоди про вільну торгівлю з Індією в 2007-2013 рр, 2017 р.: Індія застосовує мито в розмірі 30% на імпорт ягід, однак існують митні збори в розмірі 50-100%.

В Малайзії ведуться обговорення з 2010 р. й до тепер. З В'єтнамом офіційно в 2016 року ратифікували угоду, яка набула чинності в 2019 році, ця угода передбачає скасування митних зборів на ввезення ягід з ЄС до В'єтнаму не пізніше, ніж через 6 років після його вступу в силу.

Переговори з Таїландом були розпочаті в 2013 році, але у зв'язку з внутрішньополітичною ситуацією ці переговори відкладені. З 2016 ведуться переговори про угоду про вільну торгівлю з Філіппінами і Індонезією. У 2017 р. було досягнута політичної угоди про вільну торгівлю між ЄС і Японією, в даний час йде процес ратифікації; очікується, що ягідні культури будуть поступово лібералізовані для імпорту з ЄС до Японії протягом 10 років після вступу в силу угоди, однак імпорт ягід з Японії в ЄС для деяких товарів зберігатиме спеціальні мита, пов'язані з цінами на ввезення.

Переговори про зони вільної торгівлі також ведуться з низкою інших країн, таких як південноамериканські країни Меркосур (Аргентина, Бразилія, Парагвай, Уругвай і Венесуела), було домовлено про зниження тарифів з 2014

року (обмін пропозиціями з ЄС проходив в 2016 та 2018 рр.), передбачається, що для 90% товарів буде ліквідовано мито. В 2018 році такі ж переговори були розпочаті з Австрією і Новою Зеландією.

Угодою з Молдовою і Грузією скасував всі імпорتنі мита на ягоди, однак зі свого боку ЄС встановлені кількісні межі для запуску захисного механізму, на основі якого можна знову ввести мита в їх початковому розмірі, для Молдови на практиці будуть обкладатися імпортним митом в розмірі 2-16% (наприклад, полуниця і смородина).

З 2016 року Угоду про вільну торгівлю між ЄС та Україною застосовується на тимчасовій основі. В результаті більшість ягід з країн ЄС буде безмитно ввезено в Україну протягом 7 років після вступу в силу угоди, на ягоди з малим терміном зберігання знизять імпортне мито ЄС в Україні на 20-50% через 5 років.

Отже, більшість країн світу готові до співробітництва в галузі ягідництва та розглядають можливості для цього, мають намір створювати нові можливості для розвитку та диверсифікації торгівлі, сприяння співробітництва в цій галузі для своїх громадян.

Список літератури:

1. http://ec.europa.eu/taxation_customs/
2. Agra Europe (EUROSTAT, CLAM, Eurofru, ZMP)
3. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ»

Ковальова А.М.

Запорізький гуманітарний коледж Національного університету
«Запорізька політехніка», викладач вищої категорії, викладач-методист

Серед актуальних елементів професійної культури сучасних фахівців туристичної галузі виділяють глибоке оволодіння фаховими компетентностями, творчий підхід до будь-якої справи, вміння навчатися та оновлювати свої знання, комп'ютерна та економічна грамотність, аналітичний склад розуму, гнучкість та швидкість мислення, здатність до перенесення алгоритму дій в нові умови. Важливими компетентностями молодого фахівця є також самостійність, відповідальність, високий рівень свідомості, організованості, самодисципліни, уміння працювати в колективі, комунікабельність, володіння культурою конструктивного діалогу чи полілогу, соціальна активність, знання ділового етикету, висока мовна культура тощо.

При аналізі зазначеного переліку якостей молодого фахівця в галузі туризму та його компетентностей, можна зробити висновок, що процес його підготовки потребує максимального зближення аудиторного навчання та поза аудиторної роботи з практикою професійної діяльності. Необхідно, щоб студент постійно відчував зв'язок знань, які він отримує, з майбутньою професією [2, с.354].

Як показує практичний досвід, використання в навчальному процесі різних форм навчання, що поєднують в собі імітацію, гру та проблемно-фахові ситуації, забезпечує творчий, пошуковий характер навчальних занять.

Саме використання технології імітаційно-ситуаційного навчання забезпечує достатнє оволодіння фаховими компетентностями в процесі

вивчення дисципліни «Туристські ресурси України». Інсценування та ділові ігри різних видів дають змогу ознайомитися зі специфікою і особливостями професійної діяльності в галузі туризму, суттєво допомагають удосконалити практичні навички та вміння, їх застосування в професійній діяльності, творчому використанню у вирішенні фахових проблем [1, с.34].

Технологія інсценування сприяє розігруванню ситуації та поведінки фахівця у визначених обставинах. Студенти-учасники гри для виконання завдання мають вжитися у запропоновану їм роль (менеджера турфірми, екскурсовода, гіда тощо), оцінити обставини дії та виробити правильне рішення проблеми та обґрунтувати його. Інсценування може бути заздалегідь підготовленим чи імпровізованим.

Цілий комплекс таких міні-ігор та ситуацій можна використати в процесі вивчення дисципліни «Туристські ресурси України». В процесі вивчення дисципліни студентам пропонується розв'язати певні проблемно-фахові ситуації відповідно до теми, що вивчається. Характерною особливістю використання такої методики є те, що ситуації беруться з реальної практики. Вони входять до кола майбутніх професійних обов'язків працівників галузі туризму.

Ситуація № 1. «Монастирське життя». Громадянка Ковальчук А.Д. після паломницького туру з відвідування Почаївської лаври прийняла рішення стати послушницею цього монастиря. Чи можливо втілити таке рішення в життя? Відповідь обґрунтуйте.

Ситуація № 2. «Змістовна відпустка» Етнограф Майборода К.В. під час відпустки вирішила відвідати майстер-клас з виготовлення предметів – зразків української культури. Менеджер турфірми порадила відвідати майстер-клас в смт. Петриківка Дніпропетровської області. Чи була порада менеджера професійною? Відповідь обґрунтуйте.

Ситуація № 3. «Міста України». Клієнт тур фірми Скворцова А.М. прагнула придбати такий тур, щоб розширити свої знання про особливості містобудівництва та архітектури міст України. Менеджер тур фірми порадила

їй придбати тур, в програму якого включено відвідування міст Західної України та (або) великих причорноморських міст Одеси, Миколаєва, Херсона. Чому менеджер порадила відвідати саме ці міста? Відповідь обґрунтуйте

Формулювання проблемних ситуацій супроводжується висуненням студентам певних завдань для опрацювання:

1. Інсценувати ці ситуації, розподіливши ролі (менеджер – клієнт).
2. Скласти текст, в якому міститься відповідь менеджера турфірми своєму клієнтові.
3. Обґрунтувати відповідь фахівця.

Іноді розгляд ситуації можна провести у вигляді «конкурсу колективних думок», коли дві – три мікрогрупи студентів розігрують ситуацію, пропонуючи власний варіант її розв'язання., а інші виступають експертами [1, с.35].

Використання групової роботи в процесі вивчення дисципліни «Туристські ресурси України» дає майбутнім фахівцям досвід ділового спілкування, комунікаційні вміння, формує вміння слухати іншу думку та чути її.

Використання технології імітаційно-ситуаційного навчання та проблемних ситуацій є доцільним ще й точки зору того, що професіонали галузі туризму мають справу з насамперед людьми, а не з механізмами чи обладнанням. Тому вимоги до вивчення дисципліни «Туристські ресурси України» пов'язані із оволодінням таких компетенцій, які виходять за рамки професійних, які безпосередньо потрібні для виконання своїх функцій на робочому місці.

В процесі вивчення дисципліни «Туристські ресурси України» доцільно використовувати і інші види навчально-пізнавальних ігор.

Це міні-ігри, розраховані на участь декількох студентів, а в окремих випадках і одного студента.

Насамперед до цієї категорії ігор відносяться кросворди. Складання кросвордів забезпечує більш глибоке засвоєння студентами термінології.

Процес складання кросвордів виробляє вміння правильно визначати поняття, оперувати ними, що є важливою складовою в процесі становлення фахівців [2, с.356].

Під час вивчення дисципліни «Туристські ресурси України» доцільно використовувати і такі види ігор, які вимагають участі всієї академічної групи студентів. Серед таких видів ігор виділяються, наприклад, ігри-прес-конференції. При проведенні навчального заняття такого типу група студентів може бути розділена на дві підгрупи: студенти, які виконують роль журналістів, та студенти, які виконують роль фахівців з туризму. Студенти-«журналісти» заздалегідь готують питання для студентів-фахівців галузі туризму. Такий вид навчального заняття є доцільним при засвоєнні теми «Туристські ресурси природного походження». Під час вивчення цієї теми за допомогою питань студентів-«журналістів» можна розглянути не тільки види туристських ресурсів природного походження, а й зупинитися на можливостях їх використання в процесі організації відпочинку. Під час навчальної прес-конференції слід також підняти питання зменшення впливу туризму на навколишнє середовище та питання охорони навколишнього середовища під час організації в ньому рекреаційної діяльності.

Інтерес студентів викликає також така форма вивчення навчального матеріалу як гра «круглий стіл». Таку форму організації практичного заняття доцільно використати, наприклад, під час вивчення туристських ресурсів різних регіонів України. В процесі підготовки до такої форми роботи студенти отримають ролі менеджерів з туризму, фахівців департаменту туризму місцевих адміністрацій, журналістів, медиків тощо. Під час засідання «круглого столу» можна обговорити, зокрема, питання доцільності організації турів вихідного дня до Чорнобильської зони, доцільності залучати дітей до 18 років до відпочинку біля Актовського каньйону, доцільності організації такого виду туризму як промисловий (індустріальний) туризм та інше.

Використання ігрових технологій навчання продемонструє спроможність студентів формулювати власну точку зору на проблему та уміння її відстоювати, виявить ставлення студентів до проблем, які існують в туризмі.

За умов імітаційно-ігрового навчання зміст навчального процесу стає продуктом співпраці та співтворчості викладача та студента [2, с.357]. За таких умов в навчальному процесі буде вдало поєднуватись інформативна та процесуальна сторони навчання, будуть створені умови, в яких майбутні фахівці набудуть практичного досвіду через імітацію реального виробничого процесу та реальних ситуацій, які можуть виникати в процесі обслуговування туристів.

Список літератури:

1. Крамаренко Т.Б. Ділові ігри та проблемно-фахові ситуації як засіб набуття досвіду соціальної поведінки і формування професійної компетенції майбутніх фахівців . // Новітні технології навчання. – К.:Науково-методичний центр вищої освіти, 2003 – С.32–39
2. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.:Академія, 2002. – 527 с.

Тематика: Педагогічні науки

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Ковальчук А.В.

Житомирський державний університет ім. Івана Франка,
магістрант кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання

Чернишова А.М.

Житомирський державний університет ім. Івана Франка,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання

Головною задачею суспільства в усі часи було виховання нової людини як суб'єкта майбутнього суспільного розвитку. Важливою складовою всебічного гармонійного розвитку особистості є естетичне виховання.

Естетичне виховання розглядається, як розвиток здатності сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті і в мистецтві, як виховання прагнення самому брати участь у перетворенні навколишнього світу за законами краси, як долучення до художньої діяльності і розвиток творчих здібностей.

Великий досвід використання засобів мистецтва, музичного зокрема, у вихованні особистості накопичено протягом усієї історії філософсько-педагогічної думки. Так, у XX ст. цю ідею розробляли відомі педагоги-музиканти О. Апраксина, Н. Ветлугіна, Д. Кабалевський, А. Канеман, А. Хрипкова, В. Шацька та ін. На сучасному етапі проблема естетичного виховання досліджується Г. Падалкою, О. Ростовським, О. Щолоковою та багатьма іншими вченими. Немає сумніву, що будь-який із видів мистецтва (образотворче, хореографічне, кіномистецтво тощо) є по суті багатогранною скарбницею, яка вміщує теми, образи, відображення матеріального і духовного, що дозволяє говорити про поєднання соціального й естетичного.

У процесі естетичного виховання важливо навчити учнів розуміти й сприймати красу. Спостерігаючи прекрасне, людина не може залишатися байдужою, вона переживає, відчуваючи любов або ненависть до спостережуваного. Тому треба, щоб діти вміли розрізняти справді красиве і потворне [1].

Великий педагог В. О. Сухомлинський пише: «Емоційність натури, властива морально і естетично вихованій людині, виражається в тому, що серце стає сприйнятливим до доброго слова, повчання, поради, напуття. Якщо ви хочете, щоб слово вчило жити, щоб ваші вихованці прагнули до добра, – виховуйте тонкість, емоційну чуйність юного серця. Серед численних засобів впливу на юне серце важливе місце належить музиці» [2].

Таким чином, музичне мистецтво сприяє перетворенню цінностей суспільства в систему духовних цінностей особистості, завдяки чому

відбувається становлення і розвиток її соціальних, моральних та естетичних якостей.

Світ музики для дитини – це світ прекрасних звуків, світ радісних і щасливих переживань. Щоб вона увійшла в цей світ, необхідно розвивати у неї здатність сприйняття музичного мистецтва. Для того щоб сприймати художній чи музичний твір, треба мати елементарну теоретичну підготовку. Краще сприймається те, що зрозуміле, про що є певні знання. Цей принциповий підхід слід узяти за основу при використанні в естетичному вихованні музики, образотворчого мистецтва, скульптури.

Музичне мистецтво є сильним засобом розвитку емоційного світу особистості. Сутність емоційного впливу музичного мистецтва на людину укладається в тому, що при її сприйнятті активізуються інтуїтивні уявлення про емоції, що й забезпечує розуміння емоційного характеру музики. Отже, актуалізація в музичній педагогіці методів і прийомів стимулюють творче, інтуїтивне розуміння музики, що розвиває вміння інтонаційного осягнення музичних творів, активізує процес художнього сприйняття особистості, розвиває її художньо-образне мислення [1].

Сила впливу музики зумовлюється загальною культурою слухача, його музичним досвідом, вміннями і навичками музичної діяльності, без яких неможливе повноцінне естетичне осягнення твору. Цих умінь і навичок не можна набути без частого спілкування з музикою, тобто поза музичним сприйманням. «Марно говорити про будь-який вплив музики на духовний світ дітей і підлітків, якщо вони не навчилися відчувати музику як змістовне мистецтво, яке несе в собі почуття й думки людини, життєві ідеї та образи», - підкреслював Д.Б. Кабалевський [3, с.28].

Музика володіє могутнім емоційним впливом, вона пробуджує в людині добрі почуття, робить її вище, чистіше, краще, тому що в переважній більшості вона передбачає позитивного героя, піднесені емоції. Музика прагне втілити етико-естетичний ідеал — у цьому особливість її змісту, особливості її впливу на людину [4].

Музика, як один з видів мистецтва, є важливим засобом становлення людської індивідуальності, духовного вдосконалення. Це завдання величезної важливості здебільшого вирішують у загальноосвітній школі, яка є основним навчально-виховним закладом.

Виняткову роль в естетичному вихованні школярів відіграють предмети естетичного циклу (малювання, співи, музика). На таких уроках учні не лише здобувають теоретичні знання з певних видів мистецтва, а й набувають відповідних практичних умінь та навичок, розвивають свої мистецькі здібності.

Уроки ж музичного мистецтва мають величезні можливості розвитку духовності, загальної та естетичної культури учнів, адже саме життя довело, що музика через свою специфічну особливість і неповторність, шляхом цілеспрямованого і систематичного впливу облагороджує людину, робить її сприйнятливою, чуйною, доброю, допомагає формуванню світогляду, моральних якостей, духовної культури.

У процесі навчання ставлення школярів до музичного мистецтва повинно набувати якомога більшої естетичної орієнтації. Дуже важливо, щоб кожен твір, який звучатиме на уроці, став для дітей важливим, залишив відбиток у їхніх серцях. Для цього потрібні сприятливі умови, а особливо — ставлення вчителя до музичної діяльності дітей, доброзичливе ставлення до них [5].

Навчально-виховними завданнями естетичного виховання учнів загальноосвітніх закладів засобами музики у навчальній діяльності є:

- ознайомлення з елементами культури (історичними, географічними фактами, середовищем, звичаями, традиціями) народів України, світу;
- формування гуманістичних загальнолюдських цінностей, характерних для сучасного громадянина світу;
- формування пізнавального інтересу до мистецтва, зокрема музичного і хореографічного, виховання потреби у сприйманні й інтерпретації музичних творів і хореографічних вистав;

- розвиток творчих здібностей учнів, мотивації, художньо-образного асоціативного мислення, уяви, фантазії, формування досвіду активної художньо-естетичної діяльності, стимулювання проявів імпровізації;
- виховання рис колективізму, культури, спілкування, усвідомлення своєї індивідуальності;
- формування позитивних рис характеру — наполегливості, вимогливості, терпіння, поваги, доброзичливості тощо;
- формування основ позитивного ставлення до людей протилежної статі, вмінь спілкування з ними [6].

Список літератури:

1. С. Штремель Естетичне виховання дошкільників засобами музичного мистецтва. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Випуск №52, 2015. 211с.
2. Сухомлинский В.О. Вибрані твори: в 5-ти тт. Т. 1. Київ : Радянська школа, 1976. 654 с.
3. Кабалевский Д. Б. Идеиные основы музыкального воспитания в Советском Союзе. *Музыкальное воспитание в современном мире : Матер. IV конференции Междунар. общества по муз. воспитанию. /ИСМЕ/*. М. : Советский композитор, 1973. С. 23 – 33.
4. Легаскі де Арісменді Альсіра. Дошкільне музичне виховання. М. : Прогрес, 1989.
5. Сапожнік О. Музично-естетичне виховання: зміст і структурні компоненти. *Рідна школа*. 2002. № 12. С. 20-22.
6. Чернишова А.М. Етико-естетичне виховання дітей у школі. *Педагогіка та психологія: сучасний гуманітарний вимір: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 8 вересня 2012 року)*. Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології». 2012. С.130-131.

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПОДОЛАННЯ ДИСБАЛАНСУ
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗПОДІЛУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ
ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ**

Козленков М.М.

магістрант

Харківський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Продуктивні сили займають важливе місце серед усіх факторів економічного прогресу у регіоні. Вагомі політичні та економічно-соціальні зміни, що виникають зараз в Україні, призвели до зміни сприйняття такої категорії як «продуктивні сили» та виникнення нових шляхів до її розуміння. На першому місці виникає людський капітал, який є носієм продуктивних сил суспільства. Серед важливих показників його змін в сучасних умовах є збільшення швидкості науково-технічного прогресу, підвищення важливості послуго утворюючої діяльності, зміна форм та характеру організації діяльності виробництва. Темпи цих змін призвели до ситуації, коли, з одного боку, спеціалізований склад існуючої робочої сили не може задовольнити повністю всі обсяги потреб у професійних робітниках у регіону, особливо ті які приймають участь у обслуговуванні виробничих процесів, а з іншого боку – суб'єкти господарської діяльності регіону мають гостру нестачу робочих кадрів за певним колом професійного рівня, які потрібні для висококваліфікованого виробничого процесу. Усе це призвело до збільшення рівня дисбалансу професійного та кваліфікованого розподілу людського капіталу продуктивних сил в регіоні. В таких умовах питання формування методів, які будуть спрямовані на його зміни та покращення, з метою задоволення економічного-соціального розвитку на території регіону, виходять на перший план та

зумовлюють актуальність проведення дослідження.

Щодо подолання дисбалансу професійного розподілу людського капіталу продуктивних регіону – це актуальне питання, якому присвячено безліч праць вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків, серед яких: Л. Гриневич, Ф. Заставний, І. Франів, О. Лайко, В. Геєць, Т. Уманець та інші [1-3]. Існуючі дослідження містять оригінальні погляди та багатий зміст, проте не достатньо глибоко та всебічно дослідженими залишаються методологічні положення цього питання.

Мета дослідження – огляд теоретико-методичних засад та обґрунтування наукових і практичних рекомендацій щодо зміни становища дисбалансу професійного розподілу людського капіталу продуктивних сил регіону.

Базуючись на систематизації та узагальненні праць міжнародних та вітчизняних вчених-економістів було встановлено, що важливим фактором посилення дисбалансу людського капіталу продуктивних сил є структурна перебудова передових економік Світу та зміна цілей розвитку форм економічної діяльності. Ці зміни безпосередньо впливають на економічне-соціальне становище у регіоні, який відповідно реагує на збурення, що виникає у зовнішньому середовищі. Проведений аналіз передових міжнародних трендів довів, що Світова економіка змінюється під впливом структурних зрушень, які виникають в усіх частках економічної діяльності. Ці перебудови мають кількісний та якісний характер і, в першу чергу, мають змогу впливати на людський капітал продуктивних сил. Так, зміна до більш прогресивно-технологічного виробництва зумовлює необхідність мати більш кваліфіковану робочу силу, яка здатна самостійно приймати рішення, а не лише виконувати доручені команди. В цих умовах робоча сила має швидко реагувати на потреби роботодавців, тобто отримувати більш якісні та новітні знання і навички, які потребуються на даному етапі розвитку економіки регіону. Значне зменшення робочої сили в одних типах економічної діяльності, які є пріоритетними, та збільшення у інших, є однією з передумов збільшення дисбалансу кваліфікованого розподілу людського капіталу продуктивних сил регіону.

Для дослідження даного питання одним з ефективних інструментів сучасна наука використовує метод прогнозування розподілу кваліфікованих кадрів на дисбаланс та людських продуктивних сил регіону, який враховує флуктуації, що виникають в процесі економічно-соціальному розвитку регіону. Цей метод розроблено з урахуванням потреб регіональної економіки в інформації щодо різних факторів, які мають певний вплив як позитивний так і негативний на дисбаланс. Дисбаланс має подвійне значення, і в залежності від того, як він змінюється, регіональна економіка або отримує негативний наслідок від нього, або позитивний. І навпаки, посилення негативних показників дисбалансу буде тим сильніше, чим на нього будуть впливати фактори дестимулятори. Застосування інструментарій регресивного-кореляційного аналізу дозволить розділити фактори на дестимулятори, стимулятори та ті, що не впливають на дисбаланс. Ці фактори стали основою в процесі розробки управлінських рішень які були спрямованих на подолання дисбалансу професійного розподілу людського капіталу продуктивних сил регіону. Цей методичний підхід дозволив визначити перспективи його розвитку в цілому та у розрізі професій, що дає змогу при розробці заходів регуляторного характеру враховувати зміни, що відбуваються у часі.

Вивчення світового досвіду щодо вирішення проблеми подолання дисбалансу є передумовою побудови середньострокового прогнозу професійних потреб в економіці регіону. В цю основу було покладено наступні базові ідеї:

1. У зв'язку з тим що прогнозування потреб регіону в кадрах є основою в цілісному механізмі взаємодії ринку регіону праці і професійної освіти, а головною метою розробки прогнозу виступає використання його для формування щорічного замовлення регіону на підготовку кваліфікованих кадрів в усіх рінях програми професійної освіти, необхідно прогноз аналізувати не в галузевому розділі, а у розділі професійності і спеціалізованості.

2. Як свідчить аналіз сучасних шляхів до розробки середньострокових кадрових прогнозів, жоден з цих засобів не можна визнати досконалим з

погляду реалізації завдань прогнозування. Необхідний взаємодопоміжний спосіб, в якому застосовуватимуться різні підходи до аналізу і прогнозування стану дисбалансу.

3. Як додатковий засіб аналізу слід застосовувати: вторинний аналіз статистичних даних та знаходження популярних тенденцій в сфері зайнятості; аналіз проектів і програм економічного-соціального розвитку регіону; аналіз цілей і шляхів інвестицій в сучасний сектор економіки регіону; аналіз соціально-демографічної статистики.

4. Як ваговий шлях отримання необхідної інформації слід використовувати пряме опитування роботодавців регіону, у зв'язку з тим що структура поточної і перспективної зайнятості навіть на схожих підприємствах мають істотні різниці. При такому методі можливо частково зменшити чинник взаємозамінюваності спеціалістів, так як про певну специфіку системи зайнятості безпосередні керівники підприємств ознайомлені досить добре.

5. Важливу позицію для формування регіонального замовлення на професійну-освіту займає прогнозування усіх кадрових потреб в професійних робітниках, спеціалістів з рівнем середньої або вищою професійної кваліфікованості, тобто всіх рівнів професійної підготовки.

Таким чином, прогнозні оцінки, базуються на власних оцінках роботодавців, створюють власне інформаційне поле, яке є головною базою для визначення перспектив у розширенні існуючих кадрових місць або створення нових. Отримані кінцеві результати допоможуть забезпечити можливість оцінити структуру професійної кваліфікованості в освітніх установах регіону з позиції відповідності системи перспективної необхідності робочих місць в конкретній економічній області.

Отже, у ході дослідження було проаналізовано значення дисбалансу у професійному розподілі людського капіталу продуктивних сил регіону під впливом змін у структурі економіці; проведено аналіз впливу факторів, що здійснюють вплив на стан дисбалансу стосовно професійного розподілу людського капіталу продуктивних сил регіону; узагальнено провідний світовий

досвід, що дає змогу зробити наступні висновки:

- дисбаланс професійного розподілу людського капіталу продуктивних сил регіону змінюється під впливом різних показників, як внутрішніх, так і зовнішніх. Наприклад, збільшення дисбалансу виникає під час структурного руху у прогресі національної економіки та посилюється з певним терміном часу;

- для виникнення ефективного і надійного управлінського рішень потрібно мати достовірні і точні статистичні показники яку будуть відображати економічно-соціальний стан системи, а також потребу у проведенні аналізу певної інформації. Метою аналізу дисбалансу кваліфікованого розподілу людського капіталу продуктивних сил регіону має бути спрямованим на з'ясування причинно-наслідкових зв'язків, які на динний момент існують.

Список літератури:

1. Кельбах С. В. Развитие региональной институциональной инфраструктуры / С. В. Кельбах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3834>.

2. Гриневич Л. В. Регулювання структурного безробіття на ринку праці країни: [монографія] / Л. В. Гриневич, О. В. Зірко. – Харків: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 352 с.

3. Контуган Д. Экономический дисбаланс, причины и решения [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://nalifat.info/analysis/financial-crisis/675-economicheskiiy-disbalans.html>.

4. Закон України «Про засади державної регіональної політики» // Відомості Верховної Ради, 2019, № 13, ст. 90 – Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Колесниченко Д.І.

Редунов Г.М.

(Коледж нафтогазових технологій, інженерії та інфраструктури сервісу
ОНАХТ, м. Одеса, Україна)

Корінні зміни, що відбуваються в нашому суспільстві, істотно впливають на всі напрями його розвитку, у тому числі й на освіту. Переглядаються цінності та ідеали, змінюються підходи до системи підготовки спеціалістів та їх роботи в умовах ринкової економіки. Україна входить в європейський простір, відбуваються докорінні зміни в системі освіти. Саме тому педагогічні кадри нової генерації покликані поєднувати високий професіоналізм і глибоке усвідомлення потреб суспільства, а це в свою чергу ставить головні вимоги до формування особистості педагога.

В основі педагогічної діяльності повинні лежати ідеї співробітництва, взаємодовіра, взаєморозуміння, співтворчості між педагогом та студентом, прагнення викладача максимально розвивати і реалізувати інтелектуальний і вольовий потенціал тих, з ким він працює.

Використання сучасних інформаційних технологій при проведенні лабораторно-практичних занять з будь-яких дисциплін дозволяє підвищити якість учбового матеріалу і підсилити освітні ефекти, оскільки дає викладачам додаткові можливості для побудови індивідуальних освітніх траєкторій студентів. Застосування інформаційних та мультимедійних технологій дозволяє реалізувати диференційований підхід до студентів із різним рівнем готовності

до навчання. Інтерактивні навчальні програми, засновані на гіпертекстовій структурі і мультимедіа, дають можливість організувати одночасне навчання студентів, що володіють різними здібностями і можливостями та навичками, створити адаптивну систему навчання.

Пропонується 5 методик застосування інформаційних технологій (ІТ) при проведенні лабораторно-практичних занять:

- проведення заняття з використанням мультимедійних курсів;
- проведення заняття із застосуванням ресурсів мережі інтернет;
- проведення заняття із застосуванням інтернет-технологій на основі супутникового зв'язку (урок-діалог);
- проведення заняття з використанням обчислювальних і лабораторних експериментів із віддаленим доступом;
- проведення заняття з використанням демонстраційного експерименту в режимі on-line або запису на цифровому носіїві.

У основу технології створення мультимедійних курсів покладений нелінійний монтаж, що дозволяє показати в динаміці всі етапи лабораторної або практичної роботи, акцентувати увагу на методичних прийомах вирішення дидактичних завдань та задач. Мультимедійні курси доповнюються методичними рекомендаціями по їх підготовці і проведенню, що входять в комплект.

Сучасні моделі мультимедійних курсів мають відрізнятися від традиційних послідовних записів робіт, інтегруючи можливості відеотехнологій і комп'ютерної графіки. При цьому окремі фрагменти мультимедійних курсів можуть використовуватися і як демонстрації на реальних заняттях.

Мультимедійні курси дають наочне уявлення про дидактичні можливості проведення занять на основі нових інформаційних технологій і вирішують одночасно задачу як навчально-методичного забезпечення навчальних програм, так і підвищення кваліфікації викладачів.

Заняття може проходити в комп'ютерному класі або в класній кімнаті, обладнаній мультимедійним проектором і має свої методичні можливості і переваги:

- підвищення ефективності учбового процесу за рахунок одночасного викладання викладачем теоретичних відомостей і показу демонстраційного матеріалу з високим ступенем наочності; появи можливості моделювати об'єкти і явища; автоматизації рутинних операцій та ін.;
- можливість навчити студентів застосовувати комп'ютерну техніку для вирішення учбових і трудових завдань та задач за рахунок практичної обробки учбової інформації на комп'ютері;
- організація індивідуальної роботи студентів, розвиток їх пізнавальної самостійності і творчості;
- підвищення мотивації до навчання за рахунок привабливості комп'ютера, яка зростає при використанні мультимедійних ефектів;
- розвиток наочно-образного мислення, моторних і вербальних комунікативних навичок студентів;
- формування навичок роботи з інформацією (пошук, відбір, переробка, впорядковування і виділення смислових груп, вибудовування та вистроювання логічних зв'язків і ін.), формування інформаційної культури студентів.

Пріоритетною метою заняття з використанням мультимедійних курсів являється розвиток в процесі навчання здібностей студентів до продуктивної самостійної творчої діяльності в сучасному інформаційно-насиченому середовищі. Враховуючи це при розробці медіа-заняття, в тріаді завдань та задач (освітніх, виховних, розвиваючих) додатково виділяються задачі по формуванню компонентів інформаційної культури.

Робота студентів в комп'ютерному класі може бути організована:

- фронтально (перегляд відео-фрагментів, спостереження за змінами об'єктів);

- індивідуально (виконання практичних робіт, вирішення завдань та задач);
- малими групами (виконання спільного учбового проекту, постановка модельного експерименту і ін.).

У структурі заняття можуть бути відображені всі компоненти і ланки процесу навчання, а також обов'язкове чергування видів діяльності за комп'ютером і без нього.

Мультимедійні технології можуть бути використані таким чином:

- Анонсування теми передбачає, що нова тема заняття представлена на слайдах, в яких коротко викладені ключові моменти розглянутого питання;
- Супровід пояснення викладача передбачає використання спеціально створених для конкретних занять мультимедійних конспектів-презентацій, що містять короткий текст, основні формули, схеми, малюнки, відео-фрагменти, анімації, демонстрацію послідовності дій на комп'ютері для виконання практичної частини роботи, часто з одночасним дублюванням дій студентів на своїх робочих місцях;
- Інформаційно-навчальний посібник передбачає самостійну діяльність студента по пошуку, усвідомленню і переробці нових знань. Викладач в цьому випадку виступає як організатор процесу навчання, керівник самостійної діяльності студентів, що надає їм потрібну допомогу і підтримку. Такі посібники зручно використовувати в тих випадках, коли студент з якоїсь причини не встиг виконати завдання під час заняття, або пропустив тему унаслідок хвороби. В цьому випадку студенти можуть прийти в комп'ютерний клас після занять і допрацювати матеріал. І, навпаки, студенти, які встигають за пару виконати всі запропоновані по темі завдання, можуть, не чекаючи останніх, переходити до наступного розділу теми або виконувати творче завдання по вивченій темі.
- Мультимедійний додаток, що дозволяє організувати таку роботу, має бути повнішим і включати матеріали по декількох супутніх темах. В цьому випадку забезпечується можливість для самостійного вивчення розділів теми, а

також для випереджаючого навчання. Наявність мультимедійного забезпечення дозволяє компенсувати недостатність лабораторної бази завдяки можливості моделювання процесів і механізмів, що особливо актуально для проведення окремих занять.

- При використанні на уроці мультимедійних технологій структура заняття принципово не змінюється. В ньому як і раніше зберігаються всі основні етапи, зміняться, можливо, лише їх часові характеристики.

Необхідно відзначити, що етап мотивації в даному випадку збільшується і несе пізнавальне навантаження. Це необхідна умова успішності навчання, оскільки без інтересу до поповнення бракуючих знань, без уяви і емоцій неможлива творча діяльність студента.

Висновок. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Сучасні погляди на перспективу розвитку вищої економічної освіти мають ґрунтуватися на рішенні таких питань, як система освіти має готувати самодостатніх фахівців, у відповідності до міжнародних стандартів, які готові до рішення будь-яких питань у професійній діяльності.

Опитування студентів показало, що 86% з них використовують інформаційні ресурси Інтернету при підготовці до занять, при написанні рефератів, курсових, самостійних, практичних і дипломних робіт. Але виявилось, що тільки 27 % з них намагаються переробляти свідомо отриману інформацію з Інтернету по даній проблемі, необхідно змістити акцент від вільного пошуку інформації до пошуку по освітніх і тематичних сайтах. Мультимедійність інформації повинна сприяти одержанню структурованих і досить повних знань із метою формування якісної інформаційної культури майбутнього фахівця, допомагають самостійно здобувати знання й уміння, творчо мислити, бачити проблеми й знаходити оптимальні шляхи їх розв'язку з використанням сучасних технологій, грамотно працювати в колективі. Це інтелектуальний імпульс усім формам навчання, що змінює їхню якість.

ЕКОЛОГІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ НАФТОЗАБРУДНЕНИХ ҐРУНТІВ**Колеснікова Л.А.**

Полтавська державна аграрна академія, к.с.-г.н., доцент,

Плаксієнко І.Л.

Полтавська державна аграрна академія, к.х.н., доцент,

Галицька М.А.

Полтавська державна аграрна академія, асистент

В Україні проводяться комплексні дослідження з розробки технологій використання нафтозабруднених земель для потреб сільського господарства.

З огляду на те, що на Полтавщині значна частина АПК знаходиться у нафтовидобувних районах, актуальним питанням залишається наукове обґрунтування екологічної оцінки агрофітоценозів, що підпадають під техногенний вплив, міграції хімічних речовин та їх наслідків у системі «ґрунт – рослина» [4, с. 137].

Аналіз основних досліджень і публікацій свідчить про те, що екологічні наслідки забруднення нафтою залежать від трьох груп факторів: параметрів забруднення, властивостей ґрунту, характеристик зовнішнього середовища [2, с.162, 5, 1]. Однак слід пам'ятати, що нафта кожного регіону має характерний склад і в кожній ґрунтово-кліматичній зоні веде себе по-різному.

У своїх дослідженнях, на основі аналізу ми поставили за *мету* з'ясувати токсичний вплив різних рівнів нафтового забруднення на стійкість найбільш поширених у регіоні сільськогосподарських культур (на прикладі пшениці озимої та пшениці ярої), акцентуючи увагу на зв'язок дози забруднення зі зміною анатомо-морфологічних показників по типу доза – ефект.

Реакція рослин на забруднення ґрунту нафтою оцінювалась візуально в процесі вегетації. Ростові процеси визначали вимірюванням окремих частин

рослин за допомогою лінійки. Для мікоморфологічних досліджень були використані напівтонкі поперечні зрізи листової пластинки (далі буде – ЛП) експериментальної групи проростків на стадії формування четвертого листка, вирощені на ґрунті з модельованим забрудненням. Біозразки готували згідно з класичною методикою для електронної мікроскопії.

Отримані результати схожості та біометричних показників пшениці ярої за дії різних концентрацій нафти в ґрунті, дають підставу стверджувати, що за збільшення дози нафтового забруднення від 20 до 50 мл/кг спостерігається уповільнення, порівняно з контролем, процесів росту вегетативних органів проростків пшениці в усіх дослідних варіантах. У пшениці озимої аналогічні показники змінювалися за збільшення дози нафтового забруднення від 30 до 50 мл/кг.

За дози нафтового забруднення 5 мл/кг спостерігається стимуляція: процент схожості та біометричні характеристики перевищують контроль в усіх дослідних варіантах. Отримані нами результати збігаються з даними інших дослідників [6, 240].

Як показали результати експерименту, при збільшенні концентрації полютанту до 50 мл/кг спостерігається пряма залежність зменшення числових значень ростових характеристик тест-культур. Встановлено, що пшениця озима порівняно з ярою є більш стійкою культурою до впливу різних рівнів нафтового забруднення ґрунту за показниками схожості та параметрів листової пластинки.

Це дає підставу вибрати в якості об'єкта мікоморфологічних досліджень вивчення фітотоксичності ґрунту пшеницю яру.

Для дослідження морфологічних проявів токсичних властивостей компонентів сирої нафти на проростки пшениці ярої вивчали динаміку структурної організації функціонально-активних зелених листків; жовтіючих листків; зморщених та висохлих листочків загиблих рослин.

У попередньо проведених дослідженнях [1, с. 20, 3, с. 116] встановлено, що для проростків пшениці на стадії третього-четвертого листка різко зростає

їх роль як основного фотосинтезуючого органа зелених рослин, які й визначають майбутню продуктивність посівів.

Отримані результати проведеного дослідження дали змогу встановити стимулюючий ефект нафтового забруднення на рівні ≤ 5 мл/кг ґрунту, що проявляється в активації проростання насіння та розвитку вегетативних органів проростків. Доведено, що збільшення кількості елементів ксилеми в ЛП, особливо в периферично розміщених малих СВП є наслідком недостатнього надходження води і водорозчинних мінеральних сполук із кореневої системи рослин у вегетативні органи, і передусім, до листків. Визначено, що токсичність ароматичних вуглеводнів нафти, гідрофобність ґрунту та порушення мікродифузії елементів живлення до коренів є лімітуючими фізико-хімічними факторами, що гальмують пророщення й обмежують життєдіяльність вищих рослин в умовах значного модельованого нафтового забруднення ґрунту (30–50 мл/кг). Загибель рослин проявляється при забрудненні ґрунту нафтопродуктами на рівні ≥ 40 мл/кг ґрунту.

Морфологічними спостереженнями за нафтового забруднення ґрунту (40–50 мл/кг) виявлено в епідерміюцитах включення, що мають в'язку консистенцію і є вуглеводневими компонентами нафти. *Перспективи подальших досліджень* – проведення комплексних транслокації нафтових вуглеводнів із ґрунту у сільськогосподарські рослини.

Список літератури

1. Дудкіна О. Урожай формує листя / Олена Дудкіна, Анна Каплун // Пропозиція. – 2010. – № 6. – С. 20–22.
2. Kolyesnikova L. A. *Agroekosistema v umovah tehnogennogo navantazhennya Reshetnyakivskogo rodovisha Poltavskoyi oblasti* / L. A. Kolyesnikova // Visnik Poltavskoyi derzhavnoyi agrarnoyi akademiyi. – 2011. – №2, 162–169, Retrieved from: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2011/02/162.pdf> [in Ukrainian].
3. Конопльова Є. Л. Особливості росту та розвитку рослин пшениці озимої протягом весняно-літньої вегетації в північному Степу України / Є. Л.

Конопльова // Бюлетень ДУ ІСТ СЗ НААНУ. – 2013. – № 4. – С. 116–120.

4. Pysarenko, P. V., Samojlik, M. S., Plaksienko, I. L., & Kolesnikova, L. A. (2019). Conceptual framework for ensuring resource and environmental safety in the region. *Theoretical and Applied Ecology*. <https://doi.org/10.25750/1995-4301-2019-2-137-142>

5. Taranenko A, Kulyk M, Galytska M, Taranenko S. Effect of cultivation technology on switchgrass (*Panicum virgatum* L.) productivity in marginal lands in Ukraine. *Acta Agrobot*. 2019;72(3):1786. <https://doi.org/10.5586/aa.1786>

6. Pisarenko, P., Samojlik, M., Kolesnikova, L., & Plaksiyenko, I. (2018). The dynamics and diagnosis of the toxic effects of contaminated soil on the stability of seedlings. *Agrology*, 1(3), 240-246. <https://doi.org/10.32819/2617-6106.2018.13002>

Тематика: Інші професійні науки

ЕКСПЕРТИЗА ЯКОСТІ КУХОННИХ КОМБАЙНІВ

Комлик В.В.

студентка

Кириченко О.В.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», к.т.н., доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи

Кухонні комбайни є найбільш популярним різновидом побутової техніки, що відрізняється досить широким функціоналом. Зазвичай такий агрегат забезпечений чашею з подрібнювачем, овочерізкою, значною кількістю насадок, які покликані полегшити приготування їжі, зробити його більш швидким і зручним. Однак підібрати пристрій, що максимально задовольняє потреби, непросто, так як комбайни сильно відрізняються один від одного за

цілим рядом параметрів. Тому узагальнення інформації про кухонні комбайни, їх ідентифікація та експертиза є досить актуальними для споживачів та усіх учасників процесу товаропросування.

Об'єктом дослідження було обрано кухонний комбайн ТМ Royalty line, що відноситься до типу кухонних комбайнів з м'ясорубкою. Кухонний комбайн характеризується потужністю 1300 Вт, корпус виготовлено з пластичної маси, чаша для змішування із нержавіючої сталі. Об'єм чаші блендера і чаші для змішування 1,5 л і 6,5 л відповідно. Кухонних комбайн має 3 основні (блендер, для замісу тіста, м'ясорубка) та 2 додаткові (вінчик для збивання, К-подібна) насадки (рис. 1), рух яких може здійснюватися на 6-ти швидкостях.

Рисунок 1 – Насадки кухонного комбайну ТМ Royalty line

Кухонний комбайн ТМ Royalty line надійшов на експертизу без пакування. Завдання експертизи полягало у визначенні відповідності маркування вимогам нормативних документів та можливості використання кухонного комбайну за призначенням. Об'єкт експертизи супроводжувався інструкцією з експлуатації.

Для проведення досліджень було розроблено програму експертизи, в якій зазначили наступні дії: аналіз наданих документів; ідентифікація об'єкта (ідентифікація об'єкта описовим методом; характеристика маркування); дослідження об'єкта (аналіз експлуатаційної документації; органолептичне

дослідження (візуальний огляд); проведення випробування на функціонування; проведення дослідної експлуатації); формулювання відповідей на питання експертизи.

Під час ідентифікації виявили на корпусі кухонного комбайну знизу наліпку з інформацією, що представлена на фотографічному зображенні (рис. 2).

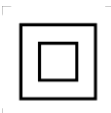
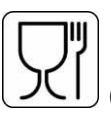

Рисунок 2 – Маркування на зовнішній стороні корпусу кухонного комбайну

На наліпці зазначена інформація:

- позначення товарного знаку;
- MODEL NO.: PKM-1900.7BG;
- ORDER NO.: PI01107-BSD;
- номінальна напруга – 220-240 V;
- номінальна частота – ~50 Hz;
- номінальна потужність – 1300 W;
- DO NOT IMMERSE INTO WATER – Не занурювати під воду;
- адреса;
- інформаційні знаки:

1) (знак відповідності основним директивам ЄС та гармонізованим стандартам ЄС),

- 2) (символ ІЕС),
- 3) (товар може контактувати з харчовими продуктами),
- 4) (особлива утилізація, щоб запобігти можливій шкоді

довкіллю необхідно відокремити даний об'єкт від звичайних відходів і утилізувати його найбільш безпечним способом, наприклад, відносити на відповідні місця по утилізації).

Як видно з фото, маркування кухонного комбайну ТМ Royalty line не повне та не відповідає вимогам нормативних документів. Не зазначені рік і місяць випуску, знак відповідності технічним регламентам, інформація наведена англійською мовою. Інструкція з експлуатації також лише англійською мовою.

У ході визначення спроможності кухонного комбайну ТМ Royalty line функціонувати за призначенням була проведена дослідна експлуатація, під час якої виконали дії, зазначені в інструкції з експлуатації.

Згідно з нормативними документами ступінь збивання яєчних білків повинна бути не менше 80%, час збивання – не більше 5 хв. Для збивання використали яйця кімнатної температури, переконалися, що на вінчику і в місткості немає жиру або шкаралупи. Об'єм яєчного білка на початку випробування був 40 мл, на вигляд прозорий, жовтого відтінку. Під час збивання протягом 5 хв маса збільшилася до 450 мл, наповнилася пухирцями повітря, стала стабільної консистенції, білого кольору (рис. 3).

Рисунок 3 – Яєчний білок до та після випробування

Згідно з нормативними документами ступінь збивання вершків (15-20% жирності) має бути не менше 30%, час збивання – не більше 5 хв. Для дослідної експлуатації використовували охолоджені в холодильнику вершки 33% жирності. Внутрішню поверхню чаші комбайна протерли часточкою лимона і збивали на високих обертах.

Об'єм вершків на початку випробування був 125 мл. Консистенція рідка, колір білий. Під час збивання вершків протягом 5 хв об'єм збільшився до 425мл. Змінилася консистенція вершків, вони стали стабільні та не рухомі під час перевертання мірного стакану (рис. 4).

Рисунок 4 – Вершки до та після випробування

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що кухонний комбайн ТМ Royalty line відповідає заявленим характеристикам та з легкістю виконує поставлені завдання, однак, не відповідає вимогам нормативних документів щодо маркування.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОБІОТИКІВ ДЛЯ ВИРОЩУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Конанчук Катерина Юріївна

бакалавр

НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Підвищення обсягів випуску і темпів зростання продукції тваринництва стало закономірним наслідком впровадження нових ресурсозберігаючих технологій, а також інноваційних рішень в областях мікробіології і біотехнології, в числі яких особливо виділяється корекція біоценозів шлунково-кишкового тракту [1].

Значний рівень мікробної контамінації кормів та об'єктів оточуючого середовища призводить до випереджаючої колонізації кишечника новонароджених тварин патогенними мікроорганізмами, що значно уповільнює і перешкоджає формуванню нормальної кишкової мікрофлори [2]. Разом з тим переведення тваринництва на промислову технологію утримання, годівлі, обмеження контактів тварин з ґрунтом, рослинами та іншими природними чинниками, а також і нераціональне застосування антимікробних засобів сприяють порушенню мікробних екосистем травного тракту і виникненню дисбактеріозів. У свою чергу, це зумовлює порушення процесів травлення, обміну речовин, зниження резистентності та продуктивності тварин, розвитку шлунково-кишкових хвороб, особливо у молодняка.

Одним із найбільш ефективних сучасних засобів профілактики та лікування шлунково-кишкових захворювань є використання біологічних препаратів, що містять стабілізовані культури симбіотичних живих мікроорганізмів або продуктів їх ферментації - пробіотиків. Розроблення таких препаратів та вивчення ефективності їхньої дії на обмінні процеси проводяться досить інтенсивно, особливо після введення країнами ЄС заборони на використання антибіотиків як факторів росту [3].

За визначенням експертів Організації з продовольства та сільського господарства пробіотики – це препарати, які містять у своєму складі живі мікроорганізми, використання яких в адекватній кількості здійснює позитивний вплив на стан організму.

Основна мета застосування пробіотиків – утворення метаболічно-активної популяції пробіотичних бактерій у травному тракті, що сприяє якісній зміні складу кишкової мікрофлори та витісненню патогенних мікроорганізмів. Крім цього, застосування пробіотиків сприяє синтезу ферментів та інших біологічно активних речовин, зокрема вітамінів, бактеріоцинів тощо.

Для виготовлення пробіотиків на сьогодні використовують представників різних таксономічних груп мікроорганізмів (*Bacillus subtilis*, *Bifidobacterium adolescentis*, *B. bifidum*, *B. breve*, *B. infantis*, *B. longum*, *Enterococcus faecalis*, *E. faecium*, *Escherichia coli*, *Lactobacillus acidophilus*, *L. casei*, *L. delbrueckii* subsp. *bulgaricus*, *L. fermentum*, *L. plantarum*, *Lactococcus cremoris*, *Lac. lactis* та ін.), які сприяють нормалізації шлунково-кишкового мікробіоценозу, що, у свою чергу, покращує обмін речовин молодняка сільськогосподарських тварин та підвищує природну резистентність організму [4].

Бактерії, які входять до складу пробіотиків, виробляють антитіла для захисту організму та стимуляції імунної відповіді на збудник, перешкоджають прикріпленню до стінок кишечника патогенних мікроорганізмів, які володіють генетично детермінованими інвазивними властивостями, а також пригнічують їх ріст. Пробіотики зміцнюють слизовий шар кишечника, який є бар'єром для

інфекції, блокують синтез токсичних сполук патогенною флорою і сприяють їх деструкції.

Крім того, позитивний ефект пробіотиків обумовлений їх участю у процесах травлення, метаболізмі, біосинтезі і засвоєнні білка та багатьох інших біологічно активних речовин. Завдяки ферментаційній активності симбіотична флора здатна синтезувати багато біологічно активних речовин, органічні кислоти, спирти, ліпіди, вітаміни, особливо групи “В”. Вони активно беруть участь в енергетичному та вітамінному обмінах, відіграючи важливу роль у забезпеченні організму господаря нутрієнтами. Органічні кислоти посилюють перистальтику і секрецію кишечника, чим сприяють перетравленню корму і підвищують ресорбцію кальцію і заліза. Поліфосфати бактерій беруть участь у перенесенні цукрів в клітину, виконуючи функцію гексокіназ. Разом з цим пробіотики здатні синтезувати метаболіти, що володіють антитоксичною дією.

На сьогоднішній день пробіотики випускають у вигляді сухих препаратів ліофільно висушених мікроорганізмів, у чистому вигляді або в технічній формі з живильним середовищем. В якості наповнювача для перших використовують сухе молоко, сахарозу, а для технічної форми - кукурудзяну, рибну або іншу муку.

Багатокомпонентний склад (амінокислоти, вітаміни, ферменти, інші біологічно активні речовини) і різнобічна фармакологічна дія дозволяють застосовувати пробіотики з високим ефектом для профілактики і лікування шлунково-кишкових хвороб і дисбактеріозів, порушень обміну речовин (гіповітамінози, анемії та ін.), коригування антимікробної терапії, попередження рецидивів хвороб, підвищення продуктивності та стимуляції росту тварин.

У тваринництві та ветеринарії застосовують такі пробіотики як: Біоплюс 2 Б, Lactobifid, Fitobactrin, Эсид-Пак-4-Уэй В. С., Біо-Мос та ін.

Пробіотики бувають моноштамові та поліштамові. Моноштамові пробіотики – це пробіотики на основі одного пробіотичного мікроорганізму. Вони були першими бактеріотерапевтичними препаратами для відновлення

нормальної мікрофлори. До цієї групи належать так звані класичні пробіотики – Лактобактерин, Біфідобактерин і Колібактерин. Крім них, сьогодні на ринку України зареєстровану значну кількість моноштамових пробіотиків, наприклад Мутафлор, Ацидофілус, Бактероспорин, Флобівін БС, А-Бактерин та багато інших [5].

Поліштамові пробіотики, в свою чергу, виготовляються на основі двох та більше штамів мікроорганізмів, тому їх використання є більш ефективним. У боротьбі з дисбактеріозами для нормалізації мікрофлори шлунково-кишкового тракту, формуванні біоценозів у його вмісті кращим є збагачення кишкової мікрофлори не однією культурою, а комплексом підібраних штамів, здатних легко пристосуватися і прижитися в даному середовищі проживання.

До можливостей використання пробіотиків у дорослих тварин, котрі мають сформований тип травлення і повністю заселений мікроорганізмами-симбіонтами травний тракт, слід підходити критично. Певним винятком можуть бути моногастричні тварини і зокрема, після лікування їх антибіотиками.

Таким чином, біологічні препарати, що містять стабілізовані культури симбіотичних мікроорганізмів володіють різнобічною фармакологічною дією: антибактеріальною, антагоністичною, імуностимулюючою. Однією із переваг застосування пробіотичних препаратів є те, що мікроорганізми, які входять до їх складу, в процесі відтворення в шлунково-кишковому тракті тварин продукують значну кількість біологічно активних речовин, а вони, в свою чергу, стимулюють природну резистентність організму. Застосування з кормом пробіотиків молодняком тварин сприяє покращенню процесів травлення, підсиленню захисних сил організму і є хорошим засобом у боротьбі з дисбактеріозами. Тому селекція, розробка і впровадження пробіотичних препаратів є пріоритетними напрямками у ветеринарії всіх високорозвинених країн з промисловим веденням тваринництва.

Список літератури:

1. Кощаев А. Г., Петенко А. И. // Биотехнология. – 2007. – № 2. – С. 57–62.
2. Балим Ю., Головачов В., Темний М. та ін. // Ветеринарна медицина України. – 2006. – № 2. – С. 15–17.
3. Засєкін Д., Прус В., Рева О. // Ветеринарна медицина України. – 2006. – № 4. – С. 30–31.
4. Стегній Б., Гужвинська С. // Ветеринарна медицина України . – 2005. – № 5. – С. 39
5. Starovoytova SO, Skrots'ka OI, Pyroh TP. Tekhnolohiya probiotyktiv. Kyiv: NUKHT; 2012. 318 s. [in Ukrainian].

Тематика: Педагогічні науки

ЕКОНОМІЧНИЙ СКЛАДНИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Кондратенко Т.В.

Глухівський національний педагогічний університет

імені Олександра Довженка

кандидат педагогічних наук, старший викладач

e-mail: tetainakondratenko@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-8177-8433

Аналіз нормативно-законодавчих документів, наукових джерел дозволяє стверджувати, що різні аспекти формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій досліджували вітчизняні й зарубіжні вчені, але поза їхньою увагою залишилися питання щодо її економічного складника. Мотивація учнів до засвоєння економічних знань розвивається під час їхнього залучення до проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання

та технологій. Наразі актуалізуються вимоги до сучасного вчителя технологій, якості його професійної підготовки, яку повинен забезпечити заклад вищої педагогічної освіти. Актуальність наукового дослідження в цьому напрямі ґрунтується на попиті батьків та учнів закладів загальної середньої освіти на отримання останніми якісних економічних знань, практичних навичок, умінь застосовувати міжпредметні зв'язки та зв'язок із життям під час розв'язання прикладних завдань, у тому числі побутового характеру.

Підготовленість випускників закладів загальної середньої освіти до життя, їх самореалізація забезпечуються якістю здобутих ними знань, сформованими під час навчання компетентностями. Технологічна освіта, забезпечуючи в загальній середній освіті прикладне застосування здобутих учнями знань, умінь, навичок, є її невід'ємною складовою формування цілісної особистості молодого покоління. Вимогою сьогодення стає гармонійний розвиток сучасної особистості, її конкурентоспроможність, здатність вирішувати прикладні завдання життя. Здобуті ґрунтовні економічні знання сприяють входженню молодих людей у соціальний світ, продуктивній адаптації в ньому, є однією з першооснов їхнього особистого ефективного розвитку.

Очевидно, що запорукою надання якісних економічних знань учням є сформована економічна компетентність учителів. Саме сукупність сформованих компетентностей учителя є складником якості освіти. Підтвердженням якості здійснюваної закладом вищої педагогічної освіти освітньої діяльності стає збалансованість освітнього процесу: між отриманим результатом від надання освітніх послуг, функціонуванням педагогічної системи закладу вищої педагогічної освіти та реалізацією поставленої мети, потребами суспільства та державними стандартами освіти. Оцінка якості здобутої майбутнім учителем технологій вищої освіти – показник у відповідному часовому вимірі, що аналізується в динаміці. Професійний розвиток та педагогічна майстерність майбутнього вчителя технологій з урахуванням характерних особливостей навчальних предметів освітньої галузі

«Технології» супроводжується набуттям життєво необхідних знань, умінь і навичок самостійного господарювання та сімейної економіки.

В умовах сьогодення єдина позиція Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року полягає у тому, що формування контингенту студентів педагогічних спеціальностей повинно ґрунтуватися на: об'єктивній прогнозованій потребі закладів загальної середньої освіти у педагогічних кадрах на регіональному та державному рівнях; проведеній профорієнтаційній роботі з учнівською молоддю із застосуванням урізноманітнених форм довузівської підготовки [1; 2]. Оновлення змісту підготовки педагогічних кадрів закладами вищої педагогічної освіти стає одним з провідних чинників модернізації освіти. Зазначене оновлення змісту освіти – каталізатор її якості та конкурентоспроможності.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року спрямовує державну політику у сфері освіти на підвищення її якості й конкурентоспроможності, забезпечення особистісного розвитку людини протягом життя [2]. Зростання якісного рівня освіти як передумови сталого демократичного розвитку розглядається у взаємозв'язку із економічним зростанням країни та розв'язанням соціальних проблем суспільства. З-поміж основних завдань окреслені: оновлення змісту освіти на основі компетентнісного підходу та особистісної орієнтації, посилення економічної підготовки учнів та студентів [2].

Аналіз наукових праць, навчальних програм з предметів «Трудове навчання», «Технології», «Економіка», Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, Концепції профільного навчання у старшій школі, міжпредметних зв'язків навчального предмета «Економіка» і навчальних предметів освітньої галузі «Технології» дав можливість визнати економічну компетентність однією з важливих складових професійного становлення особистості майбутнього вчителя технологій.

Список літератури:

1. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір: затв. наказом М-ва освіти і науки України від 31.12.2004 р. № 988. URL: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/3145/ (дата звернення: 26.11.2016).
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: затв. Указом Президента України від 25.06.2013 р. *Урядовий кур'єр*. 2013. 04 липня (№ 117).

Тематика: Філософські науки

СХОЛАСТИКА – УНІВЕРСАЛЬНА ФОРМА РАЦІОНАЛЬНОГО ФІЛОСОФСТВУВАННЯ

Конох Микола Семенович

доктор філософських наук, професор
Кам'янського медичного коледжу

Схоластична філософія – це тип релігійної філософії, для якого характерне принципове панування теології над усіма іншими формами пізнання та знання [1]. З іншого боку, схоластика є методом, що полягав переважно у перегляді та порівнянні висловів попередніх мислителів і Біблії та виведенні нового синтезу із цих міркувань. Природно, що маючи такий спектр роботи, схоластична філософія не оминула сенсобуттєві питання і розглядала в нових конотаціях та розумінні, що не було притаманне попереднім філософським поглядам. Особливості філософії цієї доби почали формуватися ще в надрах античної філософської думки. Найвпливовішим філософським вченням протягом усього середньовіччя залишався неоплатонізм і аристотелізм.

Існування та функціонування такої системи не вимагають наявності нічого іншого поза її межами. У той же час вона позиціонує себе як

універсальну систему, що охоплює все існуюче. Рациональність передбачає не тільки чітке та ясне визначення системи пояснювального знання, а й адекватне його висловлення та представлення у вигляді закінченого тексту, який може бути дуже складним для розуміння, проте обов'язково має точно описувати відповідну предметну сферу.

Середньовічна філософія одним із сенсубуттєвих аспектів бачила поняття Богоуподібнення, прагнення до Бога, на противагу питанням самореалізації та самовдосконалення. «Призначенням людини є Богоуподібнення, висока любов і справжня свобода – духовне життя. Бо лиш той, хто тяжіє до Духа Святого і Богоспількування, може бути досконалим» [3, с. 124]. Таке розуміння праведності життя формувало в суспільстві чітко встановлені приписи про те, що має бути першоосновою, сенсом, причиною, та значимістю життя. Всім цим має бути Бог, бажання досягнути Його, наблизитися і спілкуватися з ним, виявляючи тим же свою віру та любов до Всевишнього.

Проблема сенсу життя людини була однією із тих, над якими працював представник цієї філософії Фома Аквінський. Його концепція полягала в потребі доєднатися до Бога, звільнивши свою душу. Мислитель говорив про те, що людська природа є особливою. Вона складається з двох основних елементів. Це безсмертна та вічна у часі душа (тому що за його твердженням на людську душу не діє плинність часу), та смертне тіло. Воно ж поневолює душу людини. І якщо сенсом життя людини є пізнання та прагнення до Бога, його можна пізнати лиш тоді, коли цей процес буде линути від душі, тобто буде т.зв. «душевним пізнанням». Лиш душа може пізнати Бога і пізнання її має розвиватися у прагненні до Нього.

Філософське мислення можливе саме на межі двох сфер, в умовах «граничної ситуації», як її називали екзистенціалісти. Філософія час від часу намагається подолати власну раціональність, оскільки усвідомлює неповноту раціонального опису реальності, проте лише приходить до висновку про багатоманітність її форм. Затемненість змісту знання не завжди є ознакою його

хібності. Нерозуміння, так саме як розуміння, є атрибутами людської природи. Раціональність окреслює межі олюдненої реальності, але не вичерпує її.

Особливістю раціональності є прагнення до об'єктивації змісту знання і створення певних абстрактно-понятійних форм, які роблять його вичерпно зрозумілим. Відбувається розмежування суб'єкта пізнання та об'єкта дослідження, утворюється дистанція, що має на меті звільнення суб'єкта та виведення його за межі створеної ним системи. Відтворення точки зору стороннього спостерігача є умовою об'єктивності. Проте звільнення не завжди відбувається, оскільки властивості утвореної дистанції задані самим суб'єктом і залежать, у першу чергу, від нього і, до того ж, певні принципи утворення раціональної системи самі не можуть бути визначені, формалізовані остаточно і залишаються поза межами аналізу.

Схоластику зазвичай характеризують як раціональний спосіб філософствування, а основним її методом вважається тлумачення священних текстів, які містять абсолютну істину, надану Богом у одкровенні. Між записаним Словом Божим і сучасною людиною – не тільки часова дистанція, а ще й безліч посередників і тлумачень. Множинність тлумачень можна розглядати як різні способи існування певного, єдиного за змістом, знання. Проте, інтерпретація містить у собі можливість замикання раціональності на самій собі, коли певне розуміння вважається остаточною і ототожнюється з реальністю як такою. Прикладом слугує класичне (кореспондентське) визначення істини. Один з дослідників феномену раціоналізму А. Гіжа стверджує, що схоластичне мислення можна вважати наслідком замикання раціональності на самій собі, і оцінює її як своєрідне виродження раціональності, що переоцінює власні повноваження. Схоластичне мислення викликане прагненням виявити прихований зміст слів і сутність речей і подати цю сутність як таку, що має певну відповідність у реальності. Воно захоплене пошуками таємничого суттєвого, сутностей речей і явищ, але, як зазначалося, характеристики такої суттєвості визначаються самою системою раціональності.

Схоластика не є «незрілістю», злиденністю раціональності, вона і є сама раціональність.

Середньовічна схоластична філософія створила нове розуміння сенсожиттєвого питання. Порівнюючи із попередньою філософською традицією, де, на основі антропоцентризму, сенс життя людини вбачався в задоволенні, гедонізмі, пізнанні, середньовіччя створило інші прерогативи цього. Перш за все – це тецентризм, що передбачав основу людського життя в Бозі, в єднанні та покорі Йому. Очищення та звільнення душі із тілесного ярма, а не Земне життя людини, мало основне значення. Людина отримувала від Бога його лиш для того, щоб за свої моління та покору, на Судові Божому, отримати місце в Раю, тобто вічне життя з Богом. Звісно, поряд із теологічним напрямком розуміння сенсу життя людини, що був основним у цій філософській традиції, існував і античний підхід, особливо на ранніх етапах розвитку середньовічної філософії. Основою такого підходу було те, що завдяки йому мислителі намагалися раціонально пояснити певні сенсобуттєві аспекти. Проте і такий стиль мислення був наскрізь пронизаний релігійними уявленнями поряд із намаганням раціонально, спираючись на логічні форми та способи, по-філософськи їх пояснити.

Середньовічна схоластика сформувала спеціальну напівштучну мову, яка пристосована для теоретичних досліджень і виявлення найтонших аспектів смислу. Ця мова створювалась згідно з усіма правилами граматики та логіки. Проводилася навіть певна паралель між тим, що можна назвати, промовити, і тим, що існує у дійсності. В результаті середньовічні вчені створили систему термінів, які пізніше будуть використовуватися не тільки у теології, а й у різноманітних галузях наукового знання.

Список літератури:

1. Архипова С.П. Основи андрагогіки: навчальний посібник / С.П.Архипова. – Черкаси: ЧДУ-УжНУ. – 2002. – 92 с.

2. Зязюн І. А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи [Текст] // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи : [монографія] / І. А. Зязюн. – К.; Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. – С. 10–18.
3. Занюк С.С. Психологія мотивації: навч. посіб./ С.С.Занюк. – К.: Либідь, 2002. – 304 с.
4. Пазинич С. М., Пономарьов О. С. Філософська рефлексія сьогодення: монографія. – Харків : ХДАДМ, 2011. – 348 с.
5. Філософські абрисы сучасної освіти : монографія / авт. кол. : І. Предборська, Г. Вишинська, В. Гайденко, Г. Гамрецька та ін. ; за заг. ред. І. Предборської. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 226 с.

Тематика: Інші професійні науки

ВПЛИВ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБАВОК НА МІЦНІСТЬ АРБОЛІТУ

Копанський М.М.

канд. техн. наук

Кусняк І.І.

Національний лісотехнічний університет України

Актуальність теми. Арболіт – унікальний мінеральноорганічний будівельний матеріал, різновид легкого бетону. Цей матеріал сьогодні поступово повертається в малоповерхове житлове будівництво не лише завдяки своїм високим тепло-, енергозберігаючим і звукоізоляційним властивостям, але й малій вартості порівняно з іншими будівельними матеріалами [1]. Суттєвою перевагою цього будівельного матеріалу є те, що він виготовляється з використанням відходів деревообробної та аграрної промисловості: до 80-90% арболітового блоку складає кришиво із деревини нормованих розмірів, а як в'язучий компонент використовується цемент.

Арболіт застосовується для виготовлення теплоізоляційних і конструкційних матеріалів і виробів, як елементів будівель різного призначення з відносною вологістю повітря приміщень не більше 60% і за відсутності агресивних газів.

З усіх речовин що містяться у деревині найнегативніший вплив на твердіння цементної маси мають легкорозчинні у воді моноцукри, які проникають крізь стінки клітин деревини. Разом з дубильними речовинами моноцукри є поверхнево-активними речовинами щодо цементу. При додаванні їх у цементні системи з водою в результаті адсорбції і під впливом молекулярних сил зчеплення вони орієнтуються навколо цементних зерен, утворюючи щонайтонше покриття – адсорбційний шар. Частинки цементу, покриті такою захисною оболонкою, втрачають здатність зчіплюватися одна з одною під впливом молекулярних сил.

З метою нейтралізації дії шкідливих цементних отрут і прискорення твердіння портландцементу під час виготовлення арболітової суміші додають деякі хімічні речовини. Їх називають мінералізаторами. Вони локалізують уповільнюючу дію редукуючих речовин, що містяться в органічному целюлозному наповнювачі чи покривають частинки наповнювача водонепроникною плівкою, яка перешкоджає контактуванню шкідливих речовин наповнювача з цементним тістом [2]. Механізм “мінералізації” волокнистих матеріалів – целюлозовмістних наповнювачів – зводиться до того, що при їхньому зануренні у ванну для замочування (просочення) з хімічним розчином “мінералізатора” його частинки адсорбуються (поглинаються) зовнішньою поверхнею наповнювача, а потім дифундують у середину волокна. Кількість адсорбованої речовини при рівноважній адсорбції залежить від ряду технологічних чинників і в першу чергу від концентрації розчину, тривалості просочення, температури і спорідненості хімічного розчину (адсорбенту – “мінералізатора”) і часток співвідношення наповнювача [3].

Деякі прискорювачі (каталізатори) твердіння скорочують термін дії шкідливих речовин на гідроліз і гідратацію цементів. Ці добавки значно

скорочують терміни твердіння стінних будівельних блоків із арболіту і підвищують їх міцність при стискуванні.

Розрізняють однокомпонентні і комплексні добавки:

- прискорювачі твердіння – хлорид кальцію CaCl_2 ; нітрат кальцію $\text{Ca}(\text{NO}_3)_2$; нітрит, нітрат і хлорид кальцію, сірчаноокислий глинозем; хлорид кальцію + оксид кальцію ($\text{CaCl}_2 + \text{CaO}$);
- речовини, що утворюють на поверхні наповнювача плівку: рідке натрієве скло, рідке скло + хлорид кальцію, рідке скло + сірчаноокислий глинозем, рідке скло + фуриловий спирт.

Метою роботи було визначення оптимальних витрат хімічних добавок, які додають в арболітову суміш, а також порівняння дії мінералізаторів і визначення їхньої ефективності.

Відповідно до поставленої мети необхідно розв'язати такі завдання:

- встановити залежність межі міцності арболіту на стискання від кількості натрієвого рідкого скла в арболітовій суміші і визначити оптимальну концентрацію добавки в суміші;
- дослідити вплив на міцність арболіту суміші з рідкого скла і хлориду кальцію (у співвідношенні 1:1);
- визначити ефективність кожної хімічної добавки.

Методика досліджень. Експерименти проводилися у декілька етапів: приготування арболітової суміші, приготування з неї зразків-кубів з розмірами $100 \times 100 \times 100$ мм, їх витримування для подальшого твердіння і випробовування на міцність [3]. Для проведення таких експериментальних досліджень використовували такі матеріали.

- деревинний наповнювач – подрібнена деревина, що повинна задовольняти такі вимоги: розміри деревних частинок не повинні перевищувати довжину 40 мм, ширину 10 мм, і товщину 5 мм; вміст добавок кори в подрібненій деревині має бути не більшим 10%, а хвої і листя – не більше 5% за масою сухої суміші наповнювача; показник придатності (питома витрата цементу на одиницю міцності арболіту при стискуванні) має бути не більше

15%; вміст водорозчинних редуруючих речовин має бути не більше 2% (цей показник не є ознакою бракування);

- портландцемент М400;
- хімічні добавки: прискорювач твердіння цементу хлорид кальцію

CaCl_2 ; плівкоутворювач рідке скло натрієве;

- вода.

Обладнання для проведення експериментальних досліджень:

- форма для виготовлення контрольних зразків марки ЗФК-100;
- камера нормального твердіння;
- електронні ваги марки АД 2000 (точність вимірювання 0,01 г);
- лінійка стальна;
- штангенциркуль (ГОСТ 166-80);
- пристрій для центрування зразків відносно геометричної осі

випробувальної машини;

- додаткові сталеві плити;
- лабораторна випробувальна машина РМ – 05 (ГОСТ 28840);

Зразки виготовляють у формах, що відповідають вимогам ГОСТ 22685.

Перед використанням форм їх внутрішні поверхні покривалися тонким шаром мастила, що не залишає плям на поверхні зразків і не впливає на властивості поверхневого шару бетону. Арболітову масу укладали у форму в два-три прийоми, пошарово з трамбуванням кожного шару за допомогою спеціального пристосування.

Сформовані зразки витримували у формах упродовж 3-х днів. Після цього їх виймали з форм і витримували ще 11 днів за температури 15-20°C. Через 14 діб зразки випробовували на міцність при стиску.

Висновки. На основі аналізу результатів досліджень можна зробити такі висновки:

1. Основними чинниками, що впливають на міцність арболіту є вміст водорозчинних речовин у деревному наповнювачі, адгезія деревного

наповнювача до цементного в'язучого, міцність наповнювача, активність цементу і його витрата на 1 м³ цього матеріалу.

2. Додавання хімічних добавок (мінералізаторів) до арболітової суміші дозволяє нейтралізувати шкідливі речовини і суттєво пришвидшити процес затвердіння арболіту.

- міцність арболіту зростає на 17% при збільшенні кількості рідкого скла від 0 до 2,5% від маси цементу; подальше збільшення кількості добавки в арболітову суміш є недоцільним.

- додавання хлориду кальцію в кількості 3,0% від маси цементу покращує міцність арболіту на 20%; подальше додавання хлориду кальцію також не має суттєвого впливу міцність;

- при додаванні суміші хлориду кальцію і натрієвого рідкого скла зростання міцності арболіту є більшою порівняно з результатами окремого додавання хімічних добавок. Проте таке застосування суміші має суттєвий недолік. Під час приготування суміші ці дві речовини, взаємодіючи між собою, швидко кристалізуються, створюючи значні труднощі у приготуванні арболітової суміші.

Список літератури:

1. Бехта П. А. Технологія деревинних композиційних матеріалів: підруч. / П. А. Бехта. – К.: Основа, 2003. – 336 с.

2. Бужевич Г. А. Арболит повышенной прочности / Г. А. Бужевич, А. С. Щербаков. – Москва: Стройиздат, 1971. – С. 180-194.

3. Бухаркин В. И. Производство арболита в лесной промышленности / В. И. Бухаркин, С. Г. Свиридов, З. П. Рюмина. – Москва: Лесная промышленность, 1969. – 142 с.

4. Наназашвили И. Х. Строительные материалы из древесно-цементной композиции / И. Х. Наназашвили. – Ленинград: Стройиздат, 1990. – 414 с.

ВПЛИВ ГІДРОТЕРМІЧНИХ ЗМІН НА ФОРМУВАННЯ АГРОЦЕНОЗІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ПРАВОБЕРЕЖНОГО

Корнійчук О.В.

Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН

кандидат с.-г. наук, директор

<https://orcid.org/0000-0003-2796-6713>

e-mail: o.kornychuk@ukr.net

Агропромисловий комплекс Поділля, який налічує понад 4,4 млн га. землі в обробітку, є одним з найважливіших регіонів зерновиробництва країни. За сукупністю геоморфологічних та ґрунтово-кліматичних умов він має ряд істотних особливостей, що об'єктивно впливають на формування агроценотичних зв'язків зернового поля. У продовж останніх десятиліть система взаємостосунків між природними і антропогенними факторами формування продуктивності зернових агроценозів зазнає глибоких змін [1]. Їх сумарний і взаємопідсилюючий негативний вплив обумовлює нові виклики у вирощуванні пшениці озимої [2]. Зростання частоти і тривалості посушливих періодів, надмірна насиченість короткоротаційних сівозмін культурами, які виносять з урожаєм велику кількість води і поживних речовин» значно ускладнюють ефективне застосування сучасних факторів інтенсифікації [3, 4].

Основні метеорологічні показники центральної частини Лісостепу правобережного встановлювали на основі даних системи спостережень Вінницького обласного центру з метеорології, мережі його пунктів у різних зонах, даних спостережень науково-дослідних установ НААН, а також на основі спостережень та обліків, які проводили безпосередньо на дослідному йолі Інституту кормів та сільського господарства Поділля. Облік опадів проводився за показниками опадомірів, сумарної та фотосинтетичної радіації

(ФАР) – універсального геліографа Кемпель-Стокса, гідротермічний коефіцієнт (ГТК) – за Селяниновим.

Встановлено, що гідротермічні зміни у цій частині регіону відбуваються у напрямку зменшення річної та вегетаційної суми опадів, зростання середньорічної температури та суми активних температур за травень – серпень і, як наслідок цього – стрімке падіння величини інтегрального показника – гідротермічного коефіцієнта. Порівняння останнього десятиліття з попереднім показало, що сума річних опадів зменшилась із 616 до 584 мм або на 32 мм, або на 5,2 %. Це дає підстави зробити висновок: якщо темпи падіння рівня вологозабезпечення збережуться і надалі, то вже через 7-8 років центральна частина Лісостепу правобережного перейде із зони достатнього та нестійкого в зону недостатнього зволоження, характерну для північного Степу з усіма агроценотичними наслідками. Серйозну стурбованість викликає також те, що істотно зменшилась при цьому середньо вегетаційна сума опадів. За останні 10 років її абсолютні показники зменшились із 300 до 249 мм або на 51 мм, що співвідносно з нормою опадів одного місяця. Таке зменшення істотно загрожує формуванню урожайності зернових культур, для яких максимальна потреба у воді припадає на травень – серпень. Крім того, загальне потепління значно посилює втрати вологи як за рахунок транспірації, так і евапорації (випаровування поверхнею ґрунту). Сума активного тепла за травень – серпень упродовж останнього десятиліття зросла на 105°C або на 4,6 %, а середньорічна температура повітря – з 8,6 до 9,3°C.

Тривожним симптомом, з точки зору гідротермічної рівноваги в агроценозах зернового поля регіону, є різке зменшення величини гідротермічного коефіцієнта. За останнє десятиліття його абсолютний показник зменшився з 1,32 до 1,06 або у 1,25 рази. Таке падіння нього важливого гідротермічного показника призвело до розширення меж зони нестійкого та недостатнього зволоження у регіоні за рахунок скорочення зони достатнього зволоження. Так, у значній частині його північної зони, яка традиційно відносилась до достатнього вологозабезпечення, упродовж останнього

десятиліття значно почастишали посушливі періоди, істотно зросла їх тривалість. З точки зору вирощування пшениці озимої надзвичайно важливе значення мають серпнево-вересневі та квітнево-травневі посухи. Перші трапляються у північній - кожні 5, у центральній - 6, а південно-східній частині регіону – 7 років із десяти, що унеможлиблює отримання своєчасних сходів пшениці озимої та проходження рослинами перших етапів органогенезу. При цьому фаза кушіння рослин значною мірою переноситься на весну, що веде до зниження їх продуктивності, особливо – за посушливого березня. За умов серпнево-вересневих посух, сходи, як правило, з'являються в кінці першої – початку другої декади жовтня, завдяки дощам, вірогідність яких в умовах регіону становить 79 %. Характерною ознакою цих посушливих періодів є різке зменшення запасів продуктивної вологи в посівному та орному шарах ґрунту, яке наближається до гігроскопічних показників. При цьому традиційні оптимальні строки сівби пшениці озимої зазнають змін, а розміщення насіння проводиться в абсолютно сухий ґрунт.

Квітнево-травневі посухи з частотою 4-5 років із десяти негативно впливають на продуктивну кущистість та розмір колосу. Такі зміни в агроценозах зернового поля вимагають максимального використання можливостей сучасних технологій вирощування пшениці озимої, в основі яких має бути застосування No-till - систем, а також елементів сучасних адаптивних технологій.

Упродовж останнього десятиліття агроценози зернового поля центральної частини Лісостепе правобережного зазнають глибоких агрокліматичних змін, найбільш відчутним результатом яких є поступове посилення дефіциту вологозабезпечення пшениці озимої на найважливіших етапах її органогенезу. При цьому зменшення рівня вологозабезпечення відбувається на фоні істотного зростання тепла, що значно посилює втрати вологи і формує серйозну групу ризиків у вирощуванні цієї культури і вимагає максимально відповідної реакції на них.

Список літератури:

1. Адаменко Т. Зміна агрокліматичних умов та їх вплив на зернове господарство. Агроном. 2006. № 3. С. 12-15
2. Іващенко О.О. Напрями адаптації аграрного виробництва до змін клімату. Вісник аграрної науки. 2011. № 8. С. 10-12
3. Петриченко В.Ф. Фактори стабілізації виробництва зерна пшениці озимої в Лісостепу Правобережного. Вісник аграрної науки. 2018. № 2. С. 17-23
4. Сайко В.Ф. Наукові основи стійкого землеробства в Україні. Вісник аграрної науки. 2011. № 1. С. 5-12

Тематика: Сільськогосподарські науки

СОБІВАРТІСТЬ ОСНОВНИХ ВИДІВ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА І ШЛЯХИ ЇЇ ЗНИЖЕННЯ В ПСП «ПРИМОРСЬКИЙ» ПРИМОРСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Короленко Д.Р.

студент спеціальності 208 «Агроінженерія»

Махотка Т.В.

викладач економічних дисциплін

ВСП «Ногайський коледж ТДАТУ»

Рослинництво - найважливіша галузь сільського господарства. Вона забезпечує населення продуктами харчування, а ряд галузей промисловості сировиною. Від обсягу виробництва продукції залежать також рівень його собівартості, сума прибутку, рівень рентабельності, фінансовий стан підприємства, платоспроможність і інші економічні показники.

Собівартість - один з найважливіших якісних показників господарської діяльності аграрного підприємства, оскільки показує, у що саме обходиться

господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природно-економічних умовах господарювання.

Товаровиробник повинен прагнути зниження собівартості, оскільки її зниження забезпечує йому додатковий прибуток. У зниженні собівартості суспільство зацікавлене не менш товаровиробників, тому що низька собівартість означає, що виробництво функціонує ефективно і ресурси суспільства використовуються раціонально [1, с.320-324].

Із зниженням собівартості зростає цінова конкурентоспроможність продукції, а отже, і зміцнюються позиції підприємства на товарному ринку.

Важливо зазначити й те, що прибутковість підприємства знаходиться в оберненій залежності від собівартості. З її зниженням зростає окупність витрат прибутком і створюються сприятливі умови для прискорення темпів розширеного відтворення та підвищення матеріальної заінтересованості працівників.

Зниження собівартості продукції є важливою умовою економічної ефективності виробництва і забезпечення розширеного відтворення в сільському господарстві; появи більшої можливості для матеріального стимулювання працівників і рішення багатьох соціальних проблем колективу підприємства; у поліпшенні фінансового стану підприємства і зниженні ступеню ризику банкрутства; у можливості зниження ціни реалізації на свою продукцію, що дозволяє значною мірою підвищити її конкурентоздатність і збільшити обсяг продажів [2, с.218-222].

Головними задачами розвитку економіки на сучасному етапі є всебічне збільшення ефективності виробництва, одним із провідних місць належить собівартості продукції у якій відбиваються всі сторони виробничої й фінансово-господарської діяльності підприємства: рівень використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, якість роботи окремих працівників і керівництва в цілому [3, с.313-316].

Мета: дослідити стан і формування собівартості основних видів продукції рослинництва, вплив головних факторів, зробити висновки і намітити шляхи зниження собівартості продукції рослинництва в аграрному підприємстві.

Основні завдання досліджень:

- 1) дослідження рівня собівартості основних видів продукції рослинництва;
- 2) дослідження впливу головних факторів та їх кількісного впливу на відхилення собівартості звітного року від попереднього;
- 3) виявлення і використання резервів зниження витрат на виробництво і реалізацію одиниці продукції.

Джерела інформації: дані статистичної звітності (форма № 50 – с.г.), дані бухгалтерського обліку, нормативно-довідкова література тощо.

Предметом дослідження є собівартість основних видів продукції рослинництва аграрного підприємства.

Об'єктом дослідження є приватне сільськогосподарське підприємство «Приморський» Приморського району Запорізької області.

Собівартість як економічна категорія - це відокремлена частина вартості. Основу цієї категорії становлять вартість спожитих засобів виробництва і необхідного продукту.

Собівартість - це грошовий вираз витрат підприємства на виробництво і реалізацію одиниці продукції. Обчислюється відношенням витрат підприємства до обсягу виробленої продукції [4, с.116-127].

Рівень собівартості дає можливість дослідити економічний стан приватного аграрного підприємства і виявити резерви підвищення ефективності виробництва.

Рівень собівартості 1 ц продукції рослинництва залежить від двох факторів:

- 1) затрат на 1 га посіву;
- 2) урожайність.

Затрати на 1 га посіву включають: витрати на обробку землі, посів, догляд за посівами і збір врожаю.

Збільшення витрат буде виправданим, якщо при цьому врожайність підвищується і собівартість знижується. Підвищення витрат можна вважати частково виправданим, якщо при цьому зростає врожайність і збільшується собівартість; невиправданим - при зниженні врожайності і підвищенні собівартості.

Охарактеризуємо рівень собівартості основних видів продукції рослинництва - озимої пшениці і соняшника протягом двох останніх років.

Таблиця 1

Рівень собівартості 1 ц озимої пшениці та соняшника.

Види продукції	2018 р.	2019 р.	Відхилення (+, -)	2019 р. в % до 2018 р.
Озима пшениця	215.00	240.00	+ 25	111.6
Соняшник	408.00	476.00	+ 48	116.7

Дані таблиці свідчать про те, що в цілому собівартість продукції рослинництва у 2018 році була значно меншою по відношенню до 2019 року. Так собівартість озимої пшениці за звітний період порівняно з 2018 роком збільшилась на 11.6% або на 25 грн. кожного центнера, відповідно соняшника — на 16. 7% або на 48 грн.

Збільшення собівартості продукції пояснюється підвищенням цін на паливно-мастильні матеріали, запасні частини, засоби захисту рослин, мінеральних добрив та збільшення оплати праці працівникам.

Щоб встановити причини зміни рівня собівартості продукції, досліджуємо фактори, які впливають на нього.

Рівень собівартості продукції рослинництва залежить від двох комплексних факторів — виходу продукції і затрат на її виробництво у розрахунку на 1 га посіву.

Таблиця 2

Дослідження впливу факторів на собівартість 1 ц
озимої пшениці та соняшника

Культура	Витрати на 1 га, грн		Урожайність з 1 га,ц		Собівартість 1 ц, грн.			Відхилення від 2018 року (+,-)		
	2018 рік	2019 рік	2018 рік	2019 рік	2018 рік	умовно	2019 рік	всього	в т.ч. за рахунок	
									витрат на 1 га	урожай- ності
Озима пшениця	600	10080	40	42	15.0	252.0	240.0	25	+37	-12
Соняшник	752	9996	19	21	08.0	526.0	476.0	68	+118	-50

Досліджуючи дані таблиці бачимо, що у 2019 році порівняно з 2018 роком собівартість 1 ц озимої пшениці збільшилась на 25 грн. за рахунок збільшення затрат на 1 га на 37 грн. Підвищення урожайності на 1 га знизило собівартість на кожному гектарі на 12 грн. Відповідно і по соняшнику собівартість 1 ц збільшилась на 68 грн. за рахунок збільшення затрат на 1 га на 118 грн., а підвищення урожайності на 1 га знизило собівартість на кожному гектарі на 50 грн.

Причинами перевищення витрат виявлено, що в основному вплинуло підвищення цін на матеріальні засоби і оплату праці і при цьому зростає на 2 ц врожайність озимої пшениці, соняшника з кожного гектару.

Висновки та пропозиції.

На основі проведеного дослідження по ПСП «Приморський» можна зробити такі висновки.

Для підвищення ефективності продукції рослинництва приватне сільськогосподарське підприємство повинно застосовувати оптимізацію сівозмін, що поліпшить використання земельних ресурсів, і дасть змогу уникнути виснаження земель.

Для підвищення родючості ґрунтів - потрібно більше вносити гною, а з мінеральних добрив вносити ті види і в тій кількості, які необхідні для вирощування культури, а щоб забезпечити необхідну вологість ґрунтів у всі періоди року, слід нагромаджувати і зберігати вологу агротехнічними прийомами.

Важливим фактором зниження собівартості продукції є підвищення продуктивності праці на основі комплексної механізації та автоматизації виробництва і раціональної побудови організаційної структури приватних підприємств, впровадження в них досконалого внутрішньогосподарського економічного механізму та ефективних орендних відносин.

Необхідно також забезпечити ефективніше використання машинно-тракторного парку, транспортних засобів. Це дасть змогу скоротити потреби в них до раціонального рівня, зменшити витрати на амортизацію та ремонти, а через це здешевити виробництво продукції.

Значні резерви зниження собівартості криються в суворому дотриманні режиму економії при використанні матеріально-грошових засобів у процесі виробництва сільськогосподарської продукції.

Удосконалення галузевої структури підприємства з орієнтацією на вимоги ринку, досягнення при цьому раціональної концентрації виробництва, що забезпечує краще використання ресурсів, більш швидке запровадження досягнень науки, техніки, передової практики також знижує собівартість продукції.

Практика переконує, що в підприємствах, де контролюється економне використання оборотних фондів, де не допускаються втрати врожаю при збиранні і транспортуванні, збереженні насіння, значно менше витрачається коштів на одиницю продукції.

Істотного зниження собівартості продукції можна досягти завдяки вдосконаленню системи управління виробництвом і впровадженню наукової організації праці. Ці заходи забезпечують зменшення накладних витрат, а отже, і зниження собівартості продукції. Важливу роль тут відіграють і такі

соціально-економічні фактори, як підвищення кваліфікації кадрів, матеріальна заінтересованість працівників у результатах своєї праці, широке використання моральних стимулів.

Сучасна аграрна політика спрямована на підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва на основі вдосконалення економічних відносин між галузями в системі агропромислового комплексу. Це передбачає, насамперед, створення системи цін на продукцію агропромислового комплексу, яка б орієнтувала всі його ланки на високі кінцеві результати і створювала умови для роботи сільськогосподарських підприємств на принципах господарського розрахунку і самофінансування.

Список літератури:

1. Герасимчук В.Г. Економіка та організація виробництва : підручник. – Київ : Знання, 2007. – 678 с.
2. Ковальчук І.В. Економіка підприємства : навч. посіб. / І.В.Ковальчук. – Київ: Знання, 2008. – С. 248–272.
3. Рижмань Д.І., Криворучко І.М., Вінничук Г.Я. Економіка підприємства : навч. посіб. – Київ : Аграрна освіта, 2011. – 531 с.
4. Мацибора В.І., Збарський В.К., Мацибора Т.В. Економіка підприємства : навч. посіб. – Київ : Каравела, 2018. – 312 с.

Тематика: Географічні науки

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ НАРОДЖУВАНOSTІ ТА СМЕРТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ВИНОГРАДІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ (В ПЕРІОД 2007-2018 РР.)

Корчинська Ж.М.

ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, старший викладач
кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

Народжуваність населення у Виноградівському районі у 2018 році склала 1478 осіб, з яких 784 хлопчиків і 694 дівчат. Тобто на 100 дівчат припадає 113 хлопчиків [1, с. 43].

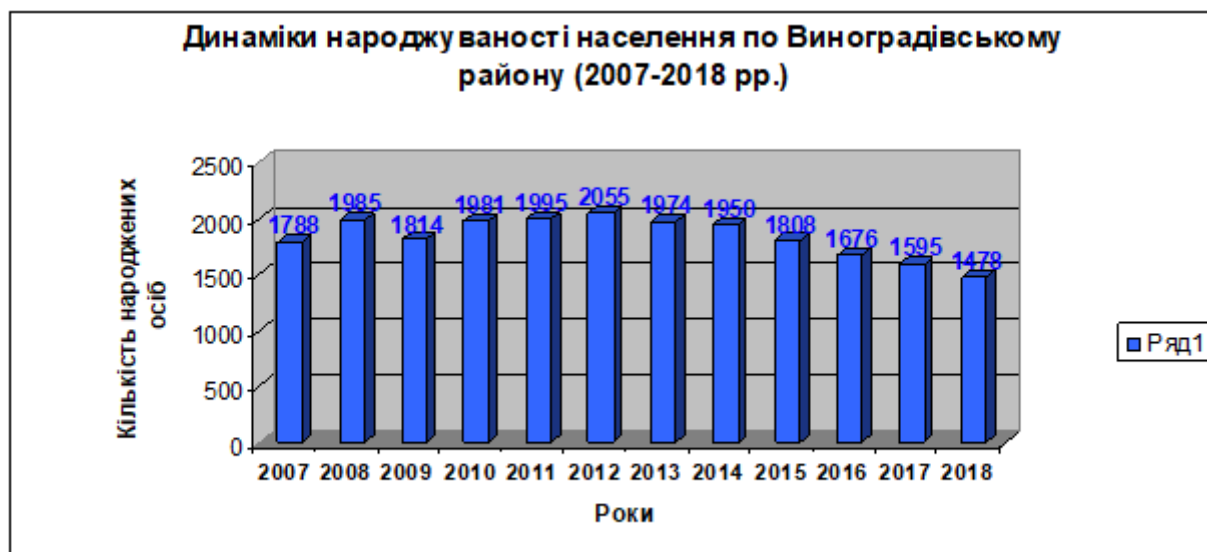

Рис. 1. Динаміка народжуваності по Виноградівському району (в період 2007-2018 рр.) (побудовано за даними [1, 2]).

Якщо проаналізувати Рис. 1., то можна побачити, що народжуваність населення по Виноградівському району за період з 2007 по 2012 роки мала тенденцію зростання. Виділяється 2008 рік, коли “бейбі-бум” спровокований наданням державою допомоги при народженні дітей. Винятком є 2009 рік, коли народжуваність зменшилася з 1985 до 1814 осіб. Причиною цього була фінансово- економічна криза. З 2012 року спостерігається поступове зменшення народжуваності з 2055 до 1478 осіб у 2018 році, що позначилося і на чисельності населення. Особливо виділяється 2016 рік, де спостерігається різке скорочення народжуваності, порівняно з 2015 – з 1808 до 1676 осіб.

Головними причинами скорочення народжуваності в районі, як і в області, є небажання жінок народжувати 2 і більше дітей. Це є наслідком фінансових причин, а також масової міграції у сусідні країни та ін.

Кількість дітей, народжених жінками, які не перебували у зареєстрованому шлюбі у Виноградівському районі, у 2018 році склала 486, у

тому числі 220 у міських поселеннях і 280 – у сільських відповідно [1, с. 46]. Це складає 32,9 % від усіх народжених. Виходить, що кожна третя дитина народжується поза шлюбом. Основною причиною і мотивацією є отримання соціальних допомог самотніми матерями.

Рис. 2. Шлюбність і розлучуваність по Виноградівському району
(побудовано за даними [1, 2]).

З Рис. 2. видно, що найбільша кількість шлюбів за досліджуваний період була укладена у 2007 році – 1003, кількість розлучень теж була максимальною і склала 156. Шлюбність скорочувалася з 2007 по 2009 – до 754. Далі зростала і досягла максимум за останнє десятиліття – 887 у 2011 році.

Цікавою є тенденція щодо розлучень у районі. Спостерігається постійне скорочення. Кількість розлучень зменшилася майже у 10 раз, порівнюючи 2008 і 2018 рр. (кількість розлучень – 238 і 24 відповідно). А 2017 рік взагалі – 16 розлучень за рік.

Смертність є другим важливим показником, який є важливим для вивчення демографічної ситуації.

Рис. 3. Динаміка смертності по Виноградівському району (в період 2007-2018 рр.) (побудовано за даними [1, 2]).

Смертність по Виноградівському району з 2007 року зменшувалась з 1599 осіб до 1383 осіб у 2011 році. Зростання смертності спостерігалось до 1459 осіб у 2012 році, 1493 ос. у 2015 р. і 1488 ос. у 2018 р. На це впливали погіршення рівня життя населення і медичного обслуговування в районі.

Виділяють основні причини смертності населення Виноградівського району за 2018 рік:

- хвороби системи кровообігу (722 осіб);
- новоутворення (151 ос);
- органів травлення (104 ос);
- зовнішні причини смертності (77 ос);
- деяких інфекційних та паразитарних хвороб (49 осіб);
- органів дихання (28 осіб) [1, с. 48].

Як бачимо з рис.4, переважає смертність в результаті хвороб системи кровообігу (65%) та новоутворень (9%) в районі. Ці ж причини смертності є переважаючим в Закарпатській області.

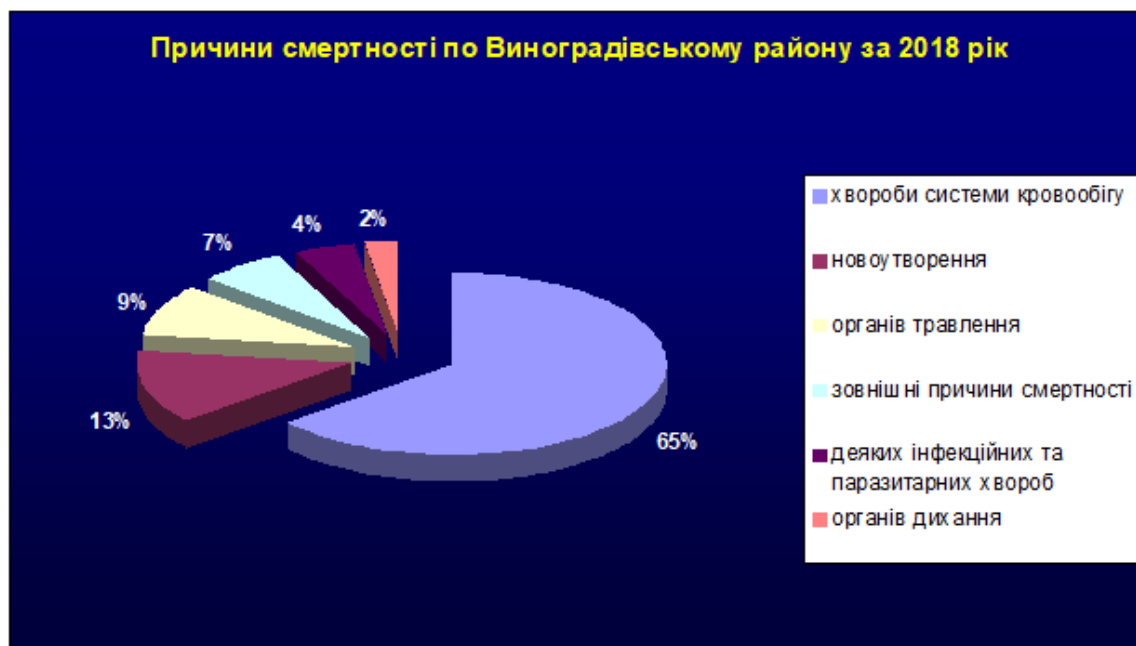

Рис. 4. Причини смертності по Виноградівському району у 2018 році (побудовано за даними [1, С.48]).

Найжахливішою є смертність дітей у віці до 1 року. Коефіцієнт смертності немовлят мав тенденцію до зростання з 2000 року. У 2015 році спостерігалось різке збільшення до 18,9 проміле (на 1000 народжених живими) і склала 35 осіб. У 2017 р. знову збільшення до 19,9 проміле (32 ос.). У 2018 – спад до 29 осіб [1].

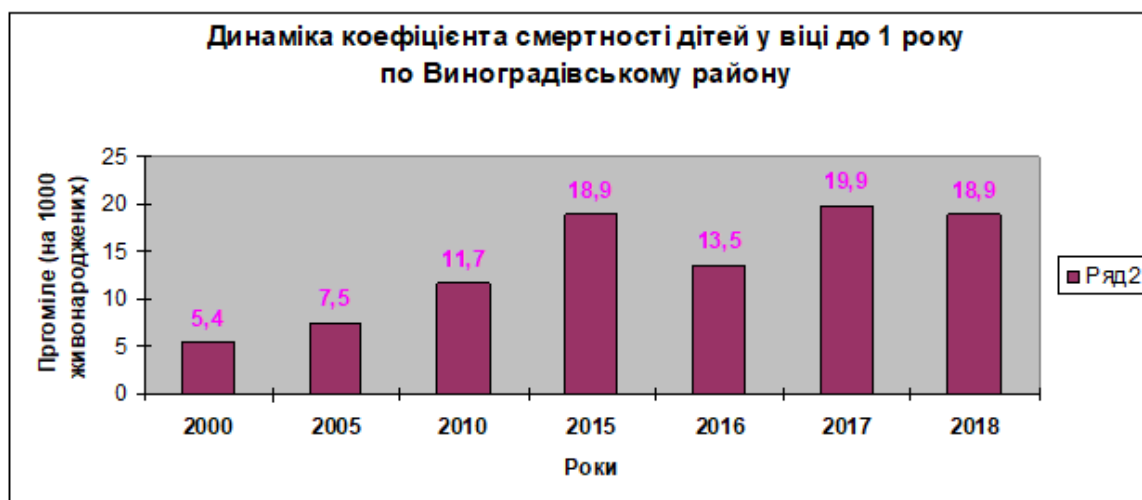

Рис. 5. Динаміка смертності дітей у віці до 1 року у Виноградівському районі (побудовано за даними [1, С. 51]).

За статистичними даними смертність дітей у віці до 1 року у Виноградівському районі є одним із найвищих серед усіх районів області. І майже вдвічі більший від обласного показника - 10,4 у 2018 році. Велику частку померлих немовлят у районі складають діти ромської національності.

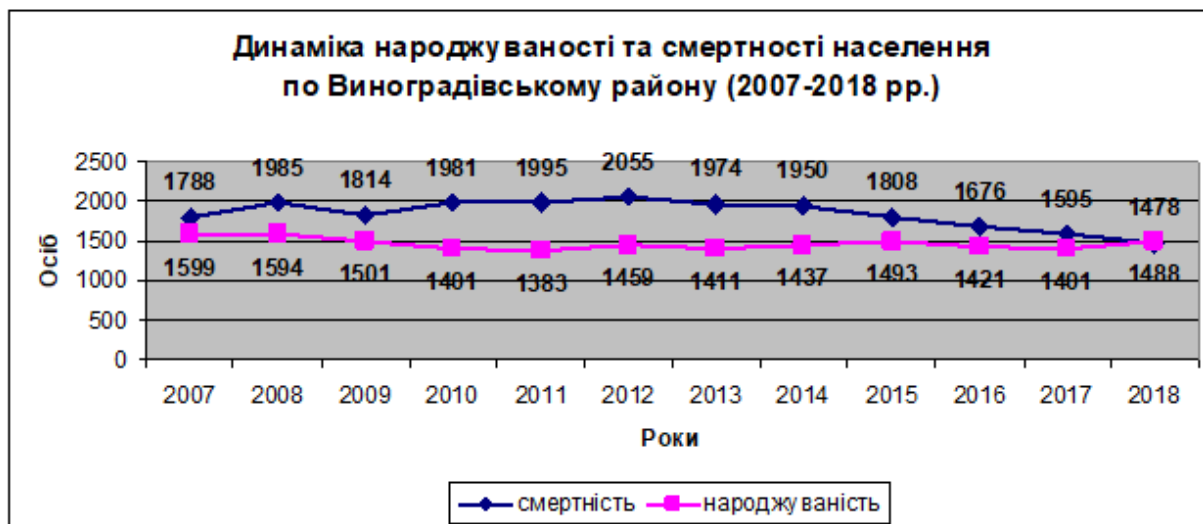

Рис. 6. Співвідношення народжуваності та смертності по Виноградівському району (в період 2007-2018 рр.) (побудовано за даними [1, 2]).

З рис. 6. видно, що з 2017 року смертність наближається до народжуваності населення у районі, а вже у 2018 році перевищує її на 10 осіб.

Проаналізувавши демографічні показники у Виноградівському районі Закарпатської області протягом 2007-2018 років, можна сказати, що народжуваність населення в районі поступово зменшується, а смертність – зростає. Така негативна тенденція спостерігається в Закарпатській області і Україні загалом і впливає на депопуляцію населення.

Список літератури:

1. Головне управління статистики у Закарпатській області. Закарпаття у демографічному вимірі у 2018 році. Статистичний збірник, Ужгород, 2019, 87 с.

2. Головне управління статистики у Закарпатській області. Статистична інформація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/dem/index.html>

Тематика: Психологічні науки

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СТУДЕНТА-ТРОЕЧНИКА

Коцар Олена Василівна

доцент, канд.мед.наук

Харківський національний медичний університет, кафедра мікробіології

Главная цель любого высшего учреждения это качественная подготовка специалистов, критерием которой является академическая успеваемость. В зависимости от данного критерия студенты делятся на определенные социально-психологические типы: «отличники», «хорошисты» и «троечники». При анонимном опросе «Преимущественная оценка Вашей зачетки» ответы студентов распределились следующим образом: «удовлетворительно» - 40%, «хорошо» - 45% и «отлично» – 15%. Как показывают данные психологических исследований, после окончания ВУЗа троечникам живется лучше, чем отличникам и хорошистам.

На наш взгляд данный феномен можно обосновать следующим.

У студента – отличника хорошо развиты познавательные способности, он имеет хорошую память, внимателен, пунктуален, усидчив и обучаем. Скорее всего он воспитывается в социально-защищенной семье, где родители вкладываются в развитие детей. Отличник, как правило, не конфликтует с преподавателями. Еще с детства он усвоил, что необходимо подчиняться и не противоречить взрослым. Отношение к подобным «вундеркиндам», которые зачастую становятся зазнайками, неоднозначное: одни из студентов их тихо ненавидят, поскольку на фоне умника даже «средний» студент кажется

недостаточно старательным и трудолюбивым. У других же попросту пропадает мотивация к учебе: очень часто учителя не видят кроме отличников никого и ничего, по привычке продолжая ставить другим студентам четверки и тройки тем, чьи работы действительно можно оценить на отлично.

В большинстве случаев жизнь устроена таким образом, что нам постоянно приходится решать какие-то проблемы. И если обыкновенные, стандартные проблемы обычно не вызывают вопросов, поскольку их решение уже давным-давно известно и десятки, сотни раз отработано, то любая хоть сколько-нибудь отличающаяся от стандартных шаблонов задач вполне под силу поставить бывшего отличника, а ныне просто взрослого человека, в настоящий ступор. Отличники имеют чересчур стандартизированное мышление, потому что способ для достижения необходимой цели (хорошей отметки или похвалы учителя) обычно одинаков: необходимо заучить определенную информацию, научиться применять ее в определенной узкой сфере, показать свое умение — и нужный результат гарантирован. Нестандартные же задачи, с помощью которых можно добиться успеха, требуют несколько иного подхода: порой нужно применять имеющуюся информацию и знания совсем не для того, для чего они предназначались изначально. Лучше всего это получается, как ни странно, у так называемых «троечников»: при минимуме информации и ограничениях во времени они умудряются поддерживать свои оценки на допустимом уровне, а освободившиеся ресурсы предпочитают использовать для чего-то более, на их взгляд, значимого.

Отличников всегда любят и хвалят, но хорошие оценки — неважный способ закалить характер и стать сильной личностью. А вот тот, кто не раз и не два приносил домой «двойки» и «тройки»... Он узнал на собственном опыте, что такое критика, как сложно отработать пропущенные практические занятия и лекции. По результатам психологических исследований стало ясно, что «толстокожесть» и умение принимать критику оказывает значительное влияние на удовлетворенность работой и достижения высоких результатов на рабочем месте в будущем. Часто ученики с плохими оценками отличаются тем, что не

любят планировать. Возможно, они просто ленивы, но они в любом случае готовы рисковать. Готовность пойти на риск высоко ценится в рабочей среде. Люди, не готовые поставить хотя бы что-то на карту ради возможного успеха, никогда не раскроются в профессии по-настоящему и не добьются серьезных успехов. Троечнику незнаком такая личностная черта, как перфекционизм. Стремление к совершенству часто приводит к психологическим проблемам: паническим атакам, депрессии, неуверенности в собственных силах, неспособности принимать решения. Еще одно из важных качеств троечника, когда в зачетной книжке стоят не только одни пятёрки: тот, кто упал, может и должен снова подняться. Если вы что-то не сдали и вам предстоит пересдача, радуйтесь — это событие сделает вас сильнее. Вместо того чтобы жить чужим умом, троечники выстраивают собственную систему координат и приоритетов. Они уважают и любят своих учителей, но не боготворят их. Троечники понимают, что в современном мире результат их работы покажет сам за себя. Они предпочитают выбирать узкое направление в своем обучении и не пытаются преодолеть непреодолимое, мучительно взять знания, вместо этого они отдаются своим любимым предметам с пристрастием. Троечники хорошо приспособлены к жизни, так как они реально оценивают свои возможности и добиваются всего путем проб и ошибок. В отличие от них отличники чувствуют себя увереннее в пределах ВУЗа, где находят защищенность в хороших оценках. Троечники могут недостаточно разбираться в чем либо, но они могут собрать вокруг себя помощников и делегировать задание.

Среди бывших троечников немало состоявшихся людей, но среди хорошистов и отличников их не меньше. Во большинстве стран успеха добиваются лишь самые лучшие, честолюбивые и инициативные молодые люди. Почему так? Возможно, ответ надо искать в системе нашего образования, порой ограничивающего свободу мысли, творчества и действий студентов. Может, это вина преподавателей, не сумевших разглядеть одаренных студентов. Ведь если даже, несмотря на недополученные знания, бывшие

троечники добиваються успеха в житті, то страшно подумати, яких висот би вони досягли, якщо б їм більше пощало з викладачами і своїми ВНЗ вони закінчили з медалями.

Тематика: Педагогічні науки

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Кравченко Анжела Вікторівна

викладач гідротехнічних споруд,
Прилуцький агротехнічний коледж,
Kravchenko.angela.73@gmail.com

Сьогодні впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес є невід'ємною частиною навчання. Педагог має адаптуватися до нових інформаційних технологій, інтегруватися до сучасних потреб вищої освіти, ефективно обирати і використовувати саме ті технології, які сприяють досягненню поставленої мети, тим самим постійно підвищуючи свою професійну культуру. Без якісного зростання педагогічного професіоналізму ми не зможемо піднятися до нинішніх надбань науки і техніки. У зв'язку з цим актуальним є навчання, що засноване на інформаційно-технологічній культурі, тобто використання педагогом сучасних інформаційних і комунікаційних технологій [1, с.10].

Як свідчить освітня практика, ІКТ є обов'язковою складовою професійної майстерності і вимагає належної уваги в процесі професійної підготовки будь-якого фахівця.

Поступове накопичення необхідних матеріалів сприяє формуванню комплексу інформаційно-методичного забезпечення навчальних дисциплін, що

стає основою для створення електронних комплексів навчально-методичного призначення.

З використанням інформаційних технологій можливості організації самостійної роботи студентів розширюються. Самостійна робота з дослідницькою і навчальною літературою на паперових носіях зберігається як важлива ланка самостійної роботи студентів загалом, але її основу тепер становить самостійна робота з навчальними програмами, інформаційними базами даних.

Організація самостійної роботи з допомогою інформаційних технологій має низку переваг:

- забезпечує оптимальну для кожного конкретного студента послідовність, швидкість сприйняття матеріалу, можливість самостійної організації чергування вивчення теорії, розбору прикладів, методів розв'язання типових задач тощо;

- формує навички аналітичної і дослідницької діяльності;
- забезпечує можливість самоконтролю якості здобутих знань і навичок;
- заощаджує час студента, необхідний для вивчення курсу.

Крім того, за допомогою електронних видань, на основі спеціально розроблених комп'ютерних програм можуть бути реалізовані всі види контролю. Це знімає частину навантаження з викладача і підсилює ефективність і своєчасність контролю.

Використання інформаційних технологій у навчальному процесі впливає на характер навчально-пізнавальної діяльності студентів, активізує самостійну роботу студентів з різними електронними засобами навчального призначення. Найефективнішим є застосування інформаційних технологій для відпрацьовування навичок і умінь, необхідних для професійної підготовки [3].

Застосування сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі потребує змін у методиці викладання всіх дисциплін. Це пов'язано з тим, що викладач перестає бути для студентів єдиним джерелом отримання знань. Нині багато інформації можна знайти в мережі Інтернет та за її допомогою.

Орієнтація на формування репродуктивних навичок, таких як запам'ятовування та відтворення, за традиційного навчання замінюється на розвиток умінь співставлення, синтезу, аналізу, оцінювання виявлення зв'язків, планування, групової взаємодії з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформатизація суспільства пов'язана, насамперед, з розвитком комп'ютерної техніки, різноманітного програмного забезпечення, глобальних мереж (Інтернет) та мультимедійних технологій.

Технології, які дають змогу за допомогою комп'ютера інтегрувати, обробляти й водночас відтворювати різноманітні типи сигналів, різні середовища, засоби і способи обміну інформацією, називаються мультимедійними[2,с.532]. Мультимедіа технології – інтерактивні технології, що забезпечують роботу з нерухомими зображеннями, відеозображенням, анімацією, текстом та звуковим рядом.

Мультимедія (англ. multimedia, від лат. multum – багато та англ. medium – засіб, спосіб) – інформаційна технологія, яка поєднує в одному програмному продукті різноманітні види інформації: тексти, ілюстрації, аудіо- і відеоінформацію тощо). Завдяки новому рівню інтерактивного спілкування «учень–комп'ютер» ця технологія сприяє поліпшенню умов навчання [3, с. 201].

Використання мультимедійних технологій дає змогу, заощаджувати час, підвищує дієвість навчальних матеріалів. Мультимедійна інформація виділяється чіткістю, лаконічністю, доступністю. У процесі роботи з нею учні вчаться аналізувати, висловлювати власну думку, вдосконалюють уміння працювати на комп'ютері і використовувати інформаційно-телекомунікаційні технології. Якщо застосування мультимедійних технологій добре продумане, заняття буде образним, наочним, цікавим, життєвим, допоможе розвивати в учнів уміння працювати в парах і групах [4].

Відповідно до різноманітних навчальних завдань, змісту й мети, як зазначають Н. М. Тимощук і Л. І. Довгань, мультимедійні засоби навчання можуть бути використані під час пояснення нового матеріалу, чи елемент поточного повторення, під час окремих уроків як наочна опора, посібник до

самостійної роботи, ілюстрація або як засіб повторення, узагальнення та систематизації знань. Відповідно до цього змінюється місце мультимедійної інформації на занятті й методичні прийоми її використання. Але, не варто забувати, що МЗН (електронні засоби навчання) мають відповідати вимогам педагогічної доцільності та виправданості їх застосування. Тобто електронний засіб (мультимедійну презентацію, відеодемонстрацію тощо) слід наповнювати таким змістом, який найбільш ефективно може бути засвоєний тільки за допомогою комп'ютера, і використовувати лише тоді, коли це дає незаперечний педагогічний ефект [4].

МЗН повинні відповідати меті і завданням навчання й органічно вписуватися в навчальний процес. Вони мають безперечні переваги над іншими навчальними технологіями: поєднання логічного й образного способів (шляхів) засвоєння інформації; наочність аудіовізуальної інформації та зручність сприйняття; зручна інтерактивна форма представлення; мобільність і компактність; можливість оперативного внесення змін [4].

Для того, щоб педагог міг ефективно створювати й використовувати в навчальній діяльності мультимедійні засоби навчання, йому необхідно визначити: які теми варто «підтримувати» МЗН і для вирішення яких дидактичних завдань; які програмні засоби доцільно використовувати для створення й виконання; які попередні спеціальні вміння роботи на комп'ютері повинні бути сформовані в учнів; як організувати заняття за допомогою комп'ютера [5].

В Прилуцькому агротехнічному коледжі працює кабінет комп'ютеризації виробництва, де викладачі проводять практичні заняття з різних дисциплін, використовуючи комп'ютерні програми.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання дають змогу забезпечити студентів електронними навчальними ресурсами для самостійного опрацювання, завданнями для самостійного виконання, реалізувати індивідуальний підхід до кожного студента тощо.

Використання ІКТ технологій у навчальному процесі Прилуцького агротехнічного коледжу поступово вносить зміни в невід'ємні елементи традиційної системи освіти, замінюючи дошку і крейду на електронну дошку і комп'ютерні навчальні системи, книжкову бібліотеку на електронну, звичайний кабінет на мультимедійний, що дає можливість значно підвищити ефективність навчання, створює умови для більш тісної співпраці між педагогом і студентом.

Список літератури:

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти – Київ: «Освіта України», 2006. – 390 с.

2. Задорожна Н. Т. Мультимедійні засоби навчання. Енциклопедія освіти– К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 532–534.

3. Коваль Т.І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб.– К. : Вид. центр НЛУ, 2009. – 380 с.

4. Тимощук Н.М. Використання мультимедійних засобів навчання на заняттях з іноземної мови у аграрних ВНЗ [Електронний ресурс] // WEB-ресурс НПК "CONSTANTA". – Режим доступу: <http://www.confcontact.com/2010alyans/ped4-timos.htm>.

5. Учебные презентации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://present.griban.ru>.

ЦИФРОВІ ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ**Кравченко А.С.**

к.е.н., доцент,

кафедри фінансів, банківської справи та страхування

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Сучасний фінансовий ринок розвивається в умовах цифровізації суспільства. Процес впровадження цифрових технологій набуває розвитку в глобальному економічному середовищі. В свою чергу, економіка України, потребує ринкових стимулів, щодо застосування цифрових технологій, нових електронних фінансових продуктів і послуг для забезпечення підвищення ділової активності, конкурентоспроможності та ефективності фінансового ринку.

Дослідженню окремих питань цифрових імперативів, зокрема економічних процесів, присвячені праці вітчизняних та іноземних науковців: С. Альпаков, Ю. Бажал, О. Джусов, М. Кастельса, Н. Краус, Н. Негропonte, М. Скілтон, Т. Сааті, Р. Хікс, Т. Хайвоненн тощо.

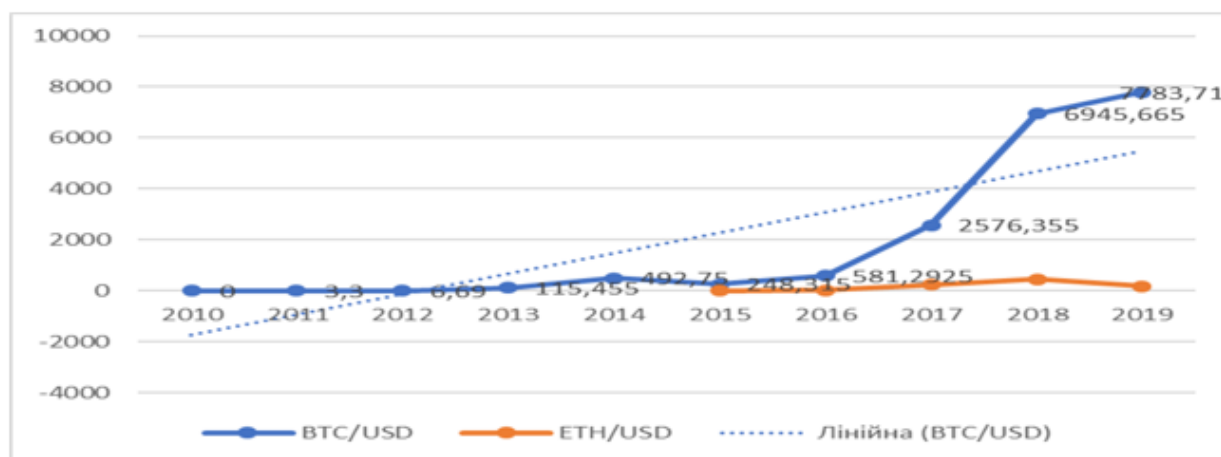
Враховуючи наукові праці вчених, стосовно цифровізації суспільства, зокрема економічних процесів, варто зауважити, що на практиці зазначене питання потребує подальшого дослідження в частині розвитку цифрових імперативів фінансового ринку.

Методологічною основою дослідження є наукові положення, як фундаментальних так і прикладних досліджень у галузі фінансової діяльності. В роботі застосовано науковий підхід: комплексний, системний, синергетичний.

Належне функціонування та динамічний розвиток фінансового ринку, слугує передумовою забезпечення сталого піднесення економіки. Цифровізація

фінансового ринку, забезпечить ефективізацію функціонування фінансової системи та підвищення якості життя суспільства.

Протягом досліджуваного період з 2010-2019 роки, середньозважені річні курси найбільш актуальних валютних пар BTC/USD, ETH/USD, показали зростаючий тренд (окрім значень BTC/USD-2015 р., ETH/USD-2019р.), відобразила зазначену тенденцію розвитку BTC/USD, пряма лінія довгострокового тренду (рис. 1).

*Джерело: розроблено автором на основі [1]

Рис.1. Динаміка курсу криптовалют

Протягом досліджуваного періоду з 2010-2019 роки, середньозважені місячні курси валютних пар BTC/USD, ETH/USD, показували тенденцію поступового зростання на початок періоду, з найвищими показниками на початку 2018 року та ціновим спадом на початку 2019 року і його корегуванням протягом 2019-початку 2020 року.

Детермінантами розвитку ринку цифрових валют, були: кон'юнктура ринку, відкритий інтерес, щодо криптовалют, стан перекупленості, а також перепроданості ринку, обсяги торгів, розвиток цифрових технологій, суспільної електронізації, попит на децентралізований майнінг криптовалют з подальшим хешуванням криптографічними методами.

Отже, до сучасних цифрових процесів фінансового ринку, зокрема України:

- краудфандінг в сфері фінансових послуг;
- фінансовий нетворкінг;
- розвиток «штучного» фінансового інтелекту;
- фінансовий алготрейдинг;
- електронний банкінг;
- фінансовий блокчейн;
- торгівля фінансовими інструментами на електронних платформах;
- кріптографічні фінансові процеси;
- видобування валюти в цифровому середовищі;
- формування цифрових цінних паперів.

Цифровими імперативами розвитку фінансового ринку, вимагають:

- вдосконалення нормативно-правової бази, щодо регламентування функціонування цифрового фінансового ринку;
- забезпечення застосування інноваційних цифрових фінансових інструментів;
- вдосконалення інституційних структур, шляхом впровадження цифрових технологій та створення фінансового кіберпростору;
- динамічне становлення цифрового фінансового ринку, через збільшення обсягів трансферу електронних фінансових ресурсів та підвищення рівня електронної ділової активності.

В сучасному світі, економічні процеси набувають постійної трансформації від глобалізації до цифровізації. Фінансовий ринок є основною ланкою національної економіки, від його ефективного функціонування та розвитку залежить добробут суспільства. Для формування сучасної потужної фінансової системи держави, постає необхідність проведення інтеграційних процесів в глобальний кіберфізичний фінансовий простір та вироблення новітніх інноваційно-інформаційних фінансових технологій, цифрових фінансових інструментів, послуг, інституцій, шляхом створення належної економіко-правової архітектури цифрового фінансового ринку.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>.
2. Джусов А. Альпаков С. Цифрова економіка: структурні зрушення на міжнародному ринку капіталу – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/322644079>.

Тематика: Інші професійні науки

ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Краснолицька Лариса Михайлівна

Чуйко Олена Андріївна

Кам'янський медичний коледж

З ХХІ століття запити соціальної практики продовжують інтенсивно стимулювати появу нових галузей прикладної психології. Виникають і оформлюються сучасні спеціалізації, впроваджуються в життя нові психотерапевтичні методи та консультативні практики.

Діяльність національної системи соціальних і психологічних служб у цілому і кожного спеціаліста зокрема регулюється не тільки законодавчо, тобто певними інструкціями та методичними вказівками, а й конкретними етичними нормами. При цьому існують специфічні нормативні документи – етичні або деонтологічні кодекси, в яких визначено основні моральні вимоги до професійної діяльності медичних психологів.

У нашій країні законодавче регулювання діяльності у сфері психологічного захисту громадян та надання їм психологічних послуг ще практично не розроблене. На національному рівні відсутні професійні асоціації у галузі практичної психології. Поки що не існує жодної служби соціальної або

психологічної допомоги, у складі якої була б комісія з етики. До того ж в Україні практично немає наукових досліджень у галузі психологічної деонтології.

Деонтологія (з грецької – «належне») як розділ етики представляє собою вчення про проблеми моралі і моральності людини. Термін «деонтологія» введений в ужиток порівняно недавно – на початку минулого століття – англійським філософом І. Бентамом як визначення науки про професійну поведінку людини [1]. У нашій країні законодавче регулювання діяльності у сфері соціального і психологічного захисту громадян та надання їм психологічних послуг ще практично не розроблене. На національному рівні відсутні професійні асоціації у галузі медичної психології. Поки що не існує жодної служби соціальної або психологічної допомоги, у складі якої була б комісія з етики. До того ж в Україні практично немає наукових досліджень у галузі психологічної деонтології. Усі ці обставини призводять до непрофесійного застосування психологічних методів, до того, що психологічну допомогу населенню намагаються надавати непрофесіонали. Тому нині особливої ваги набуває неухильне дотримання норм професійної етики усіма медичними психологами, педагогами, соціальними працівниками тощо.

Цілеспрямований аналіз літературних джерел засвідчив, що до теперішнього часу не стала предметом глибокого вивчення проблема етично-деонтологічних принципів у діяльності медичного психолога. Зважаючи на соціальну значущість цієї проблеми та її недостатню розробку в психолого – педагогічній науці, нами була обрана тема статті “Етичні та деонтологічні проблеми в діяльності медичного психолога».

Першою сферою, де були закладені основи деонтології, стала медицина. Медична деонтологія пройшла великий і складний шлях свого розвитку. Можна припустити, що перша людина, яка надала медичну допомогу тому, хто її потребував, зробила це з почуття співчуття, прагнення допомогти в нещасті, полегшити її біль, інакше кажучи, з почуття гуманності [3]. Навряд чи треба доводити, що саме гуманність є особливістю професій, основний вектор

діяльності яких спрямований на допомогу. Мислитель і лікар Гіппократ (460-370 рр. до н.е.) у своїй знаменитій «Клятві» вперше сформулював морально-етичні та моральні норми професії лікаря. Велич Гіппократа полягає насамперед у його гуманізмі, в тому, що він вважав людину вінцем природи. Ці погляди пронизують весь текст «Клятви Гіппократа». Величезну роль у визначенні основних проблем медицини і як науки, і як моральної діяльності належить основоположнику наукової медицини Гіппократу. Його численним учням та послідовникам наступних поколінь, зокрема таким видатним діячам вітчизняної медицини, як І.П.Павлов та М.І.Пирогов.

Змістом педагогічної деонтології стала система морально-етичних норм і принципів, необхідних педагогові для виконання своїх професійних обов'язків. На формування вітчизняної педагогічної деонтології великий вплив мали постаті Г. Сковороди, С. Русової, К. Ушинського, Я. Корчака, А.Макаренка, В. Сухомлинського [1]. Діяльність саме цих педагогів була пронизана ключовими етичними категоріями педагогічної деонтології: обов'язок, відповідальність, справедливість, честь і гідність, гуманність, демократичність, повага, співчуття. Ці принципи були покладені в основу документа, що регламентує моральну сторону діяльності вчителя – Етичного кодексу українського педагога. Що стосується змісту психологічної деонтології, то ця проблема потребує детального аналізу.

Медична деонтологія спирається на етику – вчення про мораль, про взаємини між людьми і обов'язки, що випливають з цих взаємин. Вона передбачає вивчення правил поведінки медиків на своїх робочих місцях. Якщо норми медичної етики спільні для всіх медиків, то деонтологічні правила мають свої специфічні відмінності. Так, деонтологічні правила поведінки медика стаціонару мають свої особливості, вони відрізняються від правил поведінки медика дитячої лікарні або психіатричної клініки. Знання правил медичної деонтології дає змогу уникнути помилок, які іноді можуть бути причиною конфліктів і непорозумінь між медичним працівником і хворим.

Проблема етичних та деонтологічних норм у діяльності медичного працівника з корекції проблем молоді займає в психології одне з провідних місць, будучи багатогранним та інтегральним процесом, суттєво відбивається на ефективності діяльності і стані здоров'я особистості.

Отже, проблема вдосконалення деонтологічних вимог до професій, вектор діяльності яких спрямований на допомогу, має сьогодні важливе прикладне значення. Особливою мірою це пов'язано з етичними аспектами професійного обов'язку екстремальних психологів, оскільки саме вони сьогодні стикаються з необхідністю дій безпосередньо в травматичних ситуаціях.

Список літератури:

1. Анастаси А. Психологическое тестирование: В 2 т. – М., 1982.
2. Бурлачук Л. Ф. Исследование личности в клинической психологии (на основе метода Роршаха). – К.: Вища шк., 1979.
3. Грандо А. А. Врачебная этика и медицинская деонтология. – К.: Вища школа, 1988. – 188 с.
4. Громов А. П. Деонтология в медицине. – В 2 т. – М.: Медицина, 1988. – Т. 1. – 348 с.; Т. 2. – 324 с.
5. Лещинский Л.А. Медицинская этика и деонтология : Учебное пособие. – Ижевск: Экспертиза, 2002. – 116 с.
6. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості: Наук. моногр. – К.: КММ, 2006. – 255 с.
7. Максименко С. Д. Основи генетичної психології. – К.: НПУ Перспектива, 1998. – 320 с.
8. Медицинская этика и деонтология / Под ред. Г. В. Морозова и Г. И. Царегородцева. – М.: Медицина, 1983. – 272 с.
9. Приходько Ю. О. Практична психологія: Введення у професію. Навч. посібник. – [2-е вид.] – К.: Каравела, 2010. – 232 с.

ИЗУЧЕНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПИТАТЕЛЬНОСТИ И БЕЗОПАСНОСТИ КОРМОВ «ПРОДУКТЫ ПРОТЕИНОВЫЕ РАСТИТЕЛЬНЫЕ»

Красочко П.А.

д.в.н., д.б.н., профессор,

УО «Витебская государственная академия ветеринарной медицины»

г. Витебск, Республика Беларусь,

Ганущенко О.Ф.

к.-с./ х. н., доцент,

УО «Витебская государственная академия ветеринарной медицины»

г. Витебск, Республика Беларусь,

Новожилова И.В.

к.-с./ х. н., доцент,

УО «Барановичский государственный университет»,

г. Барановичи, Республика Беларусь, 225401

Введение. Интенсивное животноводство немыслимо без прочной кормовой базы и полноценных кормов. В практических рационах часто в недостаточном количестве содержатся протеин, незаменимые аминокислоты, минеральные вещества и витамины. Использование несбалансированных рационов приводит к снижению продуктивности животных, перерасходу кормов на единицу продукции, повышению ее себестоимости и, в конечном счете, к снижению эффективности отрасли.

Ежегодный дефицит протеина для нужд животноводства республики составляет 20-25 %, а в отдельные годы и более. Это ведет к недобору продукции, перерасходу кормов на ее производство, отрицательно сказывается на состоянии здоровья животных, их воспроизводстве [1].

При недостатке 1% протеина в рационе животных затраты энергии на единицу продукции возрастают на 2%. А уровень продуктивности КРС зависит на 25-30 % от концентрации сырого протеина в сухом веществе рациона и от его качества. Помимо того, концентрация сырого протеина и показатели его качества - второй лимитирующий фактор уровня продуктивности (после концентрации энергии) в процессе балансирования рационов скота.

В странах с высокоразвитым молочным животноводством помимо сырого и переваримого протеина для телят молочного периода качество протеина контролируют также по аминокислотному составу кормов (рационов), а затем (в послемолочный период) по расщепляемому и нерасщепляемому протеину. Для высокопродуктивных коров рационы обязательно балансируют и по качеству протеина: по расщепляемому и нерасщепляемому; а при удое свыше 30 кг рационы дополнительно контролируют также по метионину и лизину. При их дефиците вводят специальные добавки, содержащие эти аминокислоты в защищенном от распада в рубце виде [2].

Протеин – самый дефицитный фактор из всех энергосодержащих веществ. А потому зачастую из-за его дефицита в рационах невозможно обеспечить высокую продуктивность животных только за счет травяных кормов собственного производства. Ведь качество этих кормов далеко не всегда характеризуется высокими показателями протеиновой питательности, а потому в рационы приходится включать дополнительно высокобелковые компоненты путем ввода их в состав комбикормов-концентратов или БВМД.

В качестве высокобелковых компонентов (высокопротеиновых кормовых добавок) для приготовления комбикормов и БВМД чаще всего применяют продукты микробиологического синтеза (кормовые дрожжи и др.), зерно бобовых культур и отходы маслоэкстракционного производства, получаемые при переработке семян сои, подсолнечника и рапса [1,2,3,4-9].

Покупка соевых жмыхов и шротов обходится дорого, требует валютных средств, что не позволяет в достаточной мере обеспечить потребности животноводства в протеине. Для существенного уменьшения дефицита сырого

протеина в концентрированных кормах и сокращения импорта белкового сырья в республике необходимо иметь 400-430 тыс. га зернобобовых культур. Эти планы реальны и выполнимы, поскольку имеется как большой набор современных отечественных (79%) сортов зернобобовых культур, так и технологии их возделывания в чистом виде, а также в смесях. Способствует позитивному решению проблемы белка также правильная организация семеноводства культур и строгое неукоснительное соблюдение требований технологий их возделывания. Однако это направление решения протеиновой проблемы в производстве находится в начальной стадии.

В связи с этим возникла настоятельная необходимость в изучении эффективности использования собственных комплексных высокопротеиновых кормов и кормовых добавок из собственного сырья (например, кормовых дрожжей) с дополнительным использованием более дешевого импортного сырья (подсолнечного шрота) с различающейся питательной ценностью по отдельным показателям и разнообразным аминокислотным составом.

Анализ источников. Эффективность использования комплексных кормов и кормовых добавок в целом базируется на «эффекте дополняющего действия» их ингредиентов (компонентов). Правильно подбирая ингредиенты, можно составить смеси, в которых недостаток одного корма восполняется достоинством других кормов или кормовых добавок и тем самым повышается биологическая полноценность рациона в целом. Так, например, протеин подсолнечника беден лизином, а протеины соевого шрота и кормовых дрожжей содержат этой аминокислоты практически вдвое больше первого. При этом, содержание метионина в протеине подсолнечника выше, чем у соевого шрота и дрожжей.

Соевый шрот - находится на втором месте после рыбной муки по сбалансированности аминокислотного состава, кроме метионина. Значительное содержание протеина и энергии в шроте позволяет составлять высокопротеиновые и высокоэнергетические рационы без применения дорогостоящих животных кормов, таких как рыбная, мясокостная мука. Соевый

шрот широко применяют в кормлении всех видов сельскохозяйственных животных, птицы и рыб. Массовая доля сырого протеина в соевом шроте - 40-46 %.

Подсолнечный шрот является самым дешевым и доступным белковым компонентом комбикормов. Больше других кормовых средств растительного происхождения содержит метионин. Доказано, что плесневые грибы в нем развиваются меньше чем в зерне, а бактерии – заметно слабее, чем в сырье животного происхождения. Массовая доля сырого протеина в нем варьирует от 35 - до 42 % (в зависимости от количества лузги).

Кормовые дрожжи по аминокислотному составу и содержанию сырого протеина максимально близки к рыбной муке (белок животного происхождения), соевому и подсолнечному шротам (белки растительного происхождения). Однако протеин кормовых дрожжей усваивается животными намного лучше, чем протеин растительного белка. Белки кормовых дрожжей и рыбной муки усваиваются на 80-90%, а белки растительного происхождения только на 30-40% [11]. Гидролизные дрожжи содержат нуклеиновые кислоты в количестве 4-8% и углеводы около 19%. В них содержатся витамины группы В, Е, Д. Дрожжи содержат лецитин, глютен, ферменты.

В связи с вышеизложенным, частным производственно-торговым унитарным предприятием «Тивайтл» с целью снижения стоимости готового продукта, а также уменьшения зависимости от наличия валютных средств были разработаны и предложены производству «Продукты протеиновые растительные» (далее ППР, ТУ ВУ 490319607.020 -2017) в состав которых входят следующие ингредиенты: соевый шрот – 20%; подсолнечный шрот– 40%; кормовые дрожжи– 40%.

Цель данных исследований – изучение показателей аминокислотного состава, питательности и безопасности ППР с целью обеспечения полноценного кормления крупного рогатого скота и последующего освоения новой продукции в производстве.

Материал и методика исследования. Объектом исследований являлись приготавливаемые в хозяйстве комбикорма КР-1 и КР-2: в контроле – традиционные рецепты, в опытных вариантах – с вводом ППР.

Каждый из разработанных с ППР рецептов комбикормов КР-1, КР-2 и КК-60С имел минимально необходимую концентрацию питательных веществ в соответствии с требованиями ТНПА «Классификатор сырья и продукции комбикормовой промышленности МСХ и П РБ» (2010) с обеспечением нормативных показателей безопасности.

Расчет рационов производили в соответствии с детализированными нормами кормления [10]. Показатели питательной ценности и безопасности изучены по утвержденным ГОСТами методикам в РУП «Центральная научно-исследовательская лаборатория» (протоколы испытаний №3179 от 02.08.2018г., №3326 от 07.08.2018 г., №3349 от 14.08.2018г., №3349-1 от 14.08.2018 г. и № 3387 от 15.08.2018 г.).

Исследования ППР дополнительно проводили и в лаборатории кафедры кормления УО «Витебская ордена «Знак Почета» государственная академия ветеринарной медицины». Химический состав кормов выполнен по схеме общего зооанализа с определением следующих показателей:

- влаги - высушиванием навески в электросушильном шкафу по ГОСТ 13496.3-92;
- общего азота - по Кьельдалю (ГОСТ 13496.4-93);
- сырого протеина - расчетным методом;
- сырого жира - по Сокслету (ГОСТ 13496.15-97);
- сырой клетчатки - по Геннебергу и Штоману (ГОСТ 13496.2-91);
- сахара – по Бертрану (ГОСТ 26176);
- сырой золы - сжиганием навески в муфельной печи (по ГОСТ 26226-95);
- кальция - комплексонометрическим методом (ГОСТ 26570-95);
- фосфора - фотометрически (ГОСТ 26657-97).

Энергетическая питательность ППР и разных видов изучаемых комбикормов КР-1 (содержание к.ед. и обменной энергии) рассчитана исходя из фактического химического состава.

Результаты исследований. Исследования по питательности отдельных ингредиентов (компонентов) и самого ППР в соответствии с детализированными нормами кормления [10] отражена в табл.1.

Таблица 1

Средняя питательность сырья и корма «Продукты протеиновые растительные» (ППР) в соответствии показателями детализированных норм кормления, в 1кг натурального корма

Показатели питательности	Сырье			ППР			
	соевый шрот	подсолнечный шрот	кормовые дрожжи	расчет по сырью	данные		В среднем
					ЦНИЛ	ВГАВМ	
К. ед.,кг	1,12	0,94	0,92	0,97		0,95	0,96
ЭКЕ, кг	1,39	1,05	1,2	1,18		1,12	1,15
Обмен. энерг, МДж	13,85	105	12,05	11,80		11,2	11,5
Сухое вещество, кг	0,9	0,9	0,9	0,9	0,894	0,9	0,89
Сырой протеин, г	440	347	414	392	424	388	401
Переваримый протеин, г	400	278	335	325			325
Сырой жир, г	10	19	14	15,2	22,4	13,2	16,3
Сырая клетчатка, г	59	149	14	77	59	91	75,7
Крахмал, г	22	30	0	16,4	59		37,7
Сахар, г	48	56	14	37,6	108		37,6
НДК, г	118	298	28	154			154
КДК, г	65	165	16	85,4			85,4
Кальций, г	3,8	4,2	5,3	4,5	3,6	4,7	4,3
Фосфор, г	6,5	9	13,8	10,4	8,6	9,6	9,53
Магний, г	3,5	5,1	1,3	3,3			3,3
Сера, г	3,1	5,5	7	5,6			5,6
Калий, г	19,5	105	5	47,9			47,9
Железо, мг	191	215	43	141			141
Медь, мг	10,1	17,2	11,9	13,7			13,7
Цинк, мг	43,2	40	84	58,2			58,2

Марганец, мг	414	39	28	109,6			109,6
Кобальт, мг	0,29	0,19	1,3	0,65			0,65
Йод, мг	0,49	0,37	0,33	0,38			0,38
Селен, мг	0,2	0,4	0,3	0,32			0,32
Каротин, мг	0,2	2	0	0,84			0,84
Вит. D, тыс. МЕ	0,01	0	0,001	0,001			0,001
Вит. E, мг	12,5	11	0	6,9			6,9

Примечание:

1. ЦНИЛ - РУП «Центральная научно-исследовательская лаборатория»

2. ВГАВМ – данные кормовой лаборатории кафедры кормления с/х животных УО «Витебская ордена «Знак Почета» государственная академия ветеринарной медицины»

3. Питательность ППР в среднем использована в отчете для расчета питательности комбикормов и анализа рационов.

На основе анализа таблицы 1, ППР характеризуется очень высокими показателями протеиновой питательности. В 1 кг ППР содержится в среднем 401 г сырого протеина (с колебаниями от 388 до 424 г) и около 325 г переваримого протеина, что гораздо выше аналогичных показателей большинства зернобобовых культур, возделываемых в республике.

В странах с высокоразвитым молочным животноводством помимо указанных в таблице 2 показателей для телят молочного периода качество протеина контролируют дополнительно по аминокислотному составу кормов (рационов), а затем (в послемолочный период) по расщепляемому и нерасщепляемому протеину. Для высокопродуктивных коров рационы обязательно балансируют и по расщепляемости протеина: по расщепляемому и нерасщепляемому, а при удое свыше 30 кг рационы обязательно контролируют также по метионину и лизину. При их дефиците вводят специальные добавки, содержащие эти аминокислоты в защищенном от распада в рубце виде [2].

Аминокислотный состав ППР приведен в табл.2.

Таблица 2

Аминокислотный состав ППР, массовая доля, %

Аминокислоты, название	Общие	Усвояемые	
		птица	свиньи
Лизин	2,22	1,742	1,914
Метионин	0,658	0,488	0,578
Метионин + цистин	1,222	0,89	1,04
Треонин	1,74	1,388	1,42
Триптофан	0,52	0,426	0,438
Аргинин	2,692	2,168	2,46
Валин	1,744	1,584	1,532
Изолейцин	1,534	1,388	1,34
Фенилаланин	2,86	2,522	2,47
Гистидин	1,738	1,578	1,538
Лейцин	4,702	4,156	4,026

Общеизвестно, что для телят моногастрического и переходного периода с преобладанием сычужно-кишечного типа пищеварения лизин является первой критической (лимитирующей) аминокислотой, которая является самой дефицитной в их питании. Поскольку в зерне злаковых, составляющих основу престартерных комбикормов, содержится всего 0,3-0,4% лизина, то ППР за счет очень высокого содержания этой аминокислоты (2,22%: табл.2) позволяет обеспечить оптимальное ее содержание в престартере при сравнительно низких нормах ввода ППР.

Абсолютно идентичная закономерность проявляется и в отношении второй критической (лимитирующей) аминокислоты – метионина. Ведь ее количество в ППР составляет 0,66% (благодаря 40% вводу подсолнечного шрота), что практически в 2,5-3 раза больше, чем в зерне злаковых и в 1,5-2 раза больше, чем в зерне бобовых.

В соответствии с современными требованиями в странах с высокоразвитым молочным животноводством, в престартере должно содержаться следующее количество критических аминокислот: лизина – минимум 1,5%, метионина -0,35-0,5%, метионина + цистин -1,2-1,5% [12-

С.259]. А потому ППР можно рассматривать как хороший источник важнейших критических аминокислот.

Результаты фактической питательности базового (хозяйственного) и изучаемого комбикорма КР-1 с вводом ППР показали, что, в соответствии с нормативными показателями действующих в РБ детализированных норм кормления, они существенно не отличаются по питательной ценности (таблица 3).

Таблица 3

Состав, питательная ценность базового (хозяйственного) и опытного комбикорма КР-1 с 7 %-ным вводом ППР, в 1кг

Ингредиенты	Ед. изм.	РЕЦЕПТЫ КР-1	
		базовый	опытный с ППР
Состав, % по массе			
Ячмень	%	19	19
Пшеница	%	17	17
Тритикале	%	10	10
Овес	%	10	11
Кукуруза	%	8	8
Шрот рапсовый, кг	%	10	5
Шрот подсолнечниковый, кг	%	15	15
Дрожжи кормовые, кг	%	5	2
Шрот соевый, кг	%	3,5	3,5
ППР	%		7
ПКР-1	%	1	1
Мел	%	1	1
Соль поваренная	%	0,5	0,5
В 1 кг комбикорма содержится:			
К.ед.	кг	1,12	1,12
ЭКЕ		1,18	1,18
Обменная энергия, МДж	МДж	11,8	11,8
Сухое вещество	кг	0,86	0,86
Сырой протеин	г	210	212
Перевармый протеин	г	178	182
Сырой жир	г	24,4	25
Сырая клетчатка	г	47,5	48,7
Крахмал	г	315	323
Сахар	г	38	39
НДК	г	223	232
КДК	г	71	85

Кальций	г	10,1	10,1
Фосфор	г	7,4	7,5
Магний	г	2,6	2,7
Сера	г	4,0	4,1
Калий	г	7,0	8,5
Железо	мг	122	129
Медь	мг	12,2	12,6
Цинк	мг	69	69,5
Марганец	мг	89	93
Кобальт	мг	3,7	3,7
Йод	мг	0,6	0,6
Селен	мг	0,3	0,3
Каротин (в пересчете с содержащегося вит. А)	мг	62,5	63
Вит. D	тыс. МЕ	3, 1	3,0
Вит. E	мг	30,9	30,1

Очевидно, что ввод ППР безусловно улучшил аминокислотный состав опытного комбикорма КР-1 по всем критическим аминокислотам, прежде всего по лизину и метионину. Одновременным состав опытного комбикорма КР-1 отличается двукратным снижением нормы ввода рапсового шрота, обладающего целым спектром антипитательных веществ.

Показатели безопасности ППР в соответствии с действующими требованиями Технического регламента Республики Беларусь «Корма и кормовые добавки. Безопасность» (ТР 2010/025/ВУ) и «Ветеринарно-санитарными правилами обеспечения безопасности кормов, кормовых добавок и сырья для производства комбикормов (2011) [13] были определены в РУП «Центральная научно-исследовательская лаборатория». В результате установлено, что все фактические показатели безопасности ППР полностью соответствуют требованиям указанных ТНПА. о чем свидетельствуют протоколы испытаний.

Заключение. Исходя из полученных данных видно, что ППР характеризуется очень высокими показателями протеиновой питательности; «Продукты протеиновые растительные» можно рассматривать как хороший источник важнейших критических аминокислот; все фактические показатели

безопасности ППР полностью соответствуют требованиям действующих ТНПА. Назрела необходимость дальнейшего изучения влияния ППР на организм животных с целью установления эффективности и целесообразности его применения в производстве.

Список литературы:

1. Кормление сельскохозяйственных животных: учебное пособие для студентов высших сельскохозяйственных учебных заведений по специальностям «Ветеринарная медицина», «Зоотехния» / В. К. Пестис, Н. А. Шарейко, Н. А. Яцко, И. Я. Пахомов, Н. П. Разумовский, В. Г. Микуленок, О. Ф. Ганущенко, А. А. Сехин; ред. В. К. Пестис. – Минск: ИВЦ Минфина, 2009. – 540 с.
2. Ганущенко, О. Ф. Организация рационального кормления коров с использованием современных методов контроля полноценности их питания: рекомендации / О. Ф. Ганущенко, Д. Т. Соболев. – Витебск: ВГАВМ, 2015. – 80 с.
3. Ганущенко, О. Ф. Оптимизация параметров использования концентратов в рационах телят молочного периода / О. Ф. Ганущенко // Ветеринарное дело. – 2018. – № 4. – С. 4–12.
4. Организационно-технологические требования при производстве молока на молочных комплексах промышленного типа / И. В. Брыло [и др.]; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь. – Минск: Журнал «Белорусское сельское хозяйство», 2014. – 108 с.
5. Рядчиков, В. Г. Основы питания и кормления сельскохозяйственных животных: учебник / В. Г. Рядчиков. - Краснодар: КГАУ, 2014. – 616 с.
6. Технологические основы производства молока / И. В. Брыло [и др.]; Научно-практический центр Национальной академии наук Беларуси по животноводству. - Жодино: Научно-практический центр НАН Беларуси по животноводству, 2012. - 373 с.

7. Технология и оборудование для производства комбикормов: пособие: в 2 ч. Ч. I. Технология комбикормов / В. А. Шаршунов [и др.]. - Минск: Мисанта, 2014. - 977 с.
8. Технология получения и выращивания здоровых телят: монография / В. И. Смунев [и др.]. - Витебск: ВГАВМ, 2018. - 246 с.
9. Технологическое сопровождение животноводства: новые технологии: практ. пособие / Н. А. Попков [и др.]– Жодино: Науч.-практический центр Нац. акад. наук Беларуси по животноводству, 2010. – 496 с.
10. Нормы и рационы кормления сельскохозяйственных животных / Под ред. А.П.Калашникова [и др.]. - 3-е изд., перераб. и доп. - Москва, 2003. - 456 с.
11. Кормовой дрожжевой белок: состав и свойства [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://newchemistry.ru/printletter.php?n_id=1835. Дата доступа: 25.01.2018.
12. Выращивание теленка от рождения до высокопродуктивной коровы: технологические, кормовые и ветеринарные аспекты: учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению подготовки «Зоотехния» (квалификация - бакалавр) и (квалификация - магистр) / Л. И. Подобед [и др.]; ред. Л. И. Подобед; Российский государственный аграрный университет - МСХА им. К. А. Тимирязева, ООО «Биотроф». - Санкт-Петербург: РАЙТ ПРИНТ ЮГ, 2017. - 578 с.
13. Ветеринарно-санитарные правила обеспечения безопасности кормов, кормовых добавок и сырья для производства комбикормов. – Минск, 2011. – 51 с.
14. Классификатор сырья и продукции комбикормовой промышленности / Департамент по хлебопродуктам Министерства сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь. – Минск, 2010. – 192 с.

НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Кудрей А.Ю.

студент

Національний університет «Острозька академія»

Науковий керівник: Аверкина М.Ф.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіко-математичного моделювання

Національного університету «Острозька академія»

В останні роки міграція стає об'єктом все більш пильної уваги з боку культурологів, пост-модерністів, які вивчають міграцію як з точки зору ідей, образів і культури, так і з точки зору фізичного переміщення людей з однієї країни в іншу країну, при цьому «розмиваючи» кордони і держави.

Багатофакторний вплив міграції на соціально-економічне становище країни вимагає постійного удосконалення системи регулювання міжнародної трудової міграції задля отримання соціально-економічних переваг від участі держави у міграційних процесах.

Вагомий внесок у процес дослідження теорії і практики міграції, удосконалення організаційних, економічних і правових важелів її регулювання зробили провідні вітчизняні вчені: О. Власюк, В. Геець, С. Злупко, А. Кравченко, Е. Лібанова, Ю. Макогон, О. Малиновська, Н. Марченко, А. Мокій, С. Пирожков, С. Писаренко, О. Позняк, М. Романюк, А. Румянцева, Є. Савельєв, Л. Симів, А. Філіпенко.

З нашої позиції, необхідно покращити економічну, соціальну, екологічну та інформаційну складові розвитку територій України, необхідно визначити напрями регулювання міграційних процесів (табл. 1).

Таблиця 1

Напрями регулювання міграційних процесів в Україні

Напрями регулювання міграційних процесів		
Економічні:	Соціальні:	Інформаційні:
- розробка системи зарахування трудового стажу працівника на роботі за кордоном для набуття особою права отримання пенсійного забезпечення; - підвищення рівня заробітної плати; - створення механізму безкоштовних переказів заощаджень з-за кордону у випадку використання коштів на відкриття власної справи; - зниження вартості грошових переказів ; - збільшення кількості робочих місць; - запровадження механізму стимулювання суб'єктів господарювання ведення екологічно безпечної діяльності і зниження рівня викидів.	- запровадження системи пільгового кредитування на придбання чи спорудження житла; - створення тимчасового житла для короткотермінового розміщення репатріантів на безоплатній основі.	- розробка єдиної інформаційної системи щодо умов і правил легального працевлаштування за кордоном, ризиків, пов'язаних зі зміною місця проживання та зайнятості; - створення єдиної автоматизованої інформаційної системи для збору статистичної інформації.

Джерело: сформовано автором на основі [1], [2], [3], [4], [5].

Для заохочення та спрощення процесу реєстрації важливим завданням є розробка механізму зарахування трудового стажу працівника, отриманого ним при роботі за кордоном для набуття особою права отримання пенсійного забезпечення. Для цього слід укласти двосторонні договори між Україною та основними країнами – реципієнтами української робочої сили про взаємне зарахування стажу, а також між Україною та країнами походження мігрантів, що працюють в Україні.

Часто перешкодою для повернення мігрантів на батьківщину стає відсутність у особи житла в Україні та можливості його придбання. Державна підтримка трудових мігрантів, що виявили бажання повернутися на Україну, як зазначено у Законі України «Про зовнішню трудову міграцію», має полягати не

лише в інформаційній підтримці мігрантів щодо можливостей придбання чи оренди житла. Стимулювати реєміграцію працівників може запровадження системи пільгового кредитування на придбання чи спорудження житла, створення міграційною службою фонду тимчасового житла для короткотермінового розміщення репатріантів на безоплатній основі.

Так, як грошові перекази заробітчани є значним джерелом валютних надходжень для України, доцільно спростити механізм переказів коштів з-за кордону. Надходження значної частини переказів українських мігрантів неофіційними каналами пов'язано з високою вартістю грошових переказів та нестачею фінансової грамотності мігрантів та отримувачів переказів в Україні. Зниження вартості грошових переказів стимулюватиме мігрантів здійснювати передачу коштів легальними шляхами. Для збільшення обсягів переказів через банківську систему доцільно розширити коло послуг для мігрантів, створити представництва банків за кордоном, передусім в країнах, де працюють багато українців [6]. Також існує можливість запровадження системи безкоштовного переказу заощаджень з-за кордону у випадку використання коштів на відкриття власної справи.

Ефективним засобом щодо мінімізації тіньової міграції з України може стати розробка єдиної інформаційної системи щодо умов і правил легального працевлаштування за кордоном, ризиків, пов'язаних зі зміною місця проживання та зайнятості, особливостями міграційного законодавства країн-реципієнтів. Крім того, доцільно налагодити співпрацю між органами державної влади, громадськими організаціями, представниками бізнесу щодо розвитку міграційної інфраструктури, оцінки необхідності залучення іноземних фахівців в економіку України, за потреби – професійної підготовки іммігрантів. Нестача статистичної інформації щодо напрямів та інтенсивності міграційних потоків суттєво ускладнює проведення оцінки міграційних процесів в країні. Для проведення комплексної оцінки міграційних процесів доцільно розробити єдину автоматизовану інформаційну систему, яка дозволила б інтегрувати

інформацію з різноманітних джерел. Відповідно до цього, важливим завданням є удосконалення системи фіксації кількості та характеру переміщень [3].

Розробка та проведення заходів міграційної політики має супроводжуватися роз'ясненням з боку органів влади серед широких мас населення. Наразі у суспільстві панує велика кількість негативних настроїв та стереотипів щодо міграції.

На думку дослідниці української міграції до ЄС О. Федюк «... в Україні про міграцію говорять в контексті мало не нової форми геноциду українського народу. Міграція сприймається як соціальна й національна драма» [4].

Виїзд з країни кваліфікованих працівників, молоді сприймається як «відтік мізків» і широко висвічується у ЗМІ як негативне і загрозливе для країни явище, що «перетворює Україну на сировинний додаток до розвинутих країн світу» [5].

Значно менша кількість публікацій наводить дані щодо переваг від міграції кваліфікованих кадрів, зокрема про обсяги грошових переказів, історії успіху українських підприємців, що здобули капітал за кордоном [1].

Для зміни ставлення населення до проблеми слід запровадити на державному рівні інформаційну політику спрямовану на покращення іміджу мігрантів в Україні, що можливе шляхом публікації достовірної і неупередженої статистичної інформації щодо стану міграційних процесів та висвітлення основних напрямів розвитку державної міграційної політики.

Кінцевою метою здійснення заходів з регулювання міграційних потоків має стати стабілізація міграційних процесів, чого неможливо досягти в умовах глобалізації і вільного доступу до інформації про ринки праці країн, а запровадження ефективного механізму руху трудових мігрантів, який полягає у економічному, соціальному та інформаційному покращенні умов життя населення.

Створення об'єктивно сприятливих умов для населення і, зокрема, для мігрантів в результаті певних заходів дозволяє стабілізувати міграційні процеси. Це передбачає приведення до адекватного співвідношенню трудових

ресурсів і населення в регіонах, соціальний захист громадян у всіх регіонах, соціально-економічні програми, які направлені на роботу як з вимушеними переселенцями та біженцями, так і жителями проблемних регіонів, адміністративний контроль за зовнішніми мігрантами, які при відсутності чіткого управління можуть привести до конфліктності ситуації як в регіоні, так в країні в цілому.

Список літератури:

1. Даннетт К. Відтік мізків з України може принести їй несподівані «бонуси». URL: https://gazeta.ua/articles/dunnett/_vidtik-mizkivz-ukrayini-mozhe-prinesti-yij-nespodivani-bonusi/625184
2. Малиновська О. А. Перекази мігрантів з-за кордону та можливі заходи щодо їх заохочення та ефективного використання. Аналітична записка // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1276/>.
3. Пелка К. Характеристика концепції міграційної політики України та напрями її розвитку. Наукові праці МАУП. 2013. № 2(37). С. 66–71
4. Ляшева А., Кіндлер М., Федюк О. Дослідниці міграції: «Люди не вірили в майбутнє України, у зміни, зараз зовсім не чути такого оптимізму». URL: <https://commons.com.ua/uk/issledovatelnicy-migracii/>.
5. Ясинчук Л. Відтік мізків з України набирає сили . URL: <http://expres.ua/main/2018/01/27/281999-vidtik-mizkiv-ukrayiny-nabyraye-syly>.
6. Малиновська О. А. Перекази мігрантів з-за кордону та можливі заходи щодо їх заохочення та ефективного використання. Аналітична записка // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1276/>.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗМІНИ В МІОКАРДІ СПОРТСМЕНІВ ПРИ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕННЯХ

Кузьменко М.В.

аспірант, кафедра біології людини та тварин

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

Сучасний розвиток професійного спорту характеризується постійним зростанням спортивних результатів, що забезпечуються за рахунок збільшення інтенсивності та обсягів тренувальних навантажень. Прагнення досягти найвищого рівня спортивних показників змушує спортсменів працювати на межі власних можливостей. Такий підхід може потягнути за собою ряд серйозних проблем, при цьому органи і системи організму спортсмена в міру збільшення фізичних навантажень і ступеня адаптації до них зазнають морфо-функціональних перебудов [1;9].

Тривалі й інтенсивні навантаження у кваліфікованих спортсменів призводять до формування симптомокомплексу патологічного "спортивного серця", яке характеризується не тільки виникненням гіпертрофічної кардіоміопатії, що є головною причиною раптової смерті спортсменів [11], але й різноманітними функціональними порушеннями [13,14,15].

Якщо розглядати процеси, котрі відбуваються при тривалих тренуваннях з функціональної точки зору, то для підтримки високих показників максимального споживання кисню з участю великої м'язової маси виникають адаптаційні структурно-функціональні перебудови збоку серцево-судинної системи, котрі полягають у зростанні частоти серцевих скорочень, збільшенні ударного об'єму серця та хвилинного об'єму кровообігу. Током крові серце починає розтягуватися, і сліди такого розтягування залишаються, тобто

виникає так званий «системно-структурний слід» [8] і починається гіпертрофія міокарду.

Розміри серця можуть збільшуватися вдвічі, а на 35-40 % - безперечно, оскільки серце – це «висячий» орган, на відміну від «закріплених» скелетних м'язів, і розтягується досить легко. Такий тип гіпертрофії серця називають ексцентричним (α -тип), при якому серцевий м'яз розтягується, його м'язові волокна подовжуються, тим самим збільшується об'єм серця, що пов'язано зі збільшенням кількості саркомерів у міофібрилах міокардіоцитів (збільшується довжина м'язових волокон міокарда). Ексцентрична гіпертрофія міокарда корелює з максимальним ударним об'ємом серця і максимальним споживанням кисню міокардом. Скелетні м'язи при цьому також споживають більше кисню, в них збільшується число мітохондрій і зростає кількість функціонуючих капілярів, що призводить до збільшення артеріовенозної різниці за киснем.

Другий тип гіпертрофії (β -тип) полягає у збільшенні товщини стінки лівого шлуночка, а, отже, і маси міокарда, без змін розмірів порожнини лівого шлуночка, що призводить до розвитку концентричної гіпертрофії. При такій гіпертрофії, коли збільшується товщина стінки серця, зростає і його сила. Цей тип гіпертрофії формується за рахунок гіперплазії органел кардіоміоцитів (міофібрил і мітохондрій) і стимулюється м'язовою роботою при частоті серцевих скорочень близькій до максимальної - серце в паузах не встигає розкритися повністю, не розслаблюється, виникає дефіцит діастолі. У кардіоміоцитах виникає локальне закислення (зменшення pH), яке є одним з основних факторів, що стимулюють ріст міофібрил у серцевому м'язі. Концентрична гіпертрофія міокарда супроводжується збільшенням маси серця та сили його скорочення, але об'єм порожнини серця не змінюється, що призводить до постійного підвищення внутрішньосерцевого тиску при скороченні. Скелетні м'язи при цьому здатні споживати менше кисню, містять більше глікогену та більш виразно гіпертрофовані [9,10].

При різко вираженій гіпертрофії β -типу серце втрачає здатність повноцінно скорочуватися, оскільки настає дефіцит діастолі та розвивається

ішемія міокарда, котра в даному випадку визначається (і визначає) гіпоксією навантаження. Мітохондрії кардіоміоцитів перестають працювати завдяки дефіциту кисню і процес синтезу АТФ здійснюється за рахунок анаеробного гліколізу з накопиченням лактату в серцевому м'язі. Це призводить до розвитку ацидозу і некрозу окремих кардіоміоцитів з формуванням дистрофії серця або метаболічної кардіоміопатії, яка часто стає причиною раптової смерті спортсменів або їх інвалідизації [4].

З наявних на теперішній час даних зрозуміло, що зміни функціонування серцево-судинної системи в цілому, і серця зокрема, безпосередньо обумовлюються структурними змінами як макроструктури (на що звертається увага вище), так і ультраструктури міокарду.

Багато уваги приділяється питанню вивчення стану ультраструктури серцево-судинної системи і, особливо, міокарда, у спортсменів, оскільки тренувальні навантаження у них викликають як численні структурні порушення, так і адаптаційні реакції на тканинному, клітинному рівні та рівні клітинних органел [7].

Незважаючи на численні роботи, присвячені проблемі «фізичне навантаження та міокард (або серцевий м'яз)», в науковій літературі й нині є протиріччя в поглядах на гіпертрофію серцевого м'яза у спортсменів і, на функціональні та морфологічні зрушення у гіпертрофованому серці [2].

Встановлено, що при гіперфункції (та гіпертрофії) серця в кардіоміоцитах тварин з нормотонічним типом вегетативної нервової системи дещо змінюються кількісні показники, а саме: в лівому передсерді відносний об'єм секреторних гранул зростає, відносний об'єм мітохондрій та міофібрил майже не змінюється. В правому передсерді відносний об'єм секреторних гранул зростає, інші ультраструктури змінюються незначно. Виявлена перебудова ультраструктур показала, що помірні систематичні фізичні навантаження супроводжуються посиленням синтетичної та секреторної активності кардіоміоцитів, причому у тварин ваго- і симпатотоніків відносний об'єм мітохондрій та секреторних гранул найбільше зростає в серцевих м'язових

клітинах лівого передсердя. Найбільша секреторна активність передсердних кардіоміоцитів при фізичних навантаженнях має місце у тих експериментальних тварин, де домінують парасимпатичні впливи в регуляції серцевої діяльності [3].

Результати експериментальних досліджень зміни ультраструктури міокарду у відповідь на фізичні навантаження вказують на те, що під впливом тривалого тренування спостерігається гіперплазія мітохондрій, рибосом і полісом, комплексу Гольджі в навіколядерній зоні, що свідчить про значну функціональну активність кардіоміоцитів; до того ж в їх цитоплазмі активується мікропіноцитоз, що вказує також і на активацію внутрішньо- та міжклітинних транспортних процесів [5,6]. Структурні перебудови в міокарді обумовлюють або розвиток ремоделювання тканини серця, або, при компенсованих станах та адаптивно-приспосувальних реакціях, головним чином, перешкоджання розвитку вторинної тканинної гіпоксії, викликаній гіпоксією навантаження, однією з основних характеристик розвитку котрої є обмежена дифузія кисню в тканинах, зокрема й у міокарді, з судин мікроциркуляторного русла до мітохондрій (MX). Для зменшення впливу цього фактору на формування вторинної тканинної гіпоксії, а, отже, для підвищення працездатності, необхідними (а часто й достатніми) умовами можуть виступати як зростання капіляризації тканини, так і активація морфогенезу MX, адже краща збереженість внутрішньоклітинних органел забезпечує активацію регенераторних процесів, які є основою для нормального функціонування органів і систем [12,15].

Комплекс адаптаційних перебудов у мітохондріальному апараті клітин, імовірно, є необхідним для переходу або на новий більш економічний режим енергетичного метаболізму з формуванням тканинної неспецифічної резистентності до гіпоксії, зокрема до гіпоксії навантаження, або на забезпечення зростання синтезу макроергів задля оптимізації енергетичного метаболізму клітин і тканин організму в цілому, зокрема тканини серця, при фізичному навантаженні.

Список літератури:

- 1) Безуглая В. В. Перенапряжение сердечно-сосудистой системы у спортсменов: причины, проявления, диагностика, профилактика / В. В. Безуглая // Наука в олимпийском спорте. – 2016. – №1. – С. 33-39.;
- 2) Белоцерковский З.Б., Любина Б.Г. Сердечная деятельность и функциональная подготовленность у спортсменов (норма и атипичные измерения в нормальных и измененных условиях адаптации к физическим нагрузкам) / З.Б. Белоцерковский, Б.Г. Любина. - М.: Советский спорт, 2012. - 548 с.
- 3) Белікова Н.О. Варіанти морфофункціональних змін серця в процесі адаптації до фізичних навантажень в залежності від вихідного стану вегетативної нервової системи / Н.О. Белікова // Молода спортивна наука України. – 2004. - Вип. 8, Т. 2.- С. 19-24;
- 4) Дзяк Г.В. Раптова смерть у спорті / Г.В. Дзяк, О.Б. Неханевич // Здоров'я України «Кардіологія. Ревматологія. Кардіохірургія». – 2016. – № 2. - Режим доступу до електронного ресурсу : <http://health-ua.com/article/4875-raptova-smert-u-sport>
- 5) Козій Т.П. Функціональний стан серцево-судинної системи у легкоатлетів і борців із різним типом будови тіла / Т.П. Козій // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2017. – Вип. 5К. – С. 151-159.
- 6) Коритко З. І. Сучасні уявлення про загальні механізми адаптації організму до дії екстремальних впливів (огляд літератури і власних досліджень) / З. І. Коритко // Вісник проблем біології і медицини. – 2013. – Т. 1, № 4. – С. 28-35.
- 7) Матвеев Л. П. Общая теория спорта и ее прикладные аспекты / Л. П. Матвеев. – М.: Сов. спорт, 2010. – 340 с.
- 8) Меерсон Ф.З. Адаптационная медицина: механизмы и защитные эффекты адаптации / Меерсон Ф.З. – М.: Медицина, 1993. – 331 с.

9) Осіпов В.М. Морфо-функціональні зміни серця у спортсменів які спеціалізуються в циклічних видах спорту / В.М. Осіпов // Основи побудови тренувального процесу в циклічних видах спорту. - 2018. - С. 65-68.

10) Осіпов В. М. Теоретичні основи адаптації серцевого м'яза у спортсменів при систематичних м'язових навантаженнях / В. М. Осіпов // Взаємодія духовного і фізичного виховання у формуванні гармонійно розвиненої особистості: зб. ст. за матер. II наук. практ. конф. з міжнар. участю / за ред. В.М.Пристинського, О.І.Федорова. – Слов'янськ, 2015. – С. 436-440.;

9)Осіпов В.М. Морфо-функціональні зміни серця у спортсменів які спеціалізуються в циклічних видах спорту / В.М. Осіпов // Основи побудови тренувального процесу в циклічних видах спорту. - 2018. - С. 65-68.

11) Sudden death in young athletes / B.J. Maron, K.P. Carney, H.M. Lever [et al.] // NEngl J Med. – 2003. – V. 349, N 11. – P. 1064– 1075.

12) Перебудова тканин скелетних м'язів, легень та серця щурів за умов гіпоксії навантаження в експерименті / К.В. Розова, Т.В. Болгова, К.Р.Тимошенко [і співавт.]. – 2016. - Фізіол. журн. - Т. 62, № 6. – С. 72-80

13) Sinus node disease and arrhythmias in the long-term follow-up of former professional cyclists // S. Baldesberger, U. Bauersfeld, R. Candinas [et al.] // Eur Heart J. – 2008. – V. 29, N 1. – P. 71-78;

14) Arrhythmias in athletes: evidence-based strategies and challenges for diagnosis, management, and sports eligibility / N. Fragakis, E.D. Pagourelas, K.S. Koskinas, V. Vassilikos // Cardiol Rev. – 2013. – V.21, N 5. – P. 229-238.;

15)Drezner J. A., Fischbach P., Froelicher V. et al. Normal electrocardiographic findings: recognising physiological adaptations in athletes // Br J Sports Med. – 2013. – Vol.47, №3. – P. 125-136.

16) Limitations to oxygen transport and utilization during sprint exercise in humans: evidence for a functional reserve in muscle O₂ diffusing capacity / J. Calbet, J. Losa-Reyna, R. Torres-Peralta [et al.] // J Physiol. – 2015. – V. 593, N 20. – P. 4649-4664.;

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Кузьменко Ю.В.

В Україні, спираючись на закон, державна політика України спрямована на протидію та запобігання корупції: розроблено стратегію, створено нормативно-правову базу, встановлено юридичну відповідальність, створено простір електронного декларування доходів, розбудовано інфраструктуру державних антикорупційних органів тощо.

Аналізуючи шляхи боротьби із корупцією, варто відмітити важливе місце декларуванню доходів. Цей крок сприяє прозорості фінансових надходжень державних посадовців у статті їх доходів, що зменшує ризики здійснення ними корупційних правопорушень.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» суб'єктами декларування є й працівники органів МВС

У Податковому Кодексі України конкретно визначено випадки коли платники податку зобов'язані подати податкову декларацію.

Наказом Міністерства фінансів України була затверджена Інструкція щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи. Усі особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування повинні чітко дотримуватися звітного періоду. В інструкції підкреслено, що «Декларації відповідно до пункту 49.18 статті 49 глави 2 розділу II Кодексу подаються за звітний (податковий) період, що дорівнює:

1) календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб – до 01 травня року, що настає за звітним, крім випадків, передбачених розділом IV Кодексу;

2) календарному року для платників податку на доходи фізичних осіб – підприємців – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) року;

3) календарному кварталу – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу.

Якщо останній день строку подання декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається операційний (банківський) день, що настає за вихідним або святковим днем» [1].

Порушення строків, несвоєчасність, приховування чи надання неправдивої інформації поліцейським несе за собою дисциплінарну (відповідно до статті 65 Закону України «Про запобігання корупції»), кримінальну (відповідно до статті 366-1 та 368-2 Кримінального кодексу України) та адміністративну відповідальність (відповідно до статті 172-7 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Відповідно до статті 172-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення адміністративна відповідальність настає у разі:

- «Несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

- Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані – тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

- Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

- Подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, – тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян» [2].

У Кримінальному кодексі України під категорію корупційних злочинів підпадають злочини, передбачені наступними статтями цього Кодексу 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410 (за умови їх вчинення через зловживання службовим становищем) та статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2. Кримінальна відповідальність передбачена й у разі:

- Декларування недостовірної інформації (стаття 366-1):

«Подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України "Про запобігання корупції", або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації – караються штрафом від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або позбавленням волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Суб'єктами декларування є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України "Про запобігання корупції" зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Відповідальність за цією статтею за подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб» [3].

Також було створено в Україні Єдиний державний реєстр декларацій осіб (система е-декларування). Це електронна система, що дозволяє подати в режимі

онлайн суб'єктам декларування свої декларації про доходи та майно, забезпечити їх перевірку та зберігання, зробити прозорим та публічним доступ до них.

Отже, декларування – один з важливих і перспективних шляхів запобігання корупції в Національній поліції України. Основні завдання декларування: забезпечення прозорості інформації і відкритості доходів, що сприяє росту довіри громадян до діяльності поліції; запобігання та врегулювання законним шляхом конфлікту інтересів чи приватних інтересів, що є запорукою етичної поведінки та доброчесності посадової особи; контроль за рівнем доходів та активів уповноваженої особи на виконання функцій держави, з метою протидії та запобігання корупційним правопорушенням.

Список літератури:

1. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження форми податкової декларації про майновий стан і доходи та Інструкції щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи» 02.10.2015 № 859. Дата оновлення: 19.12.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-15> (дата звернення 05.02.2020).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073 1-X. Дата оновлення: 03.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 22.01.2020).
3. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 5.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 27.06.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=%EA%EE%F0%F3%EF%F6#w11> (дата звернення 21.01.2020).

ФАКТОРЫ, ОПРЕДЕЛЯЮЩИЕ ПРОЦЕССЫ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ В ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛЕ

Куликов А.М.

аспирант кафедры международных экономических отношений
Белорусского государственного университета, Минск, Республика Беларусь

Понимание условий, влияющих на международную электронную торговлю, имеет основополагающее значение для успешного выхода на новые рынки. Все эти факторы, влияющие на электронную коммерцию, взаимосвязаны и взаимодействуют друг с другом. Зарубежные онлайн-продажи предлагают большие возможности для международной экспансии. В статье представлены основные группы факторов, влияющих на международную онлайн-торговлю белорусских предприятий. Среди этих факторов можно выделить как внешние, так и внутренние. Они связаны как с детерминантами, так и с барьерами интернационализации. Понимание условий и факторов имеет основополагающее значение для успешного выхода на новые рынки.

Беларусь выделяется в Европе по своему расположению. Наша страна находится в географическом центре Европы на пересечении путей сообщения восток-запад и север-юг. Расположение страны является огромным активом, позволяющим развивать логистический и транзитный потенциал, поскольку расположение между Европейским Союзом (насыщенным рынком) и Российской Федерацией (поглощающим рынком), а также использование возможностей китайской инициативы «Новый Шелковый путь» открывает дополнительные возможности и создает новые проблемы для компаний в сфере электронной коммерции.

В Беларуси созданы условия, которые должны минимизировать риски для потребителей при осуществлении покупок в интернет-магазинах. В частности,

законодательно установлено, что интернет-магазины должны быть зарегистрированы в белорусском сегменте сети интернет и Торговом реестре.

Согласно статистике до 25% покупок в интернет-магазинах осуществляется при помощи мобильного телефона. Чаще стали пользоваться услугами белорусских интернет-магазинов граждане иностранных государств, в том числе России, Украины и Великобритании. [1]

Чаще всего белорусы через интернет покупают бытовую технику, мобильные телефоны, одежду и обувь. В соответствии с ежегодным исследованием Deal.by «Как белорусы покупают в интернете» чаще всего наши граждане совершают онлайн-покупки все же в локальных интернет-магазинах. На втором месте — интернет-магазины Китая, далее следуют площадки из США, России и Польши. [2]

Доля интернет-торговли в розничном товарообороте в Республике Беларусь постоянно возрастает (табл. 1):

Таблица 1

Доля интернет-магазинов в розничном товарообороте в Республике Беларусь

Показатель	2014	2015	2016	2017	2018
Количество интернет-магазинов, шт.	3072	3431	3834	2452*	2418*
Удельный вес в розничном товарообороте, %	1,3	2,0	2,8	3,4	3,7

* Без учета индивидуальных предпринимателей

Источник: составлено автором на основе [3]

Снижение количества интернет-магазинов за 2017-2018 годы не должно вводить в заблуждение, поскольку цифры указаны без индивидуальных предпринимателей, а ведь именно в этой форме зачастую и регистрируются интернет-магазины. К сведению, на 1 января 2019 года в Торговом реестре зарегистрировано 19,4 тысячи интернет-магазинов (рост за 2018 год на 20%) [1]

Рассмотрим основные факторы, определяющие процессы интернационализации в интернет-торговле.

Мотивы расширения. Выход на новые рынки может инициироваться внутренней средой компании. Это и планы по развитию компании, увеличению ее дохода и предоставлению дополнительных рынков сбыта, ее продукта - особенно когда он уникален или предназначен для нишевого рынка, а также потенциал организации, связанный со знаниями, опытом, капиталом или контактами. Характеристики внутреннего рынка являются важным внешним фактором. Электронная торговля в Беларуси все еще находится на относительно ранней стадии зрелости рынка. В последующие годы, учитывая динамичный рост отрасли, ситуация изменится. Внутренний спрос и степень насыщения рынка в данной товарной категории важны. Обычно в сфере электронной коммерции есть хорошие перспективы дальнейшего увеличения объема продаж, что для многих компаний является достаточной причиной, чтобы отказаться от планов выхода на новые рынки. Спрос на рынке относительно невелик из-за уровня национальной экономики и более низкой покупательной способности. Магазины, предлагающие нишевые продукты, должны основывать свою стратегию на зарубежной экспансии. Реализуя свои товары только на внутреннем рынке, у них нет шансов на развитие. Предлагая конкретный продукт, предназначенный для узкого круга потребителей, возможность роста возможна только путем обращения предложения к максимально широкой аудитории. Часто бывает полезно предоставить совет специалиста и информацию, которая формирует бренд и доверие продавца (например, блог, канал YouTube, пост в сети Instagram, Facebook, ВКонтакте и т.д.).

Логистика и доставка товаров являются ключевыми областями онлайн-торговли, особенно трансграничной. Стоимость, время, форма и надежность определяют уровень удовлетворенности и доверия клиентов, что выражается в готовности совершать дальнейшие покупки. Помимо доставки важно разработать эффективные процессы, связанные с обработкой жалоб и возвратов. Фактор стоимости по-прежнему является наиболее чувствительным

для белорусских продавцов. Это связано с довольно высокими показателями перевозчиков.

Правовые нормы. Это важный вопрос, который определяет форму бизнеса и его рентабельность, особенно в международных операциях. Законодательные несоответствия между рынками ограничивают возможности для расширения предприятий. Наиболее примечательны налоговые вопросы, которые в первую очередь указываются предпринимателями. Различия в налоговых системах, особенно различия в расчетах НДС в международных сделках, являются основным препятствием для компаний, выходящих на внешний рынок. Ориентированная на потребителя тенденция изменений в нормативных документах связана с передачей большего операционного риска продавцам.

Технология. Интернет-торговля требует соответствующего программного обеспечения. В трансграничных продажах важно использование большего количества языков, валют или платежных систем. Чтобы соответствовать ожиданиям покупателей, магазин должен предлагать товары и услуги на местном языке, представлять цены в соответствующей валюте и предлагать способ оплаты, соответствующий местным предпочтениям. Дополнительным аспектом является разработка веб-сайта, который бы обладал высокой продуктивностью и продуманной информационной архитектурой. Эти факторы влияют не только на более эффективную навигацию пользователей по странице, но также оказывают влияние на индексацию сайта, обеспечивая его лучшее положение в поисковых системах. Это приводит к конверсии пользователей (пользователи становятся клиентами). Удобство использования веб-сайта приравнивается к его доступности, эргономичности, прозрачности и устойчивости к ошибкам пользователей.

Маркетинг. Деятельность, связанная с продвижением и общением с клиентом, является обязательным элементом торговли. В индустрии электронной коммерции основным инструментом, используемым в этих видах деятельности, является Интернет. Чтобы маркетинговые мероприятия достигли

желаемого эффекта, они должны быть правильно спланированы. Компания должна определить, кто является получателем предложения - какого клиента он хочет приобрести и на каком рынке. На данном этапе языковые различия могут стать барьером, поэтому предложение может быть адресовано людям, использующим один и тот же язык.

Подводя итог, стоит отметить, что среди основных групп факторов, влияющих на международную электронную коммерцию белорусских интернет-магазинов, можно выделить мотивы расширения, правовые нормы, касающиеся онлайн-продаж, логистику, определение целевого рынка, технологии, организацию, капитал и маркетинговую деятельность. Все эти факторы взаимосвязаны и взаимодействуют друг с другом. Понимание этих условий имеет основополагающее значение для успешного выхода на новые рынки. Специфика рынка охватывает широкий спектр вопросов, но все сводится к одному - знанию клиентов. Речь идет об их покупательских предпочтениях, предпочтениях по оплате, доставке, торговых мотивах и действиях по их стимулированию, богатстве, ожиданиях, страхах и многом другом. Проще говоря, это связано с привлечением трафика на сайт, заинтересованностью в предложении, продажей продукции, предпродажным и послепродажным обслуживанием, а также завоеванием лояльности и убеждением в дальнейших покупках. На каждом из этих этапов продавец должен обеспечить безопасность и так называемый положительный опыт покупок (пользовательский опыт). Завоевание клиентов, особенно в сфере электронной коммерции, тесно связано с завоеванием их доверия.

Список литературы:

1. Количество интернет-магазинов в Беларуси за 2018 год увеличилось на 20%. [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: <https://sputnik.by/economy/20190314/1040490570/Kolichestvo-internet-magazinov-v-Belarusi-za-2018-god-uvelichilos-na-20.html>. – Дата доступа: 13.01.2020.

2. Исследование «Как белорусы покупают в интернете». [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: <https://e-data.by/>. – Дата доступа: 15.01.2020.

3. Оптовая и розничная торговля, общественное питание в Республике Беларусь. Стат. сборник. [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: <https://www.belstat.gov.by/upload/iblock/81b/81b9fafd8934ca2ec4a2a5dd34ab1f88.pdf>. – Дата доступа: 12.01.2020.

Тематика: Економічні науки

ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ З ОГЛЯДУ НА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

Кульнєва Г.М.

к.е.н., доцент МАУП, м.Ізмаїл

Макарова Ю.О.

викладач ІАТФК, м.Ізмаїл

Україна значною мірою завершила формування інститутів та механізмів відкритого ринку, заснованих на системі вільного приватного підприємництва.

Конституція України, Цивільний кодекс, Господарський кодекс, Закон про конкуренцію гарантують відкритість усіх сфер діяльності з метою сприяння розвитку та підвищенню рівня конкуренції на внутрішньому ринку та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародному ринку.

При цьому не досягнуто стратегічної мети трансформації – формування конкурентоспроможної національної економіки, ефективних суб'єктів господарювання, здатних протистояти умовам зростаючої міжнародної конкуренції.

Специфіка трансформації відносин власності в Україні після 1991 р. призвела до фрагментації економічної структури, диверсифікації суб'єктів

господарювання. Використання різних моделей трансформації власності призвело до різноманітних організаційно-правових типів суб'єктів господарювання, як з точки зору формально-правових, виробничих, так і з точки зору потенційних можливостей для ефективної адаптації до мінливих умов бізнесу. Підприємства, які пройшли масову приватизацію (легка, харчова промисловості, торгівля, послуги), за обсягом комерційної діяльності та чисельністю зайнятих, увійшли в групу малого та середнього бізнесу; роботодавці та власники цього бізнесу стали носіями прав власності. Серед цих суб'єктів ринку домінуючими юридичними формами є товариства з обмеженою відповідальністю та підприємці (ФОП).

Інший тип суб'єктів господарювання базується на приватизації державної власності в стратегічно важливих галузях (паливно-сировинний комплекс, металургія, автомобілебудування, суднобудування та літакобудування, електротехніка тощо). Після 2000 року, зі збільшенням відкритості внутрішнього ринку, відбувся продаж контрольних та блокуючих пакетів акцій великих підприємств іноземним інвесторам.

Згідно світового досвіду, життєздатність суб'єктів господарювання багато в чому визначається ефективністю корпоративного управління, ступенем концентрації виробництва, диверсифікацією капіталу, що дає змогу зменшити ризики, що виникають на ринку. З огляду на ці фактори, у формуванні конкурентного середовища в Україні, перевагу має сегмент великих підприємств, які за допомогою сучасних моделей корпоративного управління знижують ризики поведінки власників, акціонерів та менеджменту. Малі та середні підприємства, які мають інсайдерський менеджмент, незначну можливість капіталізації, не мають шансів конкурувати з іноземними компаніями. Відображенням складності становлення ефективних власників, незрілості корпоративної системи, яка є основою конкурентного середовища, стали численні факти недосконалої конкуренції, конфлікт мажоритарних та міноритарних акціонерів. На думку західних експертів, ділове середовище в

Україні має високий рівень освіти, але з точки зору ділової етики вона значно поступається більшості країн Центральної Європи.

Протягом 2000-2017 рр. бізнес-портфель великих підприємств було диверсифіковано основними активами, які були придбані або отримані за рахунок великої приватизації. Більшість цих придбань - це збитковий бізнес. У 2008-2018 та поточних роках український бізнес реструктурував свої активи, продаючи непрофільні активи, що дозволило зменшити ділові ризики у вузькій спеціалізації, сконцентруватися на основному виробничому процесі для підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому ринку. У той же час відбувався інтенсивний процес олігополізації ринків, який пов'язаний із посиленням включення України у світовий економічний простір. Мова йде про формування вертикально інтегрованих багаторівневих структур (холдинги, фінансові та промислові групи), які дозволяють зафіксувати в один цикл різні етапи технологічного виробництва. Така реструктуризація характерна, перш за все, для галузей промислового комплексу, які потрапили під контроль фінансово-промислових груп.

Таким чином, відкриття внутрішнього ринку, розширення долі іноземного капіталу у нефінансовій сфері загострили проблему конкурентоспроможності різних підприємств на національному ринку, ускладнило перспективу їх функціонування у режимі вільної конкуренції. Поряд з тим, що конкуренція впливає на поведінку постачальників та реструктуризацію промислових підприємств, при цьому зберігаються значні обмеження на конкуренцію. Одним із обмежень розвитку конкуренції є непослідовність та незавершеність трансформаційних перетворень у сфері лібералізації, і, перш за все, інституційних реформ. Недостатній захист прав власності зменшує стимули для нових гравців виходити на ринки, спрямовує бізнес до короткострокових цілей і не заохочує довгострокових інвестицій у нові активи.

Такий стан речей пов'язаний з недооцінкою факторів довгострокової конкурентоспроможності країни українськими реформаторами. У сучасній

глобалізованій економіці це: стабільні правові інститути та сильний, у професійному цензі, уряд. Якість конкурентного середовища насамперед залежить від пріоритетів макроекономічної політики держави, розвитку ринкових інститутів (інвестиційних, інноваційних, інформаційних). Особливу роль відіграє система державної підтримки, яка дозволяє подолати трансформаційні та інші потрясіння.

Тематика: Педагогічні науки

ІНЖЕНЕРНА КОМПОНЕНТА ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У ЗВО

Курок Віра Панасівна

доктор педагогічних наук, професор,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

Основні напрями реформування загальної середньої освіти та підготовки вчителів визначені Концепцією «Нова українська школа» і спрямовані на підвищення якості освіти та врахування українською школою світових тенденцій розвитку освітніх систем.

Сучасне суспільство досягло високого рівня технологічного розвитку завдяки тому, що з покоління в покоління передавало накопичений досвід у вигляді понять, законів і зразків дій. Ключову роль у цьому процесі відіграє система освіти, що має зважати на два паритетні чинники: потреби суспільства в належному рівні теоретичної й практичної підготовки молодшої генерації до майбутньої трудової діяльності, а також індивідуальні нахили та інтереси особистості стосовно конкретної професії.

Система професійної освіти покликана готувати сучасні кадри для всіх галузей матеріального виробництва вітчизняної економіки та вдосконалювати підготовку молоді до провадження суспільно корисної професійної діяльності. Розв'язання цього стратегічного завдання починається ще в старшій школі, що має функціонувати як профільна, забезпечуючи комфортне входження юні до майбутньої професії шляхом створення умов для з'ясування, розвитку та врахування індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів під час їх орієнтування на конкретний вид майбутньої професійної діяльності.

Аналіз науково-педагогічних джерел із проблеми впровадження профільного навчання в старшій школі засвідчує наявність певного кола проблем. Якість організації профільного навчання в закладах загальної середньої освіти суттєвою мірою залежить від професійної підготовки вчителів, які викладають профільні предмети та спецкурси. Ці педагоги – ключові суб'єкти процесу трудового навчання, які реалізують технологічний напрям профільного навчання учнів.

Важливим складником фахової підготовки вчителя трудового навчання та технологій є інженерна компонента. Для орієнтації шкільної юні на сферу матеріального виробництва вчитель повинен уміти діагностувати здібності школярів, обирати дієві способи впливу на їхній розвиток і бути готовим укладати авторські навчальні програми з дисциплін за вибором, вибудовуючи їх з урахуванням конкретного освітньо-виробничого регіонального середовища, фокусуючи увагу на задоволенні пізнавальних інтересів молоді, виявленні та розвиткові практичних здібностей кожного індивіда, аналізі його професійних нахилів і подальших життєвих планів, а також на їх коригуванні відповідно до запитів суспільства.

Проблему вдосконалення підготовки майбутніх учителів до профільного навчання учнів закладів загальної середньої освіти, з огляду на різні аспекти компетентнісного підходу, досліджували І. Анісімов, Н. Артеменко, С. Ільченко, Т. Нечипорук, О. Сіланов, І. Сотніченко, Ж. Таланова та інші.

Особливості інженерної підготовки студентів у системі педагогічної освіти вивчали М. Корець, В. Мадзігон, В. Сидоренко, Г. Терещук, Д. Тхоржевський, Ю. Хотунцев та інші.

Проведений аналіз стану інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій в контексті профільного навчання учнів закладів загальної середньої освіти дав змогу зафіксувати низку суперечностей, а саме між:

- станом теоретичного опрацювання порушеної проблеми й вимогами Державного стандарту базової та повної середньої освіти;

- потребами суспільства у формуванні особистості, здатної активно й творчо долучатися до продуктивної діяльності в галузі матеріального виробництва, та недостатньою кількістю професійно підготовлених учителів трудового навчання та технологій, які можуть ефективно реалізувати цю мету в закладі загальної середньої освіти;

- вимогами науково-технічного розвитку виробництва та застарілою системою інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій;

- поширенням шкільної практики стихійного розв'язання вчителями трудового навчання та технологій цієї проблеми та відсутністю її належного обґрунтування з урахуванням процесів інтеграції України до світового освітнього простору.

Сучасний стан суспільного економічного виробництва і його подальший розвиток спонукають до вдосконалення інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, які покликані готувати юне покоління до участі у виробничих процесах, до вибору сфери своєї майбутньої професійної діяльності.

Нами розроблено теоретико-методологічні засади організації освітньої діяльності майбутніх учителів на підставі таких концептуальних положень:

- інженерна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій набуває особливої значущості у форматі їхньої професійної

підготовки у ЗВО, у зв'язку з упровадженням профільного навчання учнів у закладах загальної середньої освіти;

- важливим фактором удосконалення системи інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій є її моделювання, виконане з дотриманням принципів експертного оцінювання ідеї (реалістичність осмислення задуму); цілісності; продуктивності, що оптимізує отримання реального освітнього результату; раціональності й доцільності; реальності термінів проектування та адекватності моніторингу (доцільність кроків, придатність результатів);

- ефективним засобом створення системи інженерної підготовки названих фахівців слугує інтеграція дисциплін як відображення загальної тенденції до інтеграції наукових знань;

- зміст і технології інженерної підготовки вчителів трудового навчання та технологій мають відповідати потребам сучасного матеріального виробництва, бути ґрунтованими на сучасних наукових дослідженнях, вітчизняному й зарубіжному досвіді в галузі професійної підготовки майбутніх учителів до профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти.

Реалізація зазначених положень сприятиме створенню у ЗВО освітнього простору, спрямованого на підготовку вчителів трудового навчання та технологій до організації технологічної освіти учнів базової школи та навчання учнів старших класів за технологічним напрямом профільного навчання. Планомірне виконання завдань підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій відповідно до цих концептуальних положень має створити умови для ефективної інженерної підготовки учнів старших класів закладів загальної середньої освіти, що оптимізуватиме вільне та гармонійне входження молоді до ринку праці з чітким вибором свого майбутнього професійного шляху.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Курок Роман Олександрович

доцент спеціальної кафедри
Національної академії СБ України,
кандидат юридичних наук

Система професійної підготовки фахівців Служби безпеки України зорієнтована на засвоєння знань, умінь і навичок, необхідних їм у подальшій оперативно-службовій діяльності. Вимоги до їхньої підготовки потребують удосконалення освітнього процесу, зокрема впровадження інноваційних технологій та методик навчання з метою формування фахових компетентностей майбутніх оперативних співробітників СБ України.

Сучасна інноваційна технологія навчання є синтезом досягнень педагогічної науки і практики, поєднанням усталених методичних напрацювань минулого з новітніми актуальними результатами наукових розвідок. Ураховуючи зазначене, до джерел інноваційної технології навчання доцільно віднести: наукові дослідження – педагогічні, психологічні, соціологічні, технічні тощо; модернізаційні зміни у суспільстві, в освіті; нове педагогічне мислення; досягнення науково-технічного прогресу; вітчизняний і зарубіжний сучасний педагогічний досвід тощо [2].

Вітчизняні науковці [2; 3] виділяють такі характерні ознаки інноваційних технологій навчання:

– інноваційність – передбачає продуктивну педагогічну взаємодію викладача та здобувача вищої освіти на основі співробітництва, діалогічного спілкування, інтерактивних підходів до навчання;

– концептуальність – технологія навчання розробляється під конкретний педагогічний задум, інноваційну ідею, за якими простежується певна методологічна, філософська, психолого-педагогічна позиція автора;

– системність – технологічна послідовність логічно впорядкованих кроків, дій, етапів, комунікацій вибудовується у суворій відповідності до цілових настанов, що мають форму конкретного очікуваного результату;

– дидактичне цілепокладання – наявність дидактичних процедур, що вміщують критерії, показники, інструментарій вимірювання результатів діяльності здобувачів вищої освіти і забезпечують гарантоване досягнення освітніх цілей;

– оптимальність – оптимальна реалізація людських можливостей і технічних ресурсів, досягнення запланованих результатів у стислі часові терміни;

– корегувальність – можливість оперативного зворотного зв'язку, орієнтованого на чітко поставлені цілі;

– відтворюваність і гарантованість результатів – інноваційна технологія навчання може бути відтворена в реальному процесі підготовки фахівців, для яких вона була спроектована, і забезпечувати гарантоване досягнення запланованих результатів.

Основними інноваційними технологіями навчання, що виділяються в педагогічній науці та можуть бути впроваджені в освітню діяльність з підготовки майбутніх оперативних співробітників СБ України, є:

- особистісно-орієнтована технологія навчання;
- інтерактивна технологія навчання;
- інформаційно-комунікаційна технологія;
- технологія навчальних проєктів;
- модульно-рейтингова технологія та інші [1, с. 35].

Національна академія СБ України здійснює підготовку майбутніх оперативних співробітників за спеціальністю «Державна безпека». Особливістю освітнього процесу в Академії є поєднання спеціальної, загальноправової,

військово-фізичної та іншомовної підготовки з особливостями проходження військової служби. Курсанти опановують понад 40 навчальних дисциплін, більшість з яких контррозвідального спрямування. Із метою їх якісного засвоєння в освітньому процесі застосовують сучасні технології навчання, для реалізації яких під час проведення навчальних занять використовують, зокрема, комп'ютерні класи, комп'ютерний тактичний полігон, мультимедійний інтерактивний лазерний тир, заміський навчально-методичний центр «Зелена діброва», інтернет-студії. Це дозволяє моделювати умови майбутньої професійної діяльності оперативних співробітників СБ України та на практиці відпрацьовувати навички з вирішення завдань оперативно-службової діяльності.

Проте активні наукові розробки в педагогічній сфері, розвиток сучасних інформаційних технологій вимагають від закладів вищої освіти постійного вдосконалення освітньої діяльності шляхом упровадження передового вітчизняного та зарубіжного досвіду викладання навчальних дисциплін.

Вважаємо, що впровадження зазначених інноваційних технологій навчання в освітній процес підготовки майбутніх оперативних співробітників СБ України дасть змогу сформувати в здобувачів вищої освіти необхідні фахові компетентності, системне мислення, здатність до самонавчання та самовдосконалення як протягом їхнього навчання, так і подальшої професійної діяльності.

Водночас упровадження інноваційних технологій навчання в освітню діяльність закладу вищої освіти, зокрема й Національної академії СБ України, може супроводжуватись виникненням деяких проблем, а саме:

- необхідністю адаптації наявних або розроблення нових навчально-методичних матеріалів, практичних посібників, підручників тощо;
- потребою в підвищенні кваліфікації науково-педагогічних працівників з метою опанування сучасних досягнень педагогічної науки та впровадження їх в освітню діяльність;

- необхідністю активного залучення до освітнього процесу співробітників оперативних підрозділів СБ України, а також доступу науково-педагогічних працівників до актуальних матеріалів оперативно-службової діяльності;
- важкістю сприйняття інновацій окремими науково-педагогічними працівниками – представниками «старої» педагогічної школи;
- створенням умов для залучення здобувачів вищої освіти до інноваційної діяльності тощо.

Підсумовуючи, зазначимо, що зумовлена євроінтеграційними процесами модернізація вищої освіти в нашій країні потребує розроблення та впровадження в освітній процес ЗВО прогресивних інноваційних технологій. Це дасть змогу сформувати в здобувачів вищої освіти необхідні фахові компетентності, а також розвинути здатність до самоосвіти та самовдосконалення впродовж усього життя.

Список литературы:

1. Кошечко Н. Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі. *Педагогіка*. 2015. № 1(1). С. 35–38.
2. Кошук О. Б. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із агроінженерії: теорія і методика: монографія. Київ, 2018. 596 с.
3. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія / С. О. Сисоєва, А. М. Алексюк, В. М. Воловик та ін. / за ред. С. О. Сисоєвої. Київ: Віпол, 2001. 502 с.

**ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ
СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ СТУДЕНТІВ
КАМ'ЯНСЬКОГО МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ**

Лагун Анатолій Іванович

кандидат медичних наук,

Яловий Леонід Микитович

кандидат медичних наук,

Кам'янський медичний коледж

Останнім часом в Україні спостерігається тенденція зростання кількості стоматологічних захворювань. Зуби – своєрідний індикатор здоров'я людини. Помилковою є думка, що усі хвороби зубів – спадковий чинник. Нездорові зуби – причина захворювань, при яких доводиться звертатися не лише до стоматологів. Захворювання шлунково-кишкового тракту (виразки, гастрити), проблеми з серцем і судинами, захворювання органів слуху, хвороби гайморових пазух – перелік захворювань, які можуть бути викликані хворобами, дефектами ротової порожнини, нескінченно довгий. Інфекція, розростаючись в ротовій порожнині, може продовжити рух, потрапити у будь-яку систему органів, заподіявши масу неприємностей організму. Кровоносні судини, нервові закінчення, що знаходяться в зубі, пов'язані з усією системою, так запальний процес з легкістю здатний "подорожувати" по усіх "куточках" тіла.

У межах науково-дослідної роботи було проведено анкетування та огляд ротової порожнини студентів відділення "Стоматологія ортопедична". В експерименті взяли участь 100 студентів віком від 14 до 18 років з метою оцінки стоматологічного статусу та визначення причин виникнення стоматологічних захворювань.

Під час огляду ротової порожнини було виявлено, що захворюваність карієсом становить 90-92%, захворювання ясен (гінгівіт, пародонтит) діагностується в 92% випадків. Лише 8-9% студентів мають дійсно здорові зуби і ясна.

Під час анонімного анкетування студенти надали відповіді на питання щодо особистої гігієни порожнини рота, способу життя, типу харчування.

Після опрацювання анкетних даних було виявлено:

- ✓ чищення зубів менше ніж двічі на добу - 85% студентів;
- ✓ тривалість чищення зубів дві-три хвилини - 9 % студентів;
- ✓ заміна зубної щітки раз у три місяці - 25% студентів;
- ✓ тютюнопаління - 30% студентів;
- ✓ користування зубною ниткою - 15 % студентів;
- ✓ профілактичний огляд у стоматолога кожні 6 місяців - 8%

студентів.

Результати анкетування та обстеження стану ротової порожнини студентів вказують на те, що коли починаються проблеми – кришаться, руйнуються зуби, необхідно звернути увагу на спосіб життя. Адже причиною процесу руйнування зубів слугують різні чинники – нестача вітамінів і мінералів, шкідливі звички, недостатня гігієна ротової порожнини, незадовільна екологія, незбалансоване харчування, а також відсутність правильних навичок догляду за зубами.

Отже, здорові зуби та ясна, приємний подих – основа привабливої посмішки, впевненості, гарного самопочуття, функціонування організму. Щоденна профілактика полягає у правильному чищенні зубів, використанні засобів, що призначені для гігієни рота, вчасній заміні зубної щітки, якісній зубній пасті, правильному та збалансованому харчуванні, вживанні сирих овочів та фруктів, салатів із зелені та активна жувальна робота, а також вживанні продуктів відповідної температури, та дозволяє запобігти розвиткові захворювань ротової порожнини.

Список літератури:

1. Борисенко А.В. Анатомо-физиологические и гистологические особенности слизистой оболочки полости рта. – К.: Здоров'я, 2008.
2. Косенко К.М. Актуальні питання стану та перспективи розвитку стоматологічної допомоги сільському населенню / К.М. Косенко, О.Е. Рейзвіх // Вісник стоматології. 2012. – № 4. – С. 106–110.
3. Леус П.А. Кариес зубов. Этиология, патогенез, эпидемиология, классификация : учебно-методическое пособие / П.А. Леус. – Минск : БГМУ, 2007. – 35 с.
4. Тупикова Л.Н. Отношение к стоматологическому здоровью различных групп населения / Л.Н. Тупикова, Е.Н. Онопа // Институт стоматологии. – 2002. – № 3. – С. 17–18.

Тематика: Педагогічні науки

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В КОЛЕДЖАХ ТЕХНІЧНОГО НАПРЯМКУ

Ланко В.М.

викладач вищої кваліфікаційної категорії,

Моргун Л.В.

викладач вищої кваліфікаційної категорії,

Прилуцький агротехнічний коледж

м. Прилуки

Розквіт молодшої держави України неможливий без суттєвих змін в освіті, особливо в коледжах технічного напрямку, які готують фахівців безпосередньо на виробництво. Тому, потрібно створити новий тип зв'язку навчальних закладів і сучасного виробництва. Формування нової системи вищої професійної освіти в Україні не означає недосконалість попередньої, а лише

потребує кардинальних змін у співробітництві освітніх закладів з підприємствами зумовлені передусім потребою у нових висококваліфікованих фахівцях в різних галузях господарства країни в зв'язку з новими методами господарювання [3].

Застосування новітніх методів навчання при вирішенні проблеми сучасної освіти в коледжах технічних напрямків обумовлене необхідністю здобуття майбутніми фахівцями професійних навичок практичної діяльності ще під час навчання в коледжі, щоб після закінчення вузу випускник зразу ж приступив на виробництві до виконання своїх безпосередніх обов'язків. Тому формування професійних компетенцій майбутнього молодшого спеціаліста вимагає від навчальних закладів технічного спрямування нового підходу до професійної освіти та застосування під час викладання новітніх технологій, та засобів навчання [2].

Попит ринку інтелектуальної праці стрімко змінюється, система професійної освіти технічного напрямку повинна надавати можливість студентам отримувати не тільки теоретичні ґрунтовні знання, а й практичну професійну підготовку.

Основне завдання при підготовці студента в коледжі технічного напрямку – сприяння професійній самореалізації студента, навчаючи його фахово спрямованій взаємодії з навколишнім соціальним та природним середовищем, керуючись основним принципом «не нашкодь». Конкурентоспроможні спеціалісти, повинні бути комунікабельними, впевненими, володіти професійними навичками та вміннями, що базуються на новітніх знаннях певної галузі виробництва та з високим рівнем професійної компетентності, що ґрунтується на креативному мисленні, вміння застосовувати теоретичні знання на практиці та виробництві.

Система освіти України, в коледжах технічного напрямку повинна бути орієнтована на інтеграцію в європейський освітній простір, що вимагає застосування нових технологій, геоінформаційних систем в підготовці кадрів на високому рівні.

Покращення професійної підготовки фахівців технічного напрямку є складовою модернізації професійної освіти в Україні, тому вона потребує корекції, перш за все, з урахуванням наукових підходів до професійно орієнтованої освіти, запровадженню інноваційних прогресивних підходів до організації вищої освіти, підвищення якості навчання молодих фахівців. Разом з тим, важливо зберегти національну свідомість, самобутність у поєднанні з удосконаленням професійної освіти відповідно до вимог сучасного інтенсивного життя.

Перш за все освіта в коледжах технічного напрямку потребує вдосконалення технології навчання та виховання, що ґрунтується на використанні новітньої техніки, спеціального програмного, інформаційного та методичного забезпечення, новітніх приладів та вміння випускника працювати з різними комп'ютерними програмами, які застосовуються на виробництві. Швидкий розвиток сучасних інформаційних засобів безумовно впливає і на систему підготовки спеціалістів. Альтернатива навчально-виховного процесу сучасного закладу технічного напрямку потребує суттєвого оновлення змісту і методики освіти, включення до навчальних програм правових знань, управлінських, економічних та вивчення іноземних мов. Такі дії сприятимуть досягнення на заняттях творчої співпраці між викладачами та студентами. Тому в останній час в коледжах професійного напрямку запроваджується електронна інформаційна система як складова новітніх інформаційних технологій у навчальному процесі, яка має суттєві переваги перед традиційними засобами навчання в коледжах студентів:

- ☐ посилює контроль за результатами засвоєння нового матеріалу;
- ☐ синхронізує процеси інформаційно-пошукової діяльності викладача та студентів;
- ☐ наглядно демонструє на екрані перебіг технологічних та економічних процесів;
- ☐ мотивує студентів до пізнання засобів професійної, соціальної підготовки;

- ☐ здійснює візуалізацію об'єктів та процесів на виробництві;
- ☐ забезпечує самоконтроль студентів за результатами своєї навчальної діяльності з подальшою корекцією навчання;
- ☐ забезпечує взаємодію студентів з комп'ютерними засобами навчання у режимі інтерактивного діалогу чи звичайного діалогового обміну текстовими командами;
- ☐ інтегрує освітню діяльність та практичну направленість навчання шляхом роботи з комп'ютером та комп'ютерними програмами;
- ☐ пошук необхідного навчального матеріалу в мережі Інтернет, інтерактивним діалогом з викладачем.

Використання інформаційних технологій та геоінформаційних систем при підготовці в коледжах технічного напрямку майбутніх спеціалістів сприяє важливому підвищенню рівня пізнавальної самостійності, високому ступеню наочності й безперервному самоконтролю, засвоєнню знань та умінь, формуванню необхідних професійних компетенцій. Новітні педагогічні програмні засоби дають можливість втілювати в практику індивідуалізацію професійного навчання. Використання на заняттях технології мультимедіа сприяє підвищенню якості технічної підготовки за рахунок поєднання всіх можливих впливів на студентів одночасно графіки, тексту, звуку і зображення.

Для покращення рівня навчання в коледжах технічного напрямку в умовах інформаційного суспільства, формування професійних якостей у майбутніх фахівців, є актуальним використання електронних підручників, які в свою чергу доповнюють традиційні форми та методи навчання.

Професійно-практична підготовка студентів повинна здійснюватися в новітніх лабораторіях, майстернях, на тренажерах, та на виробництві під час практики. Студенти беруть безпосередньо участь у процесі реального виробництва та наданню послуг відповідно до профілю майбутньої професії. Ціль сучасної освіти в коледжах технічного напрямку – практичне застосування отриманих знань, формування професійних навичок та компетенцій. Для цих цілей використовують виробничу практику як складову

частину навчального плану і є обов'язковою для кожного студента. Конкретний зміст професійної практичної підготовки визначається для кожного семестру навчання у відповідності до кваліфікаційних вимог, що знаходять відображення у змісті навчальних планів і програм за певною спеціальністю, а також у відповідності до специфіки підприємства, на якому студент проходить практику. Робочі програми проведення практики на кожний семестр у відповідності до навчального плану розробляють адміністрація та циклові комісії коледжу технічного напрямку [1].

Під час проходження виробничої та переддипломної практики студенти повинні вирішувати наступні завдання:

- ☐ ознайомлення з специфікою процесу виробництва, встановлення зовнішніх та внутрішніх зв'язків виробництва, організація текстового та планово-картографічного документообігу;
- ☐ ознайомлення з технологічними процесами, особливостями продукції, засобів виробництва, тенденціями подальшого розвитку підприємства;
- ☐ вивчення та аналіз основних практичних показників виробничої діяльності підприємства;
- ☐ вивчення системи, методів і засобів контролю окремих підрозділів;
- ☐ виконання елементів аналізу з деяких управлінських та економічних питань;
- ☐ набуття досвіду винахідницької діяльності;
- ☐ брати активну участь у громадському житті трудового колективу.

Застосування новітніх технологій під час підготовки фахівців в коледжах технічного напрямку, на даний час є дуже актуальним.

З усього вище сказаного можна зробити висновок, якість та конкурентоспроможність системи освіти в Україні залежить від втілення в навчальний процес новітніх, креативних форм та методик навчання, дружню співпрацю підприємств та вузів під час підготовки фахівців, що дозволить забезпечити потреби в кваліфікованих знаннях, навичках, а також вирішить проблему працевлаштування випускників.

Список літератури:

1. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: Навч. Пос. – Київ-Вінниця: ТОВ «Планер», 2005. – 36 с.
2. Закон України про вищу освіту: станом на 18 вересні 2014 року. – Х.: Право, 2014, –164 с.
3. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства України на 2007–2015 роки» від 9 січня 2007 року, № 537-у [Текст] / Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 12. — С. 102.

Тематика: Економічні науки

СПЕЦИФІКА ЕКОЛОГІЧНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

Латишева О.В.

к.е.н., старший викладач кафедри економіки підприємства,
ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія», м. Краматорськ,
ORCID 0000-0001-6626-1420, <https://orcid.org/0000-0001-6626-1420>

Гойда А.О.

студентка групи ЕП 18-1т,
ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія», м. Краматорськ

Доповіді впливових бізнесменів і політиків на Всесвітньому економічному форумі у Давосі в цьому році, як й у минулому, дозволяють констатувати, що зараз екологічні загрози поступово витісняються на перший план світових побоювань, потенційних загроз та ризиків, тому при сучасних тенденціях посилення екологічних вимог та екологічних нормативів у всьому світі перед підприємствами дуже гостро стають питання формування засад сталого екологічно спрямованого розвитку та впровадження дійового комплексу організаційно-управлінських, еколого-економічних та ін.. заходів

для підвищення екологічності і відповідно конкурентоспроможності виробництва і продукції. Розв'язання екологічних питань неможливо без ефективного використання усіх складових потенціалу підприємства з обов'язковим врахуванням екологічного чинника, насамперед завдяки застосуванню ресурсозберігаючих технологій та обладнання, що не може бути реалізоване без інвестиції в екологію для екологізації економіки.

Недарма деякі фахівці [1-9] відмічають необхідність саме екологічних інвестицій для стратегічного розвитку підприємств [1, с.227] з метою «зниження еко-деструктивної дії сфер виробництва, обігу, споживання, основним пріоритетом яких є повсюдне впровадження новітніх досягнень науково-технічного прогресу» [7, с.315], «зниження інтегрального еко-деструктивного впливу процесів виробництва і споживання товарів і послуг у розрахунку на одиницю сукупного суспільного продукту» [8, с.230].

Необхідно зазначити, що серед науковців та вчених [2-8] існують різні підходи до трактування такого поняття, як «екологічні інвестиції» (табл.1), які мають специфічні напрями реалізації (рис. 1) та характерні риси (рис.2).

Зараз в Україні для її сталого розвитку інвестування в екологічну сферу має здійснюватися за такими напрямками:

- виготовлення, установка й експлуатація природоохоронних (очисних) засобів;
- розроблення та упровадження екологічно чистих, екологобезпечних, ресурсоемних та енергоощадних технологій;
- виробництво екологічно чистих продуктів та надання екологічних послуг;
- переробка, транспортування та ліквідація відходів;
- упровадження безвідхідних технологій;
- торгівля новітніми екологічними технологіями, продуктами, а також відходами;
- збереження земельних ресурсів, водного та повітряного басейнів;
- розвиток еко-аудиту й еко-експертизи;

- упровадження та розвиток еко-туризму, екологічної медицини;
- інформаційні еко-технології тощо [11, с.58].

Таблиця 1

Сутність поняття «екологічні інвестиції» серед науковців

Автор, джерело	Трактування поняття «екологічні інвестиції»
Андрєєва Н.М. [2, с.98]	всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в господарську діяльність спрямовані на зниження та ліквідацію негативного антропогенного впливу на навколишнє середовище, збереження, поліпшення і раціональне використання природо-ресурсного потенціалу територій, забезпечення екологічної безпеки країни, внаслідок яких досягаються екологічні, соціальні, економічні і політичні результати
Арестов С.В. [3, с.10]	це не лише природоохоронні інвестиції, а будь-які інвестиції, спрямовані на розвиток екосистем
Гахович Н.Г. [4, с.73]	інвестування в раціональне природокористування та природо-збереження
Садеков А.А. [5, с.143]	один з економічних інструментів, що використовується суб'єктами господарювання під час здійснення інвестиційної діяльності з метою обмеження, зниження або повного виключення негативного екологічного впливу й отримання позитивного ефекту
Хенс Л., Мельник Л., Бунн Е. [6, с.256]	будь-які інвестиції незалежно від об'єкта їх вкладення можуть характеризуватися як такі, що здійснюють певний екологічний вплив екологічний вплив і мають екологічний ефект, оскільки в процесі виробництва завжди виникає вплив на довкілля
Чигрин О.Ю., Красняк В. С. [1, с.227]	інвестиції, спрямовані на розвиток та модернізацію виробничо-технологічного процесу із впровадженням або використанням інноваційних технологій виробництва та виробничо-технологічних процесів для зменшення негативної антропогенної й техногенної дії на навколишнє середовище

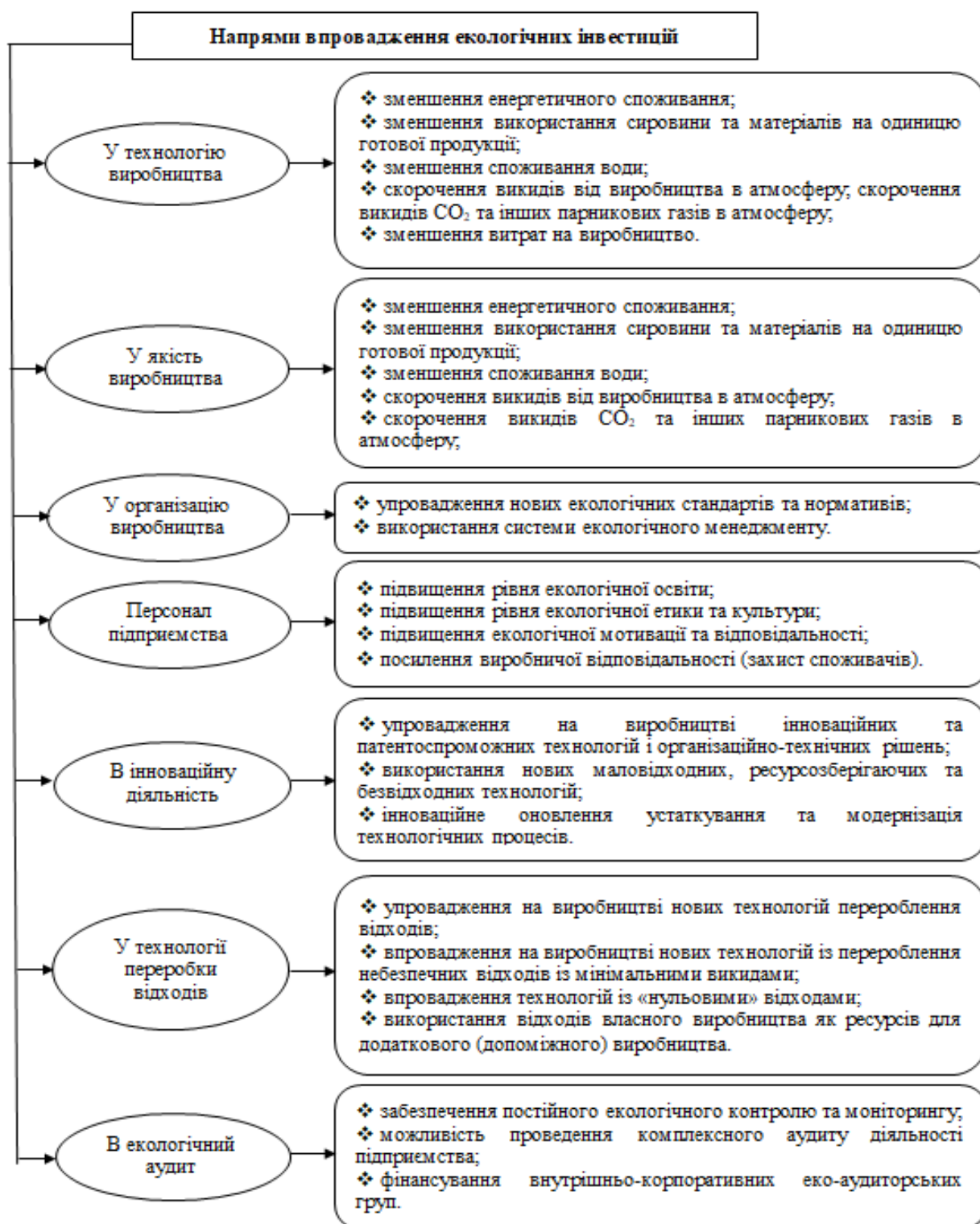

Рис. 1. Напрями впровадження екологічних інвестицій (авторська розробка на підставі [1, с. 228-229; 9, с.177; 10, с.60])

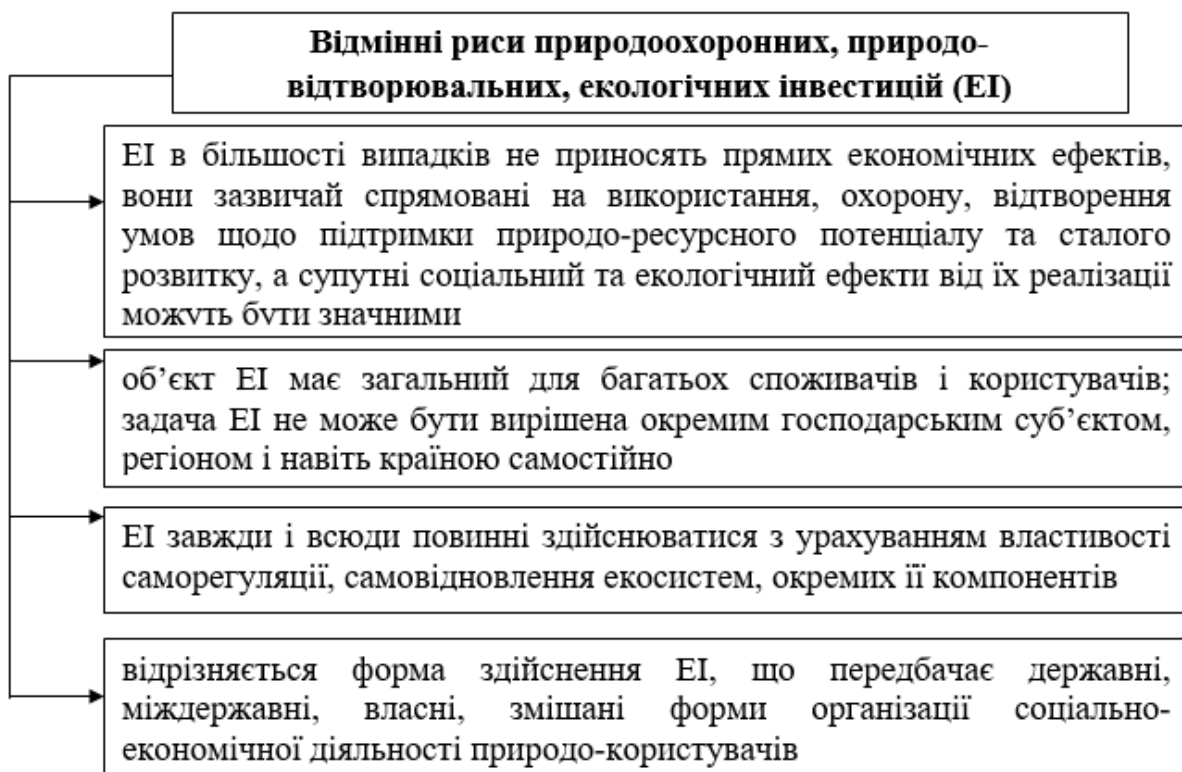

Рис. 2. Відмінні риси екологічних інвестицій (авторська розробка на підставі [2; 9, с.177; 10, с.60])

Для успішного впровадження екологічних інвестицій, варто передбачити поетапну реалізацію екологічно спрямованих інвестицій [10, с.60] (рис.3).

Четвертий етап реалізації екологічних інвестицій (рис.3) передбачає аналіз основних результатів екологічних інвестицій, які можливо оцінювати за різними аспектами (рис.4).

Специфічною особливістю екологічно орієнтованих інвестицій є той аспект, що такого роду інвестиції в більшості випадків не приносять прямих економічних ефектів. При цьому супутні соціальний та екологічний ефекти від реалізації даних проектів можуть бути значними [2].

В цілому, соціальна та екологічна ефективність природоохоронних заходів може проявлятися в обмеженні або усуненні негативного впливу господарської діяльності на суспільство й навколишнє середовище, а також підвищенні рівня здоров'я населення й відновленні природних ресурсів і елементів, необхідних для забезпечення життєдіяльності людини. Пріоритет

повинен віддаватися тим проектам, які спрямовані на запобігання забруднення навколишнього середовища.

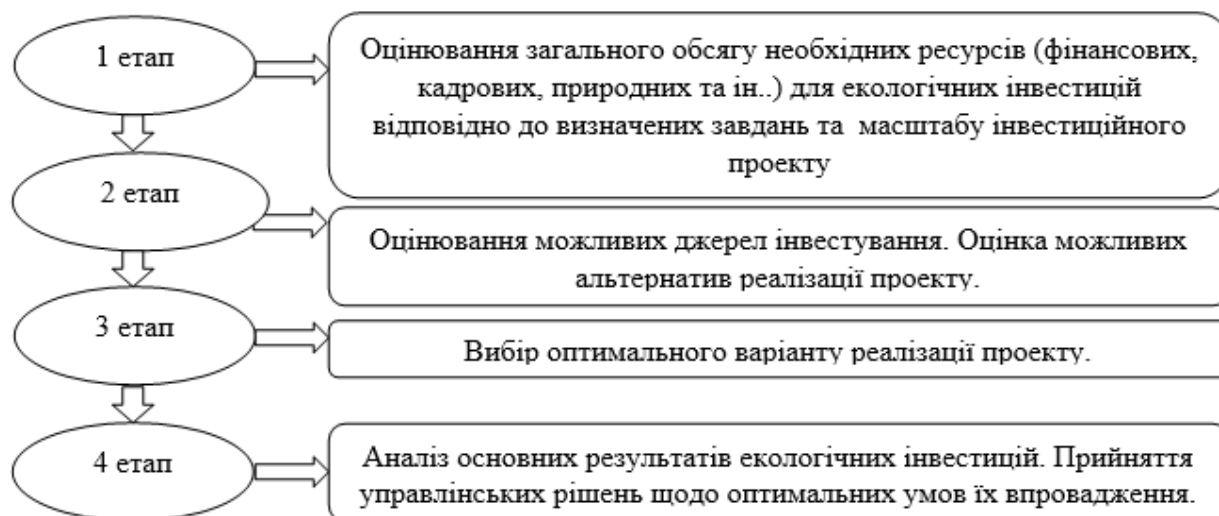

Рис. 3. Алгоритм реалізації екологічних інвестицій (авторська розробка на підставі [10, с.60])

Рис. 4. Вигоди від упровадження та використання екологічних інвестицій [1, с.231]

Отже, активне впровадження екологічних інвестицій здатне забезпечити економічні, екологічні, політичні та соціальні вигоди, створити умови для перешкоджання існуючих в даний час кризисних економіко-екологічних явищ. Подальші поглиблені дослідження та розробка практичних заходів екологізації дозволить більш цілеспрямовано й обдумано забезпечувати вирішення прикладних задач ресурсозберігаючої політики та орієнтації виробництва на досягнення конкретних результатів сталого екологічно спрямованого розвитку.

Список літератури:

1. Чигрин О. Ю., Красняк В. С. Теоретико-прикладні аспекти розвитку екологічного інвестування в Україні. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2015. №3. С.226-234. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua > [irbis_nbuv> cgiirbis_64](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis_64)
2. Андреева Н.Н. Экологически ориентированные инвестиции: выбор решений и управление. Одесса: ИПРЭЭИ НАН Украины, 2006. 536 с.
3. Арестов С.В. Механізм підвищення економіко-екологічної ефективності природоохоронних інвестицій в екосистемні послуги: автореф. дис. к.е.н.: спец. 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища»; Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень. Одесса, 2008. 20 с.
4. Гахович Н.Г. Стан і проблеми екологізації промислового виробництва . Економіка України. 2008. № 4. С. 73-81.
5. Садеков А.А. Механизмы эколого-экономического управления предприятием: монография. Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2002. 311 с.
6. Экономика природопользования: учебник / под ред. Л.Хенса, Л. Мельника, Э. Бунна. Киев: Наукова думка, 1998. 480 с.
7. Андреева Н. М. Теоретичні основи екологізації інвестиційної діяльності в Україні. Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища. 2005. № 15.6. С. 314-320.
8. Мельник Л. Г. Экологическая экономика: учеб. Сумы: Университетская книга, 2001. 350 с.

9. Аніщенко В. О. До питання щодо вдосконалення теоретико-методологічних засад екологічного інвестування. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 8(74). С. 175-183.

10. Романчук А. Л. Рилєєв С. В. Питання екологічної спрямованості інвестиційної діяльності в Україні. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. 2015. № 2. С. 53-66.

11. Вишницька, О.І. Екологічні інвестиції: сутність, класифікація, принципи та напрями реалізації. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2009. № 2. С. 51-58.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ВПЛИВ ФАКТОРІВ ТЕХНОЛОГІЧНОГО СТРЕСУ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Левченко І.С.

асистент кафедри генетики та розведення сільськогосподарських тварин
імені В.П. Коваленка Херсонський державний аграрний університет,
м. Херсон, Україна

Одним із пріоритетних напрямів сільськогосподарського виробництва є вивчення питань виникнення і розвитку стресу в процесі утримання тварин, методів його запобігання. В умовах промислового ведення тваринництва на організм сільськогосподарських тварин діють зовнішні фактори, сукупна дія яких викликає особливий стан адаптації організму – так званий технологічний стрес.

На тварин діють стресові чинники різного походження. В якості стрес-факторів можуть виступати технологічні процеси (перегрупування, транспортування, відлучення молодняку, зміна умов утримання, мікроклімат, тощо). Вивчення впливу стрес-факторів на організм сільськогосподарських

тварин є практично важливим, оскільки дає змогу регулювати ступінь впливу стресу на організм, підвищити продуктивність, покращити якість продукції [2].

Науковий підхід до проблеми вивчення стресу у тваринництві базуються на трьох напрямках. Перший напрям трактує стрес як відповідь організму на шкідливу дію зовнішнього середовища. Другий науковий напрям трактує стрес як стимулюючу дію зовнішнього середовища на організм тварини. Третій науковий напрям розглядає стрес як реакцію-відповідь на відсутність «відповідності» між організмом і середовищем [6].

Клінічна картина стресів у тварин виявляється по-різному, залежно від сили стресора. До клінічних ознак стресової реакції можна віднести зниження або втрату апетиту, переляк, неспокій, надмірну збудливість, м'язове тремтіння, частіше дихання і серцебиття, підвищення температури тіла, синюшність слизових оболонок, зменшення продуктивності, погіршення якості продукції, збільшення витрати кормів на одиницю продукції, підвищення захворюваності. При сильних подразниках і слабкій пристосованості організму виникають ознаки шоку: різке послаблення серцевої діяльності, зниження кров'яного тиску, запаморочення та смертність [1,4].

Технологічний стрес спричинений особливостями технології і виникає залежно від системи і способу утримання, щільності розміщення тварин, величини фронту годівлі, способу комплектування груп, частоти переміщень і перегруповань, тощо. Одним із важливих факторів навколишнього середовища, який має значний вплив на організм тварини, є клімат і, зокрема, мікроклімат тваринницьких приміщень. продуктивність тварин на 70...80 % залежить від годівлі та умов утримання і лише на 20...30 % - від їх генетичних можливостей. Через дію несприятливих умов мікроклімату у тварин знижується продуктивність на 15...30 %, збільшуються затрати кормів на одиницю продукції на 15...40 %, зростає захворюваність та загибель молодняку на 15...35 % [3].

Однією з найбільш досліджених реакцій організму тварин на дію стрес-факторів є ефект теплового шоку. Тепловий стрес (гіпертермія) – пов'язаний з

різкою зміною температури навколишнього середовища, і є найважливішим фактором, який негативно впливає на продуктивність тварин.

Доведено, що гіпертермія може спричинити зменшення споживання корму тваринами, знижує репродуктивні якості у сільськогосподарських тварин, впливає на якість молока, м'яса, яєць. Так, у телиць, які утримувалися при температурі 10 °С, статева зрілість наступала в віці 10 місяців, в той час телиці, які утримувалися при температурі 27 °С, досягали статевої зрілості протягом 13 місяців.. У птиці тепловий стрес викликає збудження, неспокій, канібалізм, зниження несучості. При температурі вище 24 °С птиця на 1,6 % знижує споживання корму, стає малорухливою, у неї частішає серцебиття [1,5].

Не тільки гіпертермія, а й різкі перепади температур можуть привести до стресу (холодний стрес або гіпотермія), особливо у великої рогатої худоби, яка знаходиться на вільному вихулі. Гіпотермія викликає значне зниження температури тіла, сповільнення метаболічних, фізіологічних процесів, дихання та зміну серцевого ритму. Тварини втрачають свідомість і гинуть. Так, холодний стрес знижує швидкість всмоктування молозива у новонароджених телят та знижується інтенсивність росту [3].

Кормові стрес-фактори є однією з причин широкого розповсюдження незаразних захворювань і заважають досягненню високого рівня продуктивності. До стресорів цього виду відносять недостатній фронт годівлі, тривале голодування, періодичну нестачу або надлишок кормів, годівлю зіпсованими, забрудненими або мерзлими кормами, раптову зміну складу раціону та кратності годівлі, незбалансованість раціонів, різку зміну їх калорійності, відсутність води, напування холодною водою та ін.

Свині (особливо м'ясного напрямку продуктивності) найбільш чутливі до кормового стресу, який призводить до нетипових реакцій організму, порушення функцій серцево-судинної системи, зниження захисних функцій тканин, фагоцитарної активності лейкоцитів, підвищенням чутливості тварин до впливу бактерій, виникненням порушень у травній системі. Раптова зміна кормової суміші також викликає зниження приросту живої маси, розлад травлення та

тимчасове зниження споживання корму. Тому до нових кормів привчають поступово, що дозволяє тваринам легше адаптуватись до нового раціону. Одноманітна годівля свиней протягом тривалого часу зменшує секрецію залоз травлення. Тому компоненти раціону слід змінювати поступово і не різко, щоб свині поїдали їх охоче і з апетитом [2,6].

Одним із найбільших стрес-факторів у сільськогосподарському виробництві є взаємодія «людина-тварина». Поведінка людини в процесі утримання викликає певні реакції тварин. Так, негативна поведінка людини (удари, швидкі різкі рухи, крики та шум) викликає посилення страху, що призводить до зміни нервового збудження тварин, стресу та зниження продуктивності. Проведені дослідження на промисловому стаді курей-несучок яєчних кросів показали, що зі зміною поведінки обслуговуючого персоналу рівень кортикостерону в крові курей збільшувався, а несучість знизилася на 8 %. І навпаки, повільні та обдумані рухи працівників зменшували рівень страху птиці [4].

Короткочасне напруження, яке може виникати під час транспортування тварин, впливає на фізіологічні механізми репродуктивної та імунної систем. У великої рогатої худоби транспортний стрес може знижувати роботу рубця. У свиней транспортний стрес часто є причиною виникнення ексудативних змін або відхилень автолітичних процесів в м'ясі після забою (PSE- та DFD- м'ясо). PSE-м'ясо з низьким кінцевим рН (5,4...5,6 відразу після забою) - бліде, водянисте, з м'якою консистенцією, виділенням м'ясного соку, кислим присмаком. DFD- м'ясо з високим кінцевим рН (6,4...6,8), має темно-червоний колір, волокнисте, жорсткої консистенції, липке, низьку стабільність при зберіганні та високу вологоутримуючу здатність. Такі зміни можна виявити у тушах великої рогатої худоби, овець та птиці, як наслідок недоброякісної передзабійної витримки та транспортування [3].

Отже, стрес - це поведінкова та фізіологічна реакція тварини на будь-яку зміну середовища, мікроклімату чи технології утримання. Виявлення та розуміння стресорів сільськогосподарських тварин дає змогу ефективно

керувати процесами вирощування тварин, використовувати сучасні методи управління з метою підвищення відтворювальної та виробничої ефективності тваринництва. підкреслює, що стрес важливий і його слід мінімізувати, коли це можливо. Тому слід використовувати методики, які дозволятимуть визначати тварин з високим рівнем загальної стійкості організму, покращувати технологію утримання та застосовувати антистресові препарати [5].

Список літератури:

1. Голіков О. М. Адаптація сільськогосподарських тварин. - Москва: Агропромиздат, 1985.- 216с.
2. Каминский Ю.Г. Стресс (Вся и др. правда о стрессе...) / Ю.Г. Каминский, Е.А. Косенко // Аналитическая микроскопия - Пушкино, 2012. - 68 с.
3. Ковальчікова М. Адаптація і стрес при утриманні та розведенні сільськогосподарських тварин. - М.: Колос, 2006, 68с.
4. Филаретова Л.П. Стресс в физиологических условиях / Л.П. Филаретова // Рос. физиол. журн. им. И.М. Сеченова. – 2010. –Т. 96, № 9. – С. 924–935.
5. Arnold M. Stress and emotion. Psychological stress / Arnold M. // New York: Appleton-Century-Crofts, 2007. - P. 123-140.
6. Krohne, H. W., Laux, L. Achievement, stress and anxiety. / H. W. Krohne, L. Laux // Hemisphere – Washington, 1982. – 388 p.

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ГУДВІЛУ

Лежненко Людмила Ігорівна

к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування

Каташевич Марія Едуардівна

студентка

факультету обліку та податкового менеджменту

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

ім.Вадима Гетьмана»

м.Київ, Україна

masha281998@ukr.net

Невід’ємним фактором успіху будь-якого суб’єкта господарювання є її позитивна ділова репутація, що відіграє ключову роль в її прибутковості та ліквідності, а також збільшує ринкову вартість компанії. Виникає гудвіл при придбанні підприємств, їх об’єднанні, злитті та поглинанні. Саме ділова репутація підприємства часто ототожнюється з поняттям «гудвіл». Гудвіл впливає на ефективність діяльності суб’єкта господарювання, тому що за його позитивного значення фірма має низку конкурентних переваг на ринку: довіру клієнтів та партнерів, сприятливий інвестиційний клімат, високий попит на товари та послуги, що виробляються фірмою.

Щоб зрозуміти сутність поняття «гудвіл», необхідно з’ясувати його тлумачення. Єдиного визначення у науковій літературі та нормативних документах немає, науковці включають до цього поняття такі складові елементи: торгові марки, бренди, ноу-хау, технічне і програмне забезпечення, патенти, авторські права, права на обслуговування та експлуатацію, ліцензії тощо. До цього переліку доречно включити також і кваліфікований персонал,

надійну управлінську систему, ділові зв'язки з постачальниками, партнерами та покупцями.

У українських стандартах П(С)БО 19, Міжнародному стандарті фінансової звітності (IFRS) 3 та американських стандартах US GAAP гудвілу дають такі визначення (табл.1).

Таблиця 1

Визначення поняття «гудвіл» у різних джерелах

Нормативний документ	Визначення
П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [1]	Гудвіл – це перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань на дату придбання.
IFRS 3 «Об'єднання бізнесу» [2]	Гудвіл – це актив, який втілює у собі майбутні економічні вигоди, що виникають від інших активів, придбаних в об'єднанні бізнесу, які неможливо індивідуально ідентифікувати та окремо визнати.
US GAAP, SFAS 142 «Гудвіл та інші нематеріальні активи» [3]	Гудвіл – перевищення вартості придбаного підприємства над вартістю його ідентифікованих активів за вирахуванням зобов'язань.

Отже, аналізуючи зазначені визначення, можна стверджувати, що виникнення та формування гудвілу виникає не лише при здійсненні операцій придбання та продажу бізнесу, гудвіл створюється у процесі операційної діяльності підприємства. Відповідно, він може приймати як позитивне, так і негативне значення.

Позитивний гудвіл – це та вартість, яку покупець готовий сплатити понад справедливу вартість чистих активів підприємства, а негативний – перевищення вартості частки покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів та зобов'язань над вартістю придбання на дату покупки.

Величину гудвілу можна визначити лише під час операцій купівлі-продажу або об'єднанні бізнесу. Гудвіл має значний вплив на вартість компанії,

відтак виникає необхідність його оцінки. Однак, складність його оцінки полягає в тому, що на практиці важко ідентифікувати усі наявні нематеріальні активи підприємства, що є складовими елементами гудвілу.

Загальна методика розрахунку гудвілу в П(С)БО, IFRS і US GAAP має приблизно однакову сутність. Вартість гудвілу – це різниця між вартістю придбання підприємства і справедливої вартістю його активів та зобов'язань.

IFRS 3 передбачає, що позитивна величина гудвілу – це перевищення суми переданої винагороди, вартості неконтрольованої частки у частці в об'єкті придбання та справедливої вартості на дату придбання частки участі в об'єкті придбання, що раніше належала покупцю над чистою справедливою вартістю на дату придбання придбаних ідентифікованих активів та прийнятих зобов'язань. Елементи, які використовують для розрахунку результату придбання та об'єднання підприємств, слід оцінювати за справедливою вартістю.

Основними кількісними методами розрахунку вартості гудвілу за US GAAP є метод загальної оцінки та метод додаткового (надлишкового) прибутку. Сутність методу загальної оцінки полягає у прямому розрахунку, тобто як різниці між купівельною ціною та сумою ринкової вартості чистих активів підприємства. Такий метод доречно використовувати, коли достовірно визначена вартість активів і зобов'язань.

Більш поширений метод в міжнародній практиці оцінки гудвілу – це метод додаткового прибутку. Він ґрунтується на порівнянні норм прибутків (рентабельності) підприємства із середньою прибутковістю (рентабельністю) підприємств на фінансовому ринку або по галузі (формула 1).

Розраховується гудвіл за методом надлишкового прибутку за такою формулою 1:

$$\text{Гудвіл} = \frac{\text{Операційний прибуток} - \text{Середньогалузева рентабельність} \times \text{Операційні витрати}}{\text{Ставка капіталізації}},$$

(1)

Отже, гудвіл – це нематеріальний актив, який являє собою вартість ділової репутації підприємства, а виникнення позитивного гудвілу збільшує

його вартість при операціях покупки або об'єднання підприємств. Оцінка гудвілу є досить проблемним питанням в умовах українських реалій, оскільки національні стандарти не регламентують чітких правил щодо його оцінки. У зв'язку з переходом вітчизняних підприємств до Міжнародних стандартів фінансової звітності відповідно до ст.12-1 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», доречним є застосування міжнародних практик щодо його оцінки.

Список літератури:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 7 липня 1999 року № 163. Дата оновлення 09.08.2013. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 15.11.2019).
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 «Об'єднання бізнесу» (версія перекладу українською мовою – на 01. 01. 2015 рік). URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 15.11.2019).
3. General Accepted Accounting Principles, GAAP URL: <http://www.gaap.in.ua/archives/3447> (дата звернення 15.11.2019).

Тематика: Юридичні науки

ASPECTS OF LEGAL TERMINOLOGY TRANSLATION PROBLEMS

Lemberskyi O.Y.

South Ukrainian national pedagogical university

named after K. D. Ushynsky

Teacher of Foreign languages

Peculiarities of legal language and professional communication in the sphere of law, specific features of legal translation, components of legal translation competence, difficulties connected with the translation of legal terms, and strategic

and methodological issues of teaching law terminology translation including phraseological units are analyzed in detail, including methods and techniques, which extend the students' conceptions of sociocultural context, in which the target language is used by native speakers. To provide the equivalent translation of legal texts, the students must take into consideration the specific character of national law systems, use the right translation transformations, and find relevant legal terms. The main purpose of the translation is to bring together two conceptual pictures of the world. It is supposed that such an approach can help students to learn the new ways of world conceptualization and will stimulate the self-development of future translators, fostering their professional skills and creativity.

Why does legal terminology translation require so much cognitive effort? Once the teacher decides to help students learn how to translate legal terms he/she must clearly understand why translation of legal terminology requires so much cognitive effort and can hardly be reduced to looking up the equivalents in bilingual legal dictionaries. The specific nature of legal terms is best explained by cognitive linguists investigating how complex knowledge structures are organized and how meaning emerges from them. The cognitive approach adopts Haiman's encyclopaedic semantics which does not make a distinction between linguistic and extralinguistic knowledge [1].

Therefore, meaning resembles an encyclopaedia rather than a dictionary and is not perceived as a bundle of features but as a dynamic mental process which emerges during discourse processing. "A lexical item," argues Langacker, "is not thought of as incorporating a fixed, limited, and uniquely linguistic semantic representation, but rather as providing access to indefinitely many conceptions and conceptual systems, which it evokes in a flexible, open-ended, context-dependent manner."

Accordingly, legal terms may be regarded as points of access to concepts and prompts for conceptual operations that activate relevant background knowledge [1]. To understand what a legal concept means we have to refer to other cognitive domains which are presupposed by and incorporated in such a concept. For example, to understand the meaning of a Rights Issue we have to evoke the domain of

company, shareholders, authorized capital, preemption rights, etc. Besides, concepts are interrelated and embedded in various structured cultural models, cognitive models and frames which are to a certain extent reflected in national legislation and case law. Let us compare Ukrainian Statute, which evokes a model of a unified company constitution versus that of UK.

Articles of Association that refers to a model of a company constitution consisting of two documents: Memorandum of Association and Articles of Association, where the former sets forth the objects of the company and the details of its authorized capital, while the latter contains provisions for the internal management of the company. Furthermore, legal concepts are built around causal scripts. Kjær argues that legal reasoning is based on the if-then mental model where a legal term connects legal conditions with effects and functions as "a reduced representation of legal rules". In other words, "a legal concept is an abstract general notion or idea which serves as a category of legal thought or classification, the title given to a set of facts and circumstances which satisfies certain legal requirements and has certain legal consequences..." It is obvious that sets of facts and sets of consequences will rarely be exactly the same in two legal systems.

Therefore, concepts belonging to different legal systems are hardly ever identical. This is not the case with subject fields like medicine, for example, where concepts are universal and terms referring to them are completely equivalent in different languages. As for legal terms, their system bound nature does not allow to regard equivalence as a relationship of identity. Rather, it should be regarded as a relationship of similarity [2] or "the optimum degree of approximation" [2]. Thus, evaluation of the degree of equivalence is the main factor determining the choice of translation strategy.

Basically, translation strategies can be classified into two main types. One is *foreignising* (Source Language (SL)-oriented equivalents), which seeks to evoke a sense of the foreign. The other is *domesticating* (Target Language (TL)-oriented equivalents) which is aimed at facilitating comprehension through assimilation to the TL culture. Though in legal translation domesticating is considered to be a preferred

strategy, scholars are not unanimous in their opinions as to its acceptability in translation of particular legal terms. Unlike Weston who speaks in favor of TL-oriented equivalence and finds it "the ideal method of translation", Rayar claims it would refer the recipient to the wrong legal system, which "would inevitably lead to confusion of the reader. This reader, accustomed to a different system, will automatically approach the text from his own frame of reference." Here the question of recipients and the target system must be raised. When one has to translate the term from English into a language with one standard variety such as Ukrainian the task may cause some problems but not as serious as those that, for example, Ukrainian lawyers are likely to face in situations when they counsel an English-speaking client on Ukrainian legislation. To convey the meanings of Ukrainian concepts in English in the most effective way it is necessary to give the client access to the unfamiliar through the familiar, that is, unless the degree of incongruity is too large, to use "a term designating a concept or institution of the target legal system having the same function as a particular concept of the source legal system" [1]. Thus, when looking for a TL-oriented equivalent, one might have to take into account what the target system is. Is it the US, Canada, Australia or the UK, with England and Scotland having distinct legal systems? Or is the translation intended for an audience for which English is not a native language but is a lingua franca? Sometimes it may be important to use the established English equivalent, i.e. the one used in official translations of Ukrainian laws. Adoption of this or that English term as an established equivalent of a Ukrainian term is a matter of convention in the speech community, therefore in certain cases to use an established equivalent is a must for a lawyer as it may be a mark of competence and professionalism. For example, such type of the Ukrainian business entities as "публічне акціонерне товариство", denoting an entity whose shares may be purchased by the public and traded freely on the open market, is in many aspects similar to UK "public limited company" and US "C corporation". However, the established equivalent of the term used in official translations is "public joint stock company". The above said in no way implies that the teacher must offer students all possible English variants of equivalents.

What is really needed is to make students aware of existing translation strategies and teach them how to choose the most suitable one in a particular situation. Conclusion In teaching legal English, as the analysis of the learner's needs indicates, efficient development of basic communicative skills is harnessed to the skill of terminology translation. A system-bound nature of legal terms accounts for considerable cognitive effort and significant amounts of time spent by the teacher, especially when he/she is neither a native speaker nor an expert in law, preparation for activities aimed at describing students' own legal system as well as comparing and contrasting it to those of the UK or US.

References:

1. Kjør, A.L. (2000) On the structure of legal knowledge: The importance of knowing legal rules for understanding legal texts. In Lundquist, L., Jarvella, R.J. (eds.). Language, Text, and Knowledge. Mental Models of Expert Communication. Berlin/New York : Mouton de Gruyter, pp. 127-161.
2. Krois-Linder, A. and TransLegal. (2007) International Legal English. Cambridge: Cambridge University Press. Langacker, R. W. (1997) The contextual basis of cognitive semantics. In Nuyts, J., Pederson, E. Language and Conceptualisation. Cambridge: Cambridge University Press, 1997, pp. 229-252.

Тематика: Економічні науки

АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ЯК НОВОЇ ФОРМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Лемко-Мельник О.М.

викладач

В Україні існує значний невикористаний потенціал для розвитку сільського туризму. Різноманітність культур, спадщини та екосистем в різних регіонах України є фоном для унікальних вражень відвідувачів, які не мають

собі рівних ніде у світі. Сучасний стан економічного розвитку України потребує пошуку нових форм господарювання в сільській місцевості. Однією з таких форм може виступати мале підприємництво, оскільки воно максимально поєднує інтереси як виробників так і споживачів продукції. Крім того у розвитку даного сектора економіки зацікавлені всі верстви населення, а особливо сільське. Оскільки, забезпечуючи зайнятість значної частини населення, цим самим формуючи “середній” клас, вони стають фундаментом формування сучасної економічної піраміди. Перспективним проявом підприємницької ініціативи в сільській місцевості є сільський туризм.

Питання вирішення та шляхів подолання перешкод до сталого розвитку сільського туризму в нашій країні є недостатньо дослідженим. Основною метою дослідження є обґрунтування пріоритетності розвитку туризму в регіонах України, як важливого джерела соціально-економічного зростання і збільшення коефіцієнта міжнародного іміджу країни.

Для українського села це ще один спосіб залучення надлишкової робочої сили, яка вивільнилася з сільськогосподарського виробництва. Оскільки, відомо, що малі підприємницькі структури в аграрному секторі економіки України функціонують на принципах самоокупності, самозабезпечення, самостійності у виборі напрямів діяльності і повної відповідальності за результати діяльності. Тому сільський зелений туризм можна вважати одним з перспективних напрямків розвитку підприємництва в сільській місцевості.

Розвиток сільського зеленого туризму як нової форми підприємницької діяльності потребує обґрунтування багатьох аспектів, які мають сприяти подальшому розвитку і забезпечити належний рівень конкуренції, що в ринкових умовах є особливо важливим. Тому основним завданням статті є дослідити і узагальнити основні види сільського туризму, які набули поширення в Україні, та подати пропозиції щодо подальшого їх розвитку.

Люди через зміни умов життя у великих містах-мегаполісах усе далі відходять від природи. Проживання в таких містах призводить до ізольованості людини, почуття самотності, надмірних навантажень на нервову систему,

спричинених постійним психологічним напруженням і стресами. Усе частіше мешканці великих міст потерпають від нервових розладів та різних захворювань нервової системи. Тому у них з'являється природне і цілком зрозуміле бажання виїхати на природу, щоб у спілкуванні з нею розвантажити свою нервову систему від негативного впливу, який накопичився в умовах міського проживання. Відпочинок у селі приваблює туристів, які прагнуть хоча б короткий час пожити в екологічно чистій сільській місцевості.

Сільський зелений туризм є новою формою підприємницької діяльності, його можна віднести до сфери малого підприємництва, яке формує ринкове середовище у вітчизняному агропромисловому комплексі. Їх розвиток сприяє створенню нових робочих місць в селі, впровадженню досягнень науково-технічного прогресу у малі форми сільськогосподарського виробництва, є важливим джерелом формування місцевих бюджетів й бюджетів селянських родин. Вони стають буферною зоною, яка знижує ризики руйнування потенціалу великотоварного аграрного виробництва.

Сільський зелений туризм можна вважати підприємництвом, оскільки власники садиб створюють додаткові робочі місця, цим самим зменшуючи безробіття на селі. Надають послуги, пов'язані з проживанням і харчуванням, а також атракції пов'язані зі звичайним побутом сільського жителя (випіканням хліба, рибальством, вечері при вогнищі, участю у польових роботах та святкуванні) за певну плату, що і є прибутком для власників даної садиби.

Сільський зелений туризм – це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону [1, с.138-143]. Даний вид туризму, передбачає перебування туристів у власному житловому будинку сільського господаря, окремому (гостьовому) будинку або на території особистого господарства.

Основні центри сільського зеленого туризму в Україні тяжіють до рекреаційних центрів: чистих річок, лісових масивів, морського узбережжя, озер та водоймищ, а також до архітектурних комплексів міст та сіл. На сьогоднішній день в Україні умовно можна виділити один центр розвитку сільського зеленого туризму – Карпати (Івано-Франківська, Закарпатська і Львівська обл.). Проте за останні роки збільшується кількість таких садиб у Чернівецькій, Волинській, Київській, Черкаській, Вінницькій областях, а також набуває популярності в Східній частині України.

Для розвитку сільського туризму необхідно забезпечити три важливі умовами, серед яких є: наявність житла для розміщення приїжджих, створення місць (“ліжко і сніданок”), забезпечення дозвілля.

Позитивний вплив на розвиток сільського зеленого туризму в Україні мають наступні чинники:

- ріст попиту на відпочинок у сільській місцевості;
- унікальна історико-етнографічна спадщина українських сіл;
- багаті рекреаційні ресурси;
- екологічна чистота сільської місцевості;
- наявність вільних трудових ресурсів для обслуговування туристів;
- традиційна гостинність господарів та доступна ціна за відпочинок;
- можливість надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід і грибів, катання на конях тощо [1, с.138-143].

Основні проблеми, що стоять на шляху розвитку сільського зеленого туризму в Україні є:

- відсутність дієвого правового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму;
- відсутність механізму раціонального та екологічно-збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб туризму;
- відсутність маркетингової політики в сфері сільського туризму;

- низький рівень кадрового забезпечення щодо діяльності в сільському туризмі.

Стратегічною ж метою розвитку сільського зеленого туризму в Україні повинно стати:

- створення конкурентоспроможного національного продукту не тільки для внутрішнього ринку, а й світового, який здатний задовольнити вибагливого споживача;

- розширити ринок послуг внутрішнього ринку;

- забезпечення комплексного розвитку рекреаційних територій та туристичних центрів з врахуванням соціально-економічних інтересів їх населення.

Сільський зелений туризм здійснює позитивний вплив на відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини, а також розширює канали реалізації продукції підсобного господарства селянина.

Сільський зелений туризм є корисний як для відпочиваючих, так і для господарів-селян, сприяє розвитку багатьох пов'язаних з ним галузей економіки, також збереженню української духовності, популяризації української культури, поширенню знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України, що заслуговує на всіляку підтримку з боку держави.

В подальшому для забезпечення розвитку сільського зеленого туризму в Україні вбачається доцільним:

- постійно проводити моніторинг показників щодо розвитку сільського зеленого туризму та вивчення потреб ринку послуг сільського зеленого туризму;

- створити інфраструктури державної фінансово-кредитної підтримки розвитку сільського зеленого туризму.

Отже, сільський зелений туризм є одним із найперспективніших напрямів розвитку аграрного сектору економіки України та може стати поштовхом для

розвитку малого та середнього бізнесу на селі. Його розвиток також сприятиме збереженню культури і духовності українського народу, це додаткові можливості для популяризації української культури, поширення інформації про неї у світі. Також сільський туризм є можливістю вирішити соціально-економічні проблеми українського села, а саме: подолати безробіття, зменшити міграційні процеси, підвищити рівень життя сільського населення.

Список літератури:

1. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В.І.Биркович // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2008. – №1 (6). – С.138-143.
2. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу / О.Ю. Дмитрук. – Київ: Альтепрес, 2004. – 192с.

Тематика: Економічні науки

ПРІОРИТЕТНІ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ПІДТРИМКИ ДЕРЖАВИ

Лисак Роксолана Степанівна

студентка економічного факультету

кафедри економіко-математичного моделювання

Національний університет «Острозька академія»

Сьогодні в Україні є досить значна кількість пріоритетних галузей, котрим приділяється увага.

Так, згідно розпорядження Кабінету Міністрів України, основними пріоритетними галузями є [1]:

1. Агропромисловий комплекс за напрямками - виробництво, зберігання харчових продуктів, у тому числі дитячого харчування, а також виробництво біопалива, з орієнтацією на імпортозаміщення.

2. Житлово-комунальний комплекс за напрямками: створення об'єктів поводження з відходами, будівництво, реконструкція і технічне переоснащення у сфері теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення.

3. Машинобудівний комплекс за напрямками - виробництво нових та імпортозаміщуючих видів комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, машин і устаткування, електричного устаткування, автотранспортних та інших транспортних засобів.

4. Транспортна інфраструктура за напрямками - будівництво, реконструкція і технічне переоснащення у сфері транспортної інфраструктури.

5. Курортно-рекреаційна сфера і туризм за напрямками - будівництво курортно-рекреаційних об'єктів та об'єктів туристичної інфраструктури.

6. Переробна промисловість за напрямком - імпортозаміщуюче металургійне виробництво.

Попри те, що ці галузі є пріоритетними, державою приділяється достатня увага не для всіх цих видів економічної діяльності.

У 2019 р. в структурі видатків на економічну діяльність найбільшу частку складають видатки на транспорт — 49.2%, на сільське господарство припадає майже 20% усіх видатків, на інформаційні технології взагалі припадає лише 0,5% видатків від загальної суми, хоча сьогодні дана галузь потребує більшого розвитку та підтримки. Тому, як можна побачити держава спрямовує основну частину видатків економічної діяльності саме на транспорт, хоча було б доцільним більш підтримувати і інші галузі економіки.

Головним пріоритетом повинен бути саме агропромисловий комплекс, адже саме завдяки ньому Україна посідає хороші місця на світових ринках. Наша країна входить до десятки країн серед світових лідерів з експорту продуктів бджільництва, тобто меду. Також за минулий 2019 рік в Україні було зафіксовано зібрання найбільшої кількості урожаю зернових культур починаючи з 1991 року — 70,8 млн. тонн. Такої високої позначки наша країна сягнула завдяки великій урожайності кукурудзи та пшениці — 30,8 млн. тонн та

28,1 млн. тонн відповідно. Через такі високі показники, Україна зайняла третє місце в світі за експортом зернових, після США та Росії.

Необхідно відзначити, що нині Україна вже є світовим лідером з виробництва і експорту соняшникової олії (рис.1). Українські виробники за 2018/2019 МР виробили 5 млн. тон соняшникової олії, що на 13% більше, ніж у відповідному періоді минулого сезону.

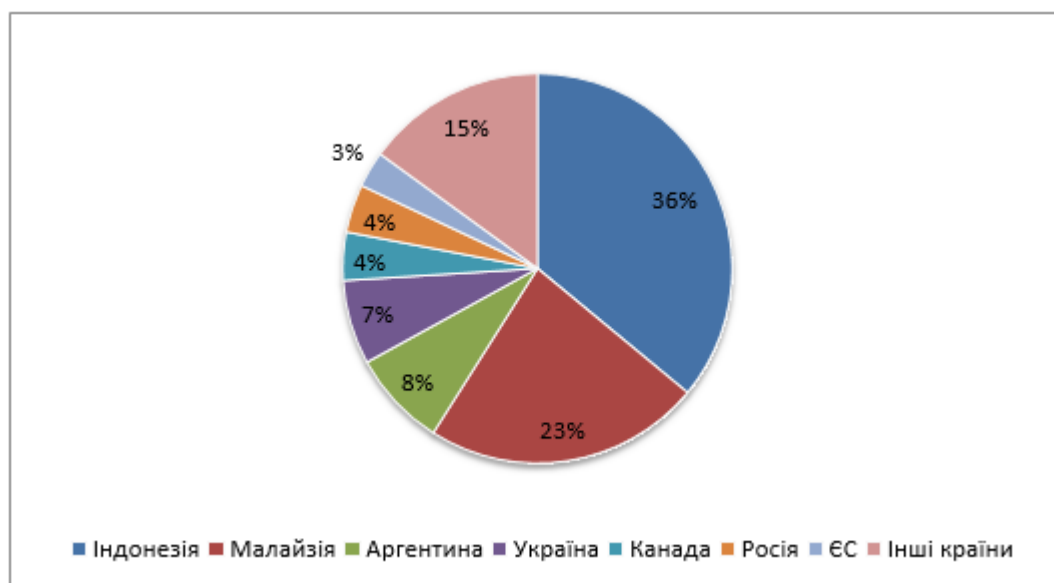

Рис.1. Структура світового експорту олії за 2018-2019 МР

Як бачимо Україна була і залишається лідируючою країною із виробництва та експорту соняшникової олії. Соняшникова олія входить у п'ятірку товарів, які займають найбільшу частку в товарній структурі українського експорту, а загалом частка олій/жирів та насіння олійних культур (в яких превалююче місце належить соняшнику) за результатами 2018 року досягла 15%. Відповідно зниження цін було компенсоване збільшенням обсягів.

За підсумками 2018/2019 МР виробництво соняшникової олії стрімко зросло та навіть побило рекордний рівень 2016/2017 МР на 1.5%. При цьому на українському ринку присутня доволі значна кількість виробників олії.

Наявність значної конкуренції дає можливість збільшувати якість виробленої продукції.

Водночас за підсумками вересня-березня 2018/2019 МР відбулося значне зростання експорту соняшникової олії порівняно з відповідним періодом 2017/2018 МР – на 16.6%. Найбільшими країнами – імпортерами української соняшникової олії залишаються Індія (близько 40%), Китай та Нідерланди.

Наступною галуззю, котра не менше потребує підтримки є галузь ІТ-технологій та зв'язку, котра може скоро наздогнати машинобудування за експортом.

Наші програмісти розробляють продукти глобальних масштабів: рукавички, які допомагають орієнтуватися сліпим і озвучують мову жестів; годинник-глюкометр для діабетиків; програма для керування трактором зі смартфона. А продукт української компанії Сіклум дозволяє досліджувати поведінку реальних покупців у роздрібних мережах. Цим додатком вже користуються Coca-Cola, Pfizer, Tesco, Unilever, Heineken [2].

В ІТ працюють близько 150 тис. українців. У 2018 їх було менше — 120 тис. Але в цій сфері існує небезпека “відтоку мізків”. За 2017-2018 рр. з України виїхало близько 9 тисяч фахівців, також планують покинути країну 80% випускників вузів, які здобувають освіту у сфері інформаційних технологій, адже тут вони мають низький рівень доходу. Для прикладу, можна взяти країну Естонію: робота в сфері ІТ оплачується дуже добре — вона не менша середньої зарплати, помноженої на коефіцієнт 1,24. Також при переїзді до цієї країни для людей допомагають з переїздом та пошуком житла, а також пропонують безкоштовні мовні курси.

Отже, на сьогодні є багато різних галузей економіки котрі потребують підтримки з боку держави, проте більшу увагу слід приділяти саме агропромисловому комплексу та галузі ІТ-технологій і інформаційного зв'язку. Агропромисловий комплекс має ряд своїх проблем: відсутній ринок землі, земля використовується неефективно, нові технології впроваджуються повільно. Тому, даний сектор потребує більшої підтримки з боку держави,

необхідно покращувати імідж нашої країни, адже саме через це ціни на українську продукцію знижуються: споживачі не довіряють українському виробнику і готові платити йому більше, але навіть не підозрюють, що цей продукт насправді може бути українським просто з іншою упаковкою.

Говорячи про ІТ-сферу, то зараз для цієї сфери підтримка держави є досить важливою, необхідно створити сприятливий клімат для інвестицій у галузь, адже працівники вже є, вони чекають тільки можливості працювати, і якщо така можливість буде в іншій країні, вони пойдуть туди. Також, необхідно було б підвищувати заробітні плати працівникам ІТ-сфер, адже саме це є основною причиною виїзду закордон працівників.

Список літератури:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України “ Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки” від 14. 08. 2013 № 843-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-p#n7> (дата звернення 28.02.2020)

2. П'ять галузей української економіки, які чекають на інвестиції. *Казначейство політика*. URL : <https://news.finance.ua/ua/news/-/397755/5-galuzej-ukrayinskoyi-ekonomiky-yaki-chekayut-na-investytsiyi> (дата звернення 28.02.2020)

3. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення 28.02.2019)

4. Олійний світ. *Агробізнес сьогодні*. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichni-hektar/item/10878-oliinyi-svit.html> (дата звернення 28.02.2019)

5. Петришина Н. В. Пріоритетні галузі економіки України: Стан та перспективи розвитку. *Економіка*. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/17745/1/Petryshyna.pdf> (дата звернення 28.02.2020)

ТЕХНОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ

Литвин А.Ф.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
теорії та методики професійної підготовки
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
м. Переяслав, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1400-6510>

В час ХХІ століття технологічна культура в професійній підготовці учителів загально-технічних дисциплін, знаходиться на периферійному етапі формування. Інноваційні процеси в соціальному та економічному житті суспільства висувають вимоги які в даний час становлять під сумнів рівень підготовки технологічної культури учителів загально-технічних дисциплін. Зміни в законі України про освіту дають підстави для підготовки вчителя на більш високому рівні. Формування технологічної культури викладача у професійній підготовці сприятиме удосконаленню навчально-виховного процесу на шляху до європейського рівня вищої педагогічної освіти України.

Підготовка майбутніх учителів в умовах інтеграції є одним із невід'ємних складових напрямів професійної підготовки. Особливо важливою вона є в структурі професійної підготовки учителів загально-технічних дисциплін. У нас надлишок фахівців з дипломами і нестача кадрів, здатних на високому професійному рівні вирішувати складні сучасні завдання. Відомо, що вимоги до підготовки фахівця формулюються поза системою освіти. Вони виходять із загальних економічних і суспільних цілей держави. Вимога до фахівця, змісту та процесу його підготовки повинні носити випереджаючий характер в

порівнянні з ситуацією, теорією і практикою. Однак науково-технічна революція, прискоривши соціальні процеси, не змогла залучити в процес змін систему освіти. Викладач сьогодення не володіє в повній мірі високим рівнем технологічної культури, який би відповідав сучасним стандартам які розвиваються досить стрімко. Виникає потреба у формуванні принципово нового механізму успадкування, носієм якого стала спільнота індивідів.

На сьогоднішній день існує низка показників які впливають на рівень технологічної культури. Одним з показників низького рівня технологічної культури нашого суспільства виступає невисока престижність викладацької діяльності. Вона, у свою чергу, є результатом сформованого матеріального і морального становища учительства. Рішення проблеми формування у фахівця творчого ставлення до своєї справи можливо лише через реалізацію ідеї безперервної освіти, яка здійснюється через поєднання самоосвіти з наданням можливості в будь-який момент скористатися допомогою висококваліфікованих викладачів і спеціалістів. У зв'язку з цим змінюється модель освіти в цілому. Здійснюється перехід від моно-моделі, орієнтованої на підготовку фахівця, функціонера, до полі-функціональної моделі, в основі якої вільний розвиток особистості кожного, формування здатності до саморозвитку.

Технології та їх програма змінюються кожного року, а підготовка спеціаліста триває 5-6 років і закінчуючи ЗВО, випускник іде з застарілими та неактуальними знаннями. Освітня діяльність студента технологій майже не пов'язана з культурою.

Важливою особливістю професійної підготовки майбутніх вчителів технологій є міжпредметні зв'язки, інтегрованість дисциплін, вихід за рамки предмету, застосування знань, умінь і навичок з різних дисциплін для ефективної проблемно-пошукової, дослідницької діяльності, а особливо під час використання проектної технології у навчально-виховному процесі.

Проаналізували навантажувальну особливість професійної підготовки вчителів технологій – підбір дисциплін та навчальних навантажень на різних курсах. Дослідники вважають, що важливим є гармонізація

загальнокультурного, техніко-технологічного, психолого-педагогічного та методичного складника цілісної підготовки вчителя. Професійна підготовка має реалізовуватись не лише через суто фахові дисципліни, а й при навчанні фундаментальних навчальних дисциплін у педагогічному ЗВО [1]. Важливо не перенавантажувати навчальні програми, щоб у студентів залишався вільний час на самостійну, інтелектуально-творчу діяльність. Адже, позбавляючи студента вільного часу чи скорочуючи його, ми обмежуємо його професійне зростання, саморозвиток, духовну досконалість. В.А. Сухомлинський зазначав: «Чим менше у вчителя вільного часу, тим скоріше настане час, коли йому буде нічого віддавати вихованцям» [2].

Кожна особливість професійної підготовки майбутніх вчителів загальнотехнічних дисциплін складає цілісну систему розвитку технологічної культури, інтелектуально-творчого потенціалу студентів технологічних спеціальностей, що забезпечує підготовку висококваліфікованих працівників.

Учитель, який досконало володіє технологічною культурою, здатний: на переосмислення власної професійної діяльності; на доцільний вибір засобів з різноманітного технологічного потенціалу; на перетворення засобів відповідно до існуючих завдань та індивідуальним підходом до учнів; на проектування та перепроєктування нових комбінацій, ситуацій і засобів; на створення своїх способів, особистісних підходів, технологій. Тільки технологічно організована освіта в поєднанні з посиленою технологічною підготовкою педагога-технолога сприятиме підтримці його інтелектуального розвитку, що й прискорить процес гуманізації освіти, формування технологічної культури у педагогів і, як наслідок, в учнів.

Список літератури:

1. Коберник О. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання. Трудова підготовка в закладах освіти. 2009. №3. С.37- 40.
2. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т.. К.: Рад. школа, 1976. Т.2. 670 с.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОХОРОНИ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ – ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ НОВОЇ РЕДАКЦІЇ ЗАКОНУ

Литвин О.В.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського», доцент, к.т.н.

ID ORCID 0000-0001-5261-3210,

Гаврушкевич Н.В.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського», асистент

ID ORCID 0000-0002-6229-7458

Прийнятий 20 вересня 2019 р. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень» сприятиме забезпеченню виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції в частині узгодження вимог чинного законодавства України щодо охорони прав на географічні зазначення із правом Європейського Союзу.

Законом [1] надається нове тлумачення термінів «географічне зазначення», «назва місця погодження товару» тощо; уточнюються умови надання правової охорони географічному зазначенню та підстави для відмови в наданні такої охорони; визначаються умови надання правової охорони омонімічному географічному зазначенню; уточнюється коло осіб, які мають право на державну реєстрацію географічного зазначення; переглядаються вимоги до заявки на реєстрацію; удосконалюється порядок проведення експертизи заявок на географічні зазначення; визначаються вимоги до технічних умов, яким повинен відповідати товар, для якого заявляється

зазначення; уточнюється перелік прав та обов'язків, що впливають з державної реєстрації географічних зазначень тощо.

Зміна законодавства у сфері охорони географічних вказівок передбачена у рамках зобов'язань, що виникли після ратифікації Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом [2].

В новій редакції закону відмовилися від простого зазначення походження товару та кваліфікованого зазначення походження товару і об'єктом правової охорони тепер є географічне зазначення, яке діє безстроково, за виключенням випадків дострокового припинення дії реєстрації географічного зазначення, передбачених ст. 21 Закону [1].

В Україні на даний час процедура реєстрації та набуття прав на географічне зазначення походження товару має два рівні [2]. На першому відбувається реєстрація географічного зазначення в Укрпатенті асоціаціями виробників, юридичними особами з наданням свідоцтва з безстроковим терміном дії. На другому - по заявці конкретного виробника, який знаходиться в зазначеному географічному місці, відбувається набуття права на використання вже зареєстрованого географічного зазначення з наданням свідоцтва. В Законі сказано що «будь-яка фізична чи юридична особа, яка відповідає умовам статті 9 цього Закону, та бажає, щоб відомості про неї як особу, яка має право використовувати зареєстроване географічне зазначення та інші права, встановлені статтею 17 цього Закону, були додатково внесені до Реєстру, може подати до Установи відповідну заяву разом з документом спеціально уповноваженого органу, який підтверджує, що ця особа виробляє товар у географічному місці, зазначеному в Реєстрі, а характеристики товару відповідають відповідним технічним умовам» [1]. Це дозволяє виробнику маркувати свою продукцію відповідним позначенням, але не дає права надавати іншим особам ліцензії на використання зареєстрованого позначення.

Правова охорона надається географічному зазначенню, яке повністю або частково омонімічне із зареєстрованим в Україні географічним зазначенням, за умови добросовісного місцевого і традиційного використання, та, якщо таке

використання виключає можливість сплутування та введення в оману споживачів щодо дійсного походження товару.

В законі вводиться поняття омонімічне географічне зазначення, тобто позначення зі слів, які однаково звучать та пишуться, але мають різне значення. Омонімічне географічне зазначення може бути зареєстроване за наявності під час використання відмінності між цим зазначенням та раніше зареєстрованим географічним зазначенням без надання переваги одному із виробників товару та за умови уникнення можливості введення споживача в оману.

Не реєструється омонімічне зазначення, яке правильно вказує на географічне місце виробництва товару, але створює у споживачів помилкове уявлення про те, що товар вироблено в іншому географічному місці.

В Законі з'явилася Стаття 9¹ «Технічні умови», які обов'язкові тепер для реєстрації географічного зазначення на товар. І цей товар повинен відповідати технічним умовам, затвердженим спеціально уповноваженим органом.

І тепер заявнику не потрібно надавати документ, який підтверджує, що він виробляє товар, для якого просить зареєструвати географічне зазначення.

Наступного року очікується ухвалення Верховною Радою закону «Про особливості правової охорони географічних зазначень, традиційних гарантованих особливостей, захист прав та застосування схем якості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів», над яким зараз працюють експерти проекту ЄС.

Тоді й локальні страви, зокрема, традиційної галицької кухні, зможуть претендувати на отримання юридично захищеного статусу «гарантовані традиційні особливості».

Список літератури:

1. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів». Закон від 16.06.1999 № 752-XIV. Відомості Верховної Ради України, 1999, N 32, ст.267. Редакція від 01.01.2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14>.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Угоду ратифіковано Законом № 1678-VII від 16.09.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

3. Литвин О.В., Гаврушкевич Н.В. Формування інституцій інноваційного використання географічних зазначень в Україні // Матеріали науково-практичної конференції «Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів прав інтелектуальної власності» 26 квітня 2019. –Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2019, с.24-28.

Тематика: Сільськогосподарські науки

АГРОТЕХНІЧНІ ПРИЙОМИ І ЗАХОДИ ЯК ФАКТОРИ УРОЖАЙНОСТІ І ЯКОСТІ ВОЛОКНА ЛЬОНУ-ДОВГУНЦЯ

Лімонт А.С.

Житомирський агротехнічний коледж

Кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент

Доцент кафедри «Агроінженерія»

За відповідною класифікаційною ознакою льон-довгунець відносять до прядивних культур, практичну цінність волокна якого не може замінити волокно інших волокнистих рослин. Як свідчать літературні джерела лляне волокно використовують більш ніж у 150 галузях промисловості. Зокрема у текстильній промисловості його застосовують для виготовлення широкого асортименту тканин, які екологічні і гігієнічні та зовнішньо привабливі. У світовому виробництві текстильних волокон льоноволокно становить лише 1,2% [1]. Проте за прогнозними оцінками 70% одягу, виготовленого у світі, шитимуть або повністю із лляних тканин, або з льоно-бавовняних та інших

змішаних тканин [2].

Урожайність льоноволокна в 2005 р. в Росії становила 5,9 ц/га, в країнах ЄС (Бельгія, Голландія, Франція) – 20,3 ц/га [3], а в Україні – 5,4 ц/га [2]. Одним із оцінних показників якості волокна є номер довгого волокна. Середній номер довгого волокна тепер становить 9,3–10,0, а текстильна промисловість потребує льоноволокно номером 11–12 і вище [4].

Раніше [5] досліджено зміну урожайності волокна льону-довгунця залежно від розмірних характеристик льоносіючих підприємств. За розмірні характеристики підприємств прийнято площу ріллі і посівну площу льону-довгунця, концентрацію його посівів, тракторо- і машинозабезпеченість, забезпеченість підприємств механізаторами і інженерними працівниками. Зміна урожайності волокна залежно від площі ріллі в підприємстві та площі і концентрації посівів льону-довгунця описується випуклими параболою другого порядку. Дослідження рівнянь цих парабол на екстремум показало, що найбільша урожайність волокна має місце за площі ріллі 3444 га, площі і концентрації посівів льону-довгунця відповідно 323 га і 10%. За оптимальних площі ріллі, площі і концентрації посівів льону-довгунця урожайність волокна сягає значень в межах 5,91 – 8,64 ц/га.

Зміна урожайності волокна залежно від тракторозабезпеченості описується гіперболічним рівнянням зворотного зв'язку. За першим членом рівняння, що є його асимптотою, можлива межа підвищення урожайності волокна становить 12,80 ц/га. Збільшення тракторозабезпеченості понад 1,40 не супроводжується істотним підвищенням урожайності волокна.

Зі зміною машинозабезпеченості за середньогруповими значеннями від 1,34 до 3,26 урожайність волокна зростає прямолінійно від 4,34 до 7,38 ц/га. Зміна забезпеченості механізаторами від 1,43 до 3,23 супроводжується прямолінійним зростанням урожайності волокна від 3,58 до 11,72 ц/га. Із збільшенням числа механізаторів, які припадають на одного інженерного працівника від 10 до 40, урожайність волокна знижується до спадною гіперболою. Із збільшенням числа механізаторів, які припадають на одного

інженерного працівника понад 30 людей, інтенсивність зниження урожайності волокна надто уповільнюється. Таке завантаження інженерних працівників слід вважати граничним, з перевищенням якого втрачається керованість відповідними підрозділами чи колективами.

З'ясування впливу агротехнічних прийомів і заходів з виробництва льону-довгунця на урожайність і якість волокна здійснено шляхом узагальнення багаторічних досліджень кандидата сільськогосподарських наук Л.Д. Фоменка [6, 7, 8], який вивчав в умовах Волинської державної сільськогосподарської дослідної станції ефективність цих прийомів і заходів при вирощуванні різних сортів досліджуваної сільськогосподарської культури. Результати узагальнення наведено у вигляді відповідної діаграми на рис. 1. Як видно аналізовані прийоми і заходи є складовими технологічного процесу вирощування і збирання льону-довгунця з урахуванням попередника цієї культури.

Рис. 1. Агротехнічні прийоми і заходи при виробництві льону-довгунця та їх вплив на урожайність і якість волокна

З рисунка видно, що попередники найменш впливають на урожайність волокна і номер довгого волокна. Так, урожайність волокна змінювалася від 13,4 до 16,4 ц/га (на 3 ц/га), а номер довгого волокна від 16,0 до 18,0 (на два номери). Досліджувався основний і передпосівний обробіток ґрунту, його

удобрення і удобрення рослин з урахуванням доз і співвідношень мінеральних добрив. За останнім агротехнічним прийомом урожайність волокна змінювалася від 10,7 до 16,3 ц/га (на 5,6 ц/га), а номер довгого волокна – від 10,4 до 17,6 (на 7,2 номера). Найбільш впливовими агротехнічними прийомами є догляд за посівами та строки сівби. Використання відповідних схем догляду за посівами сприяє підвищенню урожайності від 2,2 до 14,9 ц/га і номера довгого волокна від 10,0 до 18,8. Зміна строків сівби впливає на підвищення урожайності волокна від 1,5 до 18,1 ц/га, а номера довгого волокна – від 7,0 до 19,3. Що стосується строків збирання за фазами стиглості, то їх зміна супроводжується зміною урожайності від 4,9 до 15,0 ц/га і номера довгого волокна від 10,4 до 16,8.

Прогнозовані і оптимізовані площі ріллі і посіву льону-довгунця в льоносіючих аграрних формуваннях Полісся України до деякої міри наближаються до рекомендованих для впровадження технології комбінованого збирання культури, за якими площа ріллі в підприємствах має бути в межах 2500–3000 га за середньої площі посівів льону-довгунця близько 240 га [9].

Проранжовано агротехнічні прийоми і заходи з виробництва льону-довгунця як фактори впливу на урожайність і якість волокна.

Список літератури:

1. Поздняков Б.А., Ковалев М.М. Организационно-экономические аспекты технологизации льняного комплекса. Тверь: ГУПТО Тверская областная типография, 2006. 208 с.
2. Лімонт А. Льон-довгунець і конкурентоспроможність льонарства та його відродження. *Техніка і технології АПК*. 2016. № 11 (86). С. 14–20.
3. Рожмина Т.А., Понажев В.П., Поздняков Б.А. Современное состояние льняного комплекса и перспективы его инновационного развития. *Машинно-технологическая модернизация льняного агропромышленного комплекса на инновационной основе. Научные труды Всероссийского научно-исследовательского института механизации льноводства (ВНИИМЛ)*. Тверь, 2014. С. 14–21.

4. Шейченко В.О., Хайліс Г.А. Теорія і розрахунок апаратів для підбирання та обертання: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. 240 с.
5. Лімонт А. Прогнозування розмірів льонарських аграрних формувань і урожайності льону-довгунця. *Техніка і технології АПК*. 2016. № 9 (84). С. 27–31.
6. Фоменко Л.Д. Вирівняний льон. Київ: Урожай, 1967. 128 с.
7. Фоменко Л.Д. Льонарство на осушених і низинних землях. Київ: Урожай, 1974. 160 с.
8. Фоменко Л.Д. Производство льна на осушенных землях. Москва: Колос, 1982. 143 с.
9. Ковалев М. Обоснование и разработка технологии комбинированной уборки льна-долгунца. *Международный сельскохозяйственный журнал*. 2004. № 6. С. 55–58.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Лінник Наталя Василівна

кандидат юридичних наук, доцент

кафедри кримінального права

та процесу КУП НАНУ,

викладач юридичних дисциплін

коледжу Подільського державного

аграрно-технічного університету

Руснак Леся Володимирівна

викладач юридичних дисциплін

коледжу Подільського державного

аграрно-технічного університету

Сучасне освітнє середовище перебуває у стані постійного динамічного реформування. Щодень воно висуває нові вимоги та завдання до тієї чи іншої освітньої галузі. Осторонь у цьому випадку не залишається і юридична освіта. Адже вміння реагувати на виклики сьогодення напряму забезпечує рівень та якість підготовки майбутніх фахівців-юристів.

Тож актуальним є окреслення шляхів розвитку юридичної освіти в сучасному освітньому середовищі.

Перш за все для розвитку юридичної освіти необхідним є розроблення та впровадження єдиних Державних стандартів вищої юридичної освіти та створення системи державного контролю за рівнем фахової підготовки юристів. Це забезпечить створення єдиних освітніх програм та навчальних планів, які б гарантували отримання якісної, сучасної і загальної для всіх навчальних закладів юридичної освіти. Адже наразі непоодинокими є випадки, коли

навчальні заклади, що здійснюють підготовку юристів, на власний розсуд формують переліки загальнообов'язкових навчальних дисциплін. І не завжди дисципліни, які належать до цього переліку є потрібними та актуальним для майбутнього юриста. Також існують і різні критерії до того чи іншого освітнього ступеню. Тобто на практиці маємо ситуацію, коли навчальні заклади присвоюють один і той же освітній ступінь, а якість фахової підготовки різна. Якби на державному рівні існувала б дієва система контролю за фаховою підготовкою майбутніх юристів, то такої проблеми можна було б уникнути.

Перший крок на шляху до реформування вищої юридичної освіти в Україні законодавцями вже зроблено. Так існує створений законопроект «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії». Він має на меті – гарантування високої місії правничої професії, спрямованої на утвердження верховенства права, захист прав і свобод людини та підтримання публічного обвинувачення в інтересах суспільства, а також з метою гарантування якості юридичної (правничої) освіти [1].

Даний законопроект ґрунтується на проекті «Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії». Метою Концепції є «сприяння становленню в Україні правничої освіти як системи стандартів змісту та методики викладання правничих дисциплін, базованих на формуванні правничих навичок, обізнаності щодо питань етики та прав людини, розумінні фундаментальної ролі правника в утвердженні верховенства права через захист прав і свобод людини, а також стандартів доступу до правничої професії».

Також підлягає оновленню та зміні навчально-методична база підготовки юристів. Через швидку зміну законодавства має бути і нагальна зміна та оновлення навчальних та методичних матеріалів. На сьогодні є чимало застарілої юридичної літератури, що вже не дає уявлення про реальний стан законодавства в тій чи іншій правовій галузі. А нових видань мало і поява їх не завжди своєчасна. Не має й державної підтримки видавництва, які займаються

виданням юридичної літератури. Така підтримка дала б змогу продукувати більше юридичних видань та зробити їх доступнішими у ціновому еквіваленті.

Не менш важливим є створення та відкриття нових спеціалізацій в юридичних навчальних закладах з урахуванням сучасних видів юридичної практики. Так, наприклад, у зв'язку з активним розвитком інтернет-середовища затребуваними стали юристи, що спеціалізуються саме на особливостях правового регулювання ІТ-сфери. Тож оскільки на таку спеціалізацію є попит, то повинна бути і передбачена відповідна фахова підготовка у вищих навчальних закладах.

Ще одним актуальним шляхом розвитку юридичної освіти є інтеграція її у європейський освітній простір. Цей шлях передбачає не лише приведення національних освітніх стандартів у відповідність до європейських, а й запровадження та втілення міжнародних програм підготовки фахівців-юристів, які передбачали б можливість стажування студентів в іноземних навчальних закладах і державних органах.

Важливою запорукою розвитку юридичної освіти є здійснення навчального процесу із забезпеченням не лише теоретичної, а й належної практичної підготовки. На нашу думку, частка практичного навчання має становити не менше 70 %, в той час як на теоретичне опанування матеріалу можна виділити 30 %. Адже без належної практичної підготовки, лише з багажем теоретичних знань майбутній юрист не зможе себе реалізувати у сучасній юридичній сфері або йому доведеться з нуля опановувати механізм його повноважень як юриста, що в свою чергу тоді знецінює отриману ним юридичну освіту [2, с.3].

Разом з тим, актуальність для розвитку юридичної освіти не втрачає і питання кадрового та матеріально-технічного забезпечення закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку юристів. Саме від якості кадрового складу залежить і якість знань студентів. Тому варто зазначити, що наразі немає спеціалізованих навчальних закладів, які б навчали саме педагогів-юристів. Зазвичай викладачами у юридичних закладах вищої освіти стають юристи-

практики. Так, це теж має свою позитивну сторону, адже такі викладачі зможуть зорієнтувати практично студента в тій чи іншій юридичній дисципліні. А з іншого боку, є і негатив, що полягає у відсутності знань основ педагогіки, особливостей педагогічних прийомів та методів, що в свою чергу відображається на навчальному процесі невмінням належного комунікування зі студентами та в проведенні не на належному рівні лекційних та практичних занять [5, с.4].

Окрім спеціальної підготовки педагогів-юристів має також бути передбачена система добору таких фахівців у заклади вищої освіти. Так, доречним було б проведення фахового іспиту, де окрім юридичної складової, була і педагогічна, а також психологічних тестів для визначення рівня комунікативності, врівноваженості та стресостійкості.

Щодо технічного забезпечення закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку юристів, то, на жаль, воно майже не відповідає сучасним вимогам. Недостатність або застарілість обладнання не дає можливості належним чином забезпечувати підготовку фахівців. Так, з цієї причини в багатьох навчальних закладах немає спеціально обладнаних юридичних лабораторій, де б могла здійснюватися практична підготовка майбутніх юристів.

Отже, основними шляхами розвитку юридичної освіти в сучасному освітньому середовищі є:

1. Розроблення та впровадження єдиних Державних стандартів вищої юридичної освіти та створення системи державного контролю за рівнем фахової підготовки юристів.
2. Оновлення та зміна навчально-методична база підготовки юристів.
3. Створення та відкриття нових спеціалізацій в юридичних навчальних закладах з урахуванням сучасних видів юридичної практики.
4. Інтеграція юридичної освіти у європейський освітній простір.
5. Здійснення навчального процесу із забезпеченням належної практичної підготовки.

6. Забезпечення кадрової та матеріально-технічної складової юридичної освіти.

Список літератури:

1. Концепція вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії. Проект: Міністерство освіти і науки. URL: [https://mon.gov.ua/ua/osvita/vishaosvita/koncepciya-vdoskonalenny pravnichoyi-yuridichnoyi-osviti-dlyafahovoyi-pidgotovki-pravnika](https://mon.gov.ua/ua/osvita/vishaosvita/koncepciya-vdoskonalenny-pravnichoyi-yuridichnoyi-osviti-dlyafahovoyi-pidgotovki-pravnika).
2. Артикуца Н.В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. Інноваційні технології у вищій юридичній освіті. Київ, 2005. С. 3-25.
3. Балабанова Н.В. Суспільство знань та інновацій: шлях до майбутнього України. Київ, 2005. 104 с.
4. Сопілко І.М. Інновації в юридичній освіті. *Наукові праці Національного авіаційного університету*. Серія «Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». 2015. № 2 (35). С. 157–160.
5. Тацій В. Проблеми вищої юридичної освіти в Україні: нові виклики сучасних реалій. *Право України*. 2009. № 1. С. 4-8.

Тематика: Юридичні науки

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ОСВІДУВАННЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Лісняк Антон Ігорович

аспірант кафедри криміналістики,

судової медицини та психіатрії

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Під час розслідування масових заворушень проводиться ряд слідчих

(розшукових) дій різного характеру. Однією з них є освідчування, оскільки масові заворушення характеризуються великою кількістю його учасників та ймовірними слідами, які залишаються на тілі живої особи. В той же час, освідчування надає змогу в подальшому кваліфікувати діяння відповідно до Кримінального кодексу України. Адже поряд з зазначеним складом кримінального правопорушення постійно поруч вчинення групового порушення громадського порядку та групового хуліганства.

Загалом, освідчування можна визначити як самостійну слідчу дію, що проводиться або безпосередньо слідчим, або (за його дорученням) лікарем і спрямовану на безпосереднє обстеження тіла людини з метою виявлення і фіксації слідів злочину, особливих прикмет та ознак функціонального й анатомічного характеру [1, с. 124].

Крім того, на нашу думку, необхідно привести позицію В. М. Тертишника, який наголошує на тому, що освідчування надає слідчому можливість вибору однієї з найбільш оптимальних форм обстеження тіла людини залежно від слідчої ситуації. Судово-медичне освідчування може включати в себе як дії, властиві саме освідчуванню (виявлення та фіксація слідів злочину та особливих прикмет на тілі), інколи ними й обмежуючись, так і (за необхідності) дослідницькі операції. Під час його проведення можуть широко застосовуватися такі методи дослідження, як мікроскопія, рентгеноскопія, рентгенографія, люмінесцентний аналіз, фотографування в інфрачервоних променях, контактнo-дифузійний метод тощо. Можливість їх застосування в рамках судово-медичного освідчування не заборонена законом, а необхідність обумовлюється об'єктивними факторами, що лежать в площині особливостей самого об'єкта дослідження (загоєнням ран, змיתтям, згладжуванням слідів, інколи невіддільністю їх від тіла людини тощо). Часто такі дослідження можуть мати невідкладний характер. У цьому зв'язку судово-медичне освідчування, поєднуючи різні пізнавально-пошукові, дослідницькі та засвідчувальні операції, є найбільш раціональною та ефективною формою дослідження тіла живої людини [6, с. 279].

В свою чергу, С. М. Стахівський відмічає, що освідування за рішенням органу розслідування може бути проведено і в примусовому порядку [5, с. 32]. Об'єктами освідування є сліди злочину, плями, особливі прикмети й інші ознаки на тілі людини за умови їхньої очевидності. Фактичні дані, встановлені освідуванням, фіксуються у протоколі, що містить тільки ті факти, які безпосередньо сприйняті його укладачем.[3, с. 12] За аналізованою категорією проваджень освідуванню піддаються як підозрювані, так і свідки з числа осіб, які перебували у натовпі, але не вчиняли якихось суспільно небезпечних дій. Освідування потрібне у першу чергу для виявлення слідів злочину: плям крові, тілесних ушкоджень на тілі, опіків (отриманих, наприклад, під час погромів, знищення майна та ін.); саден (внаслідок опору працівникам правоохоронних органів, які запобігали заворушенням; у результаті падіння конструкцій будівель під час погромів та ін.) [2, с. 49].

В свою чергу К. О. Чаплинський виділяє наступні риси освідування:

- освідування є різновидом слідчого огляду, специфіка якого визначається особливістю його об'єкта (об'єктом є тіло живої людини);
- освідування пов'язане із порушенням прав та свобод людини, тому регламентується як окрема слідча дія, а щодо його провадження встановлено спеціальну процесуальну форму;
- освідування проводиться на підставі постанови слідчого про проведення слідчої дії;
- освідування є слідчою (розшуковою) дією, яка може провадитись спеціалістом самостійно за дорученням слідчого;
- слідчий не має права бути присутнім при освідуванні особи іншої статі, якщо це пов'язано з необхідністю оголення особи, яка підлягає освідуванню;
- при освідуванні не допускаються дії, що принижують честь і гідність освідуваної особи, або процедури, що шкідливі для її здоров'я [7, с. 85-86].

Аналізу матеріалів кримінальних проваджень дозволив дійти висновку, що освідування проводилось у 62 % випадків із підозрюваним, 65 % – потерпілим, 4 % – свідком. Як бачимо, це одна з найбільш поширених

процесуальних дій при розслідуванні масових заворушень. З огляду на проаналізовані матеріали кримінальних проваджень нами було сформульовано об'єкти освідчування при розслідуванні досліджуваної категорії кримінальних правопорушень, зокрема:

- потерпілого, на тілі якого можуть бути різні тілесні ушкодження і сліди кримінального правопорушення (крові, сечі, інші речові докази біологічного походження);

- підозрюваного, на тілі якого можуть бути особливі прикмети (наприклад, родимки, татуювання, родимі плями, шрами), сліди боротьби, поранення, а також інші ознаки;

- свідка, на тілі якого можуть бути сліди, які мають відношення до вчинення масових заворушень.

Однією з особливостей проведення освідчування є те, що це одна з тих слідчих (розшукових) дій, які можуть проводитися за участю спеціаліста. Так, відповідно до ч. 2 ст. 241 КПК України «освідчування здійснюється на підставі постанови прокурора та, за необхідності, за участю судово-медичного експерта або лікаря. Освідчування, яке супроводжується оголенням освідчуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі, за винятком його проведення лікарем і за згодою особи, яка освідчується. Слідчий, прокурор не вправі бути присутнім при освідчуванні особи іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю оголювати особу, що підлягає освідчуванню» [4].

Констатуючи вищенаведене, зазначимо, що при розслідуванні масових заворушень освідчування є досить розповсюдженою слідчою (розшуковою) дією. Нами було сформульовано об'єкти освідчування при розслідуванні досліджуваної категорії кримінальних правопорушень, зокрема, підозрювані, на тілі яких можуть бути особливі прикмети; потерпілі, на тілі яких можуть бути різні тілесні ушкодження і сліди кримінального правопорушення.

Список літератури:

1. Андреев И. С. Криминалистика: учеб. пособие / И. С. Андреев, Г. И. Грамович, Н. И. Порубов; под ред. Н. И. Порубова. Мн.: Выш. шк., 1997. 344 с.

2. Єфімов М. М. Розслідування злочинів проти громадського порядку та моральності : навч. посібник. 2-е вид., доп. і перероб. / Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 188 с.

3. Жалинский А.Э. Освидетельствование в советском уголовном процессе: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львов. 1963. 19 с.

4. Кримінальний процесуальний Кодекс України від від 13 квітня 2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

5. Стахівський С.М. Слідчі дії як основні засоби збирання доказів : [Науково-практичний посібник] / К.: Атіка, 2009. 64 с.

6. Тертишник В.М. Гарантії істини та захисту прав і свобод людини в кримінальному процесі України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.09 / Дніпропетровськ. 2010. 473 с.

7. Чаплинський К.О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монограф. / Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2010. 560 с.

Тематика: Історичні науки

МЕТОДИ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Лісовська О.В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України

orcid.org/0000-0002-6290-7869

Творячи історію певного краю дослідник може використовувати ряд методів, якими послуговується історичне краєзнавство. Зупинимось на основних.

Порівняльно-історичний метод полягає у вивченні подій і фактів у тісному зв'язку з історичними обставинами, у яких вони виникли, і водночас у контексті змін, що відбувалися на різних історичних етапах. У краєзнавчих дослідженнях проведення подібних історичних паралелей дає можливість пояснити закономірності та специфіку розвитку певного регіону в загальноісторичному контексті. Використання зазначеного методу є ефективним для вивчення таких історико-краєзнавчих напрямів, як історія поселень, міграційних та еміграційних процесів, історична демографія, соціальна історія краю, містознавство, історія церкви тощо. Характеризуючи конкретно взятий напрям історичного розвитку окремого регіону порівняно з іншими регіонами України, знаходячи певні паралелі, наявні в інших країнах, дослідник розкриває його специфічні властивості в загальноєвропейському чи навіть світовому контексті [1, с.11].

Динамічний метод в історичному краєзнавстві полягає у дослідженні структури краєзнавчого об'єкта в процесі зміни його станів, що відбувається в певний проміжок часу. Використовують для вивчення суспільно-політичних, соціально-економічних, культурно-просвітницьких, релігійних процесів, характерних для певного історичного періоду. В історичному краєзнавстві динамічний метод допомагає ефективно простежити зміни міграційних та еміграційних процесів, етнодемографічних змін, процесів урбанізації тощо.

Статичний метод в історичному краєзнавстві полягає у дослідженні стану певного краєзнавчого об'єкта на певний час, тобто коли він не змінюється в певному часовому зрізі. Використовують для вивчення краєзнавчих пам'яток, елементів побуту населення, ментальності. Є ефективним також у процесі вивчення об'єктів топоніміки.

Метод районування полягає у виділенні окремих територіальних частин та дослідження їх регіональної специфічності: змістове дослідження територій, типологічне (визначення особливості і характерних рис регіону); генетичне (пояснення основ становлення і розвитку явищ у регіоні); динамічне (аналіз функціонування регіону) [3, с.48].

Культурно-історичний (дифузійністський) метод передбачає дослідження проблем просторового переміщення культур; культурне завоювання нових територій; культурний обмін як форма взаємодії культурних традицій.

Ретроспективний метод має на увазі дослідження руху думки від сучасного до минулого, можливість реконструкції подій, що відбувалися на певній території впродовж минулих століть.

Генетичний метод передбачає дослідження певної соціальної системи в її розвитку, у динаміці, починаючи від передумов появи об'єкта дослідження і до його зникнення (чи трансформування в іншу систему).

Хорологічний метод розглядає простір як основну структурну домінанту регіональних досліджень. Пошук просторових відмінностей між окремими локальними спільнотами. Розмаїття культурних форм та поведінки людини. Поширення того чи іншого явища, характерного для певного краю, по земній кулі.

Знання, отримане завдяки методу спостереження, має такі особливості: пов'язаність із дослідницькою метою та визначеними завданнями; передбачуваність чіткого планування; фіксування отриманої інформації в щоденниках або протоколах; необхідність контролю за обґрунтованістю та сталістю отриманих даних. Найпоширенішою є класифікація спостережень залежно від становища спостерігача, згідно з якою спостереження поділяють на включені та прості. Включене спостереження передбачає входження в соціальне середовище, адаптацію до нього дослідника. Якщо мета дослідження пізнавально-аналітична чи практична і передбачає прийняття управлінських рішень, активне втручання соціолога в події є доцільним. Створюючи нестандартні ситуації, дослідник вивчає реакцію об'єкта спостереження на свої дії, стимулює його діяльність, що дає можливість краще вивчити стан об'єкта, побачити щось неможливе у звичайній ситуації. Перевагами такого спостереження є отримання яскравих, безпосередніх вражень, можливість краще зрозуміти вчинки людей та дії соціальних спільнот. До недоліків можна віднести те, що дослідник може втратити здатність об'єктивно оцінювати

ситуацію та перейти на позиції тих, кого він вивчав. Просте спостереження полягає у тому, що дослідник є реєстратором. Залежно від програми дослідження, його гіпотез, спостереження може проводитися за орієнтовним планом, що надасть можливість структурувати об'єкт, виділити його елементи, ознаки, функції [1, с.12].

Просте спостереження використовують під час дослідження буденного життя, де об'єктами є люди, котрі реагують на поведінку спостерігача. Аби звести до мінімуму вплив дослідника на об'єкт, необхідно досягти того, щоб люди не знали, що за ними спостерігають, або забули про це, створити в людей хибне уявлення про мету спостереження. Просте спостереження передбачає поступове входження в об'єкт таким способом, щоб люди звикли до спостерігача, перестали його помічати та не відчували недовіри до нього. Яким би не було спостереження, треба щоденно занотовувати, систематизувати й упорядковувати (згідно з програмою дослідження) отримані дані, записувати в картки, фіксувати у протоколі та комп'ютерному файлі. Для підвищення надійності даних спостережень доцільно виконувати деякі правила: детально класифікувати елементи подій; прагнути, щоб усі, хто проводить спостереження, порівнювали свої враження, визначалися з оцінками й інтерпретацією подій, використовуючи однакову методику; спостерігати об'єкт у різних ситуаціях і з різних боків; не змішувати опис подій з їхньою інтерпретацією. Спостереження особливо корисні у процесі дослідження системи організації, діяльності підприємств і установ, тобто порівняно автономних соціальних одиниць. У прикладних дослідженнях – це метод роботи соціолога-консультанта, що завжди комбінує спостереження, інтерв'ю та вивчення документів організації.

Завдання будь-якого краєзнавця - навчитися застосовувати на практиці найрізноманітніші методи дослідження. Свідоме застосування науково обґрунтованих методів у рамках певної методології дає краєзнавцеві змогу створити цілісний «образ» рідного краю.

Список літератури:

1. Історичне краєзнавство: навчальний посібник для студентів історичного факультету / укладач О. В. Лісовська. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 245 с.
2. Історичне краєзнавство. Навчально-методичний посібник / Б.М. Гаврилів, І.Я. Любінець. Івано-Франківськ: Плай, 2001. 405 с.
3. Історичне краєзнавство. Напрями та методи історико-краєзнавчих досліджень: курс лекцій. Ч.2. / В.Є. Голубко, А.В. Середяк, Р.Я. Геніга. Л., 2011. 305 с.
4. Костриця М.Ю. Національне краєзнавство: актуальні питання теорії і методології // Історичне краєзнавство в системі освіти України: здобутки, проблеми, перспективи: Наук. зб. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2002. С. 3-9.
5. Серкіз Я. Історичне краєзнавство: навчально-методичний посібник. Л., 1995. 96 с.
6. Трефяк Я. Методика краєзнавчої роботи в школі // Історія в школах України. 2002. №1. С. 24-29.

Тематика: Економічні науки

ВПЛИВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Ліщенко В.А.

Національний університет державної фіскальної служби України
Аспірант кафедри банківської справи та фінансового моніторингу

ID ORCID 0000-0002-7345-3751

+380989309019

l.v.a.05.94@ukr.net

Грошово-кредитне регулювання економічного зростання має важливе значення для кожної країни, оскільки шляхом регулювання пропозиції грошей в спрямоване на забезпечення ефективного функціонування економіки та її головними цілями є цінова стабільність, зростання економіки, забезпечення зайнятості, збалансування платіжного балансу, зростання добробуту населення тощо.

Вагомий внесок у дослідження сутності та особливостей впливу грошово-кредитного регулювання на економічне зростання представлено працями зарубіжних та вітчизняних авторів, а саме: О. Береславська, О. Дзюблюк, В. Рудан М. І. Туган-Барановського, І. Фішер, Х. Мінські, Дж. Смізіним, М. Майлз та інші.

Проблема грошово-кредитного регулювання на економічне зростання заслуговує на особливу увагу серед науковців, так як набуває важливого значення, оскільки на тлі різних фінансових та економічних потрясінь, як у національному, так і у світовому масштабах, діяльність банків виступає гарантом фінансової стабільності та звертає на себе увагу економічних агентів та суспільства.

Метою грошово-кредитного регулювання є економічне зростання, під яким потрібно розуміти ступень розвитку банківської системи внаслідок удосконалення її структури і технологій протягом певного часу, що знаходить прояв у позитивній динаміці ключових показників національних та міжнародних рахунків та соціально-економічних стандартів.

Розглянемо особливості інтерпретації поняття «грошово-кредитного регулювання».

В економічній енциклопедії розкривається сутність грошово-кредитне регулювання – це сукупність форм, методів і важелів державного впливу на грошово-кредитну сферу. Основні напрями грошово-кредитного регулювання банківської ліквідності, регулювання обсягу кредитних операцій і управління державним боргом, регулювання обсягу кредитних операцій,

грошової емісії та ризику й ліквідності. Здійснюється за допомогою різних форм, методів і важелів [1, с.187].

Грошово-кредитне регулювання спрямовано передусім на регулювання обсягу грошової маси задля досягнення зростання сукупного обсягу виробництва та зайнятості при стабільному рівні цін. Грошово-кредитне регулювання спрямоване на збільшення грошової пропозиції у періоди спаду обсягів виробництва для заохочення видатків і відповідного зменшення такої пропозиції грошей у періоди розширення ділового циклу з метою зменшення видатків. Іншими словами, грошово-кредитне регулювання покликане створити умови для стабільного економічного розвитку за рахунок вирівнювання економічних показників при змінах ділового циклу. Відповідно, головним об'єктом грошово-кредитного регулювання економіки країни є пропозиція грошей, здійснюючи регулювання якої створюються умови для підтримання стабільності цін та досягнення стабільного зростання національного доходу країни. Таким чином, розглядати грошово-кредитне регулювання слід насамперед як систему заходів у сфері грошового обігу та кредиту, які спрямовуються на регулювання процентної ставки, норм обов'язкового резервування, операцій з цінними паперами на відкритому ринку, імпорту та експорту капіталу, рефінансування банківських установ, золотовалютних резервів. Вплив таких заходів має забезпечувати постійний економічний розвиток, ефективну зайнятість, недопущення розвитку інфляційних процесів, врівноваження платіжного балансу країни [3, с.97].

Розуміння впливу грошово-кредитної політики на економічне зростання вимагає дослідження особливостей кожного з її методів та інструментів. Економічне зростання можливе за умови підтримання оптимального рівня фінансової глибини економіки, а відповідно й обсягу грошової маси – відповідності пропозиції грошей платоспроможному попиту, тобто пропозиція грошей обслуговує процес виробництва і реалізації ВВП, а також його зростання [4, с.54].

Суб'єктом впливу грошово-кредитної політики на економічне зростання виступає центральний банк країни. У процесі проведеного дослідження визначено, що методи грошово-кредитної політики можна розглядати з позиції функціонального підходу: політика обов'язкових резервів, процентна політика, політика рефінансування, політика управління золотовалютними резервами, політика операцій на відкритому ринку, політика управління валютним курсом, управління експортом та імпортом капіталу, операції з власними борговими зобов'язаннями, а також управлінсько-організаційного: планування, прогнозування, координація, облік, аналіз, контроль [2. с. 23].

Отже, можна з формувати висновок, що грошово-кредитне регулювання має вплив на економічне зростання шляхом структуризації впливу за суб'єктом, методами, інструментами, об'єктом та метою. Суб'єктом впливу грошово-кредитної політики на економічне зростання виступає центральний банк країни. Доведено, що об'єктом грошово-кредитного регулювання є фінансова глибина економіки, з огляду на це, методи та інструменти грошово-кредитної політики в контексті забезпечення економічного зростання повинні використовуватися з урахуванням їх майбутнього впливу на фінансову глибину економіки країни.

Список літератури:

1. Адамик Б. П. Національний банк і грошово-кредитна політика: Навчальний посібник / Б. П. Адамик. – Т.: Карт-бланш, 2002. – 278 с.
2. Береславська О.І. «Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України». - 2016. - № 2. - С. 21-30. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znprnudps_2016_2_4
3. Колодізев О. М. Формування монетарної політики національного банку в контексті забезпечення сталого розвитку економіки України: Монографія / О. М. Колодізев, І. О. Губарева, Є. М. Огородня. – Харків: ІНЖЕК, 2015. – 325 с.
4. Оголь Д. О. Оцінювання впливу грошово-кредитної політики на економічне зростання в Україні / Д. О. Оголь // Економіка. Фінанси. Право. – 2015. – № 6/1. – С. 52-56

СУЧАСНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОЇ ПОСЛУГИ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД

Лозинська О.І.

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця,

м. Харків, Кафедра банківської справи і фінансових послуг, аспірант

Трансформаційні процеси, що відбуваються на сучасному ринку фінансових послуг, обумовлені переходом світової економіки від етапу інформатизації до етапу діджиталізації. Діджиталізація фінансової сфери передбачає підвищення рівня клієнтоорієнтованості та кастомізації фінансових послуг, актуалізує персоналізований підхід до споживачів та використання різноманітних каналів продажів – віртуальних, гібридних, гнучких тощо.

В Україні переваги діджиталізації ринку фінансових послуг використовуються не в повній мірі, що обумовлено низкою факторів, серед яких: низький рівень фінансової грамотності населення, незадовільний рівень захисту прав споживачів, брак довіри до фінансових інститутів, недостатня спроможність населення до заощаджень. В цих умовах відкривається можливість забезпечити зміну поведінки споживачів фінансових послуг через впровадження ефективних маркетингових інструментів. Застосування маркетингового підходу до трактування сутності поняття фінансової послуги дозволить виокремити ті її визначальні ознаки, які є найбільш суттєвими з точки зору її орієнтації на фінансову інклюзивність та масовий ринок.

Теоретичні аспекти поняття фінансової послуги досліджувались такими науковцями, як М. Дубина [3], І. Подзигун [6], С. Науменкова [4], С. Міщенко [4], М. Рахман [8], В. Шевцова [8], А. Ковальова [9] та інші. Термін «фінансова послуга» визначено в Банківській енциклопедії [1] та закріплено на

законодавчому рівні в Законі України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» 2001 р. [7], в Регламенті (EU) № 549/2013 про європейську систему національних рахунків [10]. Але маркетинговий підхід до трактування поняття «фінансова послуга» ще використовувався не повній мірі, що потребує додаткових досліджень та узагальнень.

Метою дослідження є вивчення теоретичних аспектів поняття «фінансова послуга» та уточнення його сутності за маркетинговим підходом.

Науковці в своїх працях визначають поняття фінансової послуги, виокремлюючи два основних підходи до дослідження його сутності [3]: результативний підхід акцентує увагу на тому, що фінансова послуга є результатом взаємодії між споживачами та виробниками таких послуг; процесний – акцентує увагу на дослідженні саме процесу надання фінансової послуги та на фінансових операціях.

Вважаємо, що застосування маркетингового підходу при визначенні фінансової послуги припускає акцентування на кінцевій меті її надання – задовольнити попит клієнтів, індивідуальні фінансові потреби споживачів послуги.

Аналіз сучасних визначень поняття фінансової послуги дозволив виокремити їх маркетингові аспекти (табл.1), які, як правило, притаманні кожному визначенню. Це обумовлено тим, що фінансова послуга, як будь яка послуга в умовах ринкової економіки, має ціль задовольнити потреби споживачів, клієнтів.

Таблиця 1

Маркетингові аспекти трактування сутності поняття фінансової послуги

№	Автори	Визначення фінансової послуги	Маркетингові аспекти
1	М. Дубина [3]	Фінансова послуга – нематеріальної форми результат взаємодії, якому притаманна споживча вартість, між суб'єктами в процесі задоволення одним учасником (виробником фінансової послуги) фінансових потреб іншого (споживача фінансової послуги, клієнта) за власний рахунок, рахунок клієнта або за рахунок залучених фінансових ресурсів	Задоволення фінансових потреб споживача послуги, клієнта.

		інших споживачів відповідно до чинного законодавства з метою отримання прибутку, збереження вартості активів або досягнення соціального ефекту від реалізації такої послуги.	
3	Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [7]	Операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб власним коштом чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.	Здійснюється в інтересах третіх осіб.
4	І. Подзигун	Економічна діяльність, що пов'язана із задоволенням попиту, яка виражається у трансформації фінансових засобів юридичних і фізичних осіб у фінансовий капітал на банківському, страховому та інвестиційному ринках, а також у наданні інших послуг фінансового характеру, здійснюваних фінансовими посередниками.	Діяльність, що пов'язана із задоволенням попиту.
5	С. Науменкова, С. Міщенко, М. Рахман, В. Шевцова [4, 8]	Поняття «фінансові послуги» ширше за поняття «фінансова операція», оскільки включає в себе декілька фінансових операцій, тому може сприйматися як продукт, як майно або як товар.	Продукт, товар.
6	А. Ковальова [9]	Фінансова послуга - це соціально-економічна категорія, пов'язана з трансформацією грошових коштів в грошовий капітал юридичних і фізичних осіб на банківському, страховому та інвестиційному ринках, а також інші послуги фінансового характеру.	Соціально-економічна категорія.
7	Й. Бачо [12]	Фінансова послуга є набагато ширшим від фінансової операції поняттям, характеризується споживчою вартістю, має мінімально встановлені критерії до її якості, здійснюється з метою задоволення потреб споживача.	Здійснюється з метою задоволення потреб споживача.
8	Банківська енциклопедія [1]	Фінансова послуга – результат виконання відповідних операцій із фінансовими активами, спрямованих на задоволення індивідуальних фінансових потреб клієнтів. Періодичність операцій у процесі надання послуг має суттєве значення, оскільки діяльність із надання фінансових послуг є підприємницькою діяльністю і має здійснюватися систематично, на постійній основі та з метою отримання прибутку	Спрямована на задоволення індивідуальних фінансових потреб клієнтів.

Урахування маркетингових аспектів за результатами досліджень дозволило надати власне визначення фінансової послуги. Отже, у межах маркетингового підходу, фінансова послуга – соціально-економічна категорія,

яка відображає спрямованість на задоволенням індивідуальних фінансових потреб споживачів, врахування їх інтересів та пов'язана з систематичним, на постійній основі виконанням операцій із фінансовими активами, що призводить до отримання споживчої вартості, фінансового продукту, прибутку або соціального ефекту.

Використання маркетингового підходу до трактування поняття фінансової послуги має ряд переваг, а саме: націлює на фінансові потреби споживачів, чим забезпечується клієнтоорієнтованість та персоналізація послуги; підкреслює важливість надання фінансових послуг в інтересах споживачів, що гарантує підвищення їх довіри до фінансових інститутів; акцентує увагу на споживчій вартості фінансового продукту як результату надання фінансової послуги, що підвищує її привабливість та кастомізацію.

В цьому зв'язку треба відзначити суттєвий вплив кастомізації на ринок фінансових послуг через трансформацію існуючих та появу нових фінансових послуг. Так, згідно з дослідженнями Global FinTech Adoption Index 2019 EY з'явилося два типи фінтехпропозицій [5]: «трансформовані» (disrupted) – традиційні послуги, які зазнали трансформації задля надання споживачам привабливішої пропозиції – наприклад, розширені можливості, більша зручність, нижчі ставки та комісії, тощо; «винайдені» (invented) – послуги, яких раніше не було, проте вони стали зараз можливими завдяки технологіям та альтернативним бізнес-моделям.

Отже, уточнення трактування сутності поняття фінансової послуги за маркетинговим підходом відповідає сучасним викликам цифрової економіки щодо підвищення ролі споживачів, клієнтів фінансових інститутів на ринку фінансових послуг, забезпечує орієнтацію на необхідність залучення широких верств населення до процесу споживання фінансових продуктів. Використання переваг маркетингової концепції щодо вирішення проблем ринку фінансових послуг потребує розробки ефективних маркетингових стратегій, що може розглядатись як напрям подальших наукових досліджень.

Список літератури:

1. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання. – 2011. – 504 с.
2. Бачо Р. Й. Розвиток ринків небанківських фінансових послуг (аналітичний та інституційний аспекти). – Дис. на здобуття наукового ступеня д. е. н. за спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, Харків, 2018. – 713 с.
3. Дубина М. Економічна сутність та види фінансових послуг / М. Дубина // Світ фінансів. – 2016. – 3(48) . – С.124–135.
4. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко». – Київ : Знання». – 2010. – 532 с.
5. Опитування українських банків та фінтехкомпаній – 2019 / Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-2019-ukrainian-fintech-and-banks-survey-ukr/\\$FILE/ey-2019-ukrainian-fintech-and-banks-survey-ukr.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-2019-ukrainian-fintech-and-banks-survey-ukr/$FILE/ey-2019-ukrainian-fintech-and-banks-survey-ukr.pdf)
6. Подзигун І. Фінансовий ринок та ринок фінансових послуг: взаємозв'язок та єдність/ І. Подзигун //Журнал «Ринок Цінних Паперів України». – 2013. – №1–2. – С. 83–88
7. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 липня 2001 р. № 2346–ІІІ. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 1. Ст. 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
8. Рахман М. С. Фінансовий ринок як потенціал інвестиційного пожвавлення економіки України / М. С. Рахман, В. В. Шевцова // БІЗНЕСІНФОРМ . – 2019. – № 10. – С. 192–199.
9. Фінанси. Навчальний посібник. / Під ред. А. М. Ковальнової. – М. : «Фінанси і статистика» . – 2013 . – 230 с.
10. Regulation (EU) № 549/2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1484582335454&uri=CELEX:32013R0549>

АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ У СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ З УРАХУВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Локшин В.

доктор педагогічних наук

викладач вищої категорії кафедри (циклової комісії)

психолого-педагогічних дисциплін

Київський професійно-педагогічний коледж

імені Антона Макаренка

У статті проаналізовано проблеми професійної підготовки фахівців з менеджменту соціокультурної сфери, розкрито поняття, сутність та структурні компоненти професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери. з урахуванням європейських стандартів

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливим науковими чи практичними завданнями. Формування національної освіти відбувається в умовах істотних змін у духовному просторі суспільства, а це вимагає істотного підвищення значення особистісного фактора у забезпеченні належної ефективності суспільного виробництва, зміни парадигми управління, посилює значення його психолого-педагогічних, моральних, загальнокультурних і організаційних засад.

З розвитком демократизації суспільного життя, становленням громадянського правового суспільства і соціально орієнтованої ринкової економіки кількість управлінців у соціокультурній сфері зростатиме. Одночасно посилюватиметься їхня відповідальність за гармонізацію відносин людини і суспільства. Забезпечення високої якості управління потребує істотного вдосконалення гуманітарної, психолого-педагогічної, управлінської і

загальнокультурної підготовки управлінських кадрів у соціокультурній сфері. Це дасть підстави вважати їх національною управлінською елітою.

З огляду на виняткову важливість проблеми еліти і лідерства для соціально-економічного відродження України перед вищою школою постає завдання створити і науково обґрунтувати відповідну педагогічну систему. Досвід має відіграти у цьому вирішальну роль, яка зросте внаслідок організації у ВНЗ підготовки фахівців із управління соціальними системами, зокрема з психології управління, адміністративного менеджменту, а з далі – і управління у соціокультурній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У процесі проведення нашого дослідження Відділенням педагогіки і психології ВО на чолі з академіком М. Євтухом НАПН України розроблено модель фахівця третього тисячоліття з творчим гуманістичним світоглядом. Триває робота з її удосконалення на базі провідних вищих навчальних закладів України економіко-гуманітарного профілю. Підготовка фахівців з управління СКС за стандартами ЄС в системі неперервної університетської освіти кардинально відрізняється від масової підготовки менеджерів. Основні відмінності визначаються такими обставинами:

- запропонована концепція формування національної управлінської еліти соціокультурній сфері здійснюється відповідно до сучасних вимог;
- активно розроблемо і широко запроваджуємо перспективні педагогічні технології, вивчаємо досвід розвитку світової освітньої системи, розробляємо нові методологічні і методичні підходи, які забезпечують успішну реалізацію концепції, спрямовану на психолого-педагогічне забезпечення і науковий супровід управлінської діяльності у соціокультурній сфері для ВНЗ відповідного профілю.

Розгорнуто плідні наукові дослідження у вказаній сфері: регулярно відбуваються міжнародні наукові конференції, триває психолого-педагогічний

моніторинг, круглі столи, наукові семінари, виходять друком збірники наукових робіт.

Психолого-педагогічний моніторинг, впроваджений як експертна система, дають змогу керувати вищою школою на основі сучасних інформаційних технологій. Основними його перевагами в процесі підготовки управлінської еліти в соціокультурній сфері є:

- всебічна стандартизована діагностика особливостей особистості фахівців з управління у соціокультурній сфері;
- можливість об'єктивно оцінювати порівнювати результати діяльності викладачів фахових дисциплін, керівників наскрізної практичної підготовки, тьюторів, вищого навчального закладу загалом;
- сприяння у прийнятті адекватних навчально-виховних впливів у проблемних ситуаціях, підвищення професійної майстерності педагогів;
- забезпечення можливостей організації глибоких різноманітних досліджень у галузі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Відділенням педагогіки і психології ВШ розроблена інноваційна педагогічна система поглибленої психолого-педагогічної та управлінської підготовки майбутніх фахівців з управління у соціокультурній сфері. Система не тільки дає змогу готувати елітні управлінські кадри, а й визначає методичні, науково-методичні, організаційні заходи для підготовки висококваліфікованих фахівців управління у соціокультурній сфері.

Концепція формування національної еліти з управління у соціокультурній сфері є ефективною інноваційною педагогічною технологією для підготовки керівників – лідерів нової формації, професійних менеджерів високої кваліфікації. Це особливо актуально в період входження України до єдиного європейського освітнього простору, приєднання до Болонського процесу. Фахівці з управління у соціокультурній сфері є майбутніми керівниками – лідерами з поглибленим знанням психолого-педагогічних основ, управлінської

культури та ефективних управлінських технологій. Вони також зможуть працювати як висококваліфіковані консультанти вищого управлінського складу підприємств, організацій і установ СКС.

Комплексний підхід до підготовки управлінської еліти у соціокультурній сфері зумовлений сучасними вимогами науки, освіти, підприємництва. Інтеграція України до Європейського Союзу може здійснюватися тільки шляхом системного вдосконалення і узгодження соціально-економічної взаємодії всіх елементів громадянського суспільства із європейською правовою, нормативно-методичною й інституціональною базою.

Підготовка фахівців з управління у соціокультурній важливою складовою процесу сучасного суспільства. Проблема гуманізації і гуманітаризації вищої освіти, пошук шляхів об'єднання фундаментальної природознавчої наукової освіти і фундаментальної гуманітарної освіти є актуальним на сучасному етапі, особливо через значення компонента психології управління у соціокультурній сфері.

Створення і широке впровадження комп'ютерних мереж, Інтернету надає небачені раніше можливості доступу до інформації, джерел знань, найбільш сучасних надбань людської цивілізації. Водночас не слід забувати про збереження і примноження тисячолітньої спадщини національної культури і духовності. Тільки об'єднання цих двох тенденцій дасть змогу сформувати за роки навчання у вищому навчальному закладі не просто фахівця високого рівня, а усвідомлену особистість, патріота своєї держави, світогляд якого базується на загальнолюдських цінностях людини гуманістичної спрямованості. Необхідність і доцільність підготовки фахівців з управління СКС, що поєднує психолого-педагогічні, економіко-гуманітарні, мистецькі, інформаційно-аналітичні аспекти, зумовлені сучасними потребами розвитку України. Дедалі актуальнішою стає проблема розробки національної стратегії гармонізації життєдіяльності суспільства. Сьогодні зросла потреба відродити поняття осмислення дійсності і порушення практичних питань на основі гармонійного об'єднання досвіду і розуму.

Перехід до ринкових відносин вимагає використання нових підходів до управління у соціокультурній сфері. Для прийняття оптимальних управлінських рішень на державному рівні необхідна наявність дані психолого-педагогічного моніторингу, прогнозування змін стану професійної підготовки управлінців у соціокультурній сфері. Такий прогноз може бути здійснений тільки за допомогою сучасних методів психолого-педагогічного моніторингу із застосуванням новітніх методів математичного моделювання й інформаційних технологій. Навчальні плани з підготовки спеціалістів з управління у соціокультурній сфері мають на меті вдосконалення професійної освіти фахівців у провідних галузях педагогіки, психології, сучасних інформаційних технологій. Вони повинні базуватися на досвіді навчально-методичної і науково-дослідної роботи, накопиченому вищими закладами в системі неперервної університетської освіти відповідного профілю.

Усе це в комплексі дає змогу здійснювати підготовку студентів за новими спеціальностями на найвищому навчально-методичному рівні, з урахуванням усіх вимог нової концепції підготовки, яка базується на ідеях гуманізації освіти, формування професійної управлінської еліти, рішучої зміни ставлення людини до гармонізації життєдіяльності суспільства. З цієї мети повинні впливати структура, спрямованість і зміст усіх складових професійної підготовки менеджерів СКС.

Особлива увага повинна надаватися питанням удосконалення фундаментальної освіти, поглибленню дисциплін професійно-орієнтованої, соціально-гуманітарної й управлінської підготовки. Впровадження заходів професійної освіти з психології, менеджменту в соціокультурній сфері, пронизаних загальною концепцією підготовки управлінської еліти, сприятиме рішенню цієї проблеми в системі неперервної університетської освіти загалом.

Базова і професійно-орієнтована підготовка майбутніх фахівців з управління має відбуватися на основі широкого використання сучасних засобів математичного моделювання, комп'ютерних систем і інформаційних технологій. Розвиток аспірантури за відповідними науковими спеціальностями

забезпечує єдність наукових розробок, забезпечить замкнутість циклу і неперервність освіти.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, щоб нинішні заклади та установи соціокультурної сфери досягли завтра процвітання, слід провести сутнісну парадигму менеджменту, змінити глибинні цінності всередині закладів та установ. Психолого-педагогічні засади підготовки фахівців з управління у соціокультурній сфері за європейськими стандартами необхідно впроваджувати як освітній комплекс у системі неперервної університетської освіти. Для цього необхідно врахувати такі фактори:

- управління в соціокультурній сфері за стандартами ЄС сьогодні стає національним завданням. Від якості управління цією сферою залежить розвиток держави;

- запровадження високої якості управління вимагає істотного підвищення значення гуманітарної, психолого-педагогічної, управлінської і загальної культури управлінця в соціокультурній сфері;

- сучасне зростання значення особистісного фактора в забезпеченні належної ефективності суспільного виробництва вимагає зміни парадигми управління, посилює дію його психолого-педагогічних, загальнокультурних і організаційних принципів;

- система підготовки фахівців з управління у соціокультурній сфері в Україні розвинута недостатньо;

- необхідно здійснювати підготовку таких фахівців, по-перше, додаванням блоку управлінських дисциплін на наявних спеціальностях економіко-гуманітарного профілю, по-друге, відкриттям нових спеціальностей, як-от «Психологія управління в соціокультурній сфері» або «Ситуаційний менеджмент у соціокультурній сфері», організувати спеціальність «Управління в соціокультурній сфері»;

- допомогти вирішити цю актуальну для країни проблему може створення інститутів управління у соціокультурній сфері в системі неперервної університетської освіти;

- до складу департаментів університетської освіти необхідно залучати фахівців – професіоналів з управління в соціокультурній сфері на найвищому рівні за напрямками професійної, психолого-педагогічної, мовної компетенції, актуальними для сучасного керівника;

- важливо утримувати баланс між фундаментальними і спеціальними кафедрами університетської освіти; гуманітарні кафедри мають посилити вплив на загальний розвиток компонента «людяність» у формуванні фахівця нового типу;

- система професійної підготовки повинна відповідати високим європейським вимогам, створювати надійні передумови для успішної професійної діяльності наших випускників і в Україні, і в країнах Європи.

Підготовка фахівців з управління у соціокультурній сфері полягає, насамперед, у забезпеченні такого їх професіоналізму, який би гарантував високу конкурентоспроможність на міжнародному ринку праці. Це повністю збігається з формуванням та чіткою реалізацією стратегії інтеграції України в єдиний європейський освітній простір. Це сприятиме підвищенню ефективності кадрового забезпечення трансформаційних процесів, духовному, культурному та соціально-економічному відродженню України.

Список літератури:

1. Педагогіка вищої школи / В. П. Андрущенко, І. Д. Бех [та ін.]; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенка, В. І. Лугового – К.: Педагогічна думка. – 2018. – 256 с.

2. Психолого-педагогічне проектування особистісно орієнтованих технологій навчання і виховання у вищих навчальних закладах: [монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенка, В. І. Лугового]. – К.: «Педагогічна думка», 2018. – 253 с.

3. Український педагогічний словник [уклад. С.У. Гончаренко]. – К.: Либідь, 1997. –376 с.

4. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно – ориентированой парадигмы образования / А. В. Хуторской // Нар. образование.– 2013. – №2.– С. 18-24.

Тематика: Інші професійні науки

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СИСТЕМА ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПОЇЗНОЮ РОБОТОЮ

Ломотько Д.В.

д.т.н., проф.

Носко Н.А.

асп.

(УкрДУЗТ), м.Харків

В сучасних умовах підвищення ефективності функціонування залізничного транспорту нерозривно пов'язане зі збільшенням рівня інформатизації виробничих процесів. При цьому на зміну інформаційно-довідкових систем повинні приходити інформаційно-аналітичні та інформаційно-керуючі системи. Найбільш перспективним на даний момент напрямом є створення і впровадження інтелектуальних транспортних систем.

Існує безліч визначень таких систем, але більшість з них зводиться до визначення, встановленого директивою 2010/40 / EU of 7 July 2010 про обладнання і інтерфейсі ІТС [1]. Відповідно до даної директиви ІТС трактується як система, в якій застосовуються інформаційні та комунікаційні технології в сфері автотранспорту (включаючи інфраструктуру, транспортні засоби, учасників системи, а також дорожньо-транспортна регулювання), і має поряд з цим можливість взаємодії з іншими видами транспорту. Тобто ІТС є

монотранспортної системою з можливістю інформаційного обміну з системами інших видів транспорту.

Таким чином, загальновизнане визначення ІТС для інших видів транспорту, в тому числі залізничного, як і регламентовані структура і склад таких систем на даний момент відсутні. Відповідно при формуванні ІТС ЗТ необхідно відштовхуватися від класичних підходів і концепцій створення інтелектуальних систем.

Однією з таких загальних концепцій є теорія функціональних систем, розроблена в 1930-70-х роках нейрофізіологом П.К. Анохіним. Функціональна система по П.К. Анохину - кібернетична схема управління, націленого на досягнення корисних для організму результатів [2].

Необхідно також підкреслити, що теорія функціональних систем П.К. Анохіна - не єдина концептуальна опрацювання загальних схем "інтелектуальних" систем управління, які були виконані в ХХ столітті. До таких робіт можна віднести:

1. Теорія ситуаційного управління (Д.А. Поспелов з співр.);
2. Теорія перцептивного контролю (В. Пауерс)
3. Модель концептуальної рефлекторної дуги (Е.Н. Соколов)
4. Схеми "інтелектуальних" систем розпізнавання (Д.С. Чернавський)
5. Концепція і моделі автономного адаптивного управління (А.А. Жданов)
6. Моделі адаптивного критичного контролю (П. Вербос, В. Ванче, Д. Прохоров).

Роботи ХХІ століття характеризуються більшою практичною спрямованістю. У них основне увазі приділялося вибору методів вирішення завдань інтелектуального управління. Так в роботі [3] встановлено такі рівні інтелектуального управління:

Рівень 0. Стійке управління зі зворотним зв'язком.

Рівень 1. Адаптивне управління - рівень 0 + адаптивні керуючі параметри.

Рівень 2. Оптимальне управління - рівень 1 + мінімізація або максимізація функції якості.

Рівень 3. Планове управління - рівень 2 + здатність планувати заздалегідь не визначені ситуації, імітувати і моделювати невизначеності.

З точки зору технології прийняття рішень інтелектуальна система - це інформаційно-обчислювальна система з інтелектуальною підтримкою, вирішальна завдання без участі людини - особи, що приймає рішення (ОПР), на відміну від інтелектуалізованої системи, в якій оператор присутній. З позиції технології прийняття рішень виділяють наступні види ІС:

- інтелектуальна інформаційна система;
- експертна система;
- розрахунково-логічні системи;
- гібридна інтелектуальна система;
- рефлекторна інтелектуальна система.

ІС в даний час активно застосовуються в пошукових системах, при розпізнаванні образів об'єктів, в системах підтримки прийняття рішень ситуаційних центрів, в окремих промислових виробництвах. Можливо використовувати накопичений в інших галузях досвід при створенні ІС для залізничного транспорту з урахуванням особливості ІС ЗТ. Це пояснюється такими особливостями залізничної транспортної системи:

- в перевізному процесі беруть участь динамічні одиниці, які постійно переміщуються в просторі і вимагають безперервного, а не дискретного контролю і управління їх дислокацією;

- відсутня можливість «складування» перевізних ресурсів, як компенсатора невизначеності в математичних моделях;

- система збору інформації для прийняття управлінських рішень істотно розосереджена в зв'язку, з чим виникають затримки в передачі інформації користувачам. У зв'язку з цим в певні періоди часу доводиться приймати рішення в умовах неповної чи недостовірної інформації;

- системи управління перевізним процесом безпосередньо впливають на безпеку руху, схоронність рухомого складу і вантажів, безпеку перевезення пасажирів, що не дозволяє використовувати робастні інтелектуальні системи;

- обсяги переданої і оброблюваної інформації про хід перевізного процесу на залізничному транспорті істотно перевищують обсяги інформації найбільших промислових підприємств, що вимагає більш продуктивних технологій і технічних засобів обробки даних;

- на залізничному транспорті використовується безліч інформаційних моделей, які інтегровані між собою як вертикально, так і горизонтально. При можливих переходах на нові моделі виникають загрози технологічної стійкості транспортної системи.

- тісна інтеграція моделей залізничного транспорту не дозволяє реалізовувати окремі модулі, а вимагає комплексного підходу до вирішення всього переліку завдань.

В даний час значна увага створенню ІС на залізничному транспорті приділяється за кордоном. До визнаним світовим лідерам (Німеччина, Великобританія, США, Японія) приєднуються Китай, Індія та ін. Разом з тим в більшості випадків системи, що створюються відносяться до інтелектуалізованих інформаційним системам, в яких остаточне рішення приймає людина, будь то працівник залізниці, пасажир або вантажовласник, а до ІС в класичному їх розумінні можна віднести тільки певні елементи.

Таким чином, завдання створення інтелектуальних залізничних транспортних систем залишаються не вирішеними, що не дозволяє використовувати досвід їх реалізації на закордонному прикладі, а тим більше купити готовий програмний продукт. У зв'язку з цим при створенні інтелектуальних систем залізничного транспорту потрібно не тільки якісна математична постановка, а й досконале знання підходів до вирішення експлуатаційних задач транспорту.

Впровадження ІС дозволить не менше ніж на 5% збільшити продуктивність поїзних локомотивів, скоротити на 2,5% оборот вагонів, підвищити продуктивність праці оперативних працівників на 30%.

Список літератури:

1. Directive 2010/40 / EU of the European Parliament and of the Council of 7 July 2010 on the framework for the deployment of Intelligent Transport Systems in the field of road transport and for interfaces with other modes of transport Text with EEA relevance. Official Journal L 207, 06/08/2010 P. 0001 - 0013

2. Анохін П.К. Системні механізми вищої нервової діяльності. М.: Наука, 1979. 453 с.

3. К. Крішнакумар, Д. Нейдхофер. Імунний адаптивний критик в завданні автономного управління літальними апаратами. Штучні імунні системи, М.2006

Тематика: Педагогічні науки

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК РЕСУРС РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Луцан Тетяна Михайлівна

Студентка другого (магістерського) рівня спеціальності

«Початкова освіта»

ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя

Стефаника, педагогічний факультет

У Концепції стандартів для Нової української школи ключові компетентності є системоутворювальним чинником визначення очікуваних результатів шкільної освіти, а отже, стають орієнтирами розроблення предметного змісту навчання. Ця ситуація зумовлює особливу важливість науково обґрунтованого визначення межі та обсягів міжпредметних зв'язків та

міжпредметної інтеграції. Відповіддю на цей виклик реформування змісту початкової освіти вважаємо розроблення для кожного предмета дидактико-методичного супроводу на засадах системного, компетентнісного й особистісно зорієнтованих підходів, наукові та прикладні результати якого дають можливість запропонувати вчителям якісно новий міжпредметний продукт. У цьому контексті системне використання різних типів міжпредметних зв'язків розглядаємо як важливий ресурс, що має суттєво доповнити сучасні методики формування ключових і предметних компетентностей.

Проблему міжпредметної інтеграції присвячено праці В. Кондакова, П. Новикова, І. Зверєвої, В. Максимової, В. Фоменка та ін. Відтак, питання ролі міжпредметних зв'язків у реалізації компетентнісного підходу у процесі вивчення у початковій школі інтегрованого курсу «мистецтво» залишилося поза увагою дослідників-науковців, що і зумовило тему статті.

Наш науковий пошук засвідчив, що у освітньому процесі міжпредметні зв'язки є містком між змістом окремих предметів з метою різнобічного пізнання тих понять, явищ, способів діяльності, які реально перебувають у різних зв'язках і є елементами компетентностей. Встановлення міжпредметних зв'язків може бути на рівні однієї освітньої галузі, окремих предметів і курсів з різних освітніх галузей. Цей процес сприяє цілісності знань, розвитку в учнів пізнавального інтересу, асоціативного мислення, кращому засвоєнню універсальних пізнавальних умінь [1].

Використання міжпредметних зв'язків ми розглядаємо як передумову для методично правильного конструювання і використання інтегрованих курсів. Відомо, що за чинними програмами у 1–4 класах майже половину навчального матеріалу діти вивчають за інтегрованими курсами («Я у світі», «Мистецтво», «Природознавство», «Довкілля», «Технології», «Фізична культура і основи здоров'я»).

У освітньому процесі під час реалізації міжпредметних зв'язків необхідно дотримуватися таких вимог:

- систематичність здійснення міжпредметних зв'язків;

- самостійність, науковий рівень дисципліни під час реалізації міжпредметних зв'язків;
- відсутність дублювання навчальної інформації, засвоєної під час вивчення інших дисциплін;
- забезпечення формування єдиної картини світу та компетентностей учнів у процесі зв'язків різних предметів [2].

Побудова уроків із використанням міжпредметних зв'язків ведуть до підвищення наукового рівня навчання, розширюють сферу пізнання, забезпечують систему в організації навчання, спонукають учителя до самоосвіти тощо.

У процесі вивчення у початковій школі інтегрованого курсу «Мистецтво» передбачається: спів улюблених пісень; інтерпретація прослуханих музичних творів, визначення їх жанру; добір і запис творів для шкільної фонотеки; сприймання і порівняння звучання інструментів різних народів світу; зіставлення і порівняння музичних творів різних стилів; знаходження спільного і відмінного у музичному і танцювальному фольклорі різних етносів України.

Уроки пропонуються у *індивідуальній* (виконання пісень під акомпанемент чи фонограму; інтерпретація прослуханих творів з метою визначення змісту, форми, жанру; запис пісень регіонального фольклору та ін.), *груповій* (підготовка позакласного заходу «Пісенний вернісаж»; виконання пісень та композицій; інсценування пісень та ін.); *колективній* (підготовка музичного вечора; проведення «Карооке» та ін.

Якщо на уроці «Мистецтва» звертаються до конкретного художнього твору як до певного прикладу мистецтва, обов'язковою умовою буде художньо-педагогічний аналіз даного твору, а саме: дані про історію створення, особистості композитора, стиль твору, художні засоби створення музичного образу, загальномистецькі засоби виразності, емоційний зміст музичного твору.

Важливим є прийом використання музичних творів для створення «музичного фону», для образного доповнення поетичного або візуального образу. Наприклад, при підготовці уроку «Золото інків» можна використати

поєднання художньо-історичний текст (плавання Христофора Колумба) з музичним фрагментом «Відкриття раю» Вангеліса.

Інформативне поле уроку «Мистецтва» може збагатити використання відеоілюстрацій та твори кіномистецтва. Відтак, слід уникати надмірного захоплення та переобтяження наочністю, що може до зниження емоційної тональності уроку.

Звернення до творів архітектури здебільшого присвячені узагальненій картині певної художньої епохи, країни. Основними формами ознайомлення з творами архітектурного мистецтва на уроках «Мистецтва» різні: «архітектурний вернісаж», «мелодія історичної епохи» та ін.

Отже, інтегрування мистецтва з різними дисциплінами активізує психічні процеси, підсилює мотивацію, стимулює різні емоції – переживання, радість, сум та ін. [3].

Встановлення зв'язків між предметами веде до формування самостійності мислення, розвиває логіку мислення, мовлення, точності висловлювання, а процес навчання – цікавим, емоційно забарвленим, творчо насиченим.

Список літератури:

1. Ростовський О.Я. Взаємозв'язок різних видів мистецтва на уроках музики. К. 1991. 98 с.
2. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: навч.-метод. посіб. К., 1997. 234 с.
3. Інтегрований урок як специфічна форма організації навчання. URL: <http://valeriks.ucoz.ru/publ/11-1-0-110>.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТРИТИКАЛЕ**Любич В.В.**

доктор сільськогосподарських наук, професор

Стартуца Я.С.

аспірант

Уманський національний університет садівництва

Важливу роль у збільшенні виробництва продукції в умовах скорочення споживання енергоресурсів відіграє тритикале. Слід відзначити, що воно поєднує високу врожайність (що може сягати понад 100 ц/га), стійкість до хвороб, шкідників та інших несприятливих факторів навколишнього природного середовища. Тритикале здатне формувати високий врожай на бідних ґрунтах та після гірших попередників, може виступати в ролі відмінної страхової культури у випадках пересіву чи насіву озимих культур у несприятливі роки перезимівлі останніх. Крім цього зерно не осипається на пні, що дає можливість збирати його після збирання всіх інших озимих та ярих культур.

Хлібопекарські якості борошна, отриманого із тритикале, нижчі від пшеничного, але вищі, ніж у житнього. Проте хліб випечений з борошна тритикале за поживністю переважає пшеничний і житній. Додавання борошна тритикале до борошна пшениці 5–6 класу поліпшує якість клейковини пшенично-тритикалевої суміші до 1 групи якості. Об'єм збільшується на 80–100 см³, загальна хлібопекарська оцінка зростає на 1 бал. Борошно з тритикале є відмінною сировиною для кондитерської промисловості, що дозволяє випікати вищої якості, ніж з пшеничного борошна цукрове, вівсяне, кокосове і шоколадне печиво, кекси, бісквіти торти, макаронні та інші хлібобулочні вироби. Продукція з борошна тритикале повільніше черствіє, ніж із борошна пшениці [Рябчун В. К., 2005].

Зерно тритикале ярого є джерелом білка з високим вмістом амінокислот, особливо лізину. Вміст білка в його зерні становить 15–28%, лізину – 3,8, жиру – 2,4, цукру – 6–10%, що більше, ніж у пшениці та жита. За обмінною енергією тритикале прирівнюється до зерна пшениці, поступається кукурудзі і переважає ячмінь. Під час переробки зернової продукції зберігається 70% білково-ліпідного комплексу, економія кормів при цьому становить 20%.

Високий вміст білка в зерні тритикале ярого та збалансованість амінокислотного складу дає можливість використовувати його на корм сільськогосподарським тваринам. Дослідженнями встановлено, що заміна до 40% зерна інших культур у комбікормах на тритикале збільшує середньодобові прирости свиней на відгодівлі до 30%, а економія кормів складає 15–20%. При введенні до раціону великої рогатої худоби 30% зерна цієї культури приріст молодняка істотно збільшується. У разі заміни в комбікормах 50% ячмінного зерна на зерно тритикале затрати на відгодівлю птиці зменшуються на 20%, а їхні добові прирости збільшуються. Висока екстрактивна здатність зерна тритикале дає змогу успішно використовувати його в спиртогорілчаній і пивоварній промисловостях та виготовляти крохмаль [Андрушків М. І., 2003].

Тритикале вирощують понад 100 років, тоді як пшеницю і ячмінь – 10, а жито – 7 тисяч років. Перший гібрид тритикале описав англійський ботанік С.А. Вільсон в 1875 році. Перший плодовитий октаплоїдний пшенично-житній аллополіплоїд було синтезовано у 1888 році німецьким селекціонером В. Римпау. Перші сорти з комерційною метою почали вирощувати в 1970 році в Канаді, Угорщині та США. З 1976 року в Україні районований перший сорт тритикале вітчизняної селекції Амфідиплоїд 1 для вирощування на зелений корм, в 1979 році – Амфідиплоїд-206 зернового типу [Максимов Г. К., 2006]. В 1995 році районовано перший сорт тритикале ярого.

Для збільшення врожайності та валових зборів зерна тритикале ярого пріоритет належить раціональному використанню органічних та мінеральних добрив, завдяки яким підвищується продуктивність рослин і поліпшується якість зерна. На родючих ґрунтах і після кращих попередників під тритикале

рекомендують вносити повне мінеральне добриво – $N_{60}P_{60}K_{60}$, а після гірших попередників та на менш родючих ґрунтах – $N_{90}P_{90}K_{90}$ [Лихочвор В. В., 2004].

Ефективність мінеральних добрив значною мірою зумовлюють агрофізичні і агрохімічні властивості ґрунтів і погодно-кліматичні фактори, а також культура та сорт. За даними [Мартыненко И. Е., 2001] в умовах Полісся на дерново-підзолистих ґрунтах на продуктивність тритикале суттєво впливають азотні добрива. Встановлено, що більш ефективним є внесення N_{90} в підживлення у 2 прийоми: N_{60} під передпосівну культивуацію та N_{30} у фазу виходу в трубку. Врожайність при цьому підвищується на 58%. Подальше підвищення дози до N_{120} не забезпечило підвищення врожайності. В цих умовах [Віннічук В. М., 1992] вважають, що оптимальним для вирощування тритикале є внесення добрив дозою $P_{120}K_{120}$ з триразовим підживленням азотними добривами ($N_{30+60+30}$).

В умовах Білорусії [Лапа В. В., 2005] встановлено, що найвища врожайність тритикале була отримана при роздрібному внесенні N_{90} на фоні передпосівного внесення $P_{60}K_{120}$ і внесення під попередник 40 т/га гною. Приріст врожаю при цьому становив 27,1 ц/га. Подальше підвищення дози азотних добрив до N_{120} не забезпечило підвищення врожайності. Внесення азотних добрив підвищував вміст сирого протеїну на 0,4–1,9%, причому роздрібна і одноразова доза добрив забезпечувала однакове підвищення протеїну в зерні. Г.І. Вауліна [Вауліна Г. І., 2005] та ін. зазначають, що внесення добрив дозою $N_{90}P_{90}K_{90}$ підвищує врожайність тритикале на 11,2 ц/га, вміст білка на 5%. Подальше підвищення дози азотних добрив до 180 і 240 кг/га не підвищувало врожайності. В умовах Полісся при внесенні добрив дозою $N_{90}P_{90}K_{90}$ врожайність зростала на 18,8 ц/га. При зменшенні дози добрив до $N_{60}P_{60}K_{60}$ призводить до зниження врожаю на 2,7 ц/га, а при збільшенні її до $N_{120}P_{120}K_{120}$ підвищувало врожайність на 3,6 ц/га [14].

К.В. Вородова і Н.Р. Асика [Вородова К. В., 1980] при вивченні продуктивності тритикале на різних фонах живлення ($N_{30}P_{30}K_{30}+2,5$ т гною; $N_{60}P_{60}K_{60}+5$ т гною; $N_{90}P_{90}K_{90}+7,5$ т гною) встановили, що тритикале було більш

стійким до вилягання в порівнянні з пшеницею озимою і краще реагувало на добрива. Вміст білка зростав з підвищенням доз мінеральних добрив до 15%.

При вивченні різних доз мінеральних добрив в Інституті землеробства і тваринництва західного регіону УААН встановлено, що оптимальною дозою є $N_{120}P_{90}K_{90}$ з роздільним внесенням азотних добрив, яка забезпечує найвищий приріст врожаю і найвищий вміст білка (14,8%). Збільшення доз добрив до $N_{120-150}P_{120}K_{120}$ не підвищувало врожайності, вміст білка в зерні сягав 15%. В умовах Волинської дослідної станції [Білітюк А. П., 2001] встановлено, що висока врожайність зерна (57 ц/га) тритикале формувалася при дозі добрив $N_{60}P_{60}K_{60}$. При вирощуванні його на дерново-підзолистих супіщаних ґрунтах азотні добрива потрібно вносити у кілька строків: N_{30} – до сівби, а решту – на III–IV етапах органогенезу. При внесенні $N_{120}P_{120}K_{120}$ врожайність зросла до 59,9 ц/га. В цих умовах А.П. Білітюк [Білітюк А. П., 2000] зазначає, що внесення азотних добрив дозою N_{120} у весняно-літню вегетацію на фоні $P_{120}K_{120}$ забезпечує приріст врожаю в порівнянні з контролем на 18,3 ц/га, а вміст білка зростає на 1,8%. В умовах Полісся України на чорноземах опідзолених найвищу врожайність та якість зерна тритикале забезпечують дози мінеральних добрив N_{45} , $N_{45}P_{45}$, $N_{45}P_{45}K_{45}$ внесених восени. Подальше збільшення дози добрив до $NP_{K(90-135)}$ супроводжується незначним зростанням врожайності – 0,3–1,4 ц/га, але вміст білка зростає до 15%.

В умовах Степу України на чорноземах південних малогумусних встановлено, що малі дози азотних добрив (N_{40}) слабо впливали на підвищення врожайності тритикале. Найбільш ефективною дозою добрив була $N_{80}P_{60}K_{60}$ після кращих попередників, після гірших – $N_{120}P_{60}K_{60}$. Л.О. Кравченко [Кравченко Л. О., 1992] зазначає, що збільшення виробництва зерна тритикале значною мірою залежить від системи удобрення. Підживлення посівів азотними добривами дозою 120–150 кг/га д.р. на основних етапах органогенезу на фоні $P_{90}K_{120}$ сприяє збільшенню врожайності на 18,5–27,1 ц/га. При вивченні різних доз і строків внесення мінеральних добрив в умовах Синельниківської селекційно-дослідній станції встановлено, що найвищу врожайність (72,0 ц/га) було отримано при вирощуванні тритикале на мінеральному фоні $P_{90}K_{90}$ з підживленням рослин

азотом у фазу виходу у трубку дозою 60 кг/га [Нестерец В. Г., 2005].

Аналіз отриманих даних свідчить, що для Лісостепової зони України врожайність тритикале залежить від мінерального живлення. Оптимальний режим живлення досягається при внесенні фосфорно-калійних добрив восени $(PK)_{40-90}$ в залежності від попередника та N_{60-120} у весняно-літню вегетацію на II та IV етапах органогенезу. Після однорічних та багаторічних трав вносять восени $P_{40}K_{40}$, після гороху $P_{60}K_{60}$, кукурудзи на силос — $P_{90}K_{90}$. Ефективним є внесення азоту в підживлення — N_{30} на II етапі (врожай 79 ц/га, приріст до контролю 9 ц/га) та N_{60} на IV етапі (врожай 81 ц/га, приріст + 11 ц/га до контролю). Кращим варіантом живлення був по попереднику горох — $P_{60}K_{60}$ + N_{30} на II етапі + N_{60} на IV етапі органогенезу [Гірко В. С., 2003].

Згідно досліджень [Вородова К. В., 1980] загальна скловидність зерна тритикале залежить від попередника та удобрення. На низькому фоні ($N_{30}P_{30}K_{30}+2,5$ т гною) та середньому фонах ($N_{60}P_{60}K_{60}+5$ т гною) після кращих попередників зростала скловидність зерна. На високому фоні ($N_{90}P_{90}K_{90}+7,5$ т гною) скловидність знижувалась за виключенням гірших попередників.

Під впливом мінеральних добрив покращувались технологічні та хлібопекарські властивості борошна. Показник седиментації при дозі добрив $N_{120}P_{90}K_{90}$ підвищився з 24,5 мл до 27,5 мл. На фоні $P_{120}K_{120}$ він зростав на $3,5\text{ см}^3$. Водопоглинальна здатність підвищувалась на 2,3%, калориметрична оцінка тіста була на 1,0–2,5 од порівняно з контролем.

При вивченні різних доз азотних добрив вченими [Щипак Г. В., 2005] встановлено, що разове їх внесення азотних добрив під тритикале дозою 180 кг/га д.р. сприяло підвищенню густоти продуктивного стеблестою, озерненості колоса, формуванню крупнішого, добре виповненого зерна. Також встановлено, що азотні добрива позитивно впливали на вміст клейковини, силу борошна і об'єм хліба.

Отже, тритикале — перспективна культура для виробництва продовольчого зерна. Впровадження нових сортів у виробництво зумовлює недостатнє вивчення основних елементів технології його вирощування, особливо удобрення. Відомо, що тритикале позитивно реагує на високі дози добрив, особливо, азотні. Основні

дослідження з вивчення ефективності доз і строків внесення добрив були проведені з озимими формами тритикале. Встановлено, що основна увага повинна бути звернута на оптимізацію азотного живлення рослин.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ПРОДУКТИВНІ, МЯСНІ ЯКОСТІ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ ЗА ВМІСТУ В РАЦІОНІ ПРОБІОТИКУ ПРОТЕКТО-АКТИВ

Лясота В.П.

доктор ветеринарних наук, професор

Букалова Н.В.

кандидат ветеринарних наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

Приліпко Т.М.

доктор сільськогосподарських наук, професор

Подільський державний аграрно-технічний університет

Богатко Н.М.

кандидат ветеринарних наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

Актуальність. З метою пошуку економії ресурсів для забезпечення рентабельності молочної та м'ясних галузей, у господарствах застосовують новітні технології вирощування тварин із переведенням телят раннього віку на замінники натурального молока.[4,5].

Отже, нині актуальним є питання пошуку ефективних і екологічно безпечних засобів для забезпечення здоров'я, росту, розвитку та підвищення антиген неспецифічної резистентності телят раннього віку з метою їх високої збереженості. В умовах інтенсифікації виробництва тваринницької продукції, зокрема, розвитку галузі молочного та м'ясного скотарства, важливого

значення набувають питання годівлі, утримання молодняку та дорослої худоби, оскільки саме вони визначають ефективність не лише всього виробництва тваринницької продукції, але й безпечність, якість та рентабельність отриманого кінцевого продукту. Здатність молодняку великої рогатої худоби ефективно використовувати поживні речовини кормів на синтез білків, жирів та інших органічних речовин в організмі, низькі затрати кормів на одиницю продукції, інтенсивний перебіг процесів обміну в організмі, напруга функціональної діяльності всіх органів та систем організму телят раннього віку, завдяки балансу нормофлори травного каналу дозволяє отримувати здорових, резистентних тварин та якісні, біологічно повноцінні й екологічно безпечні продукти тваринництва [6,7].

Науковці звертають увагу на те, що за порушення умов годівлі та утримання тварин, недотримання санітарно-гігієнічних вимог, відхід телят періоду новонародженості може сягати до 50,0 %. Нині на молочних фермах України впроваджують новітні технології вирощування молодняку великої рогатої худоби з метою отримання більших об'ємів товарного молока, що створює серйозні проблеми через раннє, у 4–7 діб від народження, переведення телят на замінники натурального молока (ЗНМ) [7].

У тваринницьких господарствах Київської області за останні роки молочна галузь потерпає від загибелі телят раннього віку через причини, пов'язані з порушеннями функцій травного каналу за дисбалансу нормофлори кишечника і розвитку умовно-патогенних та патогенних мікроорганізмів [3].

За вирощування молодняку великої рогатої худоби застосування пробіотиків значно поліпшить збереженість телят. Пробіотичні препарати є найсучаснішим способом корекції адаптаційних можливостей організму телят за впливу несприятливих факторів зовнішнього середовища, у тому числі, за переведення телят раннього постнатального періоду на замінники натурального молока (ЗНМ). Відомо, що саме пробіотики здатні забезпечити інтенсивний ріст, розвиток та високу збереженість молодняку [5]. Метаболіти бактерій, що входять до складу пробіотиків, регулюють моторику та діяльність травного

каналу, що позитивно позначається на розвитку тварин, забезпечує їх збереженість та добре здоров'я. Встановлено, що захисна функція пробіотиків проявляється імуностимуляцією, із підвищенням активності фагоцитозу, синтезу секреторного IgA, інтерферону, зростанням функціональної активності імунокомпетентних клітин, індукції лімфокінів, що позитивно впливає на специфічні та неспецифічні фактори природної резистентності у телят раннього постнатального періоду, підтримуючи гомеостаз організму, забезпечуючи нормальний стан їх здоров'я [6,7].

Мета дослідження – вивчення впливу вітчизняного пробіотику Протекто-актив на ріст живої маси тварин та якість яловичини.

Матеріали і методи дослідження. Науково-виробничі дослідження проводили в умовах: ПРАТ «Терезине», ТОВ імені Котовського Білоцерківського району, ТОВ «Агросолюшнс» Сквирського району Київської області. Основне базове господарство, в якому проводили експериментальну частину роботи – ПРАТ «Терезине». У інших господарствах повторно проводили дослідження для підтвердження отриманих раніше даних та впроваджували результати науково-виробничих досліджень. У науково-виробничому досліді використано 50 телят-аналогів, вік яких на початок досліді становив від 5 до 10 діб. Було сформовано дві групи телят голштинської породи: одна дослідна та одна контрольна по 25 голів у кожній. Середня маса тіла за народження становила $35,53 \pm 0,91$ і $36,75 \pm 0,77$ кг відповідно. Раціони для телят молочного періоду складають, ураховуючи прирости маси тіла тварин.

Визначали показники збереженості, метаболізму та інтенсивності росту новонароджених телят, показники щодо впливу пробіотику Протекто-актив на організм телят за їх раннього (у 4–7-добовому віці) переведення на замінники натурального молока (ЗНМ) за застосування препарату у визначеній оптимальній дозі 3,0 г ($1,5 \times 10^9$ КУО/г) із розрахунку на 10 кг маси тіла. Пробіотичний препарат телятам задавали щодобово перорально, впродовж 30 діб, як домішку до замінника натурального молока. (ЗНМ) під час вранішнього

випоювання. Після закінчення терміну експерименту було проведено зважування всіх телят. Матеріалом для дослідження були проби найдовшого м'яза спини туш, які відбирали під час забою тварин (ТОВ «Візит» Білоцерківського району Київської області). Всього було досліджено 25 проб м'яса.

У процесі одержання яловичини дотримувалися санітарно-гігієнічних вимог щодо первинної обробки туш відповідно до «Ветеринарно-санітарних правил для боєнь, забійно-санітарних пунктів господарств та подвірного забою тварин» [1]. Ветеринарно-санітарне оцінювання туш великої рогатої худоби проводили в державній лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи, згідно з «Правилами передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів» [2].

Аналіз результатів досліджень показав, що в усіх пробах м'яса через добу після забою тварин дослідної і контрольної груп показник рН варіював у межах від 5,8 до 6,0, що свідчило про його доброякісність. Застосування пробіотику Протекто-актив телятам раннього віку поліпшувало якість яловичини, про що свідчили наступні фізико-хімічні показники (%): різниця масової частки води у м'язах дослідної і контрольної груп телят складала близько 3,7; масова частка білків була більшою у м'ясі дослідних тварин на 0,93; жирів – на 2,77; вітаміну В12 – на 0,17; водо-утримуюча здатність – на 12,73; уміст глікогену – на 7,13; глюкози – на 23,73; триптофану – на 36,09; білково-якісний показник – на 0,81 %, ніж у м'ясі контрольних. За аналізом результатів досліджень з'ясовано, що молодняк дослідної групи, за попереднього згодовування пробіотику Протекто-актив, у подальшому краще засвоював і сполуки фосфору, оскільки масова частка фосфору в отриманій від них яловичині перевищувала аналогічні показники від тварин контрольної групи на 1,94 %.

Для дослідження біологічної цінності відбирали проби найдовшого м'яза спини бичків віком 18 міс. та проводили їх токсико-біологічну оцінку за допомогою інфузорії *Tetrahymena pyriformis*, лабораторний штам WH14.

Установлено, що у м'язах тварин, яким згодовували пробіотик Протекто-актив, даний показник становив 100 %, у м'язах тварин контрольної групи – 97 %. Отже, яловичина, отримана без застосування тваринам пробіотику, має дещо нижчу відносну біологічну цінність (97 %). У всіх досліджуваних пробах яловичини (дослід, контроль) форма клітин *Tetrahymena pyriformis* була овально-витягнутою, без наявності випинань, вакуолізації, зморщування, рухалися вони прямолінійно, активно.

Висновки

1. Середня маса тіла тварин дослідної групи, яким попередньо застосовували пробіотик, на 7,1 % перевищувала показники у тварин контрольної групи. Показник індексу інтенсивності росту тварин у дослідній групі телят перевищував аналогічний у контрольних на 36,6 %, а індекс напруги росту у тварин дослідної групи був у 1,4 рази вищий від контрольної.

2. Масова частка білка у м'ясі дослідних тварин була більшою на 0,93 %; жирів – 2,77; водо-утримуюча здатність – 12,73; уміст глікогену – 7,13; глюкози – 23,73; триптофану – 36,09; білково-якісний показник – на 0,81 %, порівняно з м'ясом контрольних.

3. Біологічна цінність яловичини дослідної групи тварин була вищою, ніж у контрольних, на 3,0 %, що означає краще перетравлення, всмоктування та засвоєння такого м'яса організмами найпростіших, а значить, і людини.

Список літератури:

1. Бутко М. П., Костенко Ю. Г. Руководство по ветеринарно-санитарной экспертизе и гигиене производства мяса и мясных продуктов. М., РИФ «Антиква», 2014. 607 с.

2. Правила передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів. Затверджені наказом Голови Держдепартаменту ветеринарної медицини № 28 від 7.06. 2002 року та зареєстровані в Мінюсті України 21 червня 2002 року за № 524/6812. 2002.

3. Приліпко Т.М. Показники безпеки тваринницької продукції / Т.М. Приліпко // Продовольча індустрія АПК. – 2012. – № 2. – С.33–35.

4. Prylipko, T.M., Prylipko, I.V. (2016). Task and priorities of public policy of Ukraine in industries of safety of foodstuffs and international normatively-legal bases of safety of food products // Proceedings of the International Academic Congress «European Research Area: Status, Problems and Prospects» (Latvijas Republika, Rīga, 01–02 September 2016).

5. Lyasota V., Bukalova N., Bogatko N., Prilipko T. Criteria for assessing the quality and safety of beef in the agro-industrial market / Біологія тварин (науковий журнал). Т. 21. № 2. Львів, 2019. С.118.

6. Bukalova N., Lyasota V., Bogatko N., Artemenko L., Prilipko T. Indicators of quality and safety of rabbit meat during storage / Біологія тварин (науковий журнал). Т. 21. № 2. Львів, 2019. С.87.

7. Приліпко Т.М., Коваль Т.В. Обмін речовин в організмі телят при використанні мінерально-сапонітових кормових добавок. Тваринництво України. №2, 2019.- С.15-20

Тематика: Сільськогосподарські науки

ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ КОМПЛЕКСНЫХ КОРМОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ВЫРАЩИВАНИЮ СВИНЕЙ И КРУПНОГО РОГАТОГО СКОТА В БЕЛАРУСИ

Лях Юрий Григорьевич

доктор ветеринарных наук, профессор, УО «Международный
государственный экологический институт им. А.Д. Сахарова» Белорусского
государственного университета, г. Минск, Республика Беларусь,

Yury_liakh.61@mail.ru

Янченко Владимир Владимирович

УО «Витебская ордена «Знак Почета» государственная академия
ветеринарной медицины», г. Витебск, Республика Беларусь

Нет секрета в том, что, прежде чем освоить промышленный выпуск любого ветеринарного препарата, кормовых добавок, в том числе и дополнительных комплексных кормов, разработчики провели целый ряд последовательных научных исследований, которые легли в основу документов, регламентирующих его безвредное использование, и указывают на их лечебные, профилактические свойства, а значит и экономическую эффективность. Это означает, что разработчики, при условии технологического использования этих веществ потребителями гарантирует им указанные ранее лечебный, профилактический или экономический эффект.

Нами в течение последних 17 лет велись широкие производственные испытания кормовых добавок и дополнительных комплексных кормов **«Пуривитин»**, **«Байпас»**, **«Полисахариды жидкие»** по изучению степени их влияния на нормализацию физиологического состояния, защитных сил организма свиней и крупного рогатого скота на крупных промышленных животноводческих комплексах Беларуси. Отдельным пунктом стоял вопрос по определению их роли в повышении резистентности организма и увеличении продуктивных качеств животных.

За этот значительный отрезок времени (17 лет) в животноводстве Беларуси произошли видимые изменения, в основе которых лежит интенсификация всех отраслей производства.

По состоянию на 1 января 2016 года поголовье крупного скота насчитывало 4,23 млн голов, в том числе коров — 1,42 млн голов, свиней — 2,75 млн голов. За 2015 год количество коров сократилось на 0,8%, свиней увеличилось на 11,8%.

Вместе с тем следует отметить, что постановление правительства № 793, принятое 15 августа 2014 года, предполагало, что на 1 января 2016 поголовье свиней будет восстановлено до уровня, который был в 2013 году, и составит 3,3 млн голов.

Напомним, в 2013 году в ряде регионов Беларуси была обнаружена африканская чума свиней. Борьба властей с эпидемией привела к значительному сокращению поголовья скота во второй половине 2013 года.

На 1 января 2018 года численность крупного рогатого скота в хозяйствах всех категорий (в сельскохозяйственных организациях, крестьянских (фермерских) хозяйствах, хозяйствах населения) составила 4,4 млн голов, или на 1,5% больше, чем на 1 января 2017 года. В том числе численность коров составила 1,5 млн голов (на 0,1% меньше). Поголовье свиней составило 3,2 млн (на 0,3% больше) 2017 года. Количество крупного рогатого скота на 1 декабря 2019 г. составило 4,2 млн голов, в том числе коров – 1,4 млн голов. Количество свиней составило 2,6 млн голов.

Лет 25-30 назад кормопроизводство нашей республики практически полностью обеспечивало животных качественными кормами. Так как состояние и плодородие почв находилось на достаточно высоком уровне. Погоня за урожаями опустошили почву. Сейчас мы имеем корма зерновой группы выросшей на почве с обедненным уровнем микро и макроэлементов. Эти пропорции элементов и такие структуры практически невозможно восполнить добавками, тем более что и организм животных их не всегда способен усваивать.

Уровень гумуса в почве ежегодно снижается, т. к. азотсодержащие органические вещества (их в гумусе 94-99%) под действием микроорганизмов почвы минерализуются до минеральных форм азота и используются растениями для формирования урожая. Чем выше урожайность сельскохозяйственных культур, тем больше минерализуются азотсодержащие органические вещества, тем больше почвенного азота используется растениями для формирования урожая, тем больше снижается плодородие почвы [1, 2].

В последние годы практически потерял актуальность вопрос отличительных признаков животноводческого комплекса от фермы.

В свое время этому придавали огромное значение. Теперь в Беларуси практически не осталось свиноводческих ферм. В связи с вспышкой

Африканской чумы практически все поголовье сконцентрировали на крупных промышленных комплексах, где легче организовать биологическую защиту.

В выращивании крупного рогатого скота до сих пор, на ряду с огромными комплексами с круглогодичным содержанием животных, широко используются и небольшие животноводческие помещения (фермы).

Эти данные мы привели с целью указать на факт того, что как бы мы не называли предприятия, где содержатся животные (ферма, комплекс и т.д.), кормление и содержание их должно оставаться на таком уровне, который бы обеспечивал комфортные условия для жизни сельскохозяйственных животных всех видов. Только в случае 100% выполнения технологических регламентов (растениеводство, кормозаготовка, хранение кормов, формирование рационов, процесс кормления, микроклимат и многое другое), можно рассчитывать на получение от них высокой продуктивности и здорового потомства.

Поскольку животноводство в Беларуси на современном этапе оказалась в ситуации относительного вакуума полноценных кормов, одним из выходов в создавшейся ситуации мы посчитали использование кормовых добавок и дополнительных комплексных кормов, которые способны нормализовать жизненные функции организма животных [3, 4]. В итоге, использование указанных добавок приносили комплексный экономический эффект (прирост живой массы всех половозрастных групп животных, отсутствие падежа и незначительный технологическая выбраковка взрослых животных, увеличение удоя, повышение жирности молока) только в тех хозяйствах, где соблюдали и выдерживали технологию производство [5].

Подводя итог, считаем, что для обеспечения роста производительности труда, эффективного использования финансовых средств необходимо проводить экономический мониторинг каждого в отдельности животноводческого подразделения. Это позволит повысить эффективность труда по отраслям животноводства и не допустить использования усредненных показателей.

Список литературы:

1. Белехов, Г.П. Минеральное и витаминное питание сельскохозяйственных животных / Г.П. Белехов, А.А. Чубинская // Ленинград, 1960. - С. 5-16; 79-96.
2. Лях, Ю.Г. Проблемы и пути сохранения молодняка свиней в откормочных хозяйствах Беларуси / Ю.Г. Лях // Уч. записки ВГАВМ. Том 48. Вып. 2. Часть 1. Витебск, 2012. С. 107 – 112.
- 3 Лях, Ю.Г. «Секреты» здоровья поросят / Ю.Г. Лях, В.В. Янченко // Белорусское сельское хозяйство. 2014. № 2 (142). С. 68-71.
4. Лях, Ю.Г. Результаты биохимических показателей сыворотки крови свиней при использовании дополнительных комплексных кормов / Ю.Г. Лях // Животноводство и ветеринарная медицина, Горки, №1 (16) 2015. С. 27-32.
5. Янченко, В.В. Полноценное кормление – залог здоровья животных и экономики хозяйства / В.В. Янченко, Ю.Г. Лях // Наше сельское хозяйство (Ветеринария и животноводство). 2013, № 18 (74) С. 65-70.

Тематика: Інші професійні науки

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ГАЛУЗЬ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Мазур Т.Б.

Професійно – технічне училище №26 м. Кременчука

Ведомо, що системоутворюючим фактором освіти є його мета розвиток людини як особистості в процесі виховання і навчання. Освіта як процес здійснюється протягом усього свідомого життя людини, змінюючись за програмними цілями, змістом і технології навчання і виховання. На формування системи цінностей і норм культури особистості величезний вплив справляє процес навчання. Будь-яке виховання починається з навчання, базується на ньому і не може здійснюватися у відриві від нього. У той же час

саме навчання потребує виховному підкріпленні, зокрема у формуванні в учнів моральних відносин.

Якщо освітній процес спеціально організований і управляється фахівцями, то його прийнято називати педагогічним процесом.

Педагогіка – це наука про закони виховання і освіти людини, вона вивчає закономірності успішної передачі соціального досвіду старшого покоління молодшому. Вона існує для того, щоб на практиці вказувати найбільш легкі шляхи досягнення педагогічних цілей і завдань, шляхи реалізації законів виховання і методик навчання.

У Стародавній Греції раб, приставлений до учня, функціями якого були супровід його в школу, прислугування на заняттях, називався педагогом. Педагог – похідне від грецьких слів "пейд" – дитина, "гогес" вести, буквально "дітоводитель", "дітовожатий".

Сучасна наука "педагогіка" в буквальному перекладі з грецького означає "дітоводження". Першопричиною виникнення всіх наукових областей є потреба життя. Настав момент в житті людей, коли освіта стала відігравати велику роль.

Було відмічено, що успіх розвитку цивілізації багато в чому залежить від виховання і освіти окремих поколінь. Виникає необхідність в узагальненні досвіду виховання, перші спроби узагальнення робилися в найбільш розвинених державах Стародавнього світу – Китаї, Індії, Єгипті, Греції, коли освіта починає відігравати важливу роль в житті людей.

Як окрема наука, педагогіка з'являється значно пізніше. Передумовами появи будь-якої науки є наступні положення:

- формується під впливом потреб суспільства;
- будь-яка галузь складається в науку тільки тоді, коли досить чітко вичленяються предмет її дослідження.

Даючи більш конкретне визначення педагогіки, можна сказати, що це наука про закони і закономірності виховання, освіти, навчання, соціалізації і творчого саморозвитку людини.

Педагогіка в широкому сенсі – вплив всіх зовнішніх впливів природного і соціального середовища.

У вузькому сенсі педагогіка – цілеспрямована діяльність вихователів в системі навчально-виховних установ.

Виходячи з даного визначення, предметом дослідження педагогіки буде цілісна система виховання, освіти, навчання, соціалізації і творчого саморозвитку людини.

Методи дослідження – способи вирішення науково-педагогічних завдань.

Об'єкт педагогіки – людина.

А.С. Макаренко – вчений і практик, якого важко звинуватити в пропаганді "бездітної" педагогіки, в 1922 р сформулював думку про специфіку об'єкта педагогічної науки. Він писав, що багато хто вважає об'єктом педагогічного дослідження дитину, але це невірно. Об'єктом дослідження наукової педагогіки є "педагогічний факт (явище)". При цьому дитина, людина не виключаються з уваги дослідника. Навпаки, будучи однією з наук про людину, педагогіка вивчає цілеспрямовану діяльність з розвитку і формування його особистості.

Педагогіка як наука, яка поширює свій вплив на всю цілісну сферу освіти, відповідно до природного рівневим розподілом єдиної освітньої системи також може бути розділена на підобласті. Тому і в науковому, і в практичному обігу широко використовуються такі поняття, як дошкільна педагогіка, педагогіка загальноосвітньої школи, педагогіка початкової професійної, середньої спеціальної, вищої освіти, педагогіка професійної освіти і т.д.

Під педагогікою професійної освіти, слід розуміти таку область теоретичного та практикоорієнтовного наукового знання, яке поширюється на всю систему професійної підготовки людини, незалежно від його віку, рівня попередньої освіти, об'єктів, характеру і профілю трудової і професійної діяльності.

Кожній людині рано або пізно доводиться визначатися у своїй професії або спеціальності. Сучасний поділ праці об'єктивно вимагає підготовки

майбутніх робітників й фахівців з тисячами професій і спеціальностей, кожна з яких має свою специфіку. Цілком зрозуміло, що таке різноманіття видів трудової, професійної діяльності істотно ускладнює проблему наукового обґрунтування навчання, виховання і розвитку учнів на всіх етапах професійного становлення людини. Елементи такого становлення проглядаються вже з найперших кроків залучення дитини до навколишнього світу. Вже на рівні початкових знань, навиків і умінь, які опановує дитина в сім'ї, в дошкільних освітніх установах, в загальноосвітній школі, є зачатки тих чи інших професійних компонентів, «ембріони» майбутньої трудової діяльності людини, незалежно від того, в якій сфері суспільно корисної праці йому належить реалізувати свої індивідуальні інтереси і здібності в майбутньому.

Дана обставина змушує принципово по-новому оцінювати роль і місце професійної педагогіки в загальній системі знань про становлення людської особистості. Необхідно подолати всі ще існуючі уявлення про професійну педагогіку як про певну суто прикладну систему знань, покликану обслуговувати тільки та виключно процес формування професіонала на його заключній стадії, коли важливо довести до необхідної досконалості суто професійні якості робітника або спеціаліста того чи іншого профілю. Настільки «вузький» погляд на статус професійної педагогіки, залишаючись необхідним, вже не може вважатися достатнім, хоча, звичайно ж, не втрачає своєї невиліковної значущості сам по собі.

Вкрай важливо тому, якщо ми дійсно стурбовані пошуком пріоритетної стратегії розвитку професійної освіти і професійної педагогіки, звернутися до філософсько-методологічного рівня обґрунтування статусу професійної педагогіки, розглянути найбільш загальні передумови підвищення ефективності і віддачі даної галузі знань, які лежать в основі всіх інших, більш приватних і конкретних проблем професійної освіти.

Важливо звернути увагу на те, що немає нічого практичніше гарної теорії. Тому, які б то не були практичні рекомендації, вони повинні спиратися на міцний теоретичний фундамент. В іншому випадку не уникнути суб'єктивізму,

що веде до ще далеко не зжиті в сфері освіти псевдоноваторства і некерованої стихії хаотичного псевдотворчості.

Професійна педагогіка вивчає закономірності освіти, виховання, навчання і розвитку учнів, розробляє принципи навчання та виховання, інформаційні і педагогічні технології, обґрунтовує типи професійних навчальних закладів і систему їх управління. Вона узагальнює знання про педагогічні теорії, шляхи подальшого розвитку системи. Це наука про підготовку людини до професійної діяльності, про професійне виховання нового покоління робітничого класу, про відтворення кваліфікованої робочої сили. Професійна педагогіка як галузь загальної педагогіки формується разом з вдосконаленням системи професійно-технічної освіти. Наука ця порівняно молода, багато в чому тільки розвивається. Як і інші науки, вона має свої якісні особливості, обумовлені своєрідністю тих явищ, які вивчає дана наука і які становлять її фундамент. У цей час розроблені нові концепції професійної освіти, які відкидають багато устарілі уявлення про зміст, методи і організаційні форми підготовки і підвищення кваліфікації робітників. Сьогодні важливим завданням є підготовка учнів до того, щоб будувати практичну діяльність з урахуванням найближчих технічних змін, щоб їх навчання відповідало вимогам не тільки сьогоdnішнього, але й завтрашнього дня. Для цього необхідно більш енергійно впроваджувати в навчальний процес нові форми і методи виховання, нові технології навчання.

Список літератури:

1. Батишева С.Я., Яковлєва М.Б., Скакун В.А., Ховов О.Б. ; Професійна педагогіка. М. : Асоціація «Професійна освіта», 1997.
2. Журавльов І.К. «Педагогіка в системі наук про людину». - М., 1992.
3. Серкова Є.І., Фімоненко В.Д., запопадливий М.В., Воронін А.М. «Загальна професійна педагогіка навчальний посібник для вищих навчальних закладів, - М. : Вентана - Граф, 2006.
4. Сластенін В.А., Ісаєв І.Ф., Міщенко О.І., Шиянов К.П. - М., 1997.
5. https://spravochnick.ru/pedagogika/obschie_osnovy_pedagogiki/chto_oznachayet_v_perevode_s_grecheskogo_pedagogika/ .

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Майстренко О.Ю.

викладач анатомії, фізіології, основ масажу та ЛФК

Кам'янський коледж фізичного виховання

Складна природа феномену спорту, його вплив на різні підсистеми суспільства, на свідомість та фізичну активність великої кількості людей, суперечливість та різноспрямованість багатьох процесів, що складають сутність цієї сфери громадського життя, спонукають багатьох вчених до вивчення різних аспектів функціонування й розвитку спорту. Він є предметом дослідження найрізноманітніших наук, розглядається під кутом зору соціологічних, економічних, психологічних, моральних, естетичних, педагогічних, правових, медико-біологічних та інших проблем.

Трансформація сучасного суспільства призводить до диференціації спортивних практик, ускладнення соціальних норм, змінюється характер взаєностосунків між спортом та іншими соціальними явищами, процесами та інститутами. Виникає необхідність пояснення новітніх процесів трансформації спорту та еволюції теоретико-методологічних підходів до його вивчення. Однак, як це не парадоксально, дослідження спорту у вітчизняній соціології проводяться не настільки ефективно, як це можна було б припустити, виходячи з вагомої соціальної значущості цього феномену.[3, с.39]

Звісно, нічого не відбувається без вагомих причин, серед них мабуть особиста надмірна скромність тих, хто веде дослідження в галузі соціології фізичної культури і спорту, і фактор незначної кількості науковців, що працюють у цьому напрямку. Свою роль у цій ситуації відіграв фактор віднесення всього що направлено на вивчення тілесних практик до другорядних проблем, якщо не сказати до «другосортних». Щось на кшталт: поговоримо про

проблеми у політиці, економіці, освіті, культурі, ну а на завершення – «спорт і погода».

Протиставлення високого(духовного) і низького (тілесного) має глибоке історичне коріння тому, впливає на масову, науково-професійну свідомість. Ситуація у силу соціокультурних трансформацій звичайно змінюється, але все що направлено на соціологічний аналіз «тілесної» проблематики в загально-науковому просторі зберігає старі тенденції та підходи.[1, с.285]

Фізична культура та спорт відіграють значиму роль в житті індивіда та суспільства. Спортивне та фізичне виховання створюють новий компонент людської культури, а саме фізичну культуру. В сучасному суспільстві систематичні заняття фізичною культурою та спортом перетворюються в обов'язкову умову нормального функціонування людини. Це пов'язано, перш за все, зі способом життя сучасного індивіда, відсутністю активності та здорового способу життя. Також можна говорити про моду на фізичну та спортивну активність серед певних груп населення в сучасних умовах.

Більшість науковців, які працюють у сфері соціології фізичної культури і спорту, виділяють специфічні соціальні функції спорту та фізичної культури. Тому що спорт є фактором інтеграції, а головна його функція в суспільстві це його консолідація. Реалізація спортом консолідуючої функції сприяє його комунікативним можливостям.

Участь у спільних змаганнях та тренуваннях породжує у різних людей почуття єдності, товариства, дружби, співробітництва та приналежності до колективу. Це може бути ефективним фактором скорочення соціальної дистанції між людьми, сприяє розвитку почуття єдності, дружнім відносинам. Це робить суспільство більш стабільним, безконфліктним та соціально-культурно розвиненим.

В умовах кризового становища сучасного українського суспільства серед різноманітних проблем економічних, збереження територіальної цілісності, посилення обороноздатності країни, а відтак із національною системою фізичної культури і спорту, особливої актуальності набуває завдання

підвищення духовного потенціалу нації, особливо молодого покоління. При цьому важливо враховувати, з одного боку, ті смисли, які український соціум вкладав і вкладає у розуміння феномена фізичної культури і спорту у вимірі здорового способу життя, культури, а з іншого боку, спрогнозувати як він визнаватиме місце і роль фізичної культури і спорту в своєму житті в історичній перспективі, як ці національно забарвлені смисли корелюють із загальнолюдськими цінностями, світовими тенденціями у розвитку фізичної культури і спорту.[2,с.36-37]

У сучасних умовах підвищується роль фізичної культури як загальної частини культури суспільства і все більшого значення набувають її соціальні функції. Фізична культура функціонально пристосовується до різномірних диференційованих потреб суспільства, до його структури, яка розвивається і змінюється. Єдність функціонального, ціннісного і діяльнісного, що складають зміст фізичної культури, поглиблює розуміння її інтеграційної, людиноутворюючої, духовно-фізичної сутності. Фізична культура містить суттєвий потенціал відтворення особистості в її тілесній та духовній єдності. [4, с.58] Незатребуваність цього потенціалу веде до обмеженості формування особи та соціальних кризових явищ у суспільстві.

Список літератури:

- 1.Биховська І.Радянська соціологія спорту:старт і...ще раз старт.//Социологическое обозрение, 2017- т.16,№2- С.285
- 2.Городецький О.В. Фізична культура і спорт у мережах соціокультурних комунікацій сучасної молоді.// Гуманітарний журнал, 2014- №1-2 -С.36-37
- 3.Лукашук В.І. Еволюція соціологічних підходів до вивчення спорту.//Український соціум, 2012-№1(40)-С.39
- 4.Мамаєва О.В.,Мамаєв Д.Ю. Фізична культура і спорт як чинник соціалізації особистості.//Проблеми фізичного виховання і спорту, 2010-№ 7- С.58

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ

Майстренко Наталія Миколаївна

Складання і розв'язування фізичних задач студентами є невід'ємною складовою процесу навчання фізики, зокрема навчально-пізнавальної діяльності, уможливорюючи формування у тих, хто навчається навчально-пізнавальної компетентності, пріоритетної серед ключових і предметної компетентності з фізики, оскільки забезпечує розширення суб'єктного досвіду молодшої людини через засвоєння цілісного процесу пізнання фізикою. Цілеспрямоване формування предметної компетентності майбутніх майстрів виробничого навчання засобами складання і розв'язування фізичних задач забезпечує здатність особистості здійснювати навчально - пізнавальну діяльність, як складову соціального досвіду діяльності через задачі з фізики.

Питаннями формування та розвитку предметної компетентності при вивченні фізики займалися П. Атаманчук, В. Вовкотруб, В. Бургун, М. Галатюк, М. Садовий, О. Трифонова, В. Шарко та ін.; реалізація задачного підходу при вивченні фізики знайшла своє відображення у працях С. Гончаренка, Є. Коршака, О. Сергєєва, А. Павленка, С. Муравського та ін

Одним із елементів формування предметної компетентності є розв'язування задач з фізики, що є невід'ємною складовою освітнього процесу і сприяє засвоєнню знань про стан навколишнього середовища, сферу застосування фізичних законів, розумінню органічної єдності людини та природи, цілісності фізичної картини світу, етапів пізнавальної діяльності, формуванню фізичних понять, застосуванню здобутих знань для пояснення фізичних явищ і процесів, практичного використання відповідних законів і

закономірностей у технічних пристроях, на виробництві, різних сферах життєдіяльності людини

Структуру предметної компетентності з фізики можна охарактеризувати з позицій когнітивного, мотиваційно-ціннісного, діяльнісного і особистісного компонентів. *Когнітивний* – містить зміст навчального матеріалу, наукові факти, фундаментальні ідеї, поняття, закони, принципи та теорії, що дають змогу обґрунтувати перебіг фізичних явищ і процесів, з'ясувати їхні закономірності, охарактеризувати сучасну фізичну картину світу, усвідомити наукові основи сучасного виробництва, техніки й технологій, оволодіти основними методами наукового пізнання і використовувати набуті знання в практичній діяльності. *Мотиваційно-ціннісний* – включає мотивацію та ставлення до навчально-пізнавальної діяльності у природничій сфері. *Діяльнісний* – пов'язаний із використанням фізичних знань у конкретних ситуаціях і передбачає наявність умінь розв'язувати різні типи задач з фізики, виконувати практичні роботи за запропонованою інструкцією, самостійно планувати проведення спостережень, дослідів (добір необхідного обладнання, складання плану виконання роботи, висунення гіпотези), опрацьовувати результати досліджень, аналізувати, робити висновки тощо. *Особистісний* – компонент компетентності містить мотиви, емоції, цінності, власне ставлення, навички самоорганізації студента.

Дотримання теорії діяльнісного навчання та системного підходу до формування предметної компетентності майбутніх майстрів виробничого навчання у процесі складання і розв'язування фізичних задач дозволив виділити та вираховувати: суб'єктного досвіду, який студент використовує на шляху досягнення навчально-пізнавальної мети – знання, способи діяльності, уміння, навички. З'ясовано, що засобами навчально-пізнавальної діяльності студентів у процесі складання і розв'язування фізичних задач на етапі їх підготовки є складові практично – орієнтовні, навчально – практичні, навчальні, навчально – евристичні та навчально – дослідницькі задачі.

Практико-орієнтована задача – це навчально-пізнавальна задача, яка за своїм змістом максимально наближена до життєдіяльності людини, містить практико-орієнтовану побутову або, професійну проблему, розв'язання якої потребує опанування студентами необхідними суб'єктивно новими знаннями, способами дій, уміннями, навичками, або використання вже відомих. Розв'язуючи практико-орієнтовані задачі, студенти опановують узагальнені способи діяльності (методи пізнання), на їх основі самостійно здобувають фізичні знання й застосовують їх для розв'язання практикоорієнтованих проблем. Зміст практико-орієнтованої задачі має забезпечити цілісний процес навчально-пізнавальної діяльності студента, тобто його відображення, починаючи з постановки задачі й закінчуючи її розв'язанням. Для цього задача має сприяти створенню проблемних ситуацій, сприяючи усвідомленню студентом того, що в його суб'єктному досвіді не вистачає: по-перше – знань для розв'язання практико-орієнтованої проблеми; по-друге – потрібного способу діяльності, тобто у процесі розв'язання задачі виникає діяльнісна проблема [1].

Навчально-практична задача – трансформована практико-орієнтована задача, у якій чітко визначено предмет навчально-пізнавальної діяльності – навчально-пізнавальна проблема: опанувати способом розв'язання проблеми; здобути фізичні знання, необхідні для розв'язання практико-орієнтованої задачі; застосувати їх для розв'язання практико-орієнтованої проблеми [1]. *Наприклад:* ліфт під час розгону і під час гальмування рухається з прискоренням, яке однакове за модулем. Чому дорівнює його величина, якщо вага людини, що перебуває в ліфті, у першому і другому випадках відрізняється у 3 рази?

Навчальна задача – це навчально-пізнавальна задача, що спрямована на винайдення й опанування способу діяльності. У навчанні фізики одним із результатів розв'язання навчальних задач є моделі (алгоритми) методів пізнання: спостереження, вимірювання, опису, експерименту, прогнозування, моделювання, тобто засоби для розв'язання практико-орієнтованої задачі в

цілому, і навчально-дослідницької зокрема [1]. *Наприклад:* автомобіль масою 5 т рухається зі швидкістю $10\frac{\text{м}}{\text{с}}$ по випуклому мосту. Визначити силу тиску автомобіля на міст в його верхній частині, якщо радіус кривизни моста 50 м .

Навчально-евристична задача – це нестандартна практико-орієнтована задача, яка припускає самостійне формулювання студентом способу її розв’язання, у процесі якого суб’єкт навчання потрапляє в ситуацію, в якій має проявити власну евристичну позицію. Такі задачі виступають основою для створення евристичних ситуацій актуалізації, орієнтування, пошуку, перетворення та інтеграції, засобом для створення евристико-дидактичних конструкцій. При цьому мають засвоюватись способи евристичної діяльності: створення студентами під керівництвом викладача особистісного досвіду і навчальної продукції (задачі), зорієнтованої на конструювання майбутнього у зіставленні з відомим практичними аналогами [2]. *Наприклад:* людина стоїть на відстані $a = 10\text{ м}$ від річки. На відстані $b = 50\text{ м}$ від річки горить багаття. Відстань між перпендикулярами, які сполучають прямолінійний берег річки з людиною і багаттям, дорівнює $l = 80\text{ м}$. Людина біжить берегом зі швидкістю $v = 5\text{ м/с}$ до річки, зачерпує відро води, потім біжить до багаття і заливає його. Який мінімальний час потрібний для цього, якщо час на зачерпування води та її виливання на багаття становить $t_0 = 8\text{ с}$ [3, с.19].

Навчально-дослідницька задача – це навчально-пізнавальна задача, спрямована на самостійне набуття студентами фізичних знань: наукових фактів, понять, законів шляхом застосування емпіричних і теоретичних методів пізнання [1].

Отже, складання фізичних задач студентами на етапі їх підготовки у ВНЗ повинно передбачати не тільки просте відтворення задач за зразками, а самостійну постановку і розв’язування проблеми на основі відомих студентові законів, принципів і методів фізики. Цілеспрямованість навчального процесу в компетентнісній моделі освіти детермінує сформованість наперед визначеного результату, представленого компетентністю. Результатом навчально-пізнавальної діяльності студентів у процесі складання і розв’язування фізичних

задач є їх здатність розв'язувати навчально-пізнавальні проблеми, які виникають на шляху розв'язання навчальних практико-орієнтованих побутових або професійних проблем.

Список літератури:

1. Бургун І.В. Теоретико-методичні засади розвитку навчально-пізнавальних компетенцій учнів основної школи у навчанні фізики : автореф. на здобуття наук. ступ. доктора пед наук: спец. 13.00.02. Київ, 2015. 40 с.
2. Власов В.В. Общая теория решения задач (рационалогия). Москва. Из-во ВЗПИ, 1990. 124 с.
3. Ю.М. Галатюк, Я.Ф. Левшенюк, В.Я. Левшенюк, В.І. Тищук Методи розв'язування фізичних задач. Методи моделювання та аналогій. Харків: «Основа: Тріада +», 2007. 144 с
4. Муравський С.А. Формування предметної компетентності студента у процесі вивчення фізики. Вип. 20: Управління якістю підготовки майбутнього вчителя фізико-технологічного профілю. 2014. С. 209-212.

Тематика: Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НА ЗАНЯТТЯХ МЕДИКО – БІОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ

Майстренко О.Ю.

викладач анатомії та фізіології, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

Кучеренко Н.В.

викладач біології, спеціаліст I кваліфікаційної категорії

Кам'янський коледж фізичного виховання

Постановка проблеми. Зорієнтованість сучасної освіти на розвиток особистості студентів, становлення мислячої, громадсько активної особистості

значною мірою визначають необхідність дослідження питань формування мислення. Ця проблема зумовлена тим, що притаманна нашому часу динаміка технічного та соціального прогресу вимагає від випускників закладів перед фахової вищої освіти умінь швидко адаптуватися до професійної діяльності, змінювати та вдосконалювати її на основі самостійного здобуття знань, знаходити шляхи вирішення професійних та соціальних завдань у будь – яких нестандартних ситуаціях у сфері педагогіки.

Складниками змісту дисциплін медико – біологічного циклу в галузі фізичного виховання та спорту, до яких відносять біологію та екологію, анатомію та фізіологію людини, біохімію та біомеханіку, основи масажу та ЛФК, гігієну спорту є: реальні об'єкти та процеси живого організму; теоретичні знання про них; загальнонавчальні та спеціальні вміння, способи діяльності, перебудови в організмі людини під впливом фізичних навантажень та у спортсменів різних спортивних спеціалізацій; вплив біологічно активних речовин, вітамінів, гормонів на процеси життєдіяльності організму спортсмена. Перелік обов'язкових для вивчення об'єктів і процесів зафіксований у темах навчальних програм вищезазначених дисциплін. Здобувачі освіти мають їх спостерігати й відкривати для себе, включаючись у діяльність, що має на меті дослідження структури, властивостей, взаємозв'язків. У результаті навчання студенти здобувають емпіричні знання, які збагачуються теоретичними знаннями про ці самі об'єкти та процеси життєдіяльності організму людини. Саме від того, яким чином буде організовано процес засвоєння ідей і теорій дисциплін медико – біологічного циклу, залежить не лише рівень навчальних досягнень здобувачів освіти, але і якості їхнього розуму, здатність аналітично та критично оцінювати події життя, формувати конкурентоспроможного фахівця в галузі фізичної культури і спорту (далі – ФКіС).

Аналіз публікацій. Проблема розвитку критичного мислення є одним із загальновизнаних напрямів у закордонній педагогіці та психології. Зокрема, над цим питанням працюють Д. Брунер, Дж. Гілфорд, М. Ліпман, К. Мередит, Д. Стіл, Ч. Темпл, С. Уолтер, Д. Халперн, В. Оконь та інші. Дослідження розвитку

критичного мислення спираються на загальні принципи й закономірності, розроблені вітчизняними вченими, такими як Біблер, А. Брушлинський, Д. Вількеєв, Н. Дайрі, Г. Костюк, І. Лернер, О. Лук, О. Матюшкін, С. Максименко, М. Махмутов, Рубіншейн, Б. Теплов, О. Тихомиров та інші. У педагогіці ці питання розробляють С. Векслер, С. Заїр-Бек, А. Ліпкій, О. Марченко, І. Мороченкова, Л. Рибалко, В. Синельников, Р. Суровцева та ін.

Встановлено, що здобувач освіти, який уміє критично мислити, володіє різноманітними способами інтерпретації й оцінювання навчальної інформації, здатен виділяти в тексті протиріччя й типи наявних у ньому структур, аргументувати свою точку зору, спираючись не тільки на логіку, але й на уяву співрозмовника.

Під час вивчення курсу дисциплін медико – біологічного спрямування особливо необхідною є здатність усвідомлювати закономірності процесів життєдіяльності людського організму на рівні ціннісного ставлення до нього, осмислювати місце й роль людини в природі, визначати сутність еволюції й суспільного прогресу, мінливості та спадковості, принципової можливості пізнання його, аналізувати перебудови в організмі спортсменів під впливом фізичних навантажень тощо.

Творче та критичне мислення виділено в праці американських психологів Г. Ліндсая, К. С. Халла, Р. Ф. Томпсона.

Проте, наявні дослідження лише фрагментарно й теоретично окреслюють цю проблему й часто не надають підстав для розробки компетентних рекомендацій до застосування в практиці роботи викладача.

Метою статті є розгляд основних підходів до трактування аспектів розвитку критичного мислення здобувачів освіти у процесі вивчення медико – біологічних дисциплін.

У філософському енциклопедичному словнику зазначається, що мислення є вищим продуктом особливим чином організованої матерії, активним процесом відображення об'єктивного світу в мозку людини у формі суджень, понять, умовиводів; це духовна, теоретична діяльність людини, яка

полягає в тому, що людина виділяє певні сторони й властивості відображуваного в мозку об'єкта й ставить їх у відповідні відносини, зв'язки з метою одержання нового знання.

Найчастіше мислення підрозділяють на теоретичне й практичне. При цьому в теоретичному мисленні виділяють понятійне й образне мислення, а в практичному — наочно-образне й наочно-дійове. У цілому за формою здійснення розрізняють наочно-дійове, наочно-образне й абстрактно-логічне; за характером-теоретичне та практичне; за ступенем розгорнутості - дискурсивне та інтуїтивне; за ступенем новітності - репродуктивне та продуктивне. Серед розмаїття видів мислення існує й розподіл на творче та критичне мислення. Тут творче мислення розглядається в зовсім іншому аспекті, ніж у порівнянні з репродуктивним.

Такий підхід уперше було застосовано в працях американських психологів. Вчені визначили творче мислення як мислення, результатом якого є відкриття принципово нового чи вдосконаленого розв'язання того чи іншого завдання, а критичне мислення являє собою перевірку запропонованих рішень з метою визначення галузі їх можливого застосування. Творче мислення спрямоване на створення нових ідей, а критичне виявляє їх недоліки й дефекти, тому для ефективного виконання завдань необхідні обидва види мислення.

Про важливість цілеспрямованого розвитку критичного мислення здобувачів освіти в процесі навчання говорили й раніше. Серед найбільш відомих підходів є критичний метод Сократа, мистецтво ставити питання, а пізніше - Канта. Сократівська, а потім і кантівська лінія у ставленні до проблем виховання розуму зберігаються в текстах інших мислителів, зокрема, у роботах М. Хайдеггера, Х. Г. Гадамера, Е. Фромма. Наприкінці ХХ століття внаслідок розвитку активних (проблемних та пошукових) методів і форм навчання, розрахованих на розвиток творчих здібностей, зросла увага до ідей засновника американської філософії освіти Джона Дьюї, який розробив принципи й методику формування критичного мислення.

Зазвичай поняття «критичне мислення» пов'язують із пошуком недоліків, прорахунків. Коли ми говоримо: «Він мислить занадто критично», то маємо на увазі зайву недовірливість людини, її небажання приймати що-небудь на віру. Проте в педагогічній науці та передовій педагогічній практиці цей термін найчастіше пов'язують із високим рівнем свідомості процесу навчання, причому не тільки з боку викладача, але й (що принципово важливо для освітньої технології розвитку критичного мислення) з боку здобувача освіти.

Хоча фахівці із психології й суміжними з нею наук запропонували кілька визначень терміна «критичне мислення», усі вони досить близькі за змістом. От одне з найпростіших, що передає його сутність: критичне мислення - це використання когнітивних технік або стратегій, які збільшують імовірність одержання бажаного кінцевого результату. Це визначення характеризує мислення як таке, що відрізняється контрольованістю, обґрунтованістю й цілеспрямованістю, - такий тип мислення, до якого вдаються для розв'язання завдань, формулювання висновків, імовірнісного оцінювання й прийняття рішень. При цьому той, хто розмірковує, використовує навички, які обґрунтовані й ефективні для кожної конкретної ситуації й типу розв'язуваного завдання. Інші визначення додатково вказують, що для критичного мислення характерна побудова логічних умозаключень, створення погоджених між собою логічних моделей і прийняття обґрунтованих рішень, що стосуються відхилення чи погодження з яким-небудь судженням. Усі ці визначення мають на увазі психічну активність, спрямовану на розв'язання конкретного пізнавального завдання (Д. Халперн).

Критичне мислення являє собою перевірку запропонованих рішень з метою визначення сфери їхнього можливого застосування. Визначення, подане І. Мороченковою, дозволяє достатньо комплексно підійти до проблеми критичного мислення, що подається як якість особистості. І ця проблема виявляється в здатності суб'єкта адекватно розуміти думку іншого, виділяти головну ідею в змісті, усвідомлювати й зіставляти безліч точок зору, висувати тезу й аргументувати її. Критичне мислення забезпечує процеси самопізнання,

самоосвіти, самореалізації особистості. Критичне мислення історично є найбільш практично зорієнтованим і педагогічно значущим здобутком теоретичних результатів, отриманих формальною й неформальною логікою.

Властивостями критичного мислення, які дозволяють усвідомлювати його як особистісне досягнення індивіда, на погляд І. Мороченкової, є: рефлексивність (уміння працювати не тільки зі знаннями, але й із власними способами одержання знань); прагматичність (уміння застосовувати отримані знання на практиці); суб'єктність («особистісність» одержуваного знання, присвоєння його людиною, убудованість у систему досвіду).

Навчання критичного мислення сьогодні - це достатньо глибоке й розроблене поле педагогічної практики. Різноманітні курси критичного мислення набули значного поширення в навчальних закладах США, Канади й низки інших країн Заходу. В Україні також проводять підготовчі курси для вчителів і викладачів. Але, незважаючи на це, існує ще багато нерозв'язаних проблем, пов'язаних із практичним упровадженням цього напрямку в роботу закладів освіти.

М. Ліпман, філософ освіти, на початку 70-х років минулого століття розробив цілісну систему розвитку критичного мислення студентів, яка, зокрема, використовується у навчальних закладах України. В основу розвитку критичного мислення, за М. Ліпманом, покладено спеціальні філософські романи проблемного характеру, які розраховані на осіб різного віку починаючи від молодших школярів до юнаків. Основна процедура навчання критичного мислення на уроці полягає в колективному обговоренні цих текстів або введенні спеціального філософського курсу. Технологія розвитку критичного мислення, на думку М. Ліпмана, - це вміле відповідальне мислення, що дозволяє людині формулювати надійні вірогідні судження.

Таким чином, сьогодні можна виділити два основні підходи в навчанні студентів критично мислити - через запровадження в навчальному закладі окремого курсу («Критичне мислення», «Сократівський діалог», «Філософія мислення» тощо) або через відповідну організацію педагогічного процесу будь-

якого з навчальних дисциплін.

У подальшому доцільно розглядати застосування технологій, методів і засобів розвитку критичного мислення здобувачів освіти в галузі ФКіС під час вивчення дисциплін медико – біологічного спрямування. Серед них такі: інсерт, мозковий штурм, кластери, «вільне письмо», есе, «займи позицію» та ін. Загальноприйнятою й найбільш застосовуваною виявилася триступенева модель заняття з розвитку критичного мислення АУР - актуалізація (виклик), усвідомлення змісту, рефлексія або розміркування. Ці терміни було введено Джинні Стіл і Куртом Мередітом.

Цілями та завданнями розвитку критичного мислення необхідно вважати: формування пізнавального інтересу здобувачів освіти та розуміння мети вивчення теми (питання, проблеми); розвиток внутрішньої мотивації до цілеспрямованого навчання; підтримання їхньої пізнавальної активності; спонукання до порівняння отриманої інформації з особистим досвідом і, на її основі, формування аналітичного судження; розвиток критичного способу мислення.

Заняття, на яких заохочується активність і критичність мислення студентів, мають такі характерні риси:

- викладачі та здобувачі освіти розподіляють між собою відповідальність за психологічний клімат на занятті, можуть брати участь у створенні правил під час заняття. Студенти відкрито обговорюють те чи інше питання між собою, вони дізнаються не тільки про ідеї одне одного, а й про особистий хід міркувань - аргументування ідей;

- викладачі спонукають студентів узяти ініціативу у свої руки, моделюють процес мислення та підтримують їх, демонструють, як можна мислити критично, формулюють ідеї обережного, обґрунтованого мислення, заохочують поважати різні точки зору, можуть ставити під сумнів висновки та знання як свої власні, так і інших, заохочують аудиторію до такої самої критичної роботи.

Існує атмосфера пошуку й відкритості. З цієї метою використовуються запитання високого рівня (тобто не просто «Що?», «Де?» і «Коли?», а й

«Чому?», «Що, якщо?» і «Чому б ні?»). На практиці студенти застосовують різні види мислення: роблять припущення, збирають інформацію, організують її та ставлять під сумнів висновки. Викладачі дають зразок, як виконувати завдання під час навчального заняття, і дають поради більше з метою корегування їхньої діяльності, ніж її критики чи оцінювання. Обов'язково студентам надається підтримка. Викладачі пильнують за тим, що засвоюють здобувачі освіти, і тим, як вони думають, досліджують і спілкуються в процесі навчання. Створюється таке навчальне середовище, де всі почуваються захищеними та вільними для виконання нових завдань і в якому навіть невдалі спроби можуть призвести нарешті до остаточного успіху.

Навчальний простір побудовано таким чином, щоби зробити співпрацю та комунікацію студентів легкою та природною. Роль викладача стає роллю одного з партнерів у навчальному процесі, вони залучають усіх студентів до активного одержання знань, складання схем, творчої діяльності. Усі учасники навчального процесу стають викладачами, а навчальна група здобувачів освіти - діяльною громадою тих, хто навчається.

У такий спосіб студенти набувають певних навчальних навичок, результатом чого є ефективна інтеграція нової інформації та попередніх знань.

Розуміючи не лише зміст, а й особливості процесу навчання, здобувачі освіти перетворюються на особистостей, здатних упродовж усього життя відкривати нові ідеї та інформацію й трансформувати її в практичні вміння й навички, ставати високоосвіченими фахівцями у галузі ФКіС.

Під час підготовки майбутніх педагогів взаємодія викладача зі студентами має відповідати наступним вимогам:

- безперервності та цілісності розвитку особистості, гармонізації педагогічної діяльності, інтеграції всіх її аспектів;
- особистісної зорієнтованості;
- професійно – практичної спрямованості (варіативність змісту занять у просторі ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів у галузі ФКіС і запитів педагогічної практики та спортивної майстерності);

- альтернативності свободи вибору (спільні проекти, диференційовані завдання тощо);

- усвідомлення професійно – особистісного розвитку під час педагогічної взаємодії (рефлексія, корекція власної діяльності та інш.);

- творчого самовираження, співпраці та співтворчості, розвитку пізнавальної та професійної активності, самовираженню майбутніх педагогів у галузі ФКіС .

Головними чинниками розвитку критичного мислення студентів під час вивчення медико – біологічних дисциплін є такі:

Час. Здобувачі освіти повинні мати достатньо часу для збору інформації за заданою проблемою, її обробки, вибору оптимального способу презентації свого розв’язання. Роботу з розвитку критичного мислення можна виконувати не тільки назанятті, а й перед ним і після нього й передбачати постійний пошук, розумове напруження студентів.

Очікування ідей. Студенти мають усвідомлювати, що від них очікують висловлювання своїх думок та ідей у будь-якій формі, їх діапазон може бути необмеженим, а ідеї - різноманітними, нетривіальними. У навчально-пізнавальному процесі слід передбачити заходи, що вимагатимуть генерації здобувачами освіти своїх ідей, пропозицій та їх заохочення, реалізації міждисциплінарних зв’язків.

Спілкування. Здобувачі освіти повинні мати можливість для обміну думками. Унаслідок цього вони можуть бачити свою значущість і свій внесок у розв’язання проблеми.

Цінування думок інших. Усі учасники навчального процесу мають навчитися слухати й цінувати думки інших. При цьому вони мають усвідомлювати, що для пошуку оптимального розв’язання проблеми дуже важливо вислухати всі думки зацікавлених людей, щоби мати можливість остаточно сформулювати власну думку з проблеми, яка може бути скоригована «колективною мудрістю».

Віра в сили студентів. Здобувачі освіти повинні знати, що їм можна

висловлювати будь-які думки, мислити поза шаблоном. Вони мають бути впевнені, що можуть внести свою «цеглинку» у зведення «будинку», яким є розв'язання проблеми. Задачею викладача на цьому етапі є створення середовища, вільне від жартів, глузувань.

Активна позиція. Студентів потрібно поставити в активну позицію в навчанні, досягти мети отримання ними справжнього задоволення від здобуття знань. Це стимулює їх до праці на високому рівні складності, прагнення мислити нестандартно, критично.

Висновки. Проаналізувавши чимало підходів, під критичним мисленням розуміємо здатність здобувача освіти чітко виділити проблему, яку необхідно розв'язати; самостійно знаходити, обробляти й аналізувати інформацію; логічно будувати свої думки, наводити переконливу аргументацію; здатність мислити мобільно, обирати єдино правильне розв'язання проблеми; бути відкритим до сприйняття думок інших і одночасно принциповим у відстоюванні своєї позиції.

Звісно, у змісті цієї статті неможливо показати всі методики розвитку критичного мислення. Викладач, який одержує в руки технологію, а не готові рецепти гарних занять, має навчитися працювати в режимі творчого співавторства, у готовності до обґрунтованих змін, прийняття нестандартних і відповідальних рішень. Відтак створення методики, адекватної природному процесу розвитку критичного мислення студентів під час вивчення дисциплін медико – біологічного циклу, має ґрунтуватися на системі дидактичних умов, серед яких: урахування індивідуальних і вікових особливостей студентів під час організації їх діяльності на занятті; гармонізація емоційного й інтелектуального факторів навчання в процесі вивчення медико - біологічних ідей; проблематизація змісту навчального матеріалу; забезпечення взаємозв'язку аудиторної та позааудиторної роботи

(тренувальні заняття, робота предметних гуртків, участь у конференціях та семінарах тощо).

Список літератури:

- 1.Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання . – Запоріжжя:просвіта, 2004. – с.328.
- 2.Мороченкова І. О. Проблеми та шляхи формування критичного мислення студентів університетів / І.О. Мороченкова // Проблеми вищої та середньої освіти . - 2005. -№ 6., с. 12-18.
- 3.Ноель Цигульська Т.О./ про критичне мислення/ Татьяна Ноэль-Цигульская [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://noelrt.com>.
- 4.Терно С. Критичне мислення: чергова мода чи нагальна проблема // Історія в школах України. – 2007. - №7 – с.18 – 23.
- 5.Тягло А. В. Критичне мислення: Проблема світової освіти ХХІ століття/ А. В. Тягло, Т. С. Ворочай. — Х.: Ун-т внутр. справ, 1999. — 210 с.

Тематика: Педагогічні науки

ІНТЕГРАЦІЯ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНО-ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СПІВАКА-ВИКОНАВЦЯ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

Макарова Е.В.

старший викладач кафедри
академічного та естрадного вокалу інституту мистецтв
Київського університету імені Б. Грінченка.

Яковенко В.Г.

старший викладач кафедри
академічного та естрадного вокалу інституту мистецтв
Київського університету імені Б.Грінченка.

Постановка проблеми. Реформування вищої освіти в Україні на сучасному етапі розвитку суспільства актуалізується на виконання завдань

підготовки фахівців нової формації з високим рівнем професійно- фахової підготовки . Головним завданням української вокальної підготовки стає наближення її до світових вокально- освітніх стандартів. Спираючись на це, університетська вокальна освіта повинна бути спрямована на підготовку виконавців високого рівня.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти розвитку вокально-творчого потенціалу студентів у вищих навчальних закладах знайшли відображення у наукових працях М. Агінян, Д.Беземчук, С. Ковальнової, М. Микиші, О. Рудницької, Ю.Юцевича. Проте, питання організації процесу вокальної підготовки на основі сучасних, інтеграційних засадах ще не знайшли належного наукового обґрунтування.

Мета і завдання статті. Науково обґрунтувати особливості розвитку вокально- творчого потенціалу співака – виконавця на основі інтеграційних взаємодій предметів мистецького циклу.

Виклад основного матеріалу. Сучасний перехід до інноваційної вищої освіти передбачає більш активну інтеграцію освітнього процесу і наукового пошуку, зокрема використання не тільки нових наукових знань, але й залучення студентів до творчого пошуку в професійній діяльності. Сам процес підготовки майбутнього фахівця співака – виконавця в системі сучасної мистецької освіти за своєю суттю є інтегрованим, адже він представлений у єдності таких компонентів: зміст навчальних програм із суміжних дисциплін; загально-дидактичні підходи, що забезпечують засвоєння знань; специфічні особливості різних видів виконавської діяльності (вокальної, інструментальної, диригентської) тощо.

Завдання використання інтегрованих форм і методів навчання полягають у включенні всіх учасників в єдиний процес здобуття та засвоєння знань. Умовно їх можна поділити на три види: духовно – світоглядний(або тематичний) вид інтеграції, який є спільним для всіх видів мистецтв; естетико – мистецтвознавчий, що здійснюється на основі застосування споріднених понять та категорій для різних видів мистецтв; комплексний вид інтеграцій [2/2-6/]

Вокально- творчий розвиток є досить багатоаспектним, оскільки, творчий потенціал є категорією кількох теорій: особистості, діяльності, творчості. Процес формування творчих якостей студентів буде більш ефективним саме на основі інтеграції різних видів художньої творчості у мистецькій освіті. Адже , як визначається у педагогічному словнику: «творчість є свідомо, активна діяльність людини, спрямована на пізнання та перетворення діяльності, створення нових, оригінальних предметів, творів, які раніше не існували».[4/311]

Важливим завданням підготовки співака- виконавця є його особистий розвиток для реалізації якого необхідно оволодіти інноваційними технологіями як інструментарієм вирішення завдань, що «безумовно збагатить методичне і практичне поле майбутнього фахівця , підвищить його фахову компетентність і рівень професійної майстерності та , відповідно, формує його ціннісно- змістові орієнтації [1/77] .

Вокальна педагогіка повинна готувати фахівця для того, щоб він міг розкривати себе як виконавець в стилі свого часу. Тому , занурюючись у питання співвідношення фізіології співацького апарату і мислення , студент повинен послідовно пройти три етапи: «мислення, як основу і робочий фактор; м'язові відчуття ;і, нарешті, хвилювання. Студент може і повинен свідомо зрозуміти роботу всіх м'язів і впевнено керувати виконанням їх функцій. Він повинен зрозуміти, інакше він стає рабом свого голосу» [1/16].

Спираючись на ці інноваційні висновки щодо формування співацького голосу сучасних європейських фахівців вокалу, завданням до підготовки співака- виконавця у сфері університетського музичного мистецтва у вокальному класі повинно вирішуватися шляхом комплексного використання різних методів, які відбираються з урахуванням індивідуальних можливостей [2/615].

Ефективними педагогічними умовами підготовки співаків- виконавців є розробка і структурування змісту художньо- творчої діяльності на основі інтегративних, взаємозв'язуючих підходів до вивчення всіх предметів

професійного напрямку - вокальний клас, камерний клас, оперний клас, клас акторської майстерності. Саме конгломерат цих предметів в сукупності з музично- теоретичними предметами дали можливість сформуватися ярким творчим особистостями, які розкрили свій творчий потенціал в професійних постановках опер : М.Лисенка «Наталка Полтавка», С.Гулака – Артемовського «Запорожець за Дунаєм», М.Леонтовича – М.Скорика «На русалчин Великдень» за однойменною казкою Б.Грінченка .

Спираючись на ці висновки можна говорити про те ,що основними завданнями інтеграції в вокальному класі є :

- запровадження у вокальну практику передового досвіду вокальної науки на сучасному рівні;
- підвищення освітнього та культурного рівня кожного студента шляхом творчо- виконавської діяльності;
- перехід до динамічної моделі навчання, що дасть змогу задовольнити можливості кожного студента у здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівня відповідно до здібностей [2/4].

«Одним із центральних інноваційних напрямів вітчизняної педагогічної теорії і практики стає вдосконалення технології формування професійної компетентності майбутнього фахівця»- зазначає доктор педагогічних наук Олексюк О.М.[3].

Висновок. Отже , формування вокально- творчого потенціалу співака- виконавця на умовах інтеграційних процесів набуває особливого значення у системі вокально- професійної підготовки. Сучасний етап переходу до інноваційної вищої освіти передбачає більш активну інтеграцію навчального процесу і наукового пошуку.

Список літератури:

1. Вербек – Свестрем В. Школа раскрытия голоса: путь к катарсису в искусстве пения / Ваиборг Вербек – Свестрем: пер. з німецької Федоровой Н.Н.м.Evidentis 2009.224с.

2. Макарова Е.В., Яковенко В. Г. «Інноваційні напрями процесу вокальної підготовки» матеріали міжнародної науково- практичної конференції 2016р. м. Київ Університет імені Б.Грінченка.

3. Олексюк О.М. «Інноваційні підходи у вищій мистецькій освіті» матеріали міжнародної науково – практичної конференції 2016р. м.Київ.

4. Педагогічний словник /за редак. Дійсного члена АПН України М.Д.Ярмоченка – К. 2001 – 514.

References:

1. Verbek - Svestrem V. Voice Disclosure School: The Road to Catharsis in the Art of Singing / Weiborg Verbek - Sverstrom: trans. from the German Fedorova N.M.Evidentis 2009.224s.

2. Makarova EV, Yakovenko VG "Innovative directions of the vocal training process" materials of the international scientific and practical conference 2016. Kyiv The name of B.Grinchenko University.

3. Oleksiuk OM «Innovative Approaches in Higher Art Education» materials of international scientific - practical conference. 2016. Kyiv

4. Pedagogical dictionary / edited. Full member of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, MD Yarmochenko - K. 2001 - 514.

ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДСИСТЕМИ МЕТОДІВ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Макушевич А.І.

Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист

За умов нестабільного розвитку політичної та фінансової систем, ресурсних та споживчих ринків, мінливості зовнішнього середовища виникає нагальна потреба постійного вдосконалення та розробки нових підходів та методів управління фінансовою безпекою підприємств, які окреслюють шляхи протидії реальним та потенційним загрозам, небезпекам та ризикам у конкретних умовах та у визначений термін часу і відображають безпосередній стан захищеності підприємства.

Методи механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства досліджуються у ряді наукових праць. При цьому серед науковців не склалося одностайної думки як щодо сутності та складових елементів механізму управління фінансовою безпекою підприємства, так і щодо його основних методів.

На думку Малик О. В. у структурі механізму фінансової безпеки підприємства потрібно виділити наступні групи методів: управлінські, фінансові та методи управління фінансовими ризиками [2, с. 172].

Орлик О. В. вважає, що механізм управління фінансовою безпекою включає такі методи, як: інституційно-правові, адміністративні (організаційно-

розпорядчі), економічні, організаційно-технологічні, інформаційні, соціально-психологічні [3, с. 229].

Губарик О.М., Перехрест І.К. сукупність методів управління фінансовою безпекою поділяють на: економічні, маркетингові, адміністративні, організаційні, математичні, правові [1, с. 574].

Проаналізувавши основні підходи провідних вчених-економістів щодо класифікації методів управління фінансовою безпекою підприємства, ми пропонуємо виділити три основні групи методів: організаційні, фінансово-економічні та мотиваційні.

Зміст організаційних методів полягає в організації процесу управління, що базується на використанні сучасної техніки і прогресивної технології організації праці з метою забезпечення максимальної ефективності управління фінансовою безпекою підприємства. До них потрібно віднести інституційно-правові, адміністративні, організаційно-технологічні та інформаційні методи.

Застосування інституційно-правових методів передбачає: запровадження моніторингу рівня фінансової безпеки; прогнозування загроз, ризиків та розробку заходів з їх нейтралізації; розробку системи правил та режимів безпеки, інструкцій про матеріальну відповідальність та захист комерційної таємниці; управління інституційними характеристиками безпеки в межах юридичних відносин із контрагентами; реєстрацію документів, прав власності; розробку механізму усунення матеріального збитку, завданого підприємству в результаті несанкціонованих дій з боку правопорушників.

За посередництвом адміністративних методів управління формується організаційна структура управління фінансовою безпекою, визначаються повноваження та відповідальність суб'єктів управління фінансовою безпекою; порядок дій у тій чи іншій ситуації, створюються умови та перешкоди для доступу до майна.

Організаційно-технологічні методи спрямовані на підвищення ефективності управління безпекою шляхом впровадження на підприємстві міжнародних систем управління якістю.

Інформаційні методи спрямовані на створення механізму комплексного перекриття можливих каналів витоку інформації та забезпечення рівнозначної надійності захисту всіх її носіїв, попередження поширення негативної інформації про підприємство. Ця група методів передбачає використання сучасних технологій захисту інформації.

Економічні методи управління фінансовою безпекою передбачають реалізацію заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсів; пошук резервів покращення та підвищення продуктивності; матеріально-технічної бази, підвищення рентабельності активів та конкурентоспроможності підприємства.

Фінансові методи охоплюють фінансове планування і прогнозування, моніторинг, фінансовий аналіз та фінансове регулювання, методи управління фінансовими ризиками: страхування, диверсифікація, лімітування, резервування, хеджування, передача, уникнення.

Використання мотиваційних методів передбачає: створення ефективної системи матеріального стимулювання; запровадження дієвих форм морального заохочення працівників; підбір кадрів з урахуванням психологічних характеристик працівників; підтримку ініціативи; забезпечення перспективного соціального й професійного росту; широке визнання досягнень; укладання договорів, взаємних зобов'язань, об'єднання інтересів працівників; інформаційно-роз'яснювальна діяльність щодо політики керівництва у сфері фінансової безпеки; формування сприятливого морально-психологічного клімату в колективі.

Як підсумок, потрібно наголосити, що лише комплексна, неперервна та оперативна реалізація усіх зазначених груп методів управлінського впливу забезпечить функціонування ефективного механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Список літератури:

1. Губарик О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства в умовах кризи [Електронний ресурс] / О. М. Губарик, І. К.

Перехрест // Молодий вчений. – 2017. – №1(41). – С. 572-575. – Режим доступу до журн.: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/1/136.pdf>.

2. Малик О. В. Формування механізму управління фінансовою безпекою підприємства: дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / О. В. Малик; Хмельниц. нац. ун-т. – Хмельницький, 2016. – 263 с.

3. Орлик О. В. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства та його складові [Електронний ресурс] / О. В. Орлик // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2015. – Вип. 2 (19). – С. 222-232. – Режим доступу: до журн.: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4627>

Тематика: Економічні науки

ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Малишко В.В.

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

к. е. н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування

В Україні, науковці активно досліджують та аналізують державну політику та систему фінансування вищої освіти, серед них: Т. Боголіб, Л. Бурдонос, А. Величко, В. Геєць, Б. Данилишин, І. Каленюк, Л. Козарезенко, В. Малишко, Л. Яременко та ін.).

Сучасна освіта потребує постійного удосконалення, враховуючи шалені темпи впровадження інновацій, розвитку науки та техніки, розширення меж доступу до інформації та швидке зростання інформаційного потоку. Прийняття управлінських рішень на кожному етапі регулювання освітньої сфери стимулює постійний пошук достовірної інформації. Це актуально через те, що освіта створює та розповсюджує зовнішні ефекти, що проявляються у прискоренні економічного зростання, змінах рівня зайнятості, більш рівномірному розподілі

доходів та зростанні суспільної довіри. Тому формування вірної статистичної інформації стає однією з першочергових завдань у реформуванні та удосконаленні освітньої сфери [1].

Необхідною умовою ефективного функціонування закладів вищої освіти є порядок і умови формування їх фінансових ресурсів. Слід звернути увагу на те, що джерела фінансування закладів вищої освіти залежать, насамперед, від форми власності вищого навчального закладу [2, с. 90].

На фінансування вищої освіти, з державного бюджету України було виділено: у 2019 році (дані за січень-вересень) – 46,7 млрд. грн., 2018 році – 42,0 млрд. грн., 2017 році – 39,3 млрд. грн., 2016 році – 35,8 млрд. грн., 2015 році – 30,9 млрд. грн. [3].

Аналізуючи дані, можна сказати про позитивну динаміку збільшення видатків на вищу освіту.

Згідно інформації Міністерства освіти і науки України: «в 2020 році буде зроблений детальний розподіл коштів з державного бюджету між закладами вищої освіти. Всього на університети у 2020 році МОН витратить 16,26 млрд. грн.

З 2020 року ЗВО фінансуються за формулою, де університети з кращими результатами діяльності отримують більше фінансування порівняно із бюджетом минулого року. Відповідне рішення схвалив Уряд 24 грудня 2019 року.

Розрахунок обсягу фінансування у 2020 році робився МОН за конкретними показниками, серед яких: масштаб університету; контингент; регіональний коефіцієнт; позиції у міжнародних рейтингах; обсяг коштів на дослідження, які університет залучає від бізнесу чи з міжнародних грантів.

З 2021 року до цих показників додасться працевлаштування випускників, які МОН буде відслідковувати через онлайн-систему. Для поступовості переходу у 2020 році були запроваджені обмеження для мінімальної та максимальної зміни бюджету кожного ЗВО – 95% та 120% від 2019 року відповідно.

Фінансування за формулою отримають 136 закладів вищої освіти та 12 їхніх філій, які мають власні кошториси. У 2020 році 94 заклади отримають 100-120% від бюджету 2019 року, а 54 – 95-99% від бюджету 2019 року.

Завдяки розрахунку фінансування за формулою у 2020 році 17 університетів отримали збільшення фінансування на понад 15 мільйонів гривень. З-поміж них – Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського, Львівська політехніка, Харківський політехнічний інститут, Сумський державний університет, Ужгородський національний університет тощо.

«Нова система фінансування вищої освіти стимулює університети розвиватись та відповідати на запити ринку праці. Отримавши збільшене фінансування вже цього року, вони можуть вкласти ці гроші в підвищення якості. Наприклад, збільшити заробітну плату сильним викладачам. Це підвищить їхню мотивацію та покращить якість освіти у виші» [4].

Ефективне функціонування системи вищої освіти виступає стратегічним завданням держави, від вирішення якого залежать і соціальна стабільність, і економічне зростання, і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності національної економіки [5].

Вища освіта завжди поєднувалась із науковими дослідженнями, бо вони є одним із основних чинників економічного розвитку країни. Світові рейтинги університетів значною мірою визначаються обсягами і результатами наукових досліджень. Україна має значні проблеми із проведенням ефективної наукової, науково-технічної та інноваційної політики. Стан наукової сфери за останні роки різко погіршився: скорочено обсяг замовлень на наукову та науковотехнічну продукцію, скоротилася кадрова й матеріальна база проведення досліджень і розробок, різко зменшилася результативність самої науки [6].

Висновки. В умовах сьогодення, щоб вища освіта дійсно сприяла економічному розвитку нашої країни, потрібно удосконалити механізм фінансового забезпечення вищої освіти та покращити якість надання освітніх послуг.

Список літератури:

1. Фінансування освіти: скільки, кому і як? URL: https://dt.ua/finances/finansuvannya-osviti-skilki-komu-i-yak-_.html.
2. Люта О.В., Пігуль Н.Г. Фінансування закладів вищої освіти в Україні. Економічний аналіз. 2009. № 4. С. 89–91.
3. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>.
4. Більше грошей – сильнішим. МОН опублікувало розподіл держфінансування університетів у 2020 році. URL: <https://mon.gov.ua>.
5. Державна служба зайнятості. URL: http://www.dcz.gov.ua/control/statdata/catalog/list/category?cat_id=30543.
6. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. Проект (неофіційний текст). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1109.html.

Тематика: Педагогічні науки

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА

Маліновська Н.В.

майстер виробничого навчання,
ДНЗ «Подільський центр ПТО»,
м. Кам'янець-Подільський

Останнім часом педагогічна лексика щодо характеристики якості педагогічного працівника збагатилася іншомовною термінологією, новими модифікаціями традиційних понять, серед яких все більшого значення набуває педагогічний професіоналізм, педагогічна компетентність. У науковій літературі визначається пріоритет компетентності як однієї з головних якостей особистості вчителя поряд із гуманізмом, демократизмом, духовною культурою, організаторським талантом.

Розуміння педагогічної компетентності як стану педагога не може обмежуватися вивченням рівня професійної та психолого-педагогічної готовності вчителя до своєї діяльності та її результатів. Необхідно враховувати, що на ефективність педагогічної діяльності безпосередньо впливають і особистісні якості вчителя. Одним з найважливіших чинників професійної успішності педагога є формування його професійних якостей, його психологічної компетентності [1].

Метою статті є аналіз змісту поняття «психологічна компетентність» в професійній діяльності педагога.

Унікальність професії педагога полягає у тому, що він створює умови розвитку людини, її освіти, а основу педагогічної освіти складає психологічне знання як учіння про сутність людини і закономірності її розвитку. У цьому контексті стає очевидною необхідність підвищення психологічної грамотності сучасного педагога. Психологічна компетентність педагога – запорука ефективності навчально-виховного процесу.

У зарубіжній психолого-педагогічній літературі поняття компетентності найчастіше використовується як характеристика кінцевої мети навчання. Досить самостійною в структурі професійної компетентності є психологічна компетентність. Це комплексний термін, і він не зводиться до ні до педагогічних здібностей, ні до знань вчителя в сфері педагогіки та психології, ні до комплексу особистісних рис. Психологічною компетентністю позначають сукупність визначених якостей особистості, які зумовлюються високим рівнем її психолого-педагогічної підготовленості і забезпечують високий рівень самоорганізації професійної педагогічної діяльності [2].

Психологічна компетентність – це багатогранна система, компонентами якої є: ціннісно-мотиваційний (мотивація досягнень, мотивація до оволодіння психологічними знаннями, ціннісні орієнтації педагога); рефлексивний (усвідомлення і сприйняття себе суб'єктами навчально-виховного процесу з метою вибору стилю взаємодії, управління, тактики спілкування); організаторський (передбачає організацію професійної діяльності з метою

підвищення її ефективності); управлінський (передбачає прийняття рішень у повсякденних і екстремальних умовах професійної діяльності, аналіз та врахування альтернатив, контроль за перебігом діяльності, оцінка діяльності учасників педагогічного процесу); когнітивний (являє собою комплекс професійних знань, а також загальної, соціальної, вікової, педагогічної психології, які є необхідними в професійній діяльності педагога); емоційно-вольовий (комплекс знань про афективну сферу суб'єктів педагогічного процесу, вміння застосовувати ці знання у своїй діяльності, вміння керувати своїми власними емоційно-вольовими станами, емпатійність); самоактуалізуючий (включає самоконтроль, саморегуляцію та самовдосконалення особистості педагога). Досягнення вищого рівня психологічної компетентності педагога є передумовою активізації ним процесу учіння суб'єкта навчання, розвитку його навчальної рефлексії і формування позитивних мотивів навчання та здібності до самоосвіти. Проявом психологічної компетентності педагога є педагогічна уява, яка виражається в передбаченні ним наслідків своїх педагогічних дій, у проектуванні особистісного розвитку вихованців.

Суттєвим компонентом структури психологічної компетентності вважають психологічні знання, до яких відносять: диференційно-психологічні знання – знання про особливості засвоєння навчального матеріалу суб'єктами навчання у відповідності з індивідуальними та віковими характеристиками; соціально-психологічні знання – знання про особливості навчально-пізнавальної та комунікативної діяльності групи чи окремого її члена, про особливості взаємостосунків педагога з групою, про закономірності спілкування; аутопсихологічні знання – знання про позитивні аспекти та недоліки власної діяльності, особливості своєї особистості та її характерні якості.

Доведено, що глибина та різнобічність знань педагогів не завжди корелює з продуктивністю їх діяльності. Досвід педагога сам по собі не зумовлює структурні зміни в педагогічній діяльності, характерні для високого

професіоналізму [3]. Як визначив відомий педагог-теоретик, письменник Симон Соловейчик, «Сила репресивного вчителя – в характері, голосі, злому погляді, у владі. Сила вільного вчителя – в умінні організувати роботу так, що кожному знайдеться справа за його здібностями. Вільний вчитель володіє не дитиною, а справою. Розум, душа і тіло дитини залишаються вільними на найнапруженішому уроці.» Професійна успішність спеціаліста залежить не тільки від його здібностей, особистісних якостей, мотивацій і цінностей, а й від їх відповідності обраний професії. Одним з найважливіших чинників професійної успішності педагога є формування його професійних якостей, його психологічної компетентності. Психологічна компетентність представляє собою інтегровану характеристику рівня професійної підготовленості педагога, яка базується на фундаментальних психолого-педагогічних знаннях і вироблених комунікативних уміннях, що проявляються у єдності з особистісними якостями.

Отже, соціально-діяльнісний підхід до визначення поняття «психологічна компетенція» дозволяє виявити її як більш-менш сталу підструктуру професійно - педагогічної свідомості й самосвідомості особистості педагога, яка складається із комплексу взаємопов'язаних психологічних новоутворень, єдність функціонування якого забезпечує оптимальне здійснення педагогом професійної діяльності[3]. Психологічна компетентність педагога представляє собою узгодженість між його знаннями, практичними уміннями і реальною поведінкою, яку педагог демонструє в процесі педагогічної взаємодії.

Список літератури:

1. Алаева Е.П. Мониторинг профессионального становления будущего учителя на основе компетентностного подхода / Е.П. Алаева //Педагогическая диагностика. – 2006. - №3. – С. 13-18.
2. Лукьянова М.И. Психолого-педагогическая компетентность учителя: Диагностика и развитие/ М.И. Лукьянова. – М.: Сфера, 2004. – 144с.
3. Казаннікова О.В. Психологічна компетентність педагога. [Електронний ресурс]. -Режим доступу: <https://sworld.com.ua/konfer29/1200.pdf>

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛАВАНДИ ВУЗЬКОЛИСТОЇ
(*LAVANDULA ANGUSTIFOLIA* MILL.) І ЛАВАНДИНУ
(*LAVANDULA HYBRIDA* REVERENON)**

Марковська О.Є.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», доктор с.-г. наук,
с.н.с., професор кафедри ботаніки та захисту рослин, <https://orcid.org/0000-0002-4810-7443>; mark.elena@ukr.net;

Стеценко І.І.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», здобувач вищої
освіти ступеня доктора філософії; stetsenkoirisha11@gmail.com

Перспективними нішевими культурами в умовах півдня України являються рослини роду Лаванда (*Lavandula*), що нараховує близько 47 видів. Найбільш поширеними представниками цього роду є лаванда вузьколиста (*Lavandula angustifolia* Mill.) та лавандин (*Lavandula hybrida* Reverenon) – міжвидовий гібрид, отриманий у результаті природного або штучного схрещування лаванди вузьколистої (*L. angustifolia* Mill.) і лаванди широколистої (*L. latifolia* Medic.) [1, 2].

Батьківська форма лавандину – лаванда вузьколиста, за морфологічними особливостями відрізняється від гібрида. Лаванда вузьколиста (*Lavandula angustifolia* Mill.) – багаторічний напівкущ родини губоцвітих, висотою і діаметром 45-50 см. Має тонкі нерозгалужені квітконоси довжиною 16-18 см, кількість яких на кущі варіює від 300 до 800. Суцвіття переривчасті, короткі (4-6 см), мають 5-6 кілець. Листки супротивні, сидячі лінійні або лінійно-ланцетні, з цільними загнутими під низ краями, всіяні сірими волосками. Квітки сидять в пазухах приквітників по 3-5 і більше супротивними напівкільцями, зібраними на кінцях пагонів у колосовидні суцвіття. Чашечка неоппадаюча,

трубчаста, роздута, п'ятизубчаста. Віночок блакитно-фіолетовий, темно-блакитний, світло-синій, рідше білий, опадаючий. Тичинок – чотири, маточка – одна, зав'язь верхня, чотиригнізда. Плід сухий, складається з чотирьох маленьких довгасто-овальних, гладеньких, темних, блискучих горішків. На батьківщині (Середземномор'я) росте в горах на висоті 400-1800 м над рівнем моря [3].

В умовах півдня України, лаванда вузьколиста витримує морози до -25°C . За більш низької температури надземна частина підмерзає. Посухостійка, світлолюбна, до ґрунтових умов не вибаглива. Цвіте з середини червня до третьої декади липня [4].

За морфологічними, біологічними і господарсько цінними ознаками деякі клони лавандину займають проміжне положення між вихідними видами, інші близькі до них або перевершують їх у 1,5-2,0, а за збором ефірної олії з гектару – у 4 рази. В умовах Херсонської області за урожаєм квіткової сировини, вмістом ефірної олії та її збором з гектару лавандин значно переважає лаванду [4].

Рослини лавандину дещо вищі лаванди широколистої і майже в два рази вищі лаванди вузьколистої. Так, якщо висота кущів лаванди вузьколистої 45-50 см, то у лавандину – 90-105 см. За діаметром куща вони перевершують батьківські форми. Всі лавандини мають більшу кількість квітконосів на одну рослину, кілець у суцвітті і квіток у кільці, порівняно з вихідними видами лаванди. Так, сорт Іній має кущ великих розмірів компактної форми, висота якого 110 см, діаметр 90 см. Суцвіття складне, циліндричне, щільне, завдовжки 9,0 см, діаметр 2,5 см з 8-9 кільцями. У кільці нараховується від 14 до 23 квіток (у середньому 19 шт.). Віночок квітки має біле забарвлення. Листки лінійні сіро-зелені, слабо опушені, довжина 5,9-6,2 см, ширина 0,8 см.

Пагони лавандину дициклічні, влітку і восени розвиваються в розетку. Весняне відростання у лавандину спостерігається за більш високої температури і настає на 10-15 днів пізніше, порівняно з лавандою вузьколистою. За ступенем морозостійкості кращі сорти лавандину не поступаються лаванді і можуть

витримувати температуру до $-20-25^{\circ}\text{C}$ [4].

Різниця між лавандою вузьколистою і її гібридом проявляється також у розмноженні цих рослин. Лаванда може розмножуватись насінням і вегетативно – живцями, поділом куща і відгалуженнями. У виробничих умовах її розмножують вегетативно [5]. Лавандин насіння не утворює (за винятком тетраплоїдних гібридів) і розмножується виключно вегетативним способом – живцями напівздерев'янілих пагонів. Заготівлю живців проводять рано навесні (березень-квітень) і восени (вересень-жовтень) із молодих 3-5 річних маточних рослин, які відразу ж висаджуються в холодних парниках або відкритих грядках.

Урожайність надземної маси лаванди – 2,0-3,0 т/га, вміст ефірної олії – 0,8-1,5%, її збір – 30-50 кг/га впродовж 15-20 років [4]. У лавандину вихід ефірної олії становить 0,9-3,0% від сирої маси рослин [2]. Так, у сорту лавандину Іній в умовах Херсонської області у середньому урожайність надземної маси становила 11,4 т/га, масова частка ефірної олії – 1,8% від свіжозібраної сировини і збір ефірної олії 205 кг/га [4]. В умовах Криму перспективні форми лавандину містять 3-4 % ефірної олії від сирої маси, перевищуючи лаванду в 1,5-2,0 рази, а за збором ефірної олії – в 4-5 рази (170-250 кг/га).

Для ефіроолійних рослин найважливішою характеристикою господарсько цінних ознак є компонентний склад ефірної олії. Лаванду вирощують для виробництва ефірної олії, яка накопичується в усіх частинах рослин, але найбільше в суцвіттях (0,8-3,0 %). Основними компонентами лавандової олії є ліналілацетат (30- 56 %), ліналоол (10-12 %), а також гераніол, нерол, камфора тощо [3]. За даними досліджень науковців, основними компонентами ефірної олії лаванди, вирощеної в умовах Херсонщини, є ліналілацетат і ліналоол – 43,08 і 29,41% частки від суми компонентів ефірної олії відповідно. З інших основних компонентів в ефірній олії лаванди є лише лавандулілацетат, спостерігається підвищений вміст 1,8-цинеолу, а вміст камфори, що погіршує якість олії, не перевищує 5% від загальної масової частки компонентів в ефірній олії [5].

Лавандин має більший вихід ефірної олії, порівняно з лавандою, проте її якість нижча через підвищений вміст камфори. Проведений хроматографічний аналіз лавандину сорту Інїй показав, що домінуючими компонентами ефірної олії в ньому залишаються ліналоол і ліналілацетат, але вже в іншому співвідношенні – 58 і 11% частки від суми компонентів ефірної олії відповідно [5].

Олію лаванди та продукти її переробки застосовують у парфумерно-косметичній, харчовій, фармацевтичній, миловарній та інших галузях промисловості [2]. Лавандинова олія застосовується в керамічному і фарфоровому виробництві, в миловарінні, побутовій парфумерії; в суміші з лавандовою – для приготування кремів, пудри, туалетних вод, лосьйонів, брильянтинів, а також при виготовленні лаків [6].

Отже, вирощування лаванди вузьколистої та її гібриду лавандину є актуальним питанням сучасного агровиробництва. Через кращий компонентний склад ринкова ціна одного літру ефірної олії лаванди в декілька разів переважає лавандинову. Проте даний факт компенсується більшим урожаєм гібриду, а за свідченням науковців є деякі сорти лавандину, ефірна олія яких максимально наближена до лаванди [4].

Список літератури:

1. Работягов В.Д. Свиденко Л.В. Селекция лаванды и классификация ее межвидовых гибридов / Тр. Никитск. ботан. Сада, 2011. Т. 133. С. 197-209.
2. Вирощування лаванди стає дедалі популярнішим серед українських фермерів URL: <https://agroreview.com/news/vyroshchuvannya-lavandy-staye-dedali-populyarnishym-sered-ukrayinskyh-fermeriv?page=69>
3. Работягов В.Д., Свиденко Л.В., Деревянко В.Н., Бойко М.Ф. Эфирномасличные и лекарственные растения, интродуцированные в Херсонской области (эколого-биологические особенности и хозяйственно-ценные признаки. Херсон: Айлант, 2003. С. 82-105.

4. Свиденко Л.В., Глущенко Л.А. Лавандин (*Lavandula hybrida* Reverenon). Біологія, біохімія, агротехніка та особливості вирощування в умовах Херсонської області: методичні рекомендації. Скадовськ, 2018. 32 с.
5. Свиденко Л.В., Єжов В.М. Перспективи вирощування деяких ефіроолійних культур у Степу Південному. *Вісник аграрної науки*. 2015. С. 20-24.
6. Маловідомий лавандин: на Херсонщині вирощують альтернативу лаванді URL: <https://agroday.com.ua/2019/07/22/na-hersonshhyni-vyroshhuyut-alternatyvu-lavandi/>

Тематика: Педагогічні науки

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕДУРИ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Мартинівич Н.О.

Інститут економіко-правових досліджень НАН України
Старший науковий співробітник відділу проблем міжрегіонального
співробітництва, кандидат економічних наук

+38 (095) 814-15-55

vasilchuk_80@ukr.net ORCID iD is 0000-0001-9884-6052

Бойченко Е.Б.

Інститут економіко-правових досліджень НАН України
Старший науковий співробітник відділу проблем міжрегіонального
співробітництва, доктор економічних наук, доцент

Розвиток навичок дослідницької діяльності студентів вищих навчальних закладів обумовлено необхідністю формування у майбутніх фахівців наукового і творчого потенціалу, синтез яких дозволить підготувати конкурентоспроможних фахівців до професійної діяльності. Сучасні умови

функціонування ринку праці висувають нові вимоги до випускників ВНЗ, що базуються на новітніх досягненнях науки і техніки та сприяють затребуваності на ринку праці фахівців, які володіють навичками науково-дослідницької діяльності, що в свою чергу дозволяє їм вирішувати поставлені завдання нестандартними методами. Виходячи з вищесказаного, одним з найважливіших завдань ВНЗ є підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних до пошуку, накопичення, відтворення нових знань і умінь, підвищувати свій професійний рівень.

Огляд наукових публікацій дозволив прийти до висновку, що супровід навчального процесу науково-дослідницькою діяльністю передбачає формування у студентів навичок логічного мислення, пошуку необхідної інформації, інноваційних методів її аналізу і обробки, моделювання проблемних ситуацій і прогнозування її наслідків. Крім того, встановлено, що сучасна наука в своєму арсеналі вже містить напрацювання формування навичок дослідницької діяльності. Так, наприклад, в статті А. Кларк автор піднімає питання розвитку критичного мислення в ранньому віці, стверджуючи, що в якості такого інструменту доцільно використовувати проектний підхід [1].

Дошкільному навчанню на основі проектного підходу присвячені праці і інших авторів, таких як С. Мітчелл, Т. Фолгер, К. Ветцель, С. Ратки. У своїх дослідженнях вчені акцентували увагу на позитивних сторонах даного підходу, відзначаючи, що таке бачення сприяє формуванню ступеневої освіти, без відриву від реалій сучасного ринку праці з раннього віку [2].

Дуже широке застосування проектний підхід знайшов в інженерії. Серед шанувальників проектного підходу та навчання в проектній програмі можна виділити Й. Узак [3], В. Серіков, В. Пічугіна, Н. Сауренко [4], Дж. Мачадо-Толедо, СЕ Мора, Б. Аньорбе-Діаз, А. Гонсалес-Марреро, Й. Мартін-Гутьєррес [5], Спрингер, Н. Чам, Р. Джалінус, А. Набаві, А. Мардін [6], С. Чен, Ю. Янг [7], та інші.

Автори даного дослідження поділяють точку зору інших учених, однак вважаємо, що використання тільки проектного підходу не в достатній мірі

сприяє формуванню навичок науково-дослідницької діяльності студентів у процесі навчання у вищому навчальному закладі. Оскільки система вищої освіти ставить перед собою реалізацію не тільки цілі розвитку, але і навчання, виховання, що в свою чергу передбачає комплексний підхід. Яскравим прикладом підтвердження цієї тези є історія Сема Пікерінга, що викладав в Академії Монтгомері Белл, який благими намірами спонукав вільнодумство у студентів і зайвий їх відрив від освітніх стандартів, що в свою чергу породило у них елітарні уявлення і спотворило погляд на однолітків.

Про необхідність узгодженості стандартів освіти та інструментів викладання, зокрема проектного підходу, так само говориться в статті С. Мітчелл, Т. Фолгер, К. Ветцель, С. Ратки [2]. Автори відзначають, що найбільшого ефекту в викладанні можна досягти шляхом поєднання стандартних і нестандартних форм навчання. Такий підхід (комплексний) дозволяє отримати результат як на рівні педагога, так і на рівні того, хто навчається.

Так само було встановлено, що існує ряд авторів, які піддали гострій критиці ідеї проектного навчання, зокрема це Г. Спайдерс, Е. Шпрангер, Л. Гурлитт, Ф. Урі, А. Васкес, Дж. Делледаль і ін. На думку опонентів такий підхід знецінює роль вчителя в системі освіти. Автори даного дослідження погоджуються з такою позицією, вважаючи, що відсутність «наставника» (вчителя, викладача) негативно позначиться на якості знань.

Таким чином дійшли до висновку, що по сьогоднішній день немає єдиної думки відносно найбільш ефективного інструментарію формування навичок науково-дослідницької діяльності у студентів в процесі навчання у вищому навчальному закладі, а тому обраний напрям дослідження справедливо можна вважати актуальним, що вимагає додаткових систематичних досліджень.

Мета дослідження полягає в розробці теоретичних і методичних положень формування навичок науково-дослідницької діяльності студентів у процесі навчання у вищому навчальному закладі.

В основу концептуалізації процедури проведення наукових досліджень у ВНЗ (рис. 1) покладено комплексний підхід, оскільки саме він, на думку авторів, дозволить уникнути дискусійних суперечок, як у випадку з прихильниками проектного та класичного підходів за рахунок застосування різного інструментарію, націленого на кінцевий результат. Крім того, обраний підхід сприяє узгодженню інтересів студента, ВНЗ і представників ринку праці, що в свою чергу забезпечує отримання тристоронньої вигоди. Відповідно запропонована розробка є універсальною, і може застосовуватися не тільки в різних ВУЗах, регіонах, але і в різних країнах, не дивлячись на ментальні, моральні, культурні та інші відмінності.

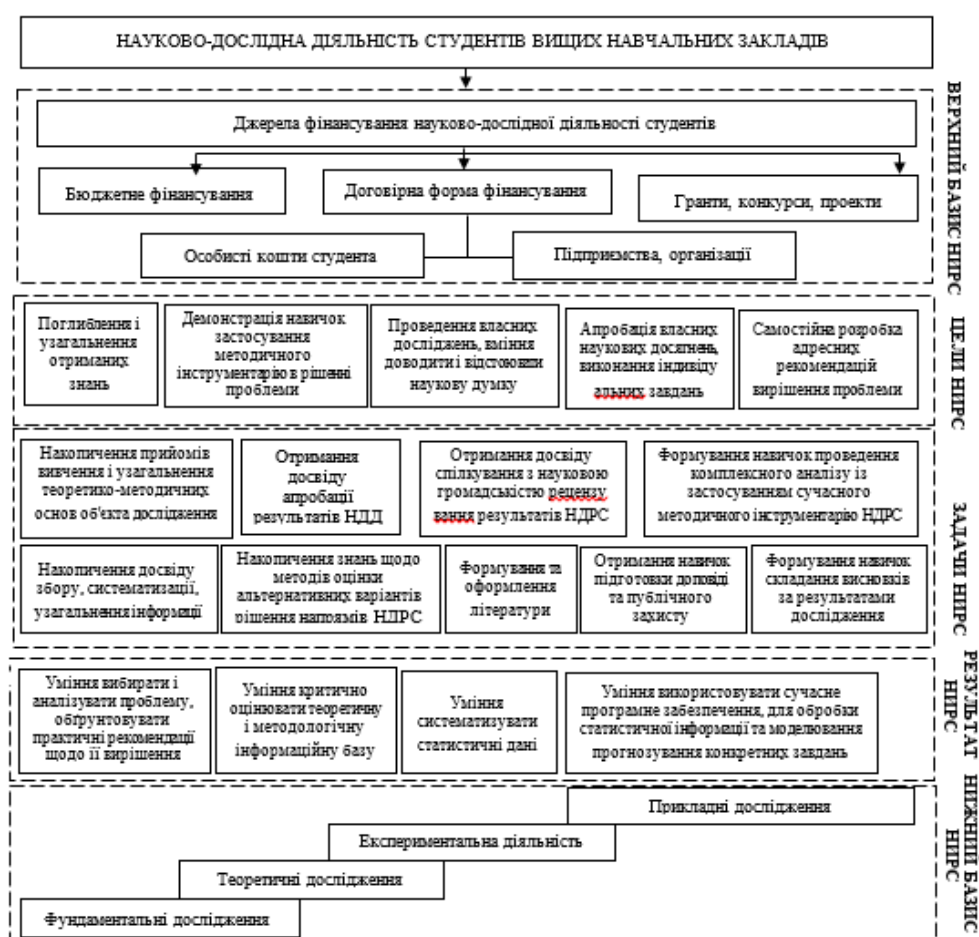

Рис. 1. Концептуалізація процедури проведення наукових досліджень у вищих навчальних закладах

Висновки. Узагальнення наукових точок зору дозволило встановити, що по теперішній час відсутній універсальний інструментарій формування навичок

науково-дослідницької діяльності у студентів ВНЗ. Виходячи з чого прийнято рішення систематизувати існуючі наукові підходи та концептуалізувати процедуру проведення наукових досліджень студентів у ВНЗ. Представлений концепт сприяє поглибленню інтеграції освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі. Крім того, Авторська розробка є універсальною, і може застосовуватися не тільки в різних ВУЗах, регіонах, але і в різних країнах, не дивлячись на ментальні, моральні, культурні та інші відмінності.

Список літератури:

1. Clark A. (2006). Changing classroom practice to include the Project approach. *Early Childhood Research & Practice*, 8(2). <http://ecrp.uiuc.edu/v8n2/clark.html>
2. Mitchell, S., Foulger, T. S., Wetzel, K., & Rathkey, C. (2009). The negotiated project approach: Project-based learning without leaving the standards behind. *Early Childhood Education Journal*, 36(4), 339.
3. Uziak, J. (2016). A project-based learning approach in an engineering curriculum. *Global Journal of Engineering Education*, 18(2), 119-123.
4. Serikov, V., Pichugina, V., & Saurenko, N. (2015). Project approach as the methodology of constructing the content and technology of university education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 214, 399-406.
5. Machado-Toledo, J., Mora, C. E., Añorbe-Díaz, B., González-Marrero, A., & Martín-Gutiérrez, J. (2018, July). Project-Oriented Problem-Based Learning for an Entrepreneurial Vision in Engineering Education. In *International Conference on Learning and Collaboration Technologies* (pp. 483-491). Springer, Cham.
6. Jalinus, N., Nabawi, R. A., & Mardin, A. (2017, September). The Seven Steps of Project Based Learning Model to Enhance Productive Competences of Vocational Students. In *International Conference on Technology and Vocational Teachers (ICTVT 2017)*. Atlantis Press.
7. Chen, C. H., & Yang, Y. C. (2019). Revisiting the effects of project-based learning on students' academic achievement: A meta-analysis investigating moderators. *Educational Research Review*.

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРИ ВИКЛАДАННІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Мащенко Ніна Борисівна

викладач вищої категорії

Комунальний заклад «Бахмутський педагогічний коледж»

artped@ukr.net

Однією з проблем сучасного суспільства є потреба його в компетентних, висококваліфікованих фахівцях, конкурентоспроможних на ринку праці. Тому заклади освіти на сьогодні значну увагу повинні приділяти саме формуванню у майбутніх фахівців професійної компетентності ще на студентській лаві.

Професійна компетентність - це інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі сукупність знань, умінь, навичок, досвіду і особистісних якостей, які обумовлюють готовність і здатність особистості діяти у складній ситуації та вирішувати професійні завдання з високим ступенем невизначеності; здатність до досягнення більш якісного результату праці, ставлення до професії як до цінності.

Професійні або фахові компетенції співвідносяться з вимогами до професійної підготовленості педагога, визначають його здатність ефективно діяти у відповідності з вимогами справи, методично організовано і самостійно розв'язувати завдання і проблеми, а також оцінювати результати своєї діяльності:

1) *предметна* компетенція (вміщує сформовані знання з дисциплін з урахуванням специфіки їх викладання);

2) *методична* компетенція (передбачає сформованість вмінь і навичок викладання дисциплін залежно від рівня профілізації освітнього закладу та місця навчальних дисциплін у освітньому процесі; вміння проектувати й

конструювати вивчення учнями і студентами дисциплін на різних рівнях навчання; вміння й навички організації науково-дослідної діяльності учнів в процесі вивчення предмету);

3) *психолого-педагогічна* компетенція (вміщує знання, вміння і навички з психолого-педагогічних дисциплін, вміння вирішувати педагогічні й методичні завдання в професійній діяльності);

4) *комунікативна* компетенція (здатність налагоджувати доцільне педагогічне спілкування в процесі викладання дисциплін);

5) *організаційна* компетенція (вміння організувати освітній процес різного рівня та управляти засвоєнням знань з дисциплін);

6) *інформаційна* компетенція (здатність до постійної діяльності в інформаційному дидактичному просторі; вміння постійно поповнювати предметну, методичну та психолого-педагогічну інформацію в ході професійної діяльності);

7) *адаптивна* компетенція (вміння адаптуватися в сучасних умовах).

8) *організаційна* (володіння уміннями здійснювати оптимальну організацію власної діяльності та керувати діяльністю учнів та студентів).

Загальні (ключові) компетенції є ядром моделі випускника, оскільки вони виявляються не лише у розв'язанні професійних завдань, але й завдань поза межами своєї професії. Ключові компетенції мають двоїсту природу. З одного боку, вони не є професійно обумовленими, цими компетенціями повинні володіти сучасні фахівці незалежно від сфери їх діяльності. З іншого боку, ключові компетенції є професійно значущими, оскільки складають основу, базу для професійних компетенцій, дозволяють їм більш повноцінно реалізовуватися.

До ключових компетенцій відносимо:

2) *соціальна* компетенція (передбачає здатність до соціальної взаємодії та роботи в команді);

3) *загальнокультурна* компетенція (вимагає здатності дотримуватися загальнокультурних норм поведінки, проявляючи творчу ініціативу щодо

розвитку культури соціуму);

4) *здоров'язбережувальна* компетенція (потребує готовності до здорового способу життя, збереження власного здоров'я та здоров'я оточуючих людей, дбале ставлення до природних ресурсів);

5) *громадянська* компетенція (передбачає прояв здатності орієнтуватися в проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, а також захищати власні права і свободи, виконувати громадянські обов'язки);

Системний підхід до реалізації компетентнісного підходу викладачем психології передбачає вироблення алгоритму взаємодії на рівні викладач – викладач, викладач - студент, студент - студент: визначення мети, завдань, головної ідеї (тобто змісту діяльності), пошук і створення нових форм і методів, шляхів досягнення цілей та конкретизацію, узагальнення, аналіз досягнених результатів, вироблення методичних рекомендацій, створення програм тощо. Роботу починаємо з перших занять психології, на яких викладач пропонує студентам види діяльності, які допоможуть виявити рівень сформованості складових ключових та професійних компетентностей: задатки і здібності студентів до педагогічної діяльності, розвиненість інтелекту, пізнавального інтересу і нестандартність мислення, інформаційну ерудицію, творчий потенціал, ініціативність, інтерес до обраної професії, як то: обрати педагогічний символ і обґрунтувати свій вибір; створити міні-проекти «Дитячий садок для чомусиків», «Я - директор школи», «21 сторіччя обирає вихователя,(вчителя)»; інтерактивні вправи «Мікрофон», «Криголам», в ході яких студенти висловлюють свої думки на теми: «Чому в школі не цікаво?», «Чого хоче сучасний малюк?».

На заняттях з психології викладач також широко застосовує методи психодіагностики: тести «Я–концепція», «Дослідження самооцінки особистості» «Психогеоетричний тест», методику «Чи сильний у вас характер?», «Особистісний питальник» (С. Айзенк) з визначення типів темпераменту, які допомагають оцінити властивості студентів, їх індивідуальні пізнавальні, емоційно-вольові, характерологічні особливості, рівень розвитку

здібностей, мотивації до виконання професійних і творчих завдань. Викладач широко використовує вправи, які розвивають ключові компетенції студентів: мотивацію, самооцінку, суб'єктивний локус контролю. Наприклад, вправа «Автопортрет», де кожен учасник малює свій автопортрет, зображуючи лише 3 особливості, надає студентам можливість подумати, які деталі або риси відрізняють їх від інших, чим вони пишаються чи навпаки, чого б хотіли позбутися. Завдяки партнерському, діалоговому стилю навчання викладач створює атмосферу живого обговорення проблеми, під час якого спілкування не залишається формальним, студенти починають краще розуміти себе і один одного, розвивається взаємоповага і готовність іти назустріч, дискусія стає відвертішою, що сприяє швидкому вирішенню проблеми, значно підвищується активність і мотивація студентів до професійної діяльності.

Для збільшення ефективності формування професійної компетентності майбутніх педагогів розроблено систему методів, завдань та форм роботи, що органічно вбудовуються у весь процес навчання студентів психологічним дисциплінам: Завдання: диференційовані, багаторівневі, педагогічні ситуації, моделювання ситуації успіху, складання есе, імпровізації; Методи: синквейн, асоціативні грона, логічний ланцюжок, кластер, мозкова атака, метод кейсу. Форми: ділові ігри, («Капризулька-вередулька, або що робити коли діти капризують», «Я сам», пристендові уроки, проблемні лекції, семінари-дискусії, науково-практичні конференції, евристичні діалоги, майстер-класи власного педагогічного досвіду (Панорама педагогічних ідей, Я роблю це так, Піраміда фахових думок). конкурси студентських презентацій та міні-проектів, міждисциплінарні проекти.

На заняттях з психологічних дисциплін викладач приділяє особливу увагу формуванню інформаційної компетенції. Так особливу зацікавленість у студентів викликає складання квестів, самостійне створення мультфільмів-казок з тем «говорять діти», «дитячі капризи», «особливі діти», самостійний підбір, ілюстрація і виготовлення публікацій морально-етичної та психологічної спрямованості.

Також студентам пропонуються завдання, які передбачають: самостійну роботу з пошуку, відбору, систематизації та збереження навчального матеріалу: довідкова література, хрестоматії, електронні підручники, збірники задач – все, що можна знайти в мережі «Інтернет»; виготовлення комп'ютерних презентацій; виконання контрольних поточних та підсумкових тестових завдань з окремих тем. Підтвердженням цього є створення студентами презентацій при підготовці до практичних, семінарських занять за темами «Темперамент дитини», «Розвиток уваги», методичного портфоліо на електронних носіях, розробка проєктів: «Сучасні підходи до розуміння та виховання дітей».

Допомогти кожному студентові усвідомити власні можливості, увійти до світу культури вибраної професії, знайти свій життєвий шлях — такі пріоритети роботи викладача психології в коледжі. Вчитися педагогічній комунікації, вмінню працювати в команді допомагають індивідуальні і групові консультації, психологічні тренінги, на яких студенти набувають навички сучасного *учителя – фасилітатора*, що зуміє поставити учнів у позицію помічників, попутників на шляху пошуку спільних рішень, дасть їм повну свободу в цьому пошуку і право вибору рішення; *учителя – тьютора*, який розробляє групові завдання, організовує групові обговорення проблеми, *учителя - тренера*, що готує учнів до проєктної і пошукової діяльності.

Підсумком формування професійної компетентності студентів у коледжі виступає системна готовність до виконання професійних обов'язків як інтегральна характеристика особистості фахівця, що включає мотиваційну сферу (націленість на професійну трудову діяльність); сферу ціле покладання (система уявлень про зміст і результати трудової діяльності); сферу професійних домагань (життєві стратегії та професійні плани, вбудовані в єдину і детально сформовану "картину світу"). Системні знання та вміння, будучи осмисленими, складають методологічну та методичну основу перенесення їх із навчальних ситуацій у реальні життєві умови.

3D ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ

Митрохін А.А.

ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний університет», к.т.н.,
доцент, A.Mitrokhin@i.ua

З розвитком технологій з'являються все більш нові і незвичайні пристрої, характеристики яких ще 15 років тому були на межі фантастики. Знаючи всі особливості 3D принтерів, можливо підібрати пристрій для повсякденного домашнього користування, а також для виробництва виробів в промислових масштабах.

Вироби, надруковані на 3D принтері настільки різноманітні. Це і тістечка (рис. 1а), і біжутерія (рис. 1б), протези (рис. 1в), корали (рис. 1г), та майже все, що приходить на розум.

Рисунок 1. Вироби, виконані на 3D принтері.

Якщо говорити про матеріали, які застосовуються в 3D друку, то це, крім вже традиційних пластмас, вироби зі скла (рис 2а), біоматеріали (рис 2б) в медицині, метали в промисловості, наповнені «суперпластики» в автомобілі і літакобудуванні (рис. 2в, г), дерева, кераміка, різноманітні відходи життєдіяльності.

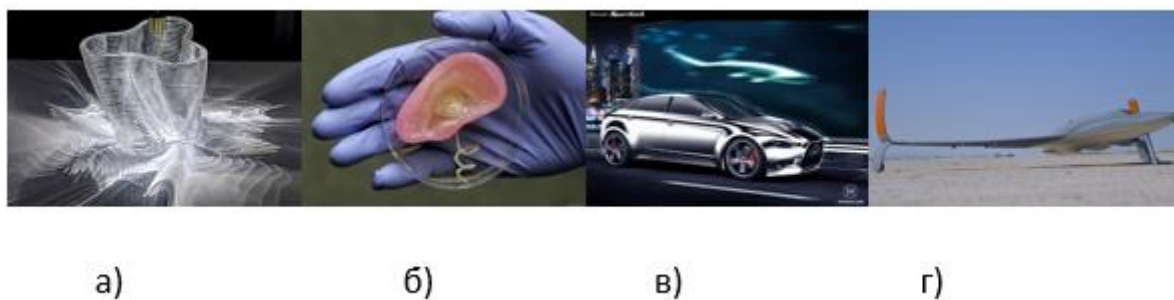

Рисунок 2. Різноманітність матеріалів в 3D друку.

Особливо хотілося б відзначити використання 3D принтерів в будівництві. Вже зараз в дуже короткі терміни будуються мости, будинки і навіть цілі селища (рис. 3).

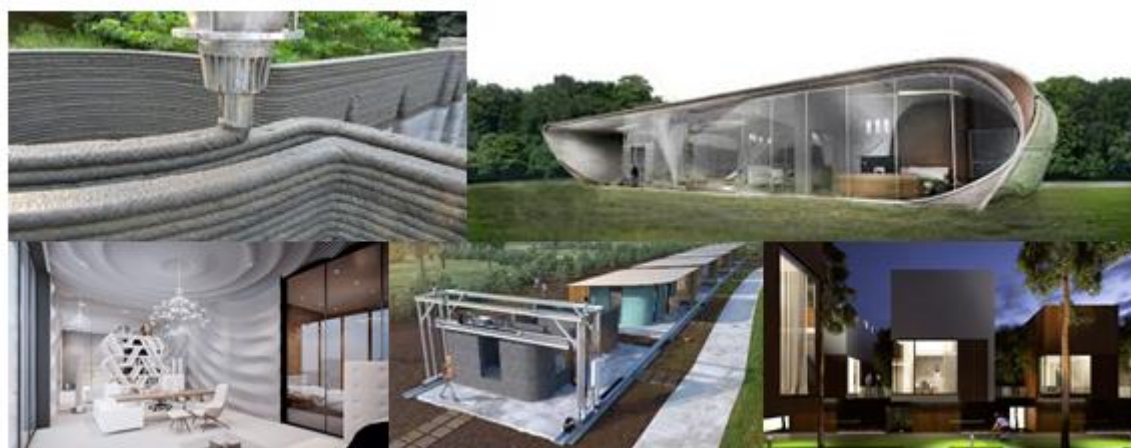

Рисунок 3. Застосування 3D принтерів в будівництві.

На 3D принтерах вже друкується зброя (рис. 4). А в деяких країнах це вже під заборону.

Рисунок 4. Зброя, зроблене за допомогою 3D друку.

Космічні агентства і приватні компанії всіма способами намагаються знизити вартість відправки вантажів на навколоземну орбіту. У той час як SpaceX робить свої ракети багаторазовими, заснована її вихідцями компанія

RelativitySpace пішла по шляху максимального спрощення збірки і зниження їх вартості. Для цього вона має намір використовувати величезний 3D-принтер Stargate (рис. 5), якому нарешті знайшлося місце - він буде встановлений всередині великої промислової будівлі в Міссісіпі, що належить NASA.

Рисунок 5. 3D принтер Stargate.

На сьогоднішній день практично всі космічні агентства і приватні компанії мають намір побудувати станцію на Місяці, та є проблема - на супутнику нашої планети немає будівельних матеріалів. Їх можна доставити з Землі, але за даними дослідників з некомерційного інституту LaserZentrumHannover, транспортування одного кілограма будматеріалів обійдеться компаніям в 782 000 доларів. Щоб запобігти витратам, вони запропонували створювати будівельні блоки з місячного реголіту, використовуючи лазерний 3D-принтер під назвою Moonrise (рис.6).

Для України тривимірні надруковані макети вже давно перестали бути чимось екзотичним. На території країни успішно ведуть свою діяльність багато компаній, що надають подібні послуги 3D друку. Українські інженери запропонували нову модель принтера, який буде найбільш швидкісним в світі. Крім високої продуктивності, техніка буде працювати з екологічно чистими і здатними біологічно руйнуватися матеріалами.

Рисунок 6. Лазерний 3D-принтер Moonrise.

Упевнений, що використання розробок і потенціалу наших учених і інженерів в області екструзійних процесів, металургії, медицини і т.д. допоможе підняти 3D технології на ще більш високий рівень.

Сьогодні один або невелика група добре навчених студентів можуть виконувати функції цілих підприємств. Замінювати відділи головного конструктора і механіка. Придбані ними знання дозволяють розраховувати, створювати 3D моделі і друкувати майже будь-які вироби. Принаймні, в даний час - це 50-60%. І з кожним роком цей відсоток стрімко зростає.

Думаю, що 3D технології займуть гідне місце в усіх галузях. А замість доведених до банкрутства, розпиляних на метал і зруйнованих наших підприємств з'являться нові, сучасні комплекси, які піднімуть економіку України на гідний рівень.

ЕКСПЕРТИЗА ЯКОСТІ ОЛІЇ КОКОСОВОЇ

Михайлик А.О.

студентка

Кириченко О.В.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», к.т.н., доцент кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи

Нещодавно особливої популярності серед тропічних олій здобула саме олія кокосова. Унікальні властивості олії кокосової цінувалися ще за часів Клеопатри. Вона вважалася вірним способом зберегти жіночу красу і молодість. Метою дослідження є встановлення відповідності показників якості олії кокосової вимогам нормативних документів, а саме за показниками: масова частка вологи та летких речовин, температура плавлення, кислотне число, йодне число, пероксидне число, число омилення.

Об'єктом дослідження є олія кокосова рафінована дезодорована ТМ «Katana» для харчових цілей. Олія кокосова була упакована в пластикову пляшку, об'ємом 250 мл. Кришка була щільно заклеєна поліетиленовою прозорою стрічкою. Під кришкою знаходиться клапан для запобігання потрапляння кисню в пляшку. На пластикову пляшку з обох сторін наклеєна етикетка. На лицьовому боці етикетки зазначено назву самого продукту, її об'єм, та зображено логотип ТМ даної продукції. На етикетці зображено малюнок кокоса, який відображає сировину, з якої виготовляється продукція. Зі зворотного боку пластикової тари нанесена етикетка, на якій зазначена така інформація:

- назва продукції – кокосова олія 100 % (рафінована, дезодорована, виморожена), без холестерину;

- ТМ продукції – ТМ «Katana»;
- маса нетто – 239 г;
- об'єм – 250 мл;
- харчова цінність на 100 г продукту, яка включає: білки – 0 г, жири – 98,38 г, вуглеводи – 0 г, холестерин – 0 мг; кальцій – 102,7 мг; натрій – 16,22 мг;
- енергетична цінність, яка становить 820 Ккал;
- правила зберігання, які включають в себе: зберігати за температури не вище +35°C та вологості повітря не більше 75 %. Кокосова олія може перебувати в 2-ох агрегатних станах – рідкому і твердому. Рідкою кокосова олія стає при температурі від 20°C до 35°C, а починає твердіти при температурі, яка нижча, ніж 20°C. На якість олії вид агрегатного стану не впливає;
- спосіб використання – для кулінарії та для косметичних цілей. Дану олію в харчових цілях можна використовувати для смаження, запікання, приготування салатів, додавати до продуктів харчування замість інших олій. Для косметичних процедур можна використовувати як складову в масках для волосся, інгредієнт в скрабах для догляду за тілом;
- виробник – Луонг Кусі Коконат Ко, Лтд., яке знаходиться за юридичною адресою: 951570, Quốc Lộ 61, Ấp Cầu Xáng, Xã Tân Bình, Huyện Phụng Hiệp, Hậu Giang, В'єтнам;
- імпортер – ТОВ «МД Євротрейд», проспект Повітрофлотський, 66, м. Київ, 03151, Україна
- отримувач – ТОВ «Роял Фуд», 03151, Україна, м. Дніпро, вул. Автопаркова, буд. 5, оф.226
- штрих-код – 4820181990404.

За допомогою даного штрих-коду можна перевірити інформацію про суб'єкта господарювання, який має право реалізувати олію кокосову рафіновану дезодоровану виморожену ТМ «Katana». Дані з приводу суб'єкта господарювання досліджуваної продукції представлені на рис. 1.

Найменування: Товариство з обмеженою відповідальністю "РОЯЛ ФУД"
Номер GLN суб'єкта господарювання: 4820181990008
Додаткова ідентифікація: ЄДРПОУ 38529753

Адреса

- **Вул.:** вул. Автопаркова, 5, офіс 226
- **Місто:** м. Дніпро
- **Поштовий індекс:** 49127
- **Країна:** Україна

Тел.: (0562) 339-540

Факс: (0562) 339-540

Ел. пошта: allam@katana.ua

Веб-сайт: www.katana.ua

Рисунок 1 – Інформація про суб'єкта господарювання, який має право використовувати номер структури GTIN-13 4820181990404.

Для органолептичної оцінки олії кокосової на пробу була взята 1 пляшка олії кокосової рафінованої дезодорованої вимороженої ТМ «Katana» для харчових цілей. Органолептичні показники регламентуються ДСТУ 4562:2006 [1]. Дані з органолептичною оцінкою відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати органолептичної оцінки олії кокосової рафінованої дезодорованої вимороженої ТМ «Katana» для харчових цілей

Назва показника	Показник за ДСТУ 4562:2006	Досліджуваний зразок
Смак	Чистий знеособлений без сторонніх присмаків	Знеособлений. Сторонніх присмаків немає, проте, відчувається присмак рафінації
Запах	Чистий знеособлений без сторонніх запахів	Знеособлений. Відчувається легкий аромат кокосу
Колір при t=15 -20°C	Білий	Білий
Консистенція при t=15 - 20°C	Тверда, однорідна за всією масою	Тверда, однорідна за всією масою. За текстурою схожі на пластівці

З вищезазначеної інформації, можна зробити висновок, що олія кокосова рафінована дезодорована виморожена ТМ «Katana» для харчових цілей за органолептичними показниками відповідає вимогам ДСТУ 4562:2006 [1].

Фізико-хімічні методи аналізу об'єднують групу методів, що ґрунтуються на вимірюванні за допомогою певних приладів (інструментів) певних фізичних властивостей речовин або їх розчинів, які виникають або змінюються в ході проведення аналізу. Фізико-хімічні показники регламентуються ДСТУ 4562:2006 [1]. Дані з фізико-хімічною оцінкою відображено в табл. 2.

Таблиця 2

Результати фізико-хімічної оцінки олії кокосової рафінованої дезодорованої вимороженої ТМ «Katana» для харчових цілей

Назва показника	Показник за ДСТУ 4562:2006	Досліджуваний зразок
Масова частка води та летких речовин, не більше %, ніж	0,15	0,15
Температура плавлення, °C	20-29	26
Показник заломлення	1,448-1,450	1,448
Кислотне число, мг КОН/г, не більше, ніж	0,2	0,2
Йодне число, %, г I ₂ /100 г	7-14	12
Пероксидне число, ½ О ммоль/кг, не більше, ніж	3,0	3,0
Число омилення	254-267	267

Отже, за фізико-хімічними показниками олія кокосова рафінована дезодорована виморожена ТМ «Katana» для харчових цілей відповідає ДСТУ 4562:2006 [1].

Список літератури:

1. ДСТУ 4562:2006 «Олія кокосова. Технічні умови постачання». К. : Держспоживстандарт України, 2007. 18 с.

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ**

Михалюк А.М.

Київський університет імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії та історії педагогіки,
ORCID iD 0000-0003-0452-1260
a.mykhaliuk@kubg.edu.ua

Аналіз стану виконавської підготовки студентів в мистецьких закладах вітчизняної вищої освіти виявив низку існуючих суперечностей: між зростаючими вимогами до забезпечення культурологічного спрямування виконавської підготовки майбутніх педагогів-музикантів та недостатнім рівнем сформованості їх виконавської культури; між потужним навчально-виховним потенціалом українського фортепіанного мистецтва та недостатнім його використанням у процесі формування виконавської культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Недостатня затребуваність «живої» української фортепіанної музики в закладах загальної освіти, скорочення навчальних годин в курсах інструментального циклу та застаріла матеріальна (музично-інструментальна) база більшості мистецьких факультетів ускладнюють проблему мотивації до вивчення фортепіанних творів українських композиторів [3, с. 125]. На думку Г. Падалки, національна музична культура – основне джерело становлення вчителя-виконавця. Прагнення охопити напрямки всесвітньої мистецької цивілізації без міцної опори на національну художню основу містить в собі небезпеку поверховості у сприйманні і творенні художніх образів, мозаїчності,

відсутності широти погляду на життя, збідненості засобів художньої виразності [2, с. 9].

У світлі вищезазначеного виникає необхідність у створенні певних педагогічних умов, які інтенсифікуватимуть процес формування виконавської культури майбутніх педагогів-музикантів у процесі вивчення фортепіанних творів українських композиторів. Під педагогічними умовами формування виконавської культури майбутніх педагогів-музикантів розуміємо спеціально створені обставини, необхідні й достатні для ефективного досягнення й відтворення фортепіанних творів українських композиторів у процесі виконавської діяльності [1, с.145].

Першою педагогічною умовою визначено **активізацію національної самосвідомості студентів у процесі пізнання й виконання українських фортепіанних творів**. Застосування цієї педагогічної умови має на меті спонукати студентів до глибокого осмислення своєї національної сутності, до активізації національно-культурних рис і якостей, що позитивно впливатиме на створення художньо переконливої й технічно досконалої інтерпретації українських фортепіанних творів. Відомо, що фортепіанні твори українських композиторів володіють потужним естетико-виховним потенціалом, який криється у високій духовності та гуманістичній спрямованості їх художніх образів. Їм притаманна властивість концентрувати у собі риси національного характеру, національного світогляду, національні особливості ставлення до подій і явищ повсякденного життя. В процесі пізнання національного фортепіанного мистецтва, його художньо-образної дійсності, де зосередились кращі риси й здобутки української культури, ментальні особливості її народу, відбуватиметься трансформація загальнокультурних надбань на особистісні переконання студентів. Це забезпечить самовираження й самоствердження особистості студента, його заохочення до довершеного інтерпретаційного відтворення вітчизняної фортепіанної спадщини.

Другою педагогічною умовою є **забезпечення діалогових засад взаємодії викладача і студента в процесі опанування вітчизняною**

фортепіанною спадщиною. Сутність даної педагогічної умови полягає у побудові таких взаємовідносин між викладачем і студентом, в яких останньому надається можливість давати адекватну естетичну оцінку і створювати художні цінності в процесі опанування вітчизняною фортепіанною спадщиною. Досягненню таких взаємовідносин в процесі вивчення фортепіанних творів українських композиторів сприятиме створення художньо-емоційного контакту між педагогом і студентом, забезпечення емпатійного осмислення викладачем внутрішнього світу студента, спонукання до рефлексії.

Третьою педагогічною умовою ефективного формування виконавської культури студентів вважаємо **розвиток творчої самостійності в опрацюванні фортепіанних творів українських композиторів як ознаки готовності майбутніх учителів музики до професійно зорієнтованої виконавської діяльності.** Головним завданням цієї умови є спрямування особистості студента до творчого пошуку оптимальних способів вираження власного художнього задуму в процесі виконання фортепіанних творів українських композиторів, що є важливою професійною якістю майбутнього вчителя музичного мистецтва. Розвиток творчої самостійності студентів мистецьких закладів освіти у процесі виконавської діяльності виражається у самостійному розборі авторського тексту (тобто осмисленні його формотворення, фразування, особливостей використання засобів музичної виразності, у підборі аплікатури), проявляється у самостійному виборі інтерпретаційної «гіпотези» (вирішення художньо-творчих проблем, з'ясування тембро-динамічних і звуко-кolorистичних особливостей, віднайдення відповідних темпо-ритмічних і агогічних характеристик). Від викладача у даному процесі вимагається постановка завдань студентам, а також контроль за виконанням їх діяльності.

Таким чином, стимулювання студентів до творчої самостійності в процесі опрацювання фортепіанних творів вітчизняних композиторів сприятиме індивідуально-духовному збагаченню особистості, розкриттю її творчих уподобань, самокритичному оцінювані результатів власної музично-виконавської діяльності, пошуку оптимальних шляхів втілення художнього

здуму, що закладає надійні основи готовності майбутніх педагогів-музикантів до професійної діяльності.

Отже, відповідно до вищезазначеного маємо підстави стверджувати про те, що кожна педагогічна умова відокремлено від інших не може забезпечити успішного формування виконавської культури майбутніх педагогів-музикантів. Лише комплексне забезпечення визначених педагогічних умов може стати основою вирішення проблеми формування виконавської культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення фортепіанних творів українських композиторів.

Список літератури:

1. Михалюк А. М. Формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва : навчально-методичний посібник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 220 с.
2. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва як напрям наукового пізнання / Г. М. Падалка. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 4 (9). Київ : НПУ, 2007. С. 7 – 11.
3. Щербініна О. С. Фортепіанна підготовка у вищих закладах мистецької освіти: сучасний стан та перспективи модернізації / О. С. Щербініна. Актуальні питання мистецької педагогіки. Випуск 5. Хмельницький: Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2016. С. 124-128.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТАРШОКЛАСНИКІВ НАД ЗАСВОЄННЯМ ЛЕКСИКИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Молоканова Наталія

студентка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира
Винниченка

Науковий керівник Токарева Т.С.

кандидат педагогічних наук, доцент

Науковці стверджують, що робота над вивченням лексичного матеріалу в старшій школі має важливе загальноосвітнє та практичне значення. Адже в процесі роботи розширюються знання про мову, учні ознайомлюються з лексичними одиницями, розвивається їх увага до значення та вживання слів у мовленні, формується потреба в доборі необхідних слів для висловлювання думки, розвивається чуття мови. Вивчення лексики є цікавим для дітей, про що свідчать наукові дослідження. Це сприяє тому, що розвивається інтерес до лексики, а відповідно й до мови та навчання в цілому. Центральною ланкою в роботі над засвоєнням лексичного матеріалу є формування лексичних навичок. За визначенням С.Ф. Шатілова, “лексичні мовленнєві навички – це навички інтуїтивно-правильного утворення, вживання і розуміння іншомовної лексики на основі мовленнєвих лексичних зв’язків між слухо-мовленнєвомоторною і графічною формами слова і його значенням, а також зв’язків між словами іноземної мови”.

Лексична правильність мовлення визначається сталістю лексичних мовленнєвих навичок. Важливим завданням учителя в роботі над словом є поповнення словникового запасу учнів, зокрема в процесі ознайомлення з лексичним значенням. Це здійснюється різними способами: використовують

контекст, показують предмет чи його зображення, роблять словотвірний аналіз, використовують тлумачний словник, дають коротке пояснення слів та виразів, пропонують учням самотійно пояснити значення відповідних лексичних одиниць, використовують синоніми, добирають антоніми, користуються довідковою літературою.

Самотійність учнів у навчанні – найважливіша передумова повноцінного оволодіння знаннями, вміннями і навичками. Часто і правильно застосована самотійна робота розвиває довільну увагу школярів, виробляє в них здатність міркувати, запобігає формалізму в засвоєнні знань, формує самотійність як рису характеру. Це зумовлює обов'язковість і різноманітність самотійних робіт.

У закладах загальної середньої освіти самотійні завдання учні виконують на всіх етапах засвоєння матеріалу. Визначаючи зміст завдань, обов'язково варто передбачити, якого ступеня самотійності вимагає від учнів її виконання. Саме цей фактор учитель повинен враховувати насамперед під час підготовки вправ для кожного уроку і теми в цілому.

Важливою умовою активізації розумової діяльності учнів при вивченні матеріалу є самотійне повторення ними раніше вивченого, що служить опорою для виучуваного, та зосередження уваги дітей на лексичних одиницях, що вивчатимуться. Проводиться робота над ознайомленням учнів із прямим і переносним значенням лексичних одиниць. Варто використовувати проблемно-пізнавальні завдання, у процесі виконання яких учні вчаться відшукувати слова з переносним значенням. Можна запропонувати й конструктивні вправи, дати завдання замінити виділені слова іншими, близькими за змістом та контекстом та ін. Тобто, у процесі практичної роботи, зокрема виконання творчих вправ, школярі вдосконалюють уміння вживати слова в переносному значенні. Цікавими видами роботи є складання творів-мініатюр, а також самотійне відшукування в реченнях і текстах різних частин мови з переносним значенням.

Основна вада навчального процесу в школі полягає в тому, що учнів здебільшого навчають мови, меншою мірою навчають застосовувати знання в

конкретній мовленнєвій ситуації. До того ж учитель повинен досконало володіти арсеналом методичних засобів, які активізують пізнавальну діяльність учнів. Аналіз літератури дав змогу стверджувати, що є необхідність організувати таке навчання, щоб учні в процесі роботи з лексичними одиницями залучалися в процес самостійного пошуку й «відкриття» нових знань, працювали з інтересом. Важливим є те, що пізнавальна активність виникає завдяки продуктивній активності, пов'язується з новизною, є показником якості їх навчально-пізнавальної діяльності, яка спрямована на оволодіння знаннями.

У старшій школі (10—11 класи) систематизується та узагальнюється мовний досвід учнів, набутий ними на попередніх ступенях вивчення мови. Методи і види навчальної діяльності все більше набувають форм, наближених до реальних умов спілкування. Широко використовуються творчі, проектні, групові, інтерактивні форми роботи учнів. Зміст освіти диференціюється відповідно до профілю навчання. З'являються професійно спрямовані лексичні одиниці відповідно до певної галузі знань. Збільшується робота з формування пасивного лексичного мінімуму у процесі самостійного читання. Зростає питома вага самостійної роботи учнів з новою лексикою, удосконалюються прийоми користування двомовними та одномовними словниками.

ПРОЦЕДУРА БАНКРУТСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ПОЗИТИВНІ І НЕГАТИВНІ МОМЕНТИ

Моргунова Т.І.

кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри професійних та спеціальних дисциплін
Херсонського факультету

Одеського державного університету внутрішніх справ

<https://orcid.org/0000-0002-3512-2425>

morgunova2017@ukr.net

0507208235

З розвитком ринкових відносин в Україні, формуванням їх правового регулювання, все більшого значення набуває питання захисту як вітчизняного, так і зарубіжного інвестора, залучення інвестицій в країну, визначення ефективних способів та методів захисту вкладеного капіталу та фінансово-господарських відносин між господарюючими суб'єктами від ризику неплатоспроможності окремого суб'єкта господарювання.

Тобто, надважливого значення набуває питання правового регулювання відносин неспроможності та банкрутства, його ефективності та належного правозастосування, як механізму регулювання приватних та публічних інтересів у суспільстві. Оскільки, саме правові інститути неспроможності та банкрутства регулюють відносини, які виникають між суб'єктом господарювання у стані неплатоспроможності та його контрагентами, інвесторами, працівниками, органами державної влади та місцевого самоврядування тощо.

Інститут права неплатоспроможності покликаний забезпечити, насамперед, фінансове відновлення та збереження суб'єкта підприємницької

діяльності, який тимчасово опинився в кризі, а також недопущення зловживань щодо нього з боку кредиторів. При цьому інтереси та права кредиторів на справедливе та повне задоволення вимог не повинні порушуватись, оскільки це суперечило б основним принципам господарювання – відповідальність будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності за результати своєї діяльності як перед суспільством, так і перед державою, в тому числі належним йому майном.

Метою доповіді є розкриття позитивних і негативних моментів у зв'язку з внесенням змін щодо правового регулювання процедури банкрутства шляхом прийняття Кодексу України з процедур банкрутства.

Важливість дотримання балансу інтересів неплатоспроможного суб'єкта господарювання – боржника, шляхом надання йому законодавчо встановленої можливості відновити свою платоспроможність, та його кредиторів в частині повного та справедливого задоволення їх вимог та недопущення ухилення боржником від виконання своїх зобов'язань й повинно бути головним принципом, на якому має ґрунтуватись право неплатоспроможності та засоби його регулювання.

Для врегулювання даних правовідносин в Україні досить довго діяв головний акт правового регулювання відносин неспроможності та банкрутства, а саме Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Але, створення нового акту було питанням часу і нарешті, відбулося прийняття кодифікованого нормативно-правового акту «Кодексу України з процедур банкрутства» (далі Кодекс) [1].

Питання правового регулювання відносин у сфері відновлення платоспроможності боржника або його банкрутства, а також питання процесуальних відносин, які виникають при відновленні платоспроможності боржника або визнанні його банкрутом, були предметом дослідження та налізу Р.Г. Афанасьєва, О.М. Бірюкова, О.М. Борецького, Л.Т. Верховодової, О.М.Вінника, Б. М. Грека, В.В. Джуно, В.К. Мамутова, І.С. Ніколаєва, Б.М. Полякова, Д.М. Притики, В.Ф. Опришка, В.В. Радзивілюк, Я.Г. Рябцевої, Н.В.

Слободчикової, А.А. Степанова, М.Г. Тимченка, М.І. Тітова, В.Н. Ткачева, Г.Ф. Шершеневича, В.С. Щербини, В.В. Яркова та інших.

Зусиллями спрямованими на дослідження даного інституту з боку вищезазначених осіб і було більш удосконалено законодавство про банкрутство. Крім того, важливу роль відіграли в цьому не тільки теорія, а й практика, а саме арбітражних керуючих.

Доцільним вважаємо зупинитись, на тому що є позитивне, а що негативне в прийнятті Кодексу.

Позитивні аспекти:

По-перше, позитивним можна визначити той факт, що йде запозичення зарубіжного досвіду для України. Говорячи про особливості функціонування цього інституту в розвинених країнах, можна зауважити, що одні віддають перевагу так званому проборжниковому (США, Німеччина, Франція), інші – прокредиторському напрямку (Великобританія). Але, незалежно від напрямку кожна країна має на меті вирішити проблему таким чином, щоб кредитор не зазнав тотальної втрати своїх коштів, а боржник мав можливість зберегти обличчя й вирішити всі фінансові проблеми в законний спосіб.

Стосовно Кодексу, то ми переконані, що його норми сприятимуть посиленню ефективності процедури банкрутства в Україні, наблизять її до світових стандартів і забезпечать належний рівень захищеності прав кредиторів та боржників.

По-друге, Кодексом зроблено доступним процес входження боржника в процедуру банкрутства. Кредитору вже не потрібно забезпечувати законодавчо встановлений на сьогодні мінімум суми заборгованості та надавати докази виконання рішення.

По-третє, запропоновано встановити контроль за продажем істотних активів і забезпечити продаж усього майна на відкритому аукціоні. Нормами Кодексу передбачено продаж активів боржників лише через онлайн-платформи, а також погодження заставним кредитором ціни й умов продажу заставного

майна, що має забезпечити прозорість і максимально високу ціну відчуженого майна.

Слід погодитись з Н. Тищенко, яка стверджує, що Кодекс закладає основи для продажу майна за найвищою ціною, зокрема забезпечує продаж активів на електронному аукціоні. Прозорий продаж майна банкрутів дасть змогу знизити корупційні ризики та зламати поширені сьогодні схеми, за якими боржники викупляють за безцінь свої ж активи [2].

По-третє, збільшено винагороду, а саме ч. 1 ст. 30 Кодексу підвищено розмір основної винагороди арбітражного керуючого, встановлено поняття додаткових доплат, а також передбачено обов'язкове авансування кредитором і боржником винагороди арбітражному керуючому в розмірі трьох мінімальних зарплат за три місяці виконання повноважень (ч. ч. 2, 4 ст. 34 Кодексу) [1].

Додаткову грошову винагороду арбітражного керуючого встановлено в розмірі: 5 відсотків від вартості стягнутого на користь боржника майна, яке на день відкриття провадження в справі перебувало в третіх осіб; 3 відсотки від суми погашених вимог кредиторів.

Негативні аспекти:

По-перше, з'явилися обмеження щодо оскарження рішень, а саме значно скорочено строки розгляду справ, зокрема, через зменшення кількості оскаржень. Більшість ухвал суду не підлягатимуть оскарженню в касаційному порядку. Скажімо, згідно з ч. 3 ст. 9 Кодексу в касаційному порядку не підлягають оскарженню всі постанови апеляційного господарського суду, винесені за результатами перегляду судових рішень, крім, наприклад: ухвали про відкриття провадження в справі про банкрутство, постанови про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури [2].

По-друге, встановлено обмеження щодо строків, тобто законодавець чітко обмежив строк процедури розпорядження майном – 170 календарних днів без права продовження. На сьогодні цей строк становить 115 календарних днів із правом продовження на три місяці (на практиці ці строки значно перевищують).

Якщо господарський суд протягом 170 календарних днів із дня введення процедури розпорядження майном не виніс постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації, дія мораторію припиняється автоматично.

Таким чином, можна говорити про те, що в прийнятті Кодексу є негативні і позитивні моменти, але це залежить від того на якій стороні перебувати. В будь-якому разі це ще один крок до вдосконалення інституту неплатоспроможності та банкрутства в господарському праві. Тому дослідження даних правовідносин лише сприятиме вирішенню проблем пов'язаних з даним інститутом та його вдосконалення.

Список літератури:

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2019. – № 19. – Ст. 74.
2. Тищенко Наталія. Кодекс України з процедур банкрутства: нові можливості для кредиторів і боржників. *Юрист&Закон.2019.№20* URL: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA012742 (дата звернення 04.02.2020)

Тематика: Педагогічні науки

ІНТЕГРАЦІЯ В ОСВІТІ ТА ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ

Москаленко Оксана Володимирівна

старший викладач

ПТУ №26 м. Кременчука

You can teach a student a lesson for a day but if you can teach him to learn by creating curiosity, he will continue the learning process as long as he lives.

(За один день ви можете дати студенту урок, але якщо ви виховаєте в ньому допитливість і цікавість, то він буде продовжувати вчитися все своє життя.)

Clay P. Bedford

Як не дивно, але головною проблемою XXI сторіччя є саме помітне зниження зацікавленості навчанням підростаючим поколінням. І одне з найважливіших питань, що постає перед викладачем кожного дня – це «За яких умов діти здобудуть максимальний рівень знань, необхідний для подальшого повсякденного дорослого життя?»

Девід Вільямсон Шафер (David Williamson Shaffer), американський вчений Центру дослідження навчання Університету Вісконсин-Медісон (University of Wisconsin-Madison), говорить про те, що ми більше не живемо в промисловій економіці, сьогодні маємо економіку знань, тому повинні думати про освіту принципово в інший спосіб.

Звернемося за досвідом до провідних країн світу. У Канаді введено курс «Природничі науки» – це інтегрований курс з фізики, хімії та біології, який вивчають у початковій школі, а у старшій – «Наука» – комплексний предмет з хімії, фізики та біології і входить до переліку обов'язкових предметів, нарівні з математикою та англійською мовами.

Інші країни також зацікавлені в успішності свого підростаючого покоління та вводять міждисциплінарні проекти з математики та технологій.

А з розвитком сучасних технологій виникає потреба у появі інтегрованих курсів і на території України. Наше майбутнє покоління повинно йти у ногу з часом та розвиватися, щоб мати достатню кількість знань та навичок у дорослому житті. Всі ж ми добре пам'ятаємо слова із-за шкільної парти: «А більш детально про це ми поговоримо на уроці...». Погодьтеся, доволі часта справа була... Отже, проблема інтеграції є нагальною і в основі нових підходів до освіти повинно бути саме міждисциплінарне, інтегроване навчання, хоча сама ідея інтеграції зовсім не нова.

В чому ж полягає інтегративний підхід до навчання? Як сказано в "Енциклопедії освіти" "інтегративний підхід в освіті веде до інтеграції її змісту, тобто доцільного об'єднання його елементів у цілісність". Потрібно пам'ятати про те, що інтеграція – це не просто поєднання окремих частин, а об'єднання їх

у єдине ціле на основі спільного підходу, це взаємопроникнення двох або більше предметів.

Інтегроване навчання - це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході, а навчальний курс будується таким чином: тісно поєднуються окремі розділи, можливості такого поєднання використовуються максимально.

При інтегрованому навчанні освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни, чим самим викладачу стає легше заохочувати учнів, показуючи зв'язки між предметами і використовувати знання, набуті при вивченні інших дисциплін, а учням відкриваються можливості для інтеграції знань і навичок у різні сфери діяльності.

Кінцевою метою інтегрованого навчання є:

- досягнення конкурентоздатної, якісної освіти;
- активізація пізнавальної діяльності підростаючого покоління, формування цілісного уявлення про навколишній світ;
- створення оптимальних умов для розвитку мислення в процесі вивчення загальноосвітніх предметів і предметів професійної підготовки.

Розвиток економіки не стоїть на місці. Створюються нові технології, нові методи обробки матеріалів, які повинні опанувати сучасні фахівці. Знанням з фізики, хімії, математики належить провідне місце у розв'язанні цієї задачі, а інтегрований урок стане «місточком», який з'єднає отримані знання із можливістю їх застосування на практиці.

Інтегрований урок (від лат. integer - повний, цілісний), тобто органічне поєднання в уроці відомостей інших навчальних предметів навколо однієї теми, що сприяє інформаційному збагаченню сприйняття, мислення і почуттів дітей за рахунок залучення цікавого матеріалу, що також дає змогу з різних сторін пізнати явище, поняття, досягти цілісності знань.

Звичайно, введення інтеграційного навчання – це виклик в першу чергу для викладачів, адже їм потрібно також навчитися викладати по новому, адже потрібно бути не лектором, а повноцінним членом команди, разом з дітьми

пізнавати світ, бути археологами чи дослідниками, а можливо навіть відкривачами нових земель науки.

Звісно це не легкий шлях, але дивлячись на успіх провідних країн світу, можна з повною впевненістю сказати, що воно діє. Адже ні для кого не секрет, що на сьогоднішній день ми знаходимося у інформаційному сторіччі і знання та вміння, одержані протягом навчання, стають невід'ємною частиною нашого життя.

Звісно ми не використовуємо якусь конкретну дисципліну в повсякденному житті, але ми живемо по принципам кожної в тій чи іншій мірі. І наше майбутнє покоління повинно вміти брати важливі моменти з кожної, а цього можна досягти тільки використовуючи комплексні знання, ніяк не окремо кожен з дисциплін.

Отже, інтеграція – необхідна умова сучасного навчального процесу.

Інтеграційні процеси в освіті різноманітні, але мета їх одна – всебічно розвинена, розумна, креативна особистість, здатна до творчого пошуку.

Тематика: Психологічні науки

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ГРОШЕЙ

Москаленко Валентина Володимирівна

доктор філософських наук, професор, головний науковий співробітник
Інституту психології імені Г.С.Костюка НА ПН України (Київ, Україна)

Актуальність зазначеної теми зумовлено необхідністю вирішення задач, пов'язаних зі становленням особистості молодої людини в нових ринкових умовах, включенням її у соціально-економічний простір як суб'єкта економічної поведінки. Важливою стороною соціально-економічної поведінки людини є економічна спрямованість її свідомості, яка пов'язана з іншими її

компонентами (когнітивним, афективним, конативним тощо). Найважливішою структурою свідомості, що виступає рушійною силою перетворюючих стратегій в економічній сфері є емоційно-ціннісне ставлення до об'єктів економічної реальності. В зв'язку з цим стають актуальними дослідження закономірностей репрезентації в свідомості людини економічних цінностей та норм як регуляторів економічної поведінки людини в її повсякденній життєдіяльності. Важливим мотивуючим фактором економічної активності студентської молоді є її емоційно-ціннісне ставлення до грошей.

Беручи за основу теорію В.М. Мясищева, ми визначаємо емоційно-ціннісне ставлення як один із компонентів свідомості людини, який відображає сукупність її емоційно забарвлених думок і оцінок відносно зв'язків з різними сторонами об'єктивної дійсності: з явищами природи і світом речей; з людьми і суспільством; із собою як суб'єктом діяльності. Людина взаємодіє з об'єктивним світом, який сприймається у всій сукупності своїх особливостей у свідомості людей. Дослідження в галузі економічної психології показують високий вплив на стратегію економічної поведінки позитивного чи негативного ставлення людини до таких економічних цінностей як власність, гроші, праця, багатство, матеріальні блага, матеріальне благополуччя тощо. Зокрема, стверджується, що без знання і врахування емоційно-ціннісного ставлення до економічних об'єктів з боку «суб'єкта», різних груп населення неможливо проводити розумну економічну політику в країні. Теж саме відмічається стосовно емоційно-ціннісного ставлення до грошей.

Гроші є узагальненою формалізованою стороною речового світу. Окрім чисто економічних функцій (міра вартості, засіб обертання, платежі, накопичення) гроші є фактором формування психіки людей, створюючи і задовольняючи потреби у виживанні, існуванні, самозадоволенні, занятті певної страти в суспільстві. Суспільна практика свідчить, що гроші є важливим регулюючим і детермінуючим механізмом процесу економічної соціалізації людини. У формі засобу оплати праці вони завжди значною мірою визначали соціальний статус людини та її можливості. Рівень доходів і якість життя,

зумовлені соціально стратифікаційною функцією грошей, регулюють соціальні та міжособистісні відносини між людьми, зумовлюють вибір особистістю моделі економічної, політичної та моральної поведінки.

У психології існують окремі дослідження сприйняття грошей людьми, впливу на дітей, на установки і поведінку людей, встановлення кореляції між ціннісним ставленням до грошей і способом життя людини, дослідження ставлення до грошей чоловіків і жінок. Вивчаючи особливості поведінки людей, які виявляються в зв'язку з відношенням до грошей, психологи роблять співставлення їх з соціальними цінностями, установками, соціальними уявленнями або з такими особистісними психофізіологічними якостями як, наприклад, темперамент.

Аналізуючи вплив цих зовнішніх факторів на індивідуальні і групові відмінності поведінки людей, які виявляються в зв'язку зі ставленням до грошей, психологи отримують цікаві результати. Окрім зовнішніх факторів великий вплив на особливості емоційно-ціннісного ставлення до грошей здійснюють внутрішні фактори – інші структурні складові свідомості. Робити в цьому напрямку не так багато, тому саме цей аспект проблеми ставлення до грошей ми обрали для свого дослідження.

З метою визначення особливостей емоційно-ціннісного ставлення до грошей студентської молоді нами у 2019 році було здійснено емпіричне дослідження, в якому взяли участь 80 чоловік – юнаків і дівчат у віці переважно від 20 до 25 років. Вибірку склали студенти Чернігівського технологічного університету IV – V курсів юридичного факультету та факультету соціальної роботи. В дослідженні ми акцентувати увагу на внутрішніх факторах складових свідомості: когнітивному, афективному та конативному компонентах грошового мислення, що впливають на економічну поведінку особистості в зв'язку зі ставленням до грошей.

Згідно з методологією системно-структурного аналізу нами на першому етапі дослідження визначались складові грошового мислення (зміст когнітивного, емоційно-ціннісного та конативного компонентів), На другому –

вплив когнітивного та конативного компоненту на емоційно-ціннісний компонент грошового мислення. З метою дослідження емоційного ставлення студентської молоді до грошей нами було застосовано методику соціально-психологічного дослідження економічної свідомості особистості А.Л.Журавльова, в якій студентам пропонувалось дати позитивну або негативну відповідь щодо значення грошей в житті людей. Негативне ставлення до грошей оцінювалось такими відповідями: «гроші – зло, всі лиха в суспільстві ідуть від них», «гроші псують людей», «нічого хорошого в грошах немає». Позитивне ставлення оцінювалось даними таких варіантів тверджень: «гроші необхідні для нормальних умов життя», «гроші роблять життя людини змістовним і щасливим», «зароди грошей варто жити», «гроші необхідні, щоб бути шановною людиною».

Виявилось, що 6% студентів вважають гроші не важливими у власному житті (з них 4% вважають їх швидше не важливими, ніж важливими), а 11% студентів не змогли оцінити важливість грошей для себе. Для решти 83% досліджуваних гроші важливі (з них 39% вважають, що гроші швидше важливі, ніж не важливі). Відповіді на запропоновані твердження засвідчили, що оцінки студентами грошей є дуже помірними.

Виходячи з того, що емоційно-ціннісне ставлення до грошей як компонент свідомості існує тільки у системному зв'язку з іншими складовими грошового мислення, особливості емоційно-ціннісного ставлення до грошей студентської молоді розглядались також у зв'язку з когнітивним та конативним компонентами системи грошового мислення. Так, виявлено значні кореляції між ставленням до грошей (афективний компонент) та уявленням економічної ситуації (когнітивний компонент) в груповій свідомості. Виявлено також зв'язок негативного сприймання конкуренції (когнітивний компонент) з негативним ставленням до грошей.

Оскільки компоненти структури грошового мислення пов'язані в єдину систему, то важливим питанням в зв'язку з цим є дослідження взаємозв'язку цілісного феномену грошового мислення з його структурними компонентами

(одиницями цілісної структури), а також визначення характеру взаємозв'язку компонентів цієї структури, їх конфігурації. На різних етапах онтогенезу людини взаємозв'язок компонентів структури грошового мислення має свої особливості. Можна припустити, що в конфігурації когнітивного, афективного і конативного компонентів грошового мислення у особистості в період її навчання домінуючим компонентом грошового мислення є когнітивний. Виходячи з цього можна зробити висновок, що на особливості емоційно-ціннісного ставлення студентської молоді суттєвий вплив здійснює фінансова грамотність, що підтверджує необхідність введення у навчальних закладах різного типу спеціального предмету з навчання фінансовій грамотності.

Перспективою подальшого дослідження визначеної проблеми є визначення домінуючого компонента в цілісній структурі грошового мислення та його впливу на емоційно-ціннісний компонент на різних вікових етапах особистості.

Тематика: Інші професійні науки

ІННОВАЦІЙНІ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ЗАХОДИ НА ЕТАПІ ПРОЕКТУВАННЯ ЖИТЛОВИХ БУДІВЕЛЬ

Москаленко Д.О.

аспірант

Вінницький національний технічний університет

Вступ. В сьогоденні у мовах енергозбереження – одне з пріоритетних завдань для розвитку економіки будь-якої держави. Дефіцит енергетичних ресурсів для окремих країн, зростання вартості видобутку сировини, щорічне зростання обсягів шкідливих викидів CO₂ у атмосферу і зміни клімату на планеті потребують від науковців розробки і впровадження енергоефективних

заходів на етапах проектування, будівництва і експлуатації об'єктів основних фондів[1-2].

Основна частина. Скорочення витрат енергетичних ресурсів – це перш за все ефективне їх використання і застосування інноваційних інженерно-технічних рішень, які обґрунтовані економічно, прийнятні з екологічної та соціальної точок зору, не змінюють звичного способу життя [3].

Для забезпечення енергоефективності житлового фонду необхідно на етапах проектування енергозберігаючих заходів для існуючих об'єктів і в процесі проектування нового будівництва передбачати використання нових варіантів теплоізолювальних покриттів огорожувальних конструкцій. Запроваджені на світовому рівні і адаптовані в Україні нові вимоги до експлуатаційних параметрів будівель представлені в таблиці 1.

В структурі існуючого житлового фонду загальна кількість об'єктів, побудованих індустріальними методами в 60-і роки минулого століття за проектами перших масових серій, перевищує 25 тисяч загальною площею майже 72 млн. м², з них 47% складають будівлі панельного типу, 50% – будівлі з цегляними стінами 3% – будинки зведені з використанням збірних крупноблочних елементів. Проблемні питання їх подальшої експлуатації з роками загострюються, як через втрати експлуатаційної надійності окремих несучих елементів будівель, так і через високі показники експлуатаційних енерговитрат [4-6]. Існуючий житловий фонд нашої країни, згідно з енергетичною класифікацією, належить до найбільш енергоємного класу F.

Таблиця 1 - Класифікація будинків за енергетичною ефективністю

Класи енергетичної ефективності будинку	Різниця в % розрахункового або фактичного значення питомих тепловитрат, $q_{\text{буд}}$, від максимально допустимого значення, E_{max} , $[(q_{\text{буд}} - E_{\text{max}})/E_{\text{max}}]100\%$
A	мінус 50 та менше
B	від мінус 49 до мінус 10
C	від мінус 9 до 0
D	від 1 до 25
E	від 26 до 75
F	76 та більше

На нормативному рівні енергоефективність в Україні почала втілюватися у новому будівництві та реконструкції існуючих будівель житлового й громадського призначення з виходом ДБН В.2.6-31-2006 «Теплова ізоляція будівель». Основними методологічними чинниками є: загальні методології розрахунків; мінімальні вимоги у новому будівництві; мінімальність при реконструкції; енергетична сертифікація будівель; регулярна інспекція.

Перспективними напрямками проектування інженерно-технічних заходів з підвищення енергоефективності житлових об'єктів є використання для їх термомодернізації ефективних будівельних матеріалів, отриманих на основі ресурсозберігаючих технологій. Ефективними та доступними будівельними матеріалами з високими експлуатаційними характеристиками є бетони ніздрюватої структури, виготовлені з відходів промисловості [7-9].

Актуальною проблемою для сучасних житлових об'єктів одночасно з підвищенням теплозахисних характеристик огорожувальних конструкцій будівлі є зменшення рівня електромагнітного забруднення приміщень [10-11]. В промислових містах рівень ЕМВ перевищує природний рівень в декілька десятків разів [12].

Ефективним будівельним матеріалом для зменшення рівня електромагнітного забруднення приміщень є використання металонасичених бетонів ніздрюватої структури [13-15].

Основна вимога “економія енергії” стосується зниження енергоспоживання будівельних об'єктів при їх експлуатації з урахуванням кліматичних умов, місцезнаходження та призначення. Вимога щодо економії енергії розповсюджується на використання енергії для опалення та охолодження приміщень, регулювання вологості, гарячого водопостачання, вентиляції. При визначенні застосування енергії для забезпечення відповідних умов під час експлуатації будівельних об'єктів необхідно враховувати небезпечні умови навколишнього середовища.

Висновки. Підвищення енергоефективності житлового будівництва позитивно відобразиться на вирішенні цілої низки актуальних проблем, а саме:

зменшиться вартість експлуатації житлових будинків за умови більш раціонального та ефективного використання енергоресурсів, активізуються процеси використання альтернативних джерел енергії, покращаться економічні умови розвитку України.

Список літератури:

1. Лісенко В.А., Суханов В.Г., Закорчемний Ю.О., Верьовкіна С.Є. Архітектурно-конструктивні енергоефективні оболонки будівель та споруд, 2018. – 254 с.
2. Лівінський О. М. Технічне обстеження та енергоаудит будинків і споруд / О. М. Лівінський, В. А. Євтушенко // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві: [науково-технічний збірник ВНТУ]. – 2010. – No 2. – 159 с.
3. Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року. / Схвалено Кабінетом Міністрів України // Розпорядження КМУ від 25 листопада 2015 р. № 1228-р. – 72 с.
4. Сердюк В. Р. Енергозбереження в будівництві – вимоги сьогодення / В. Р. Сердюк, С. Ю. Франишина // Вісник ВПІ. – 2018. – №4. – С. 17-21
5. Сердюк В. Р. Строительные материалы и изделия для защиты от электромагнитного излучения радиочастотного диапазона / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев. // Строительные материалы и изделия. – 2005. – №4. – С. 8-12.
6. Сердюк В. Р. Проблеми стабільності формування макроструктури ніздрюватих газобетонів безавтоклавного твердіння / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О. В. Христич // Будівельні матеріали, вироби та санітарна техніка. - 2011. - №40. - С. 166-170.
7. Лемешев М. С. Легкі бетони отримані на основі відходів промисловості / М. С. Лемешев, О. В. Березюк // Сборник научных трудов SWorld. – Иваново: МАРКОВА АД, 2015. – № 1 (38). Том 13. Искусствоведение, архитектура и строительство. – С. 111-114.
8. Сердюк В. Р. Золоцементне в'яжуче для виготовлення ніздрюватих бетонів / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О.В. Христич // Сучасні технології

матеріали і конструкції в будівництві. Науково-технічний збірник. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця. – 2011. – №1(10). – С. 57-61.

9. Лемешев М. С. Ресурсозберігаюча технологія виробництва будівельних матеріалів з використанням техногенних відходів / М. С. Лемешев, О. В. Христич, С. Ю. Зузяк // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві. – 2018. – № 1. – С. 18-23.

10. Христич О.В. Формування мікроструктури бетонів для захисту від іонізувального випромінювання / О.В. Христич, М. С. Лемешев // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 1998. – № 2. – С. 18 – 23.

11. Сердюк В.Р. Фізико-хімічні особливості формування структури електропровідних бетонів / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О.В. Христич // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 1997. – № 2. – С. 5 – 9.

12. Лемешев М.С. Формування структури електропровідного бетону під впливом електричного струму // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві: Науково-технічний збірник. –Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2006. –С. 36-41

13. Лемешев М.С. Покриття із бетелу-м для боротьби з зарядами статичної електрики / М.С. Лемешев, О.В. Христич // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві: Науково-технічний збірник. – Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2009. – С. 29-31.

14. Сердюк В.Р. Радіозахисні покриття варіатропної структури із бетелу-м / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. – 2008. – № 5. – С. 37-40.

15. Лемешев М. С. Электротехнические материалы для защиты от электромагнитного загрязнения окружающей среды / М. С. Лемешев, А. В. Христич // Инновационное развитие территорий : Материалы 4-й Междунар. науч.-практ. конф. (26 февраля 2016 г.). – Череповец : ЧГУ, 2016. – С. 78-83.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Мурсамітова І.А.

викладачка дисциплін музичного циклу

ВП «Лисичанський педагогічний коледж

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»,

Гарбузюк Т.В.

викладачка дисциплін музичного циклу

ВП «Лисичанський педагогічний коледж

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Кінець XX — початок XXI ст. є періодом масштабних освітніх трансформацій в Європі, головним рушієм яких є процеси економічної, політичної та культурної глобалізації, стрімкий розвиток ІКТ, що актуалізує гармонізацію національних освітніх політик у напрямі підвищення якості.

Європейська інтеграція освіти у форматі європеїзації живить своє коріння ідеями спільної європейської ідентичності на засадах культурного співробітництва, проголошеної у 50-х роках XX ст. Новим поштовхом до подальшої інтеграції в освіті стало підписання у 1992 р. Маастрихтської угоди (Договір про ЄС) згідно з якою Брюссель законодавчо закріпив позиції з розроблення політики у сфері професійної підготовки кадрів, а освіта вперше була визнана сферою інтересів ЄС. Зазначене пояснювалося новими соціально-економічними викликами — в умовах глобалізації освіта починає розглядатись як ефективний інструмент підготовки висококваліфікованих кадрів для забезпечення конкурентоспроможності економік держав-членів [1, с. 87].

Фундаментальною основою євроінтеграції у XXI ст. є ідея формування в Європі найбільш динамічної знаннєвоорієнтованої економіки у світі, яка забезпечує економічне зростання, створення більшого числа привабливих

робочих місць і соціальну злагоду, що проголошено Лісабонським порядком денним у 2000 р. За нових умов принцип субсидіарності, за яким Брюссель підтримував і доповнював окремі аспекти освітніх політик держав-членів до цього часу, було замінено на відкритий метод координації, що передбачає поступову уніфікацію державами-членами ЄС національних освітніх політик шляхом установлення спільних цілей, термінів їх досягнення, запровадження інструментів для вимірювання успіхів в їхній реалізації (індикаторів, стандартів). Європейський освітній простір перетворюється на спільність громадян, мереж, інституцій, взаємопов'язаних вертикально й горизонтально спільними ідеями, завданнями, практиками [3, с.7].

За роки незалежності наша держава не приділяла належної уваги розвиткові вищої освіти та наукових досліджень не тільки у сфері справді дуже витратних фундаментальних розробок, але й у значно не вибагливіших гуманітарних науках. Це призвело до різкого скорочення ресурсів наукового розвитку в Україні, значного відпливу висококваліфікованих кадрів дослідників і викладачів в інші сфери трудової діяльності, спонукало тисячі з них до виїзду за кордон у пошуках праці. Хоча за кілька останніх років фінансування й оплата праці науковців та викладачів дещо поліпшується, ситуація у цій сфері лишається вкрай складною; вона не відповідає навіть визначеним національним законодавцем нормам і критеріям розвитку вищої школи і науки.

Модернізаційний порядок денний для вищої освіти, визначений у стратегії «Освіта і підготовка 2020», охоплює підвищення кількості випускників вищих навчальних закладів; підвищення якості викладання та навчання; промоцію мобільності студентів і викладачів та кроскордонне співробітництво; посилення «трикутника знань» шляхом взаємодії освіти, досліджень та інновацій; запровадження механізмів ефективного управління й фінансування у галузі вищої освіти.

Створення так званого «внутрішнього» європейського освітнього простору на засадах європеїзації на сучасному етапі нерозривно пов'язане та корелюється зі світовою інтеграцією у галузі освіти. Ідеї якості і справедливості

світового рівня передусім ґрунтуються на положеннях щодо необхідності забезпечення потреб кожної особистості [2, с. 35].

Глобалізація світу та розбудова єдиної Європи перетворюють інтеграцію національної освіти до європейського та інноваційного світового освітнього просторів на обов'язкову умову буття української держави. Проблемним моментом на шляху інтеграції була непослідовність освітньої політики, тому цей процес має перервний характер. Новий етап, що розпочався після 2014 р., ознаменувався інтенсифікацією синхронізації української освіти з європейськими параметрами [1, с. 38].

Перспективними напрямками української освіти в умовах європеїзації та глобальної інтеграції є: конвергенція з європейськими країнами ключових показників, які визначають напрями та сутність розвитку національної освіти; оптимізація моделей управління та фінансування з урахуванням тенденції децентралізації, посилення ролі регіонів у прийнятті рішень, розбудови державно-громадсько-приватного партнерства; подальша трансформація змісту освіти на компетентнісних засадах і розроблення валідних вимірників оцінювання набуття молоддю ключових і предметних компетентностей; наближення освіти до потреб суспільства, а професійної — до потреб ринку праці.

Список літератури:

1. Бабкіна О.А. Проблеми підвищення якості вищої освіти в Україні у контексті Болонських реформ / Ольга Бабкіна // Освіта і управління. – 2004. – 235 с.
2. Журавльова О.І. Вища освіта і Болонський процес / О.І. Журавльова // Теорія і практика. – Донецьк : Дон ДУУ, 2006.
3. Європейська програма. Інформаційно-аналітичний бюлетень. - № 5, січень 2005 року. – С. 9 – 11.
4. Шевченко І. Вся Європа в гості до нас. Болонський процес / І. Шевченко // Донецький кряж. – 2005. – № 1860.

СИНТЕЗ И ЭЛЕКТРОХИМИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА СУЛЬФИДОВ ПЕРЕХОДНЫХ МЕТАЛЛОВ

Мустьяца О.Н.

Национальный транспортный университет,

канд. хим. наук, доцент, профессор;

oleg.mustyatsa@gmail.com

Известно несколько методов получения TiS_2 , FeS_2 и MoS_2 . Наиболее простым и производительным методом синтеза TiS_2 является непосредственное взаимодействие серы и титана. На кафедре химии Киевского автомобильно-дорожного института разработан принципиально новый метод получения TiS_2 производительностью 0,8 кг в сутки. Метод внедрен на Опытном заводе института серной промышленности (г. Новый Роздол, Львовской обл.), который постановлением Правительства был назначен головным по производству TiS_2 в стране с мощностью 20 тонн вещества в год.

Из сульфидов железа наибольший интерес для использования в химических источниках тока (ХИТ) представляют моно- и дисульфид железа. Моносульфид получают из восстановленного железа и серы, взятых в стехиометрических количествах, при нагревании до 1000 °С в течение суток в кварцевой трубке. Известен также способ получения сульфида железа термообработкой оксидов железа при 400 – 900 °С в атмосфере сероуглерода. FeS_2 может быть подучен при нагревании железа и серы до 540 °С в среде углекислого газа; действием сероводорода на синтетический сидерит при 350 °С или на FeCl_3 при 200 °С. Все способы получения сульфидов железа обеспечивают получение продукта с достаточным содержанием основного компонента. Однако последний может быть загрязнен побочными продуктами, если процесс проводить без использования чистых индивидуальных веществ.

Синтетические методы получения MoS_2 весьма многочисленны. Наиболее часто для получения MoS_2 используют реакцию взаимодействия MoO_3 и серы в расплаве солей (K_2CO_3 , NaNO_3). Известен метод получения MoS_2 при помощи реакции между MoO_3 , Na_2S и S . В этой реакции Na_2S играет роль восстановителя Mo^{6+} и растворителя серы. Все известные методы получения MoS_2 обладают теми же недостатками, что и способы синтеза FeS_2 : малый выход продукта, загрязнение примесями, длительность процесса. Эти недостатки удастся избежать при использовании методики, применявшейся в нашей работе при синтезе TiS_2 , но с измененным температурным режимом. В случае получения FeS_2 порошок железа тщательно перемешивался с порошком серы, взятой с 10 %-ным избытком. Полученная смесь рассыпалась тонким слоем в горизонтальном реакторе и поджигалась. В результате реакции образовывалась пористая спеченная масса серого цвета. После этого порошок промежуточного продукта помещался в вертикальный реактор, и в дальнейшем процесс проводился аналогично синтезу TiS_2 . Естественно, что температура синтеза поддерживалась на 200° ниже, чем в случае TiS_2 , так как термическая устойчивость FeS_2 ниже. Полученный продукт представлял собой спеченную массу серо-оливкового цвета.

MoS_2 был получен с использованием аналогичной методики. Реакция взаимодействия молибдена с серой протекает со значительно более низким тепловым эффектом по сравнению с аналогичным - для дисульфида титана. Поэтому процесс можно вести с большей степенью безопасности. MoS_2 , полученный по данной методике, черного цвета, при растирании приобретает характерный для материалов со слоистой структурой блеск, его с успехом можно использовать и как антифрикционный материал. Разработанная методика и установка синтеза может с успехом применяться для получения не только TiS_2 , но и других сульфидов переходных металлов. Данная методика обеспечивает высокий выход готового продукта за довольно небольшой промежуток времени (синтез ведется 4 часа с выходом 0,5 - 0,7 кг вещества).

Используемый в ХИТ TiS_2 должен удовлетворять требованиям

совершенства структуры и отсутствия примеси элементарной серы. Дисульфид, получаемый на Опытном заводе в Новом Роздоле не в полной мере соответствует этим требованиям. Катоды из TiS_2 , получаемого там, отдают всего 40 – 50 % ёмкости, внутреннее сопротивление ячеек с катодом из TiS_2 довольно сильно возрастает в процессе циклирования за счет блокировки поверхности электродов химически несвязанной серой. Кроме того, избыток атомов титана в кристаллической решетке, являющееся следствием нестехиометричности образцов, затрудняет внедрение ионов лития в эту решетку при циклировании. Существует необходимость совершенствования структуры получаемого продукта. Этого можно достичь, применяя: дополнительную обработку TiS_2 в парах серы в двухсекционных ампулах при повышенных температурах. Однако процесс этот довольно трудоемкий и длительный (48 часов), а также не улучшает электрохимические характеристики катодной массы. Для улучшения качества получаемого TiS_2 нами был использован измененный режим синтеза, при котором температура в зоне реакции повышалась на 200 – 250 ° по сравнению со старым методом получения TiS_2 . Кроме того, после окончания синтеза готовый продукт выдерживался при температуре 600 °С с целью дальнейшего совершенствования его структуры. Высокая температура синтеза способствует более полной проработке зерна титанового порошка и приближает содержание серы в дисульфиде к его теоретическому значению (57 вес. %). Повышение содержания серы в продукте и совершенствование структуры TiS_2 подтверждается данными химического и рентгенофазового анализов.

Представляло интерес исследование термической устойчивости образцов TiS_2 , получаемых с применением нового режима синтеза и образцов, получаемых на Ново-Роздольском Опытном заводе. Кинетика убыли массы образцов в вакууме приведена на рис. 1.

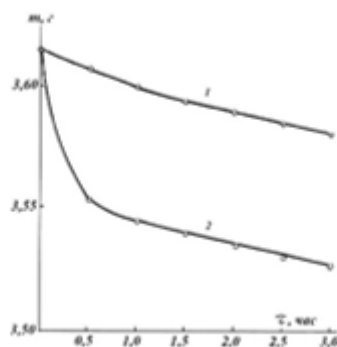

Рис. 1. Убыль массы образцов TiS_2 во времени

Обращает на себя внимание значительное различие в относительной убыли массы образца TiS_2 , синтезированного нами (1) и на Опытном заводе (2).

Помимо катодов из TiS_2 в ХИТ нашли широкое применение катодные массы на основе FeS_2 . Необходимо отметить низкую проводимость последнего. Обычно для повышения электропроводности (κ) катодных масс используют угольную пыль, которая является инертной добавкой. Интересным представляется использование в качестве добавки TiS_2 , являющейся активным компонентом катодной массы, увеличивающей емкость катода. На рис. 2 приведены политермы κ образцов системы FeS_2 - TiS_2 . κ спрессованного образца FeS_2 при невысоких температурах составляет десятки См/см.

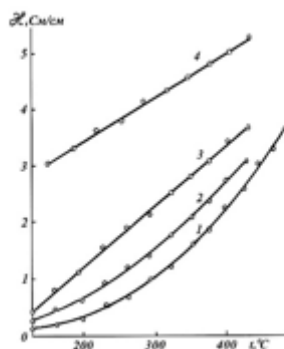

Рис. 2. Политермы электропроводности FeS_2 с добавками TiS_2 : 1 – 0; 2 – 10; 3 – 20; 4 – 30 вес. % TiS_2

С повышением температуры κ возрастает по экспоненциальному закону, характерному для полупроводников. Добавки TiS_2 приводят к закономерному повышению κ , что становится особенно заметным при увеличении содержания

TiS_2 в образце до 30 вес. %. Добавки TiS_2 оказывают положительное воздействие как на механические, так и на электрические характеристики катодов. Однако температурный интервал работы данных катодных композиций ограничен температурой 400°C , при которой начинается незначительное разложение FeS_2 . С этой точки зрения интерес представляют композиции $\text{TiS}_2 - \text{Cu}_2\text{S}$, обладающие высокой термической устойчивостью. На рис. 3 приведены политермы α этой системы, из которых видно, что добавки Cu_2S на порядок повышают проводимость катодной массы.

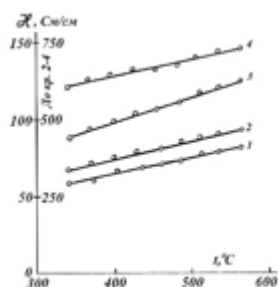

Рис. 3. Политермы α композиций на основе TiS_2 : 1 - TiS_2 ; 2 - $10\text{TiS}_2 \cdot \text{Cu}_2\text{S}$; 3 - $10\text{TiS}_2 \cdot 1,5\text{Cu}_2\text{S}$; 4 - $10\text{TiS}_2 \cdot 2\text{Cu}_2\text{S}$

Кроме этих композиций исследовалась проводимость TiS_2 с добавками халькогенидов Sb , Ga , Cd , In и MoS_2 . Последний, благодаря аморфной структуре, вызывает интерес для использования в ХИТ с литиевым анодом, так как MoS_2 может обратимо связывать до 3,8 атома лития, что обеспечивает накопление высокой плотности энергии. Однако проводимость его достаточно низка (рис. 4).

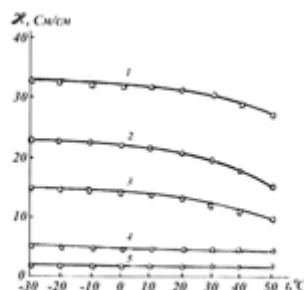

Рис. 4. Политермы α спрессованных образцов TiS_2 с добавками MoS_2 :

1 – 0; 2 – 5; 3 – 10; 4 – 15; 5 – 20 вес. % MoS_2

Показано, что катоды из чистого TiS_2 , приготовленные путем прессования, способны отдавать до 90 % теоретической емкости при плотности разрядного тока 2 мА/см². Недостаток - низкая механическая прочность. Более интересным представляется осуществление насыпного электрода, обеспечивающего хороший контакт электролита со всей массой катодного материала. При работе такого электрода от цикла к циклу его емкость постепенно уменьшается и начиная с 5-го цикла стабилизируется, принимая значение, равное 60 %.

Ведутся работы по сульфидированию титановых подложек и созданию на поверхности прочных пленок TiS_2 , а также - пористых титановых матриц. Разрабатываются методики получения сульфидов других переходных металлов.

Тематика: Педагогічні науки

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»

Муц Оксана Іванівна

кандидат історичних наук,

заступник директора з навчальної роботи Олімпійського

коледжу імені Івана Піддубного

Зосина Марина Анатоліївна

– викладач Олімпійського

коледжу імені Івана Піддубного

Димуцький Антон Олегович

– викладач Олімпійського

коледжу імені Івана Піддубного

В сучасних умовах розвитку вищої освіти актуальним є питання вироблення нових підходів до розробки та змістової якості освітніх програм

підготовки фахівців. Закон «Про вищу освіту» чітко визначає завдання закладів освіти, зокрема провадження на високому рівні освітньої діяльності, що забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями; участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу; створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів; збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства [1]. Компетентнісний підхід до освіти на усіх рівнях, вимагає вибудовування освітньої траєкторії, що забезпечить розвиток особистості здобувача освіти та формування його як свідомого, відповідального громадянина. Усі ці аспекти, орієнтують на укладення відповідного навчального контенту у якому чільне місце посідають дисципліни гуманітарного циклу.

Метою статті є розкрити особливості формування та методів і форм викладання гуманітарної складової у системі підготовки фахівців за спеціальністю «Фізична культура і спорт», визначити місце, значення та завдання дисциплін гуманітарного циклу.

Розвиток фізичної культури і спорту є одним із факторів і запорукою формування гуманістичних цінностей, здорового способу життя, гармонійного розвитку людини та підвищення якості життя держави. Спорт і спортсмени залучені практично у всі сфери життєдіяльності, що у свою чергу підкреслюють широке коло соціальних функцій, які можна класифікувати на загальні та специфічні. Серед загальним варто виділити виховну та комунікативну. Спорт сприяє формуванню у людини морально-етичних цінностей демократичного суспільства. Люди, які пройшли "школу спорту", переконані, що спорт допоміг їм виховати віру у свої сили і можливості, а також уміння цим користуватися у повсякденному житті. Засобами спорту реалізується принцип «розраховувати на самого себе», відтак важливо розширювати коло особистої відповідальності юних спортсменів. Спортсмени-професіонали своїм прикладом демонструють можливості людини в досягненні особистого успіху і

вони є прикладом для наслідування, особливо для молоді. Спорт сприяє формуванню особистості, програми її поведінки [12, С. 85].

Державною цільовою соціальною програмою розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року окреслені пріоритетні завдання, зокрема забезпечення надання якісних фізкультурно-спортивних послуг, підвищення професійних знань фахового рівня та вміння працювати у нових соціально-економічних умовах. Соціальний компонент сфери, вимагає не лише високого рівня сформованих професійних знань та вмінь, але й соціально-економічних[2].

Спорт вважається тією сферою де проявляються принципи капіталістичного ладу, зокрема дух ініціативності, протиборства і змагання. Відтак, актуальність полягає у тому щоб правильно скерувати принципи спортивної діяльності для досягнення максимальної суспільної користі. Відтак, крім високого рівня оволодіння професійними вміннями та знаннями, фахівці повинні орієнтуватися у суспільно-економічних умовах, вміти працювати в умовах конкуренції, бути орієнтованими на розвиток здібностей.

Варто зауважити, що стандарт вищої освіти за даною спеціальністю визначає наступні загальні компетентності: здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями; Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій; здатність працювати в команді; здатність планувати та управляти часом; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватися іноземною мовою; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; навички міжособистісної взаємодії; здатність бути критичним і самокритичним;

здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях [3].

Аналіз кваліфікаційних характеристик фахівців у сфері спорту дає підстави стверджувати, що наявність загальних компетентностей сприятиме виконанню професійних завдань, зокрема щодо пропагування здорового способу життя, розробки заходів із залучення громадян до занять фізичної культури, систематизація та аналіз інформації, створення творчого емоційно-психологічного клімату. Відтак, результати вивчення дисциплін гуманітарної складової повинні бути скеровані на когнітивну, афективну та психомоторну сферу. Вважаємо, що у сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства варто зосередити увагу на формуванні емоційного інтелекту та soft skills (м'яких навичок).

Емоційний інтелект – це здатність мотивувати себе і незважаючи на труднощі, наполегливо йти до мети, вміння стримувати імпульсивні дії та відкладати задоволення, контролювати свій настрій і не дозволяти стражданням блокувати раціональне мислення, співпереживати й сподіватися [4:64].

Soft skills (м'які навички) – універсальні та функціональні компетенції, що дозволяють швидко адаптуватися до нових умов, вирішувати нестандартні ситуації та завдання.

Відзначимо, що Давоському економічному форумі 2016 р. у звіті про майбутнє професій визначили навички, які будуть потрібні 2020 році, серед них значна частина стосується комунікативної сфери інша частина: здібностей комплексного вирішення проблем, креативності, когнітивної гнучкості та критичного мислення. З огляду на сучасні виклики розвитку сфери, ринку праці, вимог роботодавців, соціально-економічні та культурні суспільні умови, варто проаналізувати складові освітньої програми спеціальності «Фізична культура і спорт» Вважаємо, що завдання щодо формування емоційного інтелекту та soft skills можуть виконувати такі навчальні дисципліни як «Філософія», «Соціологія», «Культурологія», «Правознавство та основи

дипломатичного протоколу», «Інформаційно-аналітична діяльність у сфері спорту», «Управління у сфері фізичної культури і спорту».

Оптимальні форми, методи та засоби навчання дозволять досягнути якісних результатів навчання, зокрема в емоційній та психомоторній сферах. Нами визначене коло таких результатів в емоційна сфері: демонструвати ставлення до соціальних проблем; інтегрувати набуті теоретичні знання в професійну діяльність; цінувати та поширювати національні традиції, виховувати національну свідомість на досвіді українського народу; демонструвати власні думки, виробляти вміння дискутувати, аргументувати свою позицію; оцінювати комунікативну ситуацію; формувати навички креативного підходу до вирішення проблем; усвідомлювати відповідальність за безпеку життя і здоров'я під час занять фізичної культури; вміти приймати рішення і застосовувати способи мислення і готовність нести відповідальність за свої дії; сприймати і правильно відображати управлінські завдання, пов'язані з високим рівнем змін у громадському секторі; формувати уявлення про засади свідомого господарювання, опанування сучасним суспільним і економічним мисленням; відстоювати власну думку під час опрацювання суспільно-економічних завдань та психомоторній сфері: відтворювати визначення основних понять, теоретичного матеріалу, засвоєного у процесі вивчення навчальних дисциплін; розробляти власні відповіді на основі опрацьованого теоретичного і практичного матеріалу; вдосконалювати здатність до самоосвіти; кваліфікувати спортивний менеджмент як різновид галузевого соціального управління; продемонструвати навички елементарних розрахунків і складання графіків; ініціювати розв'язання конкретної управлінської ситуації власними рішеннями; побудувати на початковому рівні бізнес-план, обґрунтувавши на яку спільноту він розрахований і якими економічними та управлінськими засобами має бути реалізований; рейтингувати обраний вид спорту засобами менеджменту; оцінювати власну поведінку та поведінку інших людей з позицій її правомірності та протиправності, пояснювати оцінку, спираючись на норми права; вміти характеризувати і аналізувати різні джерела

інформації; здійснювати складні логічні інтелектуальні операції з правовою інформацією: аналізувати, порівнювати, систематизувати, структурувати, узагальнювати, робити висновки, розуміти та пояснювати державно-правові закономірності, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та тенденції; використовувати класифікацію державно-правових явищ та юридичних фактів як важливий спосіб пізнання складності й багатоманітності правової сфери життя та діяльності суспільства і держави; дотримуватися правил дипломатичного протоколу та етикету у проведенні бесід, зустрічей, переговорів; вирішувати проблеми і задачі соціальної діяльності, приймати обґрунтовані та оптимальні рішення.

Таким чином, в умовах соціокультурного реформування українського суспільства, набирає актуальність питання формування соціального потенціалу сфери фізичної культури і спорту, що сприятиме виконанню суспільних функцій. Розділяємо думку американського професора Р. Форса, який вважає, що спорт є мініатюрою самого життя і служить свого роду лабораторією створення позитивної системи цінностей, відтак важливим є змістове наповнення навчального контенту освітньої програми спеціальності фізична культура і спорт.

Список літератури:

1. Про вищу освіту: Закон України від 06 вересня 2014 р. № 37-38 - [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Державна цільова соціальна програма на період до 2020 року, затверджена постановою КМУ від 01.03. 2017 №115 [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%D0%BF>
3. Стандарт вищої освіти. Спеціальність 017 «Фізична культура і спорт» рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України №567 від 24.04.2019 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу

[https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/017-fizichna-kultura-i-sport-bakalavr.pdf)

[osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/017-fizichna-kultura-i-sport-bakalavr.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/017-fizichna-kultura-i-sport-bakalavr.pdf)

4. Гоулман Д. Емоційний інтелект/Даніел Гоулма; пер. З англ С.-Л. Гумецької. – Х.:Віват, 2018.- 512 с.

5. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24 грудня 1993 р. №3808-XII – [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>

6. Веблен Т. Теория праздного класса / Т. Веблен ; [пер. с англ., общая ред. В.В. Мотылева]. – М. : Прогресс, 1984. – 349 с.

7. Люшен Г. Взаимодействие между спортом и культурой / Г. Люшен // Спорт и образ жизни : сб. ст. / сост. В.И. Столяров, З. Кравчик. – М. : ФиС., 1989. – С. 124-139.

8. Гутман А. От ритуала к рекорду: природа современного спорта / пер. С англ. под ред. В. Нишукова. – М.: Издв-во Института Гайдара, 2016. – 304 с.

9. Лукашук В. Соціологія спорту: навчальний посібник / В. І.

10. Лукашук В. Консолідуюча функція спорту у сучасному суспільстві – [Електронний ресурс] – Режим доступу:

11. http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/vkhnu/Soc_dos/2009_844

12. Ібрагімов М. Філософія спорту: стан та перспективи розвитку - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.irbis-nbu.gov.ua/UJRN/TMFVS_2014_1_21

13. Ласкане С. Возможности анализа спорта как социального феномена / С. Ласкане, В. Чингене // Социальные исследования. – 2007. – №11. – С. 117-124.

14. Газнюк Л.М. Спорт як соціально-філософський феномен / Л.М. Газнюк, Ю.А. Семенова // Практична філософія. – №4. – 2007. – С. 87-94.

15. Профессиональный спорт / Гуськов С.И. Линец М.М. Платонов В.Н. Юшко Б.Н. К.: Олимпийская литература, 2000. - 391 с.

16. Захаров М.А. Культурные нормы спорта: содержание и проблема трансформации / М.А.Захаров // Теория и практика физической культуры. – 2005. – №7. – С. 16-19.

ПРАКТИКА МІЖНАРОДНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ВИБОРАМИ. ДОСВІД ОБСЄ

Мущенко Я.О.

студентка кафедри політології та міжнародних відносин

Національний університет «Львівська політехніка»

ID ORCID: 0000-0001-7207-4533

yana30779@gmail.com

Організація міжнародного спостереження за виборами різних рівнів і в різних державах набула широкого розповсюдження, і може скластися враження, що мова йде про форму міжнародного контролю, яка в зв'язку зі своєю широкою популярністю існує вже довгий час та має багату історію. Насправді, це не так. Практика організації міжнародних спостережень за виборами виникла в 1990-і рр., тобто в період глибокого геополітичного шоку, пов'язаного з розпадом СРСР.

Колапс Радянського Союзу, а також утворення незалежних держав серйозно вплинуло насамперед на європейський континент. У 1990-і рр. в рамках Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) і Ради Європи (РЄ) з'явився набір наглядових і моніторингових механізмів, з метою допомоги країнам «молодій демократії» інтегруватися в єдиний європейський правовий простір [6, с. 101-102].

Не випадково, відправною точкою формування європейського інституту міжнародних спостерігачів в його сучасному вигляді можна вважати прийняття 29 червня 1990 р. Документа Копенгагенської наради Конференції з людського виміру ОБСЄ [5, с. 38], в п. 8 якого сказано: «Держави-учасники вважають, що присутність спостерігачів, як іноземних, так і національних, може підвищити авторитетність виборчого процесу для держав, в яких проводяться вибори.

Тому вони запрошують спостерігачів від будь-яких інших держав-учасниць НБСЄ і будь-яких відповідних приватних установ та організацій, які виявлять бажання до цього, спостерігати за ходом їх національних виборів в обсязі, що допускається законом. Вони також прагнутимуть сприяти такому ж доступу до виборчих процесів, що проводяться на нижчому, ніж загальнонаціональний, рівні. Такі спостерігачі будуть брати на себе зобов'язання не втручатися у виборчий процес» [4, с. 298-299].

На думку російського дослідника А. Ігнатова, це положення отримало «сучасне тлумачення як зобов'язання запрошувати спостерігачів, в тому числі від міжнародних організацій» [5, с. 39]. Російський дослідник виборчого права, Н. Антюшин, навпаки, розцінює запрошення іноземних та міжнародних спостерігачів як «жест доброї волі» [1, с. 84].

Позиція Н. Антюшина отримала підтвердження в тексті Конвенції про стандарти демократичних виборів, виборчих прав і свобод в державах-учасниках СНД 2002 року.

Країни-члени НБСЄ 21 листопада 1990 р. прийняли Паризьку хартію для нової Європи, на підставі якої сторони створили варшавське Бюро з вільних виборів, пізніше перейменоване в Бюро з демократичних інститутів і прав людини (БДПІЛ). В рамках Ради Європи контрольні повноваження з питань демократії і «доброго врядування» з «виборчої» тематики розподілені між Парламентською асамблеєю (ПАРЕ), Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ) і Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи (КМРВРЕ). Останній представляє один (міжрегіональний) з п'яти «вимірів співпраці країн-членів Страсбурзької організації, поряд з міжурядовими (Комітет міністрів Ради Європи, КМРЕ), міжпарламентськими (ПАРЕ), судовими (ЄСПЛ) і неурядовими організаціями (КМНПО) [7, с. 51-52]. Тільки КМРВРЕ і ПАРЕ можуть направляти спостережні місії, відповідно, на місцеві, регіональні і загальнонаціональні вибори. В рамках РЄ діє також Рада з демократичних виборів, яка розробляє і систематизує загальноєвропейські стандарти в цій галузі [3, с. 135].

Варто зупинитися на діяльності Бюро з демократичних інститутів і прав людини. Бюро, в рамках мандата отриманого від ОБСЄ, офіційно діє в якості однієї з виконавчих структур ОБСЄ (в тому числі, здійснюючи моніторинг виборів в країнах-членах ОБСЄ), що надає йому відповідний міжнародно-правовий статус. Разом з тим, «де-факто» Бюро перетворилося на самостійну організацію, що має власні регламенти, права дипломатичного імунітету, штатний розклад, самостійне фінансування, а також рахунки в банках та інші атрибути міжнародної юридичної особи. Таким чином, висновки та рекомендації БДІПЛ мають значну політичну вагу і здатні впливати як на міжнародну думку, так і на хід внутрішньополітичних процесів [2; 3, с. 137].

До сильних сторін діяльності цієї організації слід віднести вироблення певної методики спостереження і, як правило, широке охоплення спостережень на всіх етапах підготовки і проведення виборів. Проте, на думку російських дослідників, зокрема й А. Бедрицького, діяльність цієї організації складно назвати позитивною, оскільки організація мало сприяє реальному становленню демократичних інститутів в країнах, де здійснюється спостереження.

До негативних сторін діяльності ОБСЄ А. Бедрицький відносить відбір спостерігачів. В якості спостерігачів найчастіше виступають не експерти міжнародного рівня, які здатні об'єктивно підійти до оцінки виборів, а прості громадяни (студенти, пенсіонери), які не знайомі з особливостями національного менталітету, політичних культур. Все це призводить до того, що, незважаючи на репрезентативну статистичну базу спостережень, висновки БДІПЛ, часто носять упереджений характер і можуть служити інструментом впливу на внутрішньополітичну ситуацію в країнах спостереження [2].

Більш того, напрацьована методика спостереження не є універсальною, а значить відсутні і критерії оцінки, що привносить в роботу Бюро елемент свавілля. У країнах з по-різному сформованими демократичними системами методика БДІПЛ може демонструвати діаметрально протилежні результати [2].

Таким чином, для того, щоб інститут спостереження за виборами став досить ефективним інструментом для впливу на внутрішньополітичну

ситуацію, в сучасних умовах мало дати підсумкову оцінку виборам. Необхідно вести постійну роботу з різними політичними силами, організаторами виборів і законодавчими органами на всіх етапах виборчого процесу.

Міжнародне спостереження за виборами виступає досить серйозним інструментом, який активно розвивається в останні роки і використовується різними групами для забезпечення власних інтересів. Завдяки ініціативам ОБСЄ, міжнародне спостереження за виборами стало традиційною формою контролю за місцевими, регіональними та загальнонаціональними виборами. Активну участь в міжнародному спостереженні приймають також інші міжнародні організації, в тому числі Рада Європи. Зростаючу роль в процесі спостереження за виборами відіграє Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи.

Результати виборів незалежно від країни і рівня їх проведення чинять серйозний вплив на життя та інтереси людей, які висловили свою волю в ході голосування. У зв'язку з цим ускладнюється проблема об'єктивної оцінки виборів. Навіть незважаючи на відсутність формальної юридичної сили міжнародна оцінка виборів здатна серйозно вплинути на розвиток політичної ситуації в конкретній країні. Для зміцнення міжнародних позицій та забезпечення національних інтересів Україна повинна не тільки запрошувати міжнародних спостерігачів на власні вибори, а й активніше брати участь в спостереженні за виборами, які проводяться в рамках ОБСЄ та РЄ в інших країнах.

Список літератури:

1. Антюшин Н. А. Международное наблюдение за выборами в Государственную Думу Федерального Собрания Российской Федерации VII созыва: дилемма объективности / Н. А. Ковальчук // Политическая экспертиза: ПОЛИТЭКС, 2017. – Т. 13. – № 1. – С. 82-92.
2. Бедрицкий А. В. Международное наблюдение за выборами в СНГ: пределы влияния и изменение модели [Електронний ресурс] / А. В. Бедрицкий

// Российский институт стратегических исследований. – 2011. – Режим доступа: <https://riss.ru/analytics/2389/>.

3. Бучин М. А. Міжнародне спостереження за виборами як складова принципу гласних виборів / М. А. Бучин // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна : Питання політології. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. – № 912. – С. 134–139.

4. Документ Копенгагенского Совещания конференции по человеческому измерению СБСЕ. Копенгаген, 29 июня 1990 г. // От Хельсинки до Будапешта: История СБСЕ/ОБСЕ в документах 1973-1994 гг.: В трех томах. Том 1. – М.: Наука, 1996. – С. 296-319.

5. Игнатов А. В. О некоторых проблемах международного наблюдения за выборами как механизма международной защиты избирательных прав граждан / А. В. Игнатов // М.: Избирательное законодательство и практика, 2016. – № 1. –С. 36-40.

6. Касьянов Р. А. Интегрирование России в европейское пространство: некоторые аспекты применения европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод / Р. А. Касьянов // В сборнике: Российская Федерация в Европе: правовые аспекты сотрудничества России с европейскими организациями под ред. Д. Раушнинга и В. Н. Русиновой. Москва, 2008. – С. 98-109.

7. Круглашова В. Д. Міжнародне спостереження за виборами на пострадянському просторі (Україна, Російська Федерація, Республіка Білорусь): дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Круглашова Вероніка Дмитрівна. – Чернівці, 2015. – 224 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ GOOGLE CLASSROOM ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З БІОЛОГІЧНОЇ ФІЗИКИ

Мякушко Володимир Аркадійович

кандидат біологічних наук, доцент

Ляшенко Наталія Юріївна

викладач біологічної фізики

Кам'янського медичного коледжу

На сучасному етапі розвитку закладів вищої освіти в Україні актуальною є проблема підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних самостійно робити вибір, адекватно оцінювати оточуючі події та вирішувати професійні завдання будь-якої складності. У зв'язку з цим різко зростає роль самостійної роботи студентів, яка стає головним резервом підвищення якості підготовки майбутніх фахівців [1, 2].

Самостійна робота – це вид навчально-пізнавальної діяльності студента з опанування професійної освітньої програми за партнерської участі викладача у її плануванні і оцінці досягнення конкретного результату, слід визнати, що можна говорити лише про певний ступінь самостійності при виконанні різних типів самостійних робіт [2].

Завданням викладача є створення умов для активного засвоєння знань та отримання практичного досвіду шляхом передачі функцій управління навчальною діяльністю від викладача до студента, а саме організація процесу навчання. Головна мета викладача – навчити студента «як вчитися».

Модернізація освітньої галузі передбачає перехід до інноваційних методів подачі інформації. Допомогти викладачу у вирішенні цього непростого завдання можуть сучасні інформаційні технології, у тому числі і комп'ютерні.

Особливої уваги заслуговує система управління навчанням Google Classroom, що робить процес навчання мобільним, суто диференційованим та індивідуальним.

Google Classroom дозволяє організувати самостійну роботу студентів на заняттях з біологічної фізики, застосовуючи хмарні технології.

Хмарні технології – це парадигма, що передбачає віддалену обробку та зберігання даних, ця технологія надає можливість викладачеві та студентам Classroom доступ до ресурсів сервера і використання програмного забезпечення під час вивчення біологічної фізики.

Хмарні технології дозволяють:

- створювати навчальні класи та додавати в них студентів (рис. 1.);

- можна розмістити індивідуальні або групові завдання для студентів із можливістю прикріплення посилань, мультимедійного контенту, різних типів файлів, а також створення і зберігання файлів на Google Диску;

- студенти отримують завдання через сервіс, опрацьовують його та віддають для перевірки у терміни, які можна встановити із точністю до хвилини;

- студенти можуть виконувати завдання з біологічної фізики.

як на персональному комп'ютері, так і на будь-якому гаджеті, що має вихід в Інтернет;

- усі документи зберігаються в структурованому вигляді в розділах на Google Диску;

- список виконаних робіт в режимі online оновлюється в потоці викладача, він отримує змогу перевірити роботу, поставити відповідну оцінку і додати коментар [3].

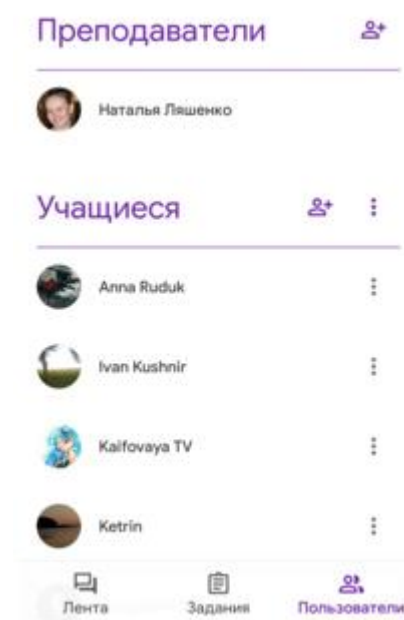

Рис. 1. – Навчальний клас

Використання Google Classroom на заняттях з біофізики допомагає організувати процес вільної комунікації, обміну думками і підводить студента до прийняття рішення за рахунок реалізації внутрішніх можливостей.

У середовищі Google Classroom зручно викладати перелік тем, які мають бути вивчені самостійно, підручники, навчальні та методичні посібники, навчальні відеофільми, посилання на You Tube, презентації. Конспекти лекцій тощо, а також розмістити вправи та практичні завдання.

Викладач на заняттях з біологічної фізики може в будь-який час побачити роботи, які були здані студентами, перевірити, та відправити студенту оцінку (рис. 2.).

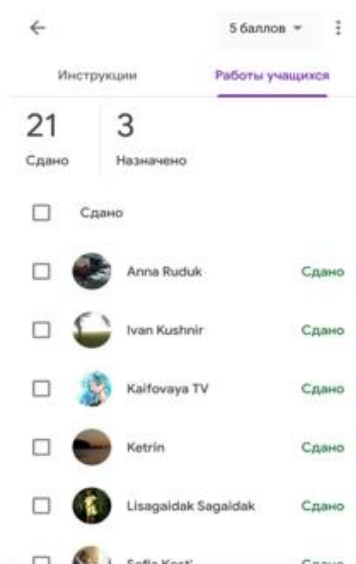

Рис. 2. – Вікно викладача у середовищі Google Classroom.

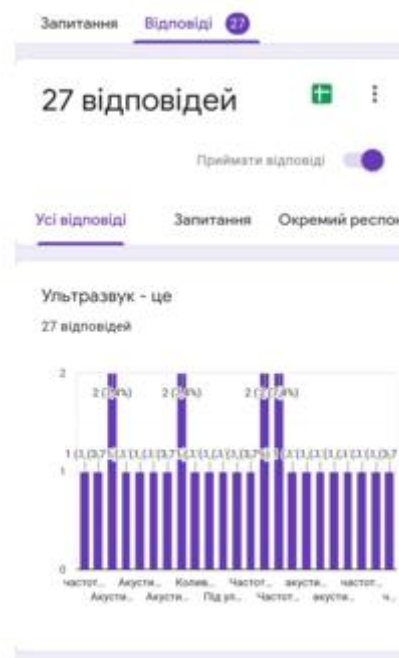

Рис. 3. – Діаграми у Google Forms.

Працювати із сервісом можна не тільки з комп'ютера, а й з мобільних додатків Google Classroom. Дані ресурси дозволяють користувачам знімати відео, робити фотографії та прикріплювати їх до своїх завдань. Також це дає можливість працювати у Google Класі в будь-який час і у будь-якому місці [4].

Особливістю використання Google Classroom на заняттях з біофізики є робота з Google Forms. Google Forms – це потужний інформаційно-технічний

засіб для організації тестового контролю на основі хмарних технологій. Сервіс Google Forms проводить статистичну обробку результатів отриманих відповідей.

Результати тестування можуть бути представлені у вигляді діаграм (рис. 3.) [5]. Особливістю тестів Google Forms є можливість перемішувати завдання та порядок відповідей.

Таким чином використання засобів Google Classroom при організації самостійної роботи студентів на заняттях з біологічної фізики у закладах вищої медичної освіти надає можливість освітянам підвищити ефективність навчання, поглибити та розширити знання студентів. Підняти науковий рівень та організувати самостійну роботу з використанням хмарних технологій. Все це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності випускників медичного коледжу.

Список літератури:

1. Вороненко Ю.В. Ризик виникнення освітньої сингулярності: тенденції та можливі наслідки / Ю.В. Вороненко, О.П. Мінцер // Медична інформатика та інженерія. – 2013. – №1. – с. 4-11.
2. Хребтій Г.І. Інноваційні технології, направлені на розвиток клінічного мислення у студентів вищих медичних навчальних закладів України / Г.І. Хребтій // Буковинський медичний вісник. – 2015. – Т.19, №2. – с. 252-255.
3. Google Клас. Справка класс (2015). Вилучено з http://support.google.com/edu/classroom/answer/6020279?hl=ru&ref_topic=6020277
4. Тулина Е. (2014). Краткий обзор особенностей и функций LMS-системы от цифрового гиганта Google. Введение в Google Classroom. Вилучено з <http://newtonew.com/news/vvedenie-v-google-classroom>
5. Качурівський В., Качурівська Г. Застосування Google Forms для моніторингу навчальних досягнень студентів / В. Качурівський, Г. Качурівська // Інтернет-Освіта-Наука (ІОН-2016). – 2016. – с. 182-184. Вилучено з <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/13359>

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗАКЛАДАМИ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Назарова Л.В.

Відокремлений структурний
підрозділ «Слов'янський коледж
Луганського національного
аграрного університету»,
заступник директора з навчальної
роботи
lidiya8@i.ua

У відповідності до Закону України «Про фахову передвищу освіту» система забезпечення якості фахової передвищої освіти в Україні складається із:

1) системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості фахової передвищої освіти закладу фахової передвищої освіти (внутрішня система забезпечення якості фахової передвищої освіти);

2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти та якості фахової передвищої освіти (система зовнішнього забезпечення якості фахової передвищої освіти);

3) системи забезпечення якості діяльності центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості фахової передвищої освіти.

Система забезпечення закладами фахової передвищої освіти якості освітньої діяльності та якості фахової передвищої освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти) включає:

1) визначення та оприлюднення політики, принципів та процедур забезпечення якості фахової передвищої освіти, що інтегровані до загальної системи управління закладом фахової передвищої освіти, узгоджені з його стратегією і передбачають залучення внутрішніх та зовнішніх заінтересованих сторін;

2) визначення і послідовне дотримання процедур розроблення освітньо-професійних програм, які забезпечують відповідність їх змісту стандартам фахової передвищої освіти, декларованим цілям, урахування позицій заінтересованих сторін, чітке визначення кваліфікацій, що присуджуються та/або присвоюються, які мають бути узгоджені з Національною рамкою кваліфікацій;

3) здійснення за участю здобувачів освіти моніторингу та періодичного перегляду освітньо-професійних програм з метою гарантування досягнення встановлених для них цілей та їх відповідності потребам здобувачів фахової передвищої освіти і суспільства, включаючи опитування здобувачів фахової передвищої освіти;

4) забезпечення дотримання вимог правової визначеності, оприлюднення та послідовного дотримання нормативних документів закладу фахової передвищої освіти, що регулюють усі стадії підготовки здобувачів фахової передвищої освіти (прийом на навчання, організація освітнього процесу, визнання результатів навчання, переведення, відрахування, атестація тощо);

5) забезпечення релевантності, надійності, прозорості та об'єктивності оцінювання, що здійснюється у рамках освітнього процесу;

6) визначення та послідовне дотримання вимог щодо компетентності педагогічних (науково-педагогічних) працівників, застосовування чесних і прозорих правил прийняття на роботу та безперервного професійного розвитку персоналу;

7) забезпечення необхідного фінансування освітньої та викладацької діяльності, а також адекватних та доступних освітніх ресурсів і підтримки

здобувачів фахової передвищої освіти за кожною освітньо-професійною програмою;

8) забезпечення збирання, аналізу і використання відповідної інформації для ефективного управління освітньо-професійними програмами та іншою діяльністю закладу;

9) забезпечення публічної, зрозумілої, точної, об'єктивної, своєчасної та легкодоступної інформації про діяльність закладу та всі освітньо-професійні програми, умови і процедури присвоєння ступеня фахової передвищої освіти та кваліфікацій;

10) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладу фахової передвищої освіти та здобувачами фахової передвищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату та інших порушень академічної доброчесності, притягнення порушників до академічної відповідальності;

11) періодичне проходження процедури зовнішнього забезпечення якості фахової передвищої освіти;

12) залучення здобувачів фахової передвищої освіти та роботодавців як повноправних партнерів до процедур і заходів забезпечення якості освіти;

13) забезпечення дотримання студентоорієнтованого навчання в освітньому процесі;

14) здійснення інших процедур і заходів, визначених законодавством, установчими документами закладів фахової передвищої освіти або відповідно до них.

Основними завданнями підвищення рівня якості освіти закладами фахової передвищої освіти є:

- використання ліцензійних обсягів;
- продовження реалізації ступеневої освіти;
- розробка навчальних планів та освітньо-професійних програм у відповідності до вимог підготовки фахового молодшого бакалавра;
- впровадження інтерактивних інформаційних технологій навчання;

- залучення провідних фахівців, роботодавців до участі у підготовці та реалізації навчальних програм, узгодження з ними тематик індивідуальних розрахункових завдань, практичного навчання, виконання дипломних проєктів на замовлення підприємств;

- розвиток матеріально-технічної бази;
- впровадження новітнього програмного забезпечення;
- розробка та реалізація електронних курсів для дистанційного навчання;

- обладнання лекційних аудиторій мультимедійною технікою;
- забезпечення вільного багатоканального доступу до освітньо-наукових ресурсів через мережу Internet;

- індивідуальний підхід для навчання обдарованої молоді, створення можливостей для творчої та професійної реалізації здобувачів освіти;
- забезпечення бібліотеки сучасними інформаційними технологіями;
- створення умов для навчання осіб з особливими потребами.

Система внутрішнього забезпечення освітньої діяльності закладів фахової передвищої освіти передбачає також контроль за:

- якістю кадрового складу педагогічних (науково-педагогічних) працівників;
- навчально-методичним та інформаційним забезпеченням освітньої діяльності;
- матеріально-технічним забезпеченням закладу фахової передвищої освіти;
- якістю проведення навчальних занять;
- якістю знань здобувачів освіти.

У відповідності до законодавства система забезпечення якості освітньої діяльності та якості фахової передвищої освіти закладу фахової передвищої освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти) за поданням закладу може оцінюватися центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та

забезпечення якості фахової передвищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості фахової передвищої освіти, що затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки за поданням центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти.

Тематика: Юридичні науки

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ: ПИТАННЯ ЗАКРІПЛЕННЯ НА МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ

Невінчаний Микола Олександрович

аспірант Таврійського національного університету ім.В.І.Вернадського

Науковий керівник: Бусол Олена Юріївна

д.ю.н., старший науковий співробітник,

Завідувач кафедри спеціально-правових дисциплін Таврійського
національного університету ім.В.І.Вернадського

Незважаючи на приєднання України до Статуту Міжнародного кримінального суду та збройного конфлікту на сході, а також наявність у сучасному міжнародному праві великої кількості міжнародно-правових норм захисту прав людини, слід зазначити, що рівень опрацювання поняття «воєнні злочини» на науковому та законодавчому рівні в Україні залишається недостатнім.

У сучасній доктрині України не склалося єдиного підходу до визначення поняття та кваліфікації воєнних злочинів. Крім того, немає єдності підходів до формулювання найменувань розділів і глав кримінального закону, де містяться відповідні діяння.

Все це в практичному плані викликає проблеми відповідності норм національного законодавства України міжнародним нормам та ставить під загрозу захист прав людини органами міжнародної юрисдикції.

Починаючи ще з часів середньовіччя національні суди держав переможців мали право розглядати та засуджувати воєнні злочини заподіяні сторонами, що зазнавали поразки у воєнному конфлікті. Визнання дії, такою, що є злочинною, залишалась на розсуд переможця.

Першим ґрунтовним зведенням цих злочинів став Кодекс Лібера (Leiber Code), прийнятий президентом Лінкольном у 1863 році. Кодекс Лібера як перша спроба кодифікації законів і звичаїв війни справив великий вплив на наступні спроби кодифікації, що робили різні конференції й міжнародні установи, оскільки він був основою для їх діяльності. Цей документ мав національний характер, проте здійснив свій вплив на формування міжнародного гуманітарного права, так само, як і фундаментальна кодифікація сучасного міжнародного права «Das moderne Volkerrecht», опублікована в 1868 р. Жаном Гаспаром Блюнчлі, видатним швейцарським юристом, який викладав у Гейдельберге. Ці два документи зумовили вимогу про створення проекту правил про поведження з військовополоненими [1, с. 116].

Римським статутом закріплений великий перелік воєнних злочинів, що віднесені до юрисдикції цього органу (ст. 8). Зокрема, для цілей Статуту воєнними злочинами визнаються серйозні порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р [2].

Крім того, в Елементах злочину, прийнятих додатково до Римського статуту, встановлено, що воєнним є такий злочин, що скоєно під час і у зв'язку зі збройними конфліктами [3]. Слід зазначити, до юрисдикції Міжнародного кримінального суду відносяться воєнні злочини, вчинені як в ході збройного конфлікту міжнародного характеру, так і в ході збройного конфлікту неміжнародного характеру.

Також великий внесок у теорію кваліфікації воєнних злочинів було зроблено Міжнародним трибуналом по колишній Югославії, а саме у справу

Душко Тадіча. Так вперше було окреслено критерії криміналізації воєнних злочинів, що згодом буде названо «тестом Тадіча». Сформовано три наступні критерія:

- 1) діяння повинно бути порушенням звичайної або договірної норми міжнародного гуманітарного права;
- 2) діяння повинно бути серйозним – складати порушення найважливіших цінностей і спричиняти тяжкі наслідки для жертви;
- 3) діяння повинно тягнути індивідуальну кримінальну відповідальність відповідно до звичаєвого або договірного міжнародного права [4].

Характеризуючи вплив звичаєвих норм на кваліфікацію злочинів як воєнних, слід згадати дослідження Міжнародного Комітету Червоного Хреста 2005 року стосовно звичаєвого гуманітарного права, що доказує, що серйозні порушення міжнародного гуманітарного права є воєнними злочинами. Так порушення розглядаються як серйозні, а отже, вважаються воєнними злочинами, якщо вони наражають на небезпеку осіб або об'єкти, або зневажають важливі людські принципи [5].

Дослідження демонструє, що законодавство багатьох держав не використовує прикметник «серйозні» щодо воєнних порушень, а воєнні злочини у відповідних нормативно-правових актах визначаються як будь-яке порушення законів і звичаїв війни. Однак практика застосування даних актів показує, що ці держави обмежують воєнні злочини найбільш серйозними порушеннями міжнародного гуманітарного права (такі як вбивство і жорстоке поводження).

Наразі в міжнародному кримінальному праві під воєнними злочинами розуміються:

- 1) серйозні порушення Женевських конвенцій 12 серпня 1949 року в вигляді різних діянь, що передбачені Статутами судів *ad hoc* або Римським статутом щодо осіб або майна, що охороняються відповідно до положень відповідної конвенції;

2) інші серйозні порушення законів або звичаїв, що застосовуються у збройних конфліктах міжнародного характеру;

3) в разі збройного конфлікту неміжнародного характеру – серйозні порушення ст. 3, загальною для чотирьох Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, а також інші серйозні порушення законів і звичаїв, що застосовуються у збройних конфліктах неміжнародного характеру.

Слід зазначити, що на національному рівні держави необмежені у праві визначити інші порушення міжнародного гуманітарного права як воєнні злочини. Відповідно до звичаєвого права, рішення держави криміналізувати те чи інше порушення міжнародного гуманітарного права не поширюється за межі цієї держави, зобов'язання припиняти такі злочини не стає міжнародним, а юрисдикція щодо цих злочинів не стає універсальною.

Аналізуючи українське законодавство, можна дійти висновку, про те, що саме поняття «воєнний злочин» на рівні категоріального апарату не застосовується. Система Кримінального кодексу сформована таким чином, що міжнародні злочини тут знайшли своє відображення у статтях XX розділу Кримінального кодексу України «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» [6].

Наразі XX Розділом кримінального закону України закріплено наступні склади злочинів, що можна вважати воєнними злочинами:

- насильство над населенням у районі воєнних дій (стаття 433 ККУ);
- погане поводження з військовополоненими (стаття 434 ККУ);
- незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними (стаття 435 ККУ);
- мародерство (стаття 432 ККУ).

Як бачимо, українським законодавцем значно звужено коло діянь, які на національному рівні вважаються свідомим грубим порушенням законів та звичаїв війни.

Універсальна норма саме щодо воєнних злочинів міститься у Розділі XX ККУ. Так, відповідно до статті 438 ККУ «Порушення законів та звичаїв

війни» вважається злочином – жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій.

З вищевикладеного можна зробити висновок, що Україною не в повній мірі виконано свої зобов'язання щодо закріплення у кримінальному законодавстві норм про відповідальність за серйозні порушення норм міжнародного гуманітарного права. Крім того, невикористання законодавцем загальноприйнятого у міжнародному праві терміну «воєнний злочин», відсутність у національному кримінальному законі цілого ряду діянь, визнаних воєнними злочинами в міжнародному праві, не сприяє цілям правосуддя щодо покарання винних осіб, а також захисту осіб, що постраждали у наслідок порушення законів та звичаїв війни.

Список літератури:

1. Гороховська О.В. Кодекс Ліберала та його значення для розвитку й кодифікації Міжнародного гуманітарного права. *Держава та регіони. Сер. Право*. 2014. № 2. С. 114 –118.

2. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 № 995-588. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588 (дата звернення: 29.01.2020).

3. Елементи злочинів, Римський статут Міжнародного кримінального суду. URL: http://www.un.org/ru/documents/rules/icc_elements.pdf (дата звернення: 30.01.2020).

4. Рішення Апеляційної палати Міжнародного трибуналу для судового переслідування осіб, відповідальних за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, вчинені на території колишньої Югославії з 1991 р по

справі Тадича від 2.10.1995 р. URL: <http://www.icty.org/cases/tadic/acdec/en/51002.htm> (дата звернення: 30.01.2020).

5. Niemann G.R. Shared Responsibility for the Enforcement of International Criminal Law : thesis ... degree of LL.M. / G.R. Niemann, Flinders University of Law, 2010. 544 p.

6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III// Офіційний вісник України. 2001. № 21.

Тематика: Педагогічні науки

РОЛЬ ПОЛІТЕХНІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

Невмержицький О.П.

викладач загальнотехнічних дисциплін

Коростишівського педагогічного коледжу імені І.Я. Франка,

спеціаліст першої кваліфікаційної категорії

Мороз В.М.

директор Коростишівського педагогічного коледжу імені І.Я. Франка,

спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

До визнання важливості праці у формуванні особистості люди прийшли досить давно: на рубежі XVII-XVIII ст. англійський економіст Д. Беллерс вказав на необхідність поєднання навчання з продуктивною і розумовою працею, організації виховання дітей на основі праці.

У XIX ст. І. Песталоцці, Р. Оуен, К. Д. Ушинський та інші педагоги цілком обґрунтовано довели, що без залучення вихованців до праці не можна очікувати позитивних результатів у вихованні [2]. На підставі цього в XX ст. Г. Кершенштейнер, Д. Дьюї, П.П. Блонський, С.Т. Шацький розробили й продемонстрували на практиці виховні можливості різних видів праці.

На сучасному етапі освіта переходить на новий якісний рівень, модернізація освіти ставить нові цілі й завдання перед кожним загальноосвітнім предметом. Трудове навчання повинно вести пошук моделей і технологій навчання, які дозволили б вирішувати питання політехнічної підготовки учнів.

Стає зрозумілим, що складові технологічної культури повинні формуватися при вивченні технології, починаючи з початкової школи. Важливо підкреслювати, що незалежно від виду конкретної технології, яку людина зараз використовує, він має справу з інваріантними складовими людської діяльності: культурою праці, графічною культурою (створенням і використанням графічних зображень в процесі виконання роботи), інформаційною культурою (використанням різних джерел інформації у процесі виконання роботи), екологічною культурою (дбайливим ставленням до природи і здоров'я людини, економією матеріалів і енергії, переробкою відходів) тощо.

Таким чином, вивчення технології, починаючи з початкової школи, має з одного боку розширювати політехнічний кругозір школярів і розвивати їх творчі здібності, а з іншого — формувати їх технологічну культуру. Реалізація цих цілей технології повинна проходити в процесі трудового виховання [5].

Традиційно в педагогічній теорії і шкільній практиці оволодіння технологією розглядалося як обов'язковий елемент політехнічної освіти школярів, поряд з вивченням техніки, економіки та організації виробництва. Політехнічна підготовка в цьому випадку виходить за рамки вивчення тільки виробничої техніки.

Метою політехнічної освіти є всебічний розвиток особистості школяра і підготовка його до праці у сфері сучасної техніки. Ця основна мета досягається за допомогою вирішення наступних основних завдань: формування знань про наукові основи сучасного виробництва; формування системи політехнічних умінь та навичок, практичне оволодіння елементами, об'єктами техніки і технології; розвиток технічного мислення школярів; підготовка учнів до праці.

У процесі навчання учні знайомляться з основами сучасного виробництва, їм роз'яснюють необхідність змін праці в умовах науково-технічного прогресу, значимість освіти як фактора, що забезпечує зростання продуктивності праці [3].

Політехнічна освіта здійснюється в освітній школі на базі вивчення основ наук, трудового та професійного навчання, в процесі позакласної роботи, а також суспільнокорисної, продуктивної праці.

Професійна підготовка учнів передбачає політехнічні вміння. До них відносяться розрахунково-обчислювальні, графічні, вимірювальні, контрольно-пошукові (діагностичні), складально-монтажні, налагоджувально-регулювальні, організаційні, пов'язані з управлінням машини і механізмами.

Зміст політехнічних знань являє собою систему наукових понять, фактів, законів, що відображають єдині і загальні основи сучасної техніки, сучасного виробництва та принципи управління ними. Політехнічні знання як система в позначеному сенсі складаються з сукупності елементів-понять, законів природних, технічних, математичних, суспільних наук.

Основним призначенням освітньої галузі «Технологія» в старшій класах на профільному рівні є: продовження формування культури праці школяра; розвиток системи технологічних знань і трудових умінь; виховання трудових, цивільних і патріотичних якостей його особистості; уточнення професійних і життєвих планів в умовах ринку праці. Спеціальна технологічна підготовка на профільному рівні дозволяє учням придбати професійні знання і вміння в обраній сфері трудової діяльності.

Політехнічна підготовка школярів повинна будуватися на базі широких міжпредметних зв'язків, які дають повне уявлення про наукові основи сучасного виробництва. Політехнічний принцип у вивченні технологічної науки проявляється і при вивченні окремих (хімічних, біологічних, фізичних) сторін виробництва у відповідності до змісту і логіки технології [4].

Використання міжпредметних зв'язків і правильна організація діяльності учнів допомагає впливати на емоції школярів. Разом з цим успішне виконання

громадської, корисної, продуктивної праці, що є складовою частиною в трудовому навчанні, перетворює його в засіб самоствердження особистості. У старших класах вивчаються елементи машинознавства, радіотехніки, автоматики і кібернетики на теоретичних і практичних заняттях з праці.

Міжпредметні зв'язки дають широкі можливості для стимуляції пізнання і застосування політехнічних знань, наукових основ виробництва. Також, вони є умовою і засобом досягнення такої якості трудового навчання, яка перетворює його в могутній засіб усебічного розвитку учнів. На основі міжпредметних зв'язків трудове навчання сприяє розвитку пізнавальної та творчої діяльності школярів, розширюючи їх політехнічний кругозір [4].

Формування політехнічної культури – це складний процес, ефективність протікання якого залежить від сформованості політехнічних знань і умінь, інтеграції природничо-наукових дисциплін та предметів гуманітарного циклу, що забезпечує здатність до самоосвіти, переносити знання з однієї області в іншу, володіти інформаційно-комунікаційними технологіями, бути екологічно грамотними. Під політехнічної культурою учасників освітнього процесу розуміється сукупність людських досягнень в результаті політехнічної освіти, що включає в себе політехнічні знання та вміння.

Проблема політехнічної підготовки учнів є ключовою для всіх періодів існування загальноосвітньої школи. Повільно заповнюється розрив між системою навчання і виховання в школах з одного боку і стрімким розвитком суспільства, його виробництвом, наукою і культурою - з іншого [1]. Рівень освіти населення безпосередньо впливає на вдосконалення суспільних відносин, політику, розвиток економіки, прискорення науково-технічного прогресу.

Основні завдання політехнічних зв'язків на уроках технології такі: формування уявлень про технологічний аспект сучасної наукової картини світу як сукупності фундаментальних ідей, принципів, понять про техносферу, способах отримання і перетворення матеріалів, енергії, інформації, соціально-технічному проектуванні навколишнього середовища, розвиток технологічного

системного способу мислення учнів, орієнтованого на синтез різних знань, інтеграцію підходів, багатофакторне, міждисциплінарне осмислення проблем, виховання технологічної культури, здатності критичного сприйняття, всебічної оцінки створених проєктів, продуктів праці з урахуванням їх соціальних, екологічних, економічних, естетичних та інших характеристик, культивування ініціативного, творчого підходу до вирішення практичних проблем. Актуальність постановки таких завдань підтверджує аналіз розвитку систем освіти розвинених зарубіжних країн.

Список літератури:

1. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко – Д., 2014. – 416 с
2. Історико-педагогічний альманах. Випуск 3. Реалізація педагогічних ідей К.Д. Ушинського в освіті сьогодення: збірн. наук. праць молодих дослідн. / за ред. О.Є. Антонової, В.В. Павленко. – Житомир ФО-П Левковець Н.М., 2015. – 226 с.
3. Мазур Д. В. Науково-технічний прогрес як основа модернізації продовольчого комплексу / Д. В. Мазур // Вісник Хмельницького національного університету / Д. В. Мазур. – Хмельницький.
4. Міжпредметні зв'язки під час вивчення основ наук [Електронний ресурс] // Навчальні матеріали онлайн. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/90503/pedagogika/mizhpredmetni_zvyazki_vivchennya_osnov_nauk.
5. Петухова Т. А. До вирішення питань технічної грамотності в контексті напряму «Технологічна освіта» / Т. А. Петухова // Наука і освіта / Т. А. Петухова., 2017

РОБОТА В МАЛИХ ГРУПАХ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ «МЕДСЕСТРИНСТВО В ОТОЛАРИНГОЛОГІЇ»

Нерсисян Валентина Михайлівна

кандидат медичних наук, доцент,

Кам'янський медичний коледж

Головним напрямом у сфері освіти медичних працівників є набуття студентами систематичних інтегрованих знань, гарної практичної підготовки, вміння вирішувати нестандартні ситуації. В останні роки в отоларингології стали активно застосовуватись складні методи досліджень, новітні технології хірургічних втручань, тому значно зросли вимоги і відповідальність медичної сестри. Одним із напрямків вдосконалення підготовки студентів медичного коледжу з дисципліни медсестринство в отоларингології є метод роботи в малих групах.

Роботу в малих групах, як оди із методів інтерактивного навчання, можна використовувати на лекціях, практичних заняттях, під час самостійної поза аудиторної роботи. Цей метод використовується у науково-практичній роботі, практичному тренінгу, у рольовій грі, імітуванні реальної ситуації.

Під час роботи в малих групах створюється атмосфера зацікавленості дисципліною, прагнення до успіху.

Переваги роботи в малих групах:

- Малі групи більш мобільні, швидко виконують поставлені перед ними задачі.
- Сприяють формуванню клінічного мислення, дають можливість обміну інформацією.
- Розвивають здатність до злагоджених дій в нетипових ситуаціях.

- Члени групи можуть вільно висловлювати свої судження та захищати свої позиції.
- Під час обміну ідеями збагачують кругозір всієї групи, формуються необхідні Soft Skills.
- Заохочують студентів до здорово конкуренції та бути відповідальними.
- Викладач не втручається в роботу, не стримує ініціативу студентів у самостійному вирішенні проблем, до роботи активно залучаються всі студенти.

Під час проведення занять студенти об'єднуються в групи (2-3 особи). Вони є більш мобільні та організовані, не мають розбіжностей та швидше виконують поставлені перед ними задачі. Прикладом видів робіт у групах можуть бути: вирішення проблемних ситуацій, обговорення відеосюжету, підготовка і проведення рольової гри перед всією групою, практичні тренінги. Наприклад, при змащуванні слизової оболонки глотки лікарськими засобами, студенти звертають увагу на техніку накручування вати на зонд. Обговорюють ситуацію змащування глотки в домашніх умовах, тобто користування предметами з гладкою поверхнею (дротиками, спицями, олівцями) для накручування на них вати, що категорично заборонено, тому що під час маніпуляції можлива аспірація верхніх дихальних шляхів ватним тампоном.

Але під час такої самостійної роботи викладач контролює виконання завдання у кожній групі, перевіряє точність виконання інструкцій. Це необхідно для попередження та усунення помилок. Після закінчення роботи в групах проводиться дебрифінг, корекція знань і вмінь, рейтингова оцінка активності студентів.

До обов'язків середнього медичного персоналу також входить активна допомога лікарю-отоларингологу під час дослідження і лікування хворих, а за відсутності лікаря – проведення лікувального процесу в межах своєї компетентності. Тому на практичних заняттях студенти відпрацьовують практичні навички, формують клінічне мислення, вчаться професійному

спілкуванню. Як приклад: для обстеження хворого користуються лобовим рефлектором та боковим джерелом світла праворуч. Студент-дослідник повинен бачити освітлений рефлектором об'єкт обома очима (лівим оком – через отвір у рефлекторі). У лівій руці він тримає необхідний інструмент, наприклад, носове дзеркало, шпатель, вушну лійку тощо. Праву руку студент-дослідник розміщує на чолі студента, якого обстежуваного. Цією рукою він повертає або нахиляє голову студента для кращого і зручного огляду.

Для контролю правильності застосування рефлектора студенти фіксують все на гаджет, а потім висловлюють свої судження тшодо побаченого, та проводять аналіз.

Для самостійної роботи студенти повинні добре знати анатомію і фізіологію верхніх дихальних шляхів, методи огляду носа і носових пазух, проводити передню риноскопію, огляд ротової порожнини, ознайомитися з методами прямої та непрямої ларингоскопії. Проводити огляд і пальпацію ділянки зовнішнього вуха, пальпацію вушної раковини, козелка, соскоподібного відростка, досліджувати слух шепітною розмовною мовою. Також досліджуються вестибулярні функції (пальце-носова і вказівна проби, проби Ромберга, проба витягнутих рук, обертова проба).

Робота в малих групах заохочує студентів до конкуренції, та відповідальності за свою роботу. Наприклад, при видаленні стороннього тіла з носової порожнини не можна користуватися антомічним пінцетом, потрібно уникати проштовхування стороннього тіла до носової частини глотки, щоб не визвати аспірацію. Студенти уважно слідкують за технікою виконання методики, концентруючи увагу на етапах виконання процедур.

Викладач надає відповідні інструкції по виконанню завдань. Він повинен переконатись, що студенти зрозуміли свої задачі. Постійно спостерігає, але не втручається у самостійність студентів. По закінченню роботи відзначаються завдання, виконані без зауважень, ретельно обговорюються допущені помилки під час маніпуляцій та їх можливі наслідки.

Головним здобутком такої роботи є:

- якісне відпрацювання практичних навичок;
формування безумовної відповідальності за результати власної роботи.

Список літератури:

1. Догляд за хворими (практика): підручник / Ю.П. Гніденко, О.М. Ковальова, В.М. Лісовий, О.В. Охупкіна та ін.; за ред. О.М. Ковальної, В.М. Лісового, С.І. Шевченка, Т.В.Фролової. – 2-е вид. виправл. – К.: ВСВ «Медицина», 2012. – 488 с.
2. Кудрявцева Е.Н. Современные подходы к проблеме формирования и использования моделей компетенций // Управленческое консультирование. – 2012. - № 1. – с. 166-167.
3. Медсестринство в отоларингології: Навчальний посібник / Шегедин М.Б., Скомаровська Л.І., Гац О.О., Жубрид М.Т., Наливайко Л.М. – Вінниця: Нова Книга, 2011. – 160 с.
4. Невідкладна допомога в отоларингології: навч. посіб. / О.М. Науменко, В.М. Васильєв, Ю.В.Деєва, С.Б. Безшапочний. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 144 с.

Тематика: Педагогічні науки

СУЧАСНІ МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЩОДО РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОЗДАТНОГО РОБІТНИКА ПТНЗ

Нестерова Ірина Володимирівна

Професійно-технічне училище № 26 м. Кременчука Полтавської області,
методист територіально-відокремленого відділення

Як відомо, ефективність навчально-виробничого процесу випускників залежить від теоретичної та практичної підготовки. Під натиском освітніх потреб регіонального ринку праці ПТНЗ вимушені міняти структуру прийому

учнів на різні професії із максимальним збереженням уже існуючого педагогічного кадрового складу.

Для більш ефективної реалізації навчально-виробничого процесу, підвищення пізнавальної активності учнів, рівня професійної майстерності, кожен педагог розробляє такі методи та засоби навчання, які б допомагали та спонукали учнів підвищувати свої знання, уміння та навички.

Методи навчання - це способи взаємозалежної та взаємообумовленої діяльності педагога і учнів, за допомогою яких досягаються оволодіння учнями знань, умінь і навичок, які формують і розвивають здібності до самостійного та творчого застосування.

На вибір методів навчання впливають:

- особливості професійно-теоретичної підготовки, вимоги роботодавців, специфіка обраної професії;
- специфіка організації праці на виробництві;
- системи професійно-теоретичної та практичної підготовки обраної професії.

Для того, щоб здійснити педагогічно-обґрунтований вибір методів, необхідно знати, які задачі і при яких умовах вони вирішуються, а також слід враховувати специфічні особливості процесу навчання професії.

Будь-який метод є системою цілеспрямованих дій викладача, які забезпечують організацію пізнавальної і практичної діяльності учня.

Загальною ознакою методів є джерело знань. Таких джерел відомо три: практика, наочність, слово. З розвитком культурного прогресу до них приєдналося ще одне - книга, а в останні десятиліття все більше заявляє про себе непаперове джерело інформації – відео у поєднанні з найновішими комп'ютерними технологіями.

Одними із найбільш розповсюджених є методи, що класифікують за характером навчально-пізнавальної діяльності:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;

- проблемний виклад (метод);
- частинно-пошуковий, або евристичний метод;
- дослідницький.

Сутність *пояснювально-ілюстративного методу* полягає в тому, що педагог повідомляє готову інформацію різними засобами, а учні сприймають, усвідомлюють і фіксують у пам'яті цю інформацію. Повідомлення інформації викладач здійснює за допомогою усного слова (розповідь, лекція, пояснення), друкованого слова (підручник, посібник), наочних засобів (картини, схеми, кінофільми, натуральні об'єкти в аудиторії і під час екскурсій практичного показу способів діяльності (показ досвіду роботи за комп'ютером, зразків інструкцій з охорони праці, способів складання схем, способів складання планів, анотації і т.д.).

У *репродуктивному методі* навчання виділяють такі ознаки:

- знання учням пропонують у готовому вигляді;
- педагог повідомляє та пояснює матеріал;
- учні усвідомлено засвоюють знання, розуміють їх і запам'ятовують.

Критерієм засвоєння є правильне відтворення (репродукція) знань; необхідна міцність засвоєння забезпечується шляхом багаторазового повторення.

Суть *проблемного викладу (методу)* полягає в тому, що викладач висуває, формулює проблему, показуючи шлях розв'язання в її справжніх, але доступних для розуміння учнів суперечностях, розкриває хід думки в процесі розв'язання проблеми.

Застосування *проблемних методів навчання* в процесі оволодіння професійними вміннями і навичками сприяє розвитку таких якостей сучасного працівника, як професійна компетентність, вміння самостійно визначати проблеми, критично їх оцінювати та приймати рішення з розв'язанням.

Проблемна ситуація – це положення, при якому виникає протиріччя між наявними знаннями, вміннями учнів і неможливістю з їх допомогою пояснити нові факти, явища і обрати правильний спосіб практичної діяльності.

Для формування проблемних запитань можна рекомендувати наступні ключові слова: «Що відбудеться у випадку...?», «Чи можна замінити...?», «Які умови необхідні для здійснення...?», «Як необхідно змінити послідовність операцій, щоб...?», «Чому потрібно зробити саме так, а не інакше...?».

Сутність *частинно-пошукового (евристичного) методу* навчання виражається в наступних його характерних ознаках:

- знання учням необхідно здобувати самостійно;
- викладач організовує не повідомлення чи виклад знань, а пошук нових знань за допомогою різноманітних засобів;
- учні під керівництвом педагога самостійно розмірковують, розв'язують пізнавальні завдання, створюють і розв'язують проблемні ситуації, аналізують, порівнюють, роблять висновки тощо.

Дослідницький метод навчання передбачає творче засвоєння знань, виконує досить важливі функції. Він покликаний, по-перше, забезпечити теоретичне та практичне використання знань; по-друге, оволодіння методами наукового пізнання в процесі пошуку цих методів і використання їх; по-третє, сприяє формуванню рис творчої діяльності; по-четверте, є умовою формування інтересу, потреби в такій діяльності.

Крім того існують *наочні методи* – де виділяють дві групи: методи ілюстрацій і методи демонстрацій. Метод ілюстрації передбачає показ учням ілюстрованих посібників: плакатів, карт, малюнків на дошці, картин, портретів учених. Метод демонстрацій передбачає демонстрацію приладів, дослідів, технічних установок, різноманітних препаратів, показ фільмів.

Практичні методи – письмові вправи, коментування вправ, виконання практичних завдань у комп'ютерному класі, навчально-виробничих майстернях.

1 варіант: викладач спочатку повідомляє факти, демонструє наочні посібники, організує виконання вправ, поступово підводить учнів до узагальнень, визначення понять, формулювання положень. Учні: засвоюють

спочатку одиничні факти, потім роблять висновки і узагальнення навчального характеру.

2 варіант: викладач ставить перед учнями проблемні завдання, які вимагають самостійних суджень від частинних положень до більш загальних висновків. Учні: самостійно розмірковують над фактами, роблять висновки і узагальнення.

Методи самостійної роботи передбачають самостійну роботу учнів при виконанні найрізноманітніших видів навчальної діяльності.

Найпопулярнішим видом є робота з книгою, довідковою літературою.

Різновидом самостійної роботи можна вважати *метод проектів*, який розглянуто нижче.

В основі *методу проектів* лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення. Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову.

Робота над проектом дозволяє педагогу формувати та розвивати в учнів специфічні уміння та навички проектної діяльності, а саме:

- *проблематизації* – формулювати проблему на основі аналізу запропонованої педагогом ситуації, а також визначати й оцінювати причини та можливі наслідки існування проблеми;

- *цілей* – ставити мету та формулювати завдання проекту, давати характеристику продукту своєї діяльності;

- *планування змісту діяльності* – визначати, які дії і в якій послідовності слід зробити для вирішення завдань проекту, а також знаходити оптимальні та ефективні способи, методи, засоби для досягнення мети, наперед прогнозуючи результати діяльності;

- *самоаналізу* – аналізувати результати своєї діяльності, визначати її оптимальність і ефективність, а також оцінювати себе та своїх партнерів у процесі проектної діяльності;

- *пошуку та обробки інформації* – знаходити необхідну інформацію, використовуючи різноманітні джерела; класифікувати та систематизувати її з використанням сучасних технологій прийому, зберігання, передачі інформації; аналізувати та інтерпретувати отриману інформацію в контексті теми проекту; використовувати інформацію для уточнення або зміни плану діяльності;

- *презентації* – подавати результати своєї діяльності та хід роботи як в документальному, так і в усному вигляді.

Метод аналізу конкретних ситуацій можна реалізувати таким чином: перед учнями ставиться виробнича ситуація, в якій охарактеризовані її умови (можливо, і дії учасників у даній ситуації). Пропонується оцінити ситуацію (правильність дій учасників), зробити її аналіз і аргументований вибір практичних дій з її розв'язання. Цей метод можна ефективно застосовувати при актуалізації опорних знань і умінь учнів, при закріпленні нового навчального матеріалу, під час обговорення результатів роботи на уроці.

Для того щоб навчити випускників ПТНЗ виконувати якісно, на сучасному рівні, функціональні обов'язки своєї професії, потрібно сформувати інший зміст професійного навчання, з використанням прийомів винахідницького мислення, Інтернет-середовища, оптимального підбору матеріально-технічного забезпечення, інтерактивних форм і методів навчання.

ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Нестуля Світлана Іванівна

доктор педагогічних наук, доцент кафедри управління персоналом,
економіки праці та економічної теорії, ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі», snestulya@gmail.com

Нині провідне завдання закладів вищої освіти полягає в пошуку й запровадженні нових підходів до професійної підготовки майбутніх ефективних менеджерів для системного розвитку їхньої лідерської компетентності. Однією з дидактичних умов для вирішення цього завдання є фундаменталізація процесу формування лідерської компетентності майбутніх менеджерів. Відтак, у процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів виділяємо *фундаментальний компонент* – забезпечує фундаментальну підготовку студентів, спрямовану на формування їх лідерської компетентності в освітньому середовищі університету, яку доцільно реалізувати шляхом введення до навчальних планів та вивчення дисципліни «Основи лідерства».

Підґрунтям для виокремлення цього компоненту послуговували праці вітчизняного педагога-філософа С. Клепка, який переконливо доводить, що в основу фундаменталізації змісту освіти як актуальної проблеми сучасної дидактики необхідно покласти знання, які об'єднують, інтегрують особистість із суспільством і людством та знання, що роблять особистість вільною. Інтеграція елементів змісту освіти, зазначає учений, є основою фундаменталізації освітніх систем [1]. А це, ми вважаємо, є особливо важливим у процесі формування лідерської компетентності майбутніх менеджерів.

Цілком прийнятною є думка Ю. Шабанової, яка зазначає, що фундаменталізація є посиленням взаємозв'язку теоретичної й практичної

підготовки майбутніх фахівців до сучасної життєдіяльності та професії [3]. Тому фундаменталізація підготовки майбутніх менеджерів в освітньому середовищі університету є посиленням теоретичної та практичної підготовки студентів, що зумовлює необхідність розробки та введення такого курсу з використанням у процесі навчання різних практик, семінарів, конференцій, тренінгів, круглих столів й інших форм навчання, а також тісну співпрацю з ефективними менеджерами-лідерами.

Обстоюючи позицію С. Семерікова, О. Теплицького, Я. Фруктової, згідно якої фундаменталізацію слід розглядати як значне підвищення якості освітнього процесу в університеті, відповідно, й освітнього рівня майбутніх бакалаврів з менеджменту шляхом вдосконалення змісту дисциплін, методології освітнього процесу, можна окреслити шляхи досягнення цієї мети: 1) зміна співвідношення між загальнокультурною та прагматичною складовими освіти майбутніх менеджерів, пріоритет – формування їх професійної культури; 2) зміна змісту, методології освітнього процесу, розробка принципово нових навчальних курсів, орієнтованих на формування у майбутніх менеджерів цілісних уявлень про феномен лідерства та системного рівня його пізнання [2].

Відтак, однією з важливих дидактичних умов формування лідерської компетентності майбутніх менеджерів в освітньому середовищі університету є фундаменталізація процесу формування лідерської компетентності студентів шляхом введення до навчальних планів дисципліни «Основи лідерства».

Фундаментальний компонент змісту навчання майбутніх менеджерів в освітньому середовищі університету, зорієнтований на формування їх лідерської компетентності, представлений, у першу чергу, навчальною програмою з навчальної дисципліни «Основи лідерства», робочою навчальною програмою з навчальної дисципліни «Основи лідерства» [2].

Мета навчальної дисципліни «Основи лідерства»: реалізовуючи основні компоненти сучасної парадигми освіти, формувати у студентів стійку систему структурних елементів професіонала: *когнітивних* – дати знання про класичні і сучасні концепції лідерства; *діяльнісно-творчих* – озброїти вмінням і навичками

професійної взаємодії та комунікації; *аксіологічних* – вводити студента у світ загальноприйнятих цінностей, цінностей лідерства; *особистісних* – розвивати лідерські якості, постійну потребу і прагнення до самовдосконалення.

Завданням дисципліни є сформувані у студентів компетенцій за таким переліком, як от *розуміти*: суть лідерства; суть фундаментальних трансформацій, які переживають сучасні організації та їх лідери; основні причини невдач сучасних лідерів у світлі нової цивілізаційної парадигми; механізм створення лідером кола ефективно діючих послідовників; шляхи налагодження найбільш взаємовигідного партнерства; вплив ментальної моделі на поведінку лідера та його взаємовідносини з навколишнім світом.

Студенти мають *знати*: залежність стилю лідерства від людей і ситуацій; основні відмінності лідерства й менеджменту; як сучасні лідери застосовують традиційні методи керівництва; відмінності між стилями лідерства; характеристики основних типів лідерства; як мотивувати людей; як делегувати владні повноваження; як розрізняти відмінності між діалогом і дискусією; як використовувати засоби комунікації, щоб впливати на оточуючих; як створювати монолітну команду; як допомагати послідовникам максимально розкривати свій потенціал; основні цінності, пов'язані з культурою орієнтованою на досягнення;

вміти: виявляти лідерський потенціал; визначати основні особистісні якості лідера; визначати індивідуальні відмінності, що стосуються когнітивного стилю та удосконалювати власний стиль мислення, розвиваючи потенціал лідера; вирізняти дію «установки особистості» на поведінку послідовників; позбавлятися категоричних форм мислення; відкривати свою свідомість новим ідеям та перспективам; застосовувати на практиці принципи відповідальності, служіння людям, ініціативності; використовувати ефективні методи виходу із стресових, конфліктних і кризових ситуацій; використовувати тактики розумного переконання; підвищувати ефективність команди; організовувати навчання всередині організації; управляти емоційним інтелектом;

володіти стійкими навичками: застосування ефективних методик відповідно різних стилів лідерства; виявлення власних інструментальних і термінальних цінностей; критично оцінювати і контролювати хід власних думок; використання емоційного інтелекту; дотримання етичних норм.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Основи лідерства» передбачає наступні види навчальної роботи:

1. Лекційний курс.
2. Самостійна підготовка і участь у практично-тренінгових заняттях.
3. Самостійна робота над окремими темами і питаннями, визначеними викладачем у відповідності до програми.
4. Індивідуальні, консультативні заняття під керівництвом викладача.
5. Модульно-рейтинговий контроль знань студентів.
6. Складання заліку.

Для активізації навчального процесу в ході вивчення дисципліни «Основи лідерства» передбачено використання таких засобів навчання, як навчальні посібники, практикуми, опорні конспекти лекцій, робочі зошити, електронні курси лекцій, дистанційний курс, які у достатній мірі розкривають зміст дисципліни і є важливими складовими структурно-змістової підсистеми.

Загалом, зміст дисципліни розкривається у межах 9 тем, об'єднаних у 3 модулі: Тема 1. Що значить бути лідером? Тема 2. Наукові концепції лідерства. Тема 3. Формування стилю лідерства та залежність від ситуації. Тема 4. Складові лідерства. Особистісний аспект. Тема 5. Емоційне лідерство. Тема 6. Харизматичне лідерство. Тема 7. Робота лідера з командою. Тема 8. Лідер як соціальний архітектор. Формування корпоративної культури і цінностей. Тема 9. Трансформаційне лідерство [2].

Запропонована структура курсу реалізує принцип модульності, який відбиває як єдність змістового і процесуального аспектів навчання на основі розподілу курсу на модулі, кожен з яких будується з окремих елементів, що відповідають інтегрованій дидактичній меті.

Таким чином, можемо стверджувати, що структура й зміст курсу «Основи лідерства» визначаються наступними положеннями: цілеспрямованою орієнтацією навчального процесу на формування лідерської компетентності студентів для успішного здійснення майбутньої професійної діяльності (придатність до працевлаштування); сприяння оволодінню студентами інтегральною компетентністю (здатність розв'язувати складні, спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері управління або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів менеджменту, які характеризується комплексністю і невизначеністю умов); підбір дидактичного забезпечення, форм та методів навчання для формування у студентів умінь використовувати у практичній діяльності знання з теорії управління, демонструвати знання основних теорій мотивації, лідерства та влади для вирішення управлінських завдань, умінь використовувати різні способи вирішення конфліктних ситуацій в організації, демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства, навички взаємодії, лідерства, командної роботи, здатності формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички, виконувати дослідження індивідуально та в групі під керівництвом лідера.

Список літератури:

1. Клепко С. Ф. Інтеграція як фундаменталізація змісту освіти. *Інтеграція елементів змісту освіти*: матер. Всеукр. наук.практ. конф. Полтава, 1994. С. 12.
2. Нестуля С. І. Дидактичні засади формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту в освітньому середовищі університету. (Дис. докт. пед. наук). Полтава, 2019. 700 с.
3. Шабанова Ю.О. Системний підхід у вищій школі: підруч. для студ. магістратури. Донецьк : НГУ, 2014. 120 с.

ДИНАМІКА МОСТОВОГО КРАНА ПРИ ГАЛЬМУВАННІ ВАНТАЖУ, ЩО ПІДНІМАЄТЬСЯ

Нєженцев О.Б.

Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

к.т.н., доцент кафедри прикладної гідроаеромеханіки і механотроніки

ID ORCID: 0000-0001-5446-3770

nezhentsev@meta.ua

Для розрахунку максимальних динамічних зусиль в мостовому крані при підйомі вантажу найчастіше розглядають підйом "з підхопленням". При цьому обмежуються дослідженнями трьох етапів: 1) вибір провисання каната та зазорів в приводі; 2) зміна зусилля в канаті від нуля до значення, рівного вазі вантажу; 3) підйом вантажу. Але проведені нами дослідження показали, що в деяких випадках максимальні динамічні зусилля в канатах і металоконструкції крану виникають в період гальмування вантажу, що піднімається (на 4-у етапі).

Метою роботи є аналіз впливу різних чинників на динамічні зусилля в канатах і металоконструкції крану при гальмуванні вантажу, що піднімається.

Рух мостового крана, представленого тримасовою схемою (рис. 1) описується наступними диференціальними рівняннями [1, 2]:

на першому етапі (рис. 1а)

$$m_{\Pi} \cdot \ddot{y}_{\Pi} - P_d = 0; \quad (1)$$

на другому етапі (рис. 1б)

$$\begin{cases} m_{\Pi} \cdot \ddot{y}_{\Pi} - P_d + C_K \cdot (y_{\Pi} - y_M) + D_K \cdot (\dot{y}_{\Pi} - \dot{y}_M) = 0; \\ m_M \cdot \ddot{y}_M + C_M \cdot y_M + D_M \cdot \dot{y}_M - C_K \cdot (y_{\Pi} - y_M) - D_K \cdot (\dot{y}_{\Pi} - \dot{y}_M) = 0 \end{cases} \quad (2)$$

на третьому (рис. 1в) і четвертому (рис. 1г) етапах

$$\begin{cases} m_{\Pi} \cdot \ddot{y}_{\Pi} - P_{\text{д}} + C_{\text{к}}(y_{\Pi} - y_{\text{М}} - y_{\Gamma}) + D_{\text{к}}(\dot{y}_{\Pi} - \dot{y}_{\text{М}} - \dot{y}_{\Gamma}) = 0; \\ m_{\text{М}} \cdot \ddot{y}_{\text{М}} + C_{\text{М}} \cdot y_{\text{М}} + D_{\text{М}} \cdot \dot{y}_{\text{М}} - C_{\text{к}}(y_{\Pi} - y_{\text{М}} - y_{\Gamma}) - D_{\text{к}}(\dot{y}_{\Pi} - \dot{y}_{\text{М}} - \dot{y}_{\Gamma}) = 0; \\ m_{\Gamma} \cdot \ddot{y}_{\Gamma} - C_{\text{к}}(y_{\Pi} - y_{\text{М}} - y_{\Gamma}) - D_{\text{к}}(\dot{y}_{\Pi} - \dot{y}_{\text{М}} - \dot{y}_{\Gamma}) + m \cdot g = 0, \end{cases}$$

(3)

де m_{Π} - приведена до канатів маса частин механізму підйому, що обертаються; $m_{\text{М}}$ - приведена до середини прольоту маса середніх частин моста і порожнього візка; m_{Γ} - маса вантажу; $C_{\text{М}}$ - коефіцієнт жорсткості металоконструкції крана; $D_{\text{М}}$ - коефіцієнт загасання коливань металоконструкції крана; $C_{\text{к}}$ - коефіцієнт жорсткості вантажних канатів; $D_{\text{к}}$ - коефіцієнт загасання коливань канатів; $y_{\Pi}, y_{\text{М}}, y_{\Gamma}$ - шляхи, що проходять відповідні маси $m_{\Pi}, m_{\text{М}}, m_{\Gamma}$; $P_{\text{д}}$ - приведена до канатів сила асинхронного.

Чисельне інтегрування диференціальних рівнянь (1 - 3) здійснювалося за розробленою програмою в середовищі Delphi [3]. На рис. 2 представлені графіки зусиль в канатах $S_{\text{к}}$ і металоконструкції $S_{\text{М}}$ мостового крана вантажопідйомністю 10 т при підйомі вантажу по першій механічній характеристиці.

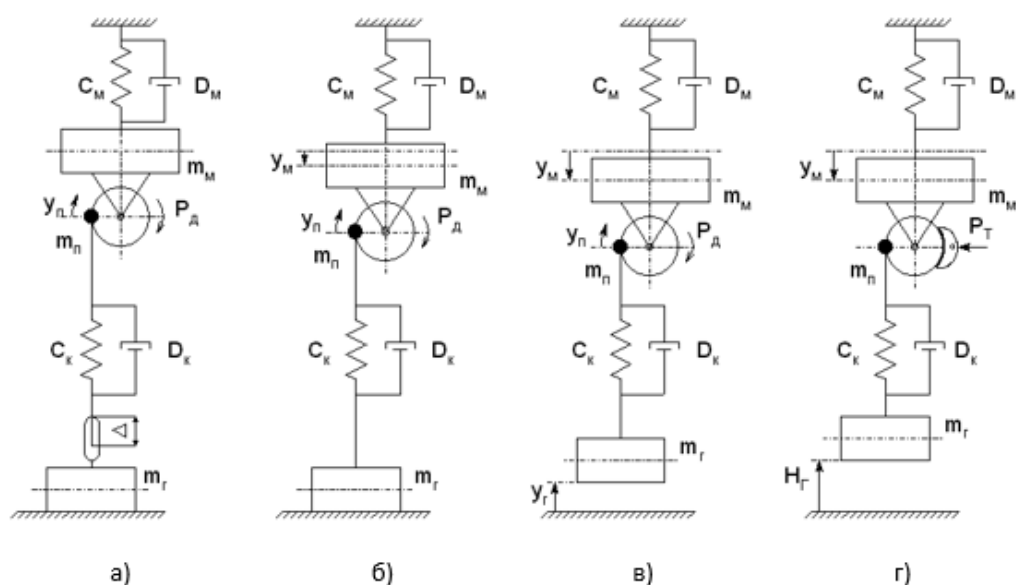

Рис. 1 - Розрахункова схема мостового крану при підйомі вантажу

Аналіз перехідних процесів показав, що зусилля в канатах S_K і металоконструкції S_M на 4-у етапі перевищують відповідні навантаження на 3-у етапі. Так динамічні коефіцієнти в канатах k_K на 4-у етапі перевищують вказані коефіцієнти на 3-у етапі при розгоні по 1-й характеристиці на 8,4%, а динамічні коефіцієнти в металоконструкції k_M відповідно - на 5,6%. Аналогічні коефіцієнти k_K і k_M на 4-у етапі перевищують вказані коефіцієнти на 3-у етапі при розгоні по 6-й характеристиці відповідно на 20,85% і 15,4%. Зусилля в канатах і металоконструкції на 4-у етапі залежать від фази коливань вантажу і перевищують відповідні зусилля на 3-у етапі тільки у випадку, якщо в момент зупинки механізму підйому швидкість вантажу спрямована вгору.

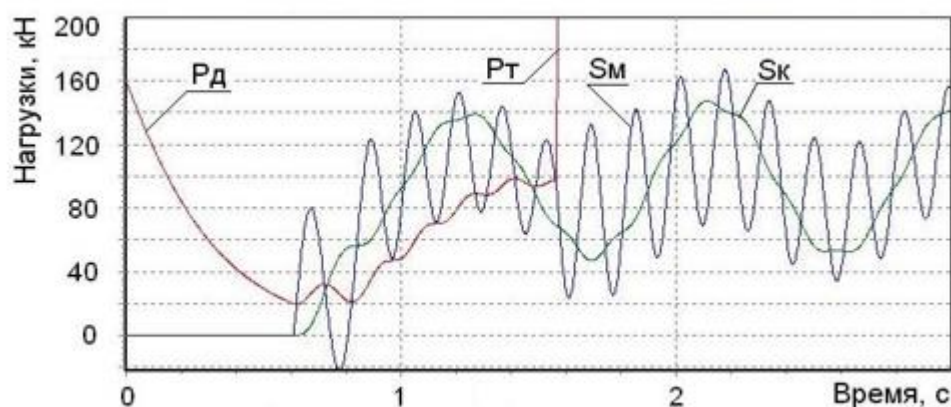

Рис.2 - Графіки зусиль S_K і S_M при підйомі по 1-й механічній характеристиці

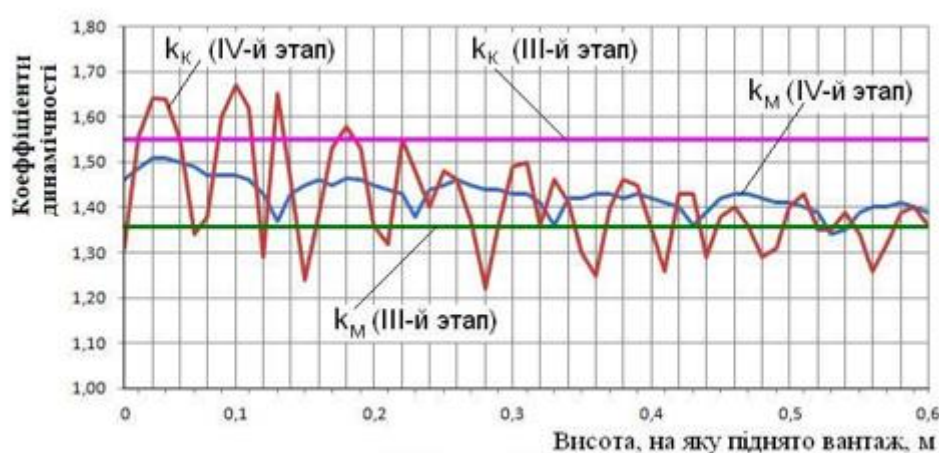
Графіки на рис. 3 показують, що при малих значеннях висоти підйому (до 0,15 м) динамічні коефіцієнти k_K і k_M на 4-му етапі значно перевищують відповідні коефіцієнти 3-го етапу. По мірі збільшення висоти підйому, відмінності між динамічними коефіцієнтами на 3-му і 4-му етапах зменшуються.

Отже, прагнення кранівників знизити динамічні навантаження в канатах і металоконструкції крану шляхом зупинки вантажу на малій висоті може призвести до зворотного ефекту, тобто до їх збільшення на 6 - 21%. Така картина також має місце при проведенні статичних випробувань мостових

кранів, коли вантаж відповідно до норм Держпраці (в минулому Держгірпромнагляду) піднімається на висоту не більше 200 - 300 мм. При цьому маса вантажу складає $1,25 \cdot Q$ і динамічні навантаження в канатах і металоконструкції навіть на першій механічній характеристиці можуть перевищити $1,4 \cdot Qg$.

Таким чином, для зниження динамічних навантажень доцільно здійснювати підйом вантажу відразу на робочу висоту шляхом одноразового включення приводу на підйом (без проміжних зупинок і повторних включень).

а)

б)

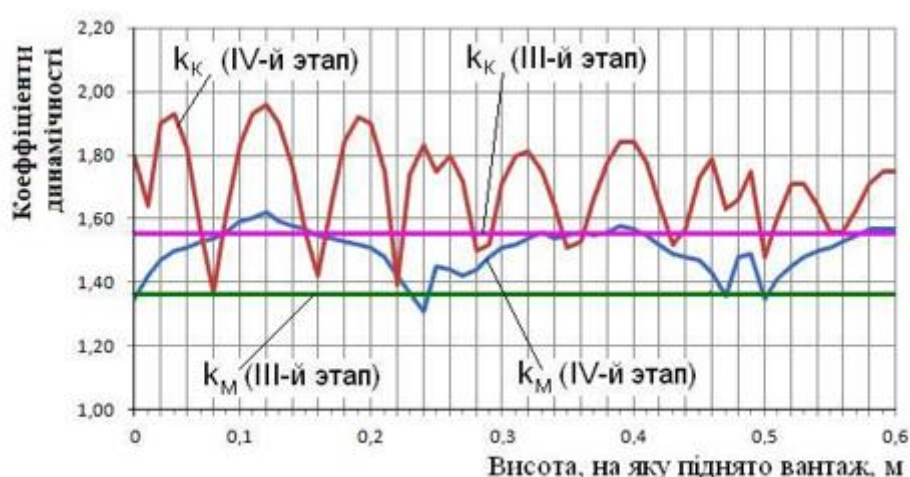

Рис. 3 - Графіки залежності динамічних коефіцієнтів k_K і k_M від висоти, на яку піднімається вантаж на III-му і на IV-му етапах: а) - підйом на 1-й механічній характеристиці, б) - підйом на 6-й механічній характеристиці

Список літератури:

1. Аветисян С.М. Определение динамических нагрузок мостового крана при торможении поднимаемого груза / С.М. Аветисян, А.Б. Неженцев // Підйомно-транспортна техніка, № 2(6). - Дніпропетровськ, 2003. - С. 44-49.
2. Неженцев О.Б. Динамічні навантаження мостового крана при гальмуванні вантажу, що піднімається / О.Б. Неженцев, С.М. Аветісян // Materiały X Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Europejska nauka XXI wieku - 2014». Volume 31. Techniczne nauki.: Przemysł. Nauka i studia, 2014. – S. 29–33.
3. Аветисян С.М. Программное обеспечение для исследования переходных процессов грузоподъемных кранов (часть 2: при работе механизмов подъема грузов / С.М. Аветисян, А.Б. Неженцев // Підйомно-транспортна техніка, № 1(9). - Дніпропетровськ, 2004. – с. 83-95.

НОВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ В РАЗВИТИИ КОРОБОК ПЕРЕДАЧ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ

Николаенко В.Л.

Белорусский Национальный Технический Университет

кандидат технических наук,

доцент кафедры «Машиноведение и детали машин»

Микулик Т.Н.

Белорусский Национальный Технический Университет

кандидат технических наук,

старший преподаватель кафедры «Машиноведение и детали машин»

Кириченко Д.А.

Белорусский Национальный Технический Университет

студент 2-ого курса

Коробка передач является важным конструктивным элементом трансмиссии транспортного средства и предназначена для изменения крутящего момента, скорости и направления движения транспортного средства, а также длительного разъединения двигателя от трансмиссии.

Планетарная коробка передач является одной из разновидностей коробок передач. Планетарная передача в основе имеет несколько вращающихся шестерен (солнечная шестерня, коронная шестерня, сателлиты). Общий принцип работы планетарной передачи состоит в том, чтобы одна из шестерен имела жесткую фиксацию. В этом случае элемент становится передающим. С учетом особенностей конструкции можно выделить два типа планетарных передач: одноступенчатая планетарная передача и многоступенчатая планетарная передача. Также планетарный ряд может быть как с закрепленным элементом, так и с дифференциальным. Во втором случае ни один из элементов

не зафиксирован жестко, что позволяет изменять вращение отдельно. Данный механизм позволяет вращаться наименее нагруженному валу с наибольшей скоростью. [2, с.16]

Изобретение относится к машиностроению, а именно к планетарным коробкам передач для различных транспортных средств.

На чертеже показана кинематическая схема планетарной коробки. Коробка содержит входной 1 и выходной 2 валы, два центральных колеса 3 и 4 с наружными зубьями, водило 5 с двухвенцовыми сателлитами 6, центральное колесо 7 с внутренними зубьями. Вал 2 с помощью муфты 8 выборочно может быть соединен с центральным колесом 3 или с водилом 5, а вал 1 с помощью дополнительной муфты 9 выборочно может быть соединен с центральным колесом 7 или водилом 5. Центральные колеса 3, 4 и 7 и водило 5 имеют тормоза 10-13 соответственно. Между водилом 5 и центральным колесом 4 муфта 14. Тормоза включаются перемещением каретки 15. (Рис.1)

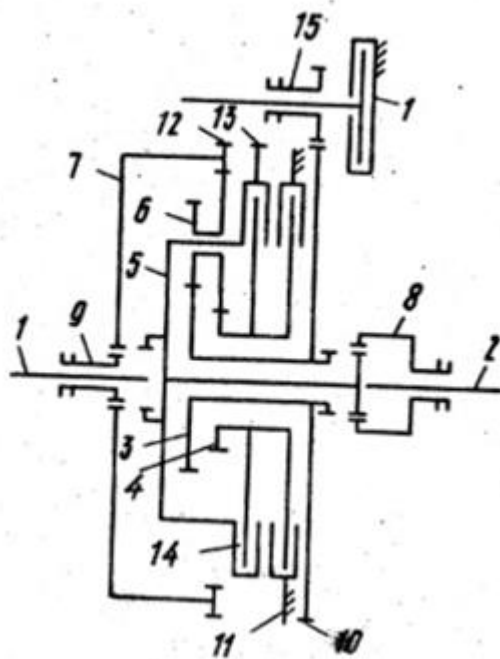

Рис.1 Планетарная коробка передач

Коробка работает в трех режимах. Первый режим обеспечивает первую передачу при соединении муфтой 9 входного вала 1 с центральным колесом 7, муфтой 8 соединения выходного вала 2 с водилом 5 и включением тормоза 10. Вторую передачу обеспечивает включение тормоза 11, а размещена третью передачу - включение муфты 14.

Второй режим обеспечивает реверсирование при положении муфты 8, соединяющей выходной вал 2 с центральным колесом 3, зубчатой муфтой 9, соединяющей входной вал 1 и центральное колесо 7. Первая резервная передача обеспечивается включением тормоза 10, вторая при включении тормоза 11, а третья - при включении муфты 14.

Третий режим обеспечивается при связи муфтой 8 вала 2 с центральным колесом 3, муфтой 9 входного вала 1 с водилом 5 и включением тормоза 12. Первая передача обеспечивается включением тормоза 11, вторая включением включением муфты 14, и третья - тормоза 10.

Наличие трех режимов работы коробки расширяет ее эксплуатационные возможности.

Планетарная коробка передач, содержащая входной и выходной валы, центральное колесо с внутренними зубьями, связанное с входным валом, два центральных колеса с наружными зубьями, водило с двухвенцовыми сателлитами, два тормоза, размещенные на центральных колесах с наружными зубьями и зубчатую муфту, размещенную на выходном валу для выборочного соединения с одним из центральных колес с наружными зубьями или водилом, отличающаяся тем, что, с целью расширения эксплуатационных возможностей за счет увеличения количества передач, она снабжена дополнительной зубчатой муфтой, установленной на входном валу для выборочной связи с водилом или центральным колесом с внутренними зубьями, и двумя дополнительными тормозами, один из которых размещен на водиле, а другой - на центральном колесе с внутренними зубьями.

Сегодня планетарные коробки передач широко используются в гусеничной технике, в том числе и военной - в танках, тягачах, транспортерах. В авиационных турбинах, в металлорежущих станках - в качестве редукторов.

К достоинствам планетарных коробок следует отнести компактность. Все детали планетарной коробки передач вращаются вокруг одной оси. В то же время планетарные коробки способны передавать очень большой крутящий момент, что обуславливает их применение в тяжелой технике. Планетарные коробки отличаются повышенным ресурсом и простотой обслуживания. Главный из них - сложность с проектирования и производства многоступенчатых коробок передач. В автоматических коробках для получения трех и более ступеней переключения приходится прибегать к каскадным планетарным системами. Это усложняет коробку передач и, соответственно, снижает ее КПД и надежность. [2, с.356]

Список литературы:

1. Авторское свидетельство СССР № 1698537, кл. В 60 К 15/12, 1991.
2. Планетарные передачи. Справочник. Под ред. докторов техн. наук В. Н. Кудрявцева и Ю. Н. Кирдяшева. Л., «Машиностроение» (Ленингр. отделение), 1977. 536 с. с ил.

МОЖЛИВОСТІ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО АНАЛІЗУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

Ніколаєва А.П.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник: Іщенко І.В.

доктор політичних наук, професор,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Сучасні міжнародні відносини представляють собою взаємодію геоекономічних, геофінансових, транскультурних процесів, тому їх дослідження потребує міждисциплінарного підходу. Синергетичний підхід є досить зручним для дослідження міжнародних процесів, які формують новий світовий порядок, визначення адекватної стратегії поведінки творення майбутнього. Даний підхід може використовуватися як методологічна основа для дослідження світового політичного простору, аналізу місця та ролі національної держави в структурі світового порядку, стратегічного планування геофінансової та геоекономічної політики, ефективної реалізації зовнішньої політики України.

Синергетичний підхід до зовнішньої політики держави на основі ментального простору вивчали вітчизняні та зарубіжні науковці: Ю. Купчишина, Ю. Давидюк, І. Іщенко, О. Башкеєва, П. Петров, Л. Бойко-Бойчук, І. Пригожин, Г. Хакен, Е. Ласло, А. Венгеров, Н. Талєб, Е. Тоффлер, Ф. Бродель, Дж. Егнью, М. Шелер, Ю. Харарі.

Сприйняття міжнародних відносин як системи економічних, політичних, соціальних, культурних, воєнних, правових та інших зв'язків між акторами актуалізує пошук об'єднуючих чинників, які пояснюють причини позитивних

та негативних стосунків між суб'єктами. Враховуючи значну роль випадкових та непередбачуваних подій в міжнародному житті, необхідним видається створення емпіричної моделі, яка поєднує ментальні характеристики взаємодіючих суб'єктів і може бути застосована в аналізі та реалізації зовнішньої політики України. Сказане обумовлює **актуальність** дослідження.

Метою дослідження є визначення шляхів вдосконалення зовнішньої політики України на основі ментального простору згідно з синергетичним підходом до міжнародних відносин.

Поставлені цілі передбачають вирішення наступних **завдань**:

- проаналізувати ментальний простір як основу забезпечення конгруентної взаємодії між державами;
- запропонувати модель взаємодії ментальних просторів держав і перспективні методи впливу на їх зміну.

Задля вирішення поставлених завдань були використані наступні **методи дослідження**: порівняльний, детерміністський, аналітичний, системний, метод індукції та дедукції.

Відповідно до синергетичного підходу, система міжнародних відносин самоорганізується і знаходиться в стані динамічного хаосу. У зв'язку з цим держави мають розробляти інструменти управління турбулентними процесами.

Керована зміна ментального простору у процесі міжнародних відносин здійснюється з використанням ефекту «чорного лебедя». Разом з традиційними методами впливу через ЗМІ, зростає роль лідерів громадської думки у соціальних мережах.

Ефективне співробітництво між державами досягається конгруентною інтерференцією їх ментальних просторів. Необхідно, щоб цінності, пов'язані з оцінкою минулого держав, позитивним сприйняттям політичного режиму, ставленням до економічної політики, перспектив подальшого співробітництва між державами, були близькі за змістом.

Кожній державі властивий певний ментальний простір, який складається з ментальних конструктів політичних інститутів і суспільної думки. І. Іщенко

визначає «ментальний конструкт» як систему, в яку включені знання, світосприйняття, ідеологія, чутливість, міфи, вірування, системи цінностей, культурні стереотипи, звичаї та етикет, фантазії, надії і фобії, напівнесвідомі прояви суспільства [1, с. 142]. Таким чином, даний феномен має як стійкі елементи, які важко змінити, так і ті, які змінюються у залежності від політичної, економічної ситуації та інших чинників, наприклад природних лих, політичних конфліктів, соціально-демографічних та міграційних процесів тощо.

Для оцінки сукупного впливу інституційних та неінституційних суб'єктів на середовище політичних систем, застосовуються поняття «конгруентна і неконгруентна інтерференція» ментальних просторів. Термін «інтерференція» визначає рівень взаємопроникнення ціннісних мовних конструкцій двох систем та їх середовищ, враховує їх позитивне чи негативне взаємне сприйняття. У разі конгруентної інтерференції у політичних, економічних еліт і середовища спостерігається ефект синергії. У такому випадку ментальні конструкти взаємодіючих суб'єктів містять довіру, яку можна обчислити через соціологічні опитування. Якщо інтерференція цінностей політичних лідерів та соціального середовища є неконгруентною, проявляється соціальна нестабільність. Дані висновки справедливі й для міжнародних відносин. Проілюструвати вищесказане у символічній формі можна на основі моделювання розбалансування ментальних конструктів базових політико-інституційних структур і середовища по відношенню до США.

Щоб вирахувати точку або область для нанесення малих флуктуацій, здатних змінити траєкторію суспільної свідомості на новий аттрактор (привабливу мету), ми будемо послуговуватися спрощеною моделлю, яку запропонували І. Іщенко, О. Башкеєва, П. Петров [4, с. 8]. Вважаємо за потрібне доповнити символічну формулу новою координатою, тому що розбалансування ментальних конструктів неможливо вимірювати без урахування несподіваних факторів, т. з. ефекту «чорного лебедя».

Наприклад, розглядаючи ментальний простір однієї з держав, виокремимо в ньому взаємодію ментальних конструктів політичних інститутів і

суспільства. Оцінка рівня їх розбалансування стосовно ставлення до іншої держави ілюструє запропонована формула:

$$D = V_{s.e.} + V_{b.p.s.} + (C_r - / + S).$$

Символи запропонованої залежності, які ми використовуємо в розрахунках, означають наступне:

D – розбалансування ментальних конструктів базових політико-інституційних структур і середовища. Його результатом позначаємо інтерференцію: конгруентну – знаком «+», неконгруентну – знаком «-».

V_{s.e.} – рівень реалізації цінностей індивідів в результаті певної зовнішньої політики – у певних балах, наприклад в інтервалі від – 10 до + 10.

V_{b.p.s.} – рівень реалізації цінностей політико-інституційних структур по відношенню до іншої країни в процесі своєї діяльності в інтервалі – 10 + 10 балів.

C_r – розмір компенсаційних ресурсів (гроші, інформаційні ресурси, силові ресурси та ін.) необхідних для досягнення балансу ментальних конструктів базисних політичних, економічних структур і середовища в інтервалі від 0 до – 10 балів.

S – розмір ставки на ефект «чорного лебедя», який можна обчислити в інтервалі від – 80 до + 80 балів, з огляду на рідкість та величезний вплив даного ефекту.

З наведеної залежності випливає, що у разі конгруентної інтерференції ментальних конструктів $D > 0$, і ніяких компенсаційних ресурсів не знадобиться. Тож, $C_r = 0$. У такій ситуації спостерігається підтримка дій президента, парламенту, уряду більшістю громадян держави у контексті зовнішньої політики, націленої на взаємодію з іншою державою.

Якщо наявна «неконгруентна інтерференція», то зовнішня політика не підтримується населенням, що негативно впливає на взаємодію між державами. У випадку $D < 0$, для підтримання політичної, економічної стабільності й безпеки потрібні додаткові компенсаційні ресурси, наприклад прийняття нових політичних рішень і дій.

Визначаючи дійсний стан міжнародних відносин, досліднику необхідно виконати такі ж самі розрахунки з позиції другої держави по відношенню до першої. Тоді він матиме можливість оцінити ментальний простір другої держави у контексті зовнішньої політики, її націленості на побудову дружніх, нейтральних або ворожих стосунків з першою згаданою державою.

Отже, на основі синергетичного підходу досліджено багатоваріантність розвитку міжнародних відносин. Запропоновано емпіричну модель конгруентності ментального простору як інструмент аналізу та змін міжнародних відносин. Вона відображає рівень дисбалансу ментального простору взаємодіючих суб'єктів. Дана модель побудована з урахуванням характеристик інформаційного суспільства. В якості основи була використана емпірична модель, розвинена І. Іщенко. Згідно з нею, розбалансування ментального конструкту визначається як сума оцінок рівня реалізації цінностей суспільства та політико-інституційних структур, компенсаційних ресурсів, ефекту «чорного лебедя».

Показано перспективні методи впливу на ментальний простір, де вирішальне значення має ефект «чорного лебедя» в інформаційному полі. Цей ефект пов'язаний з появою непередбачених акторів, здатних вплинути на зміну громадської думки. Доведено, що реалізація емпіричної моделі допоможе країнам змінювати ментальний простір та покращувати співпрацю.

Список літератури:

1. Іщенко І. В. Політичні інститути в нестабільному середовищі: функціональні особливості: монографія. Дніпропетровськ : Інновація, 2015. 306 с.
2. Талеб Н. Чорний лебідь. Пер. з англ. М. Климчука. Київ : Наш Формат, 2017. 392 с.
3. Хакен Г. Синергетика. Иерархии неустойчивостей в самоорганизующихся системах и устройствах. Москва : Мир, 1985. 424 с.
4. Ishchenko, I., Bashkeieva, O., Petrov P. (2019). Empirical model of congruence of mental space as a tool for the analysis of changes in international

Тематика: Педагогічні науки

ІМІДЖ ПЕДАГОГА - ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВИХОВАННЯ СВОЄЮ ОСОБИСТІСТЮ

Оберська Надія

викладач

ВП НУБіП України

«Бережанський агротехнічний коледж»

Професія педагога – особлива. Викладачі – це ті люди, які завжди на очах, поряд з ними знаходяться студенти, колеги. Часто педагог втрачає авторитет серед студентів, бо нецікавий їм як особистість. А без інтересу до особистості викладача немає інтересу до дисципліни, яку він викладає. Інша справа, що в подальшому інтерес до особистості викладача згасає, а розпалюється інтерес до дисципліни. Таким чином, інтерес до особистості викладача – засіб активізації інтересу до дисципліни.

Саме студенти дають енергію життя викладачу, а викладач дарує відкриття «нових горизонтів». Тому образ педагога має надихати. Як би не був професійно підготовлений викладач, він просто зобов'язаний постійно вдосконалювати свої особистісні якості, створюючи, таким чином, власний імідж. Імідж (від лат. *imitari*, що означає імітувати, а у перекладі з англ. *image* – образ, вираз) – образ, який складається не тільки із зовнішнього вигляду (одяг, прикраси, зачіска, макіяж), але і з поведінки, ходи, вміння говорити, рухатися. Все це створює образ людини. Тому «іміджбілдинг» (побудова образу) – обов'язок кожної людини, яка себе поважає, а тим більше – викладача.

У структурі іміджу професіонала, запропонованої Л. М. Митіної, виділені зовнішній, процесуальний і внутрішній компоненти.

Зовнішня складова включає міміку, жести, тембр і силу голосу, костюм, манери, ходу, поставу, макіяж. Зачіска педагога повинна бути зручною і акуратною. Макіяж-помірним. Одяг акуратна, скромна (але не "синя панчоха"), колірна гармонія, відповідність одягу віку, умовам занять і роботи; відповідність моді, почуття міри у всіх деталях одягу, особливо в прикрасах. Пантоміміка - рух тіла, рук, ніг. Красива, виразна постава педагога, пряма хода, зібраність свідчать про впевненість педагога в собі, своїх силах і знаннях.

Процесуальна складова іміджу конкретизується такими формами спілкування, як професіоналізм, пластичність, виразність і т.п.

- Виразність - це техніка гри та ігрова подача, особливі форми вираження свого ставлення до матеріалу, володіння умінням *самопрезентації*, вміла режисура педагогічної взаємодії.

Емоційно багатий вчитель, що володіє артистизмом, вербально і невербально що виявляє свої почуття і стосунки, здатний до будь-якої взаємодії з вихованцями наблизити до природного спілкування.

Внутрішня складова - це внутрішній світ людини, уявлення про його духовному та інтелектуальному розвитку, інтересах, цінностях, його особистість в цілому.

Водночас, сьогодні функції іміджу, його складові компоненти, умови та фактори формування, а також концептуальний механізм такого способу впливу на стан і поведінку людей досить добре вивчені і продовжують активно вивчатися в суміжних областях науки. Імідж – це не що інше, як цілеспрямовано сформований психічний образ-уявлення, а проблеми образу і уявлень як одного зі структурних компонентів свідомості вивчені в психології, особливо в таких її напрямках як психологія сприйняття, психологія соціального пізнання, психологія відносин. Роботи В. Зінченко, Д. Левіна, Н. Мясіщева, Т. Шибутані, А. Ядова та ін., що відобразили розвиток зарубіжної та вітчизняної наукової

думки в галузі соціальної регуляції поведінки, були фактично провісниками до розгляду іміджу як зовнішньої детермінанти поведінки людей.

Проблема іміджу педагога стає актуальною тому, що розвиток об'єкт-суб'єктних відносин в рамках особистісно-орієнтованого виховання сприяє підвищенню ролі тих сторін особистості, які не були раніше цілеспрямовано сформовані. Встановлення гармонійних відносин людини з навколишньою дійсністю (природи, культури, соціуму) неможливе без повноцінного використання всіх якостей особистості, засобів і прийомів, які призводять до реалізації на практиці відомого чеховського висловлювання про те, що «В людині все повинно бути прекрасним».

Позитивний імідж як особливий особистісний інструментарій полегшує встановлення контактів з іншими людьми, роблячи процес взаємодії з ними більш ефективним. Володіючи потужним психотерапевтичним ефектом, імідж наділяє своїх володарів професійною впевненістю і комунікабельністю, дозволяючи найкращим чином проявитися діловим якостям людини.

Професійні вміння та навички викладача самі по собі не забезпечують успішне здійснення професійної діяльності і не створюють гідну репутацію. Для цього необхідно викликати прихильність до себе аудиторії, колег, керівників, тобто створити свій неповторний імідж. Іншими словами, кожній людині необхідний свій діловий імідж, тобто те уявлення, яке вона створює сама про себе і яке виступає як зовнішнє відображення особистості такої людини та показник її ділових і суто людських якостей.

Сьогодні роль індивідуального іміджу як презентації та підтвердження унікальності суб'єкта забезпечує не тільки професійну ідентифікацію і саморозвиток особистості, але і, визначаючи становлення культури педагогічної діяльності вчителя, стає однією з актуальних проблем. Однак у практиці педагогічної підготовки індивідуальний імідж або розглядається поза контекстом інших професійних і особистісних якостей вчителя, або не співвідноситься з педагогічною технікою, технологією, або виключається з культури педагогічної діяльності як її компонент.

Отже, поняття «імідж» можна трактувати як сприйняття нас іншими людьми, наше публічне «Я». Це цілісне поняття, яке складається з окремих компонентів, зовнішній бік яких завжди відображає внутрішній зміст. У межах такого іміджу інформація доходить точніше і швидше. Про вдалий імідж можна сказати, що це кращий варіант самоподачі, самопрезентації. Створення його, як правило, передбачає інтелектуальні зусилля, що розвивають особистість. Тому можна сказати, що ця робота – ще й саморозвиток. А для людей з творчим потенціалом, якими є педагоги, – один із основних способів самовираження.

В іміджі викладача відображаються його унікальність, неповторність, привабливість, приємні манери, життєрадісність, сучасність, культура. Імідж педагога – один із основних засобів реалізації принципу виховання своєю особистістю. Позитивний імідж сучасного викладача вищої школи тісно пов'язаний із психолого-педагогічною культурою особистості викладача.

Список літератури:

1. Зінченко В. Імідж учителя, або психологія одягу / В. Зінченко // Відкритий урок: Розробки. Технології. Досвід. – 2008. – № 4. – С. 85–86.
2. Ковальчук Л. Формування іміджу майбутнього вчителя у процесі вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті / Л. Ковальчук // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2007. – Вип. 22. – С. 65–74.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підручник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – 3-тє вид., випр. – К. : Знання-Прес, 2008. – 447 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕЯКИХ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ГОРОХУ НОВИХ СОРТІВ В ПРОЦЕСІ ЇХ ПІСЛЯЗБИРАЛЬНОЇ ОБРОБКИ

Овсянникова Л.К.

к.т.н., доцент,

Орлова С.С.

к.т.н., доцент

Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса

Однією з важливих проблем у харчуванні є дефіцит повноцінного білка, практично всіх вітамінів, а також інших незамінних споживних речовин. Недостатність цих нутрієнтів може стати чинником ризику виникнення захворювання різного типу. Тому для підвищення загального рівня та якості білкового харчування велике значення мають продовольчі зернобобові культури.

Вирощування та переробка зерна гороху за останні роки стає досить актуальним та перспективним напрямком сільськогосподарського розвитку для Одеського регіону та для України в цілому, яка користується попитом як на внутрішньому ринку, так і за кордоном. Горох – високобілкова культура, зерно якого є джерелом функціональних інгредієнтів: харчових волокон, рослинних білків, полісахаридів, вітамінів групи В, макро- і мікроелементів. Посівні площі з кожним роком зростають. Це універсальна культура, яка збагачує ґрунт поживними речовинами та має малий строк вистигання, що робить її дуже привабливою для аграріїв [1, 2].

Горох - холодостійка рослина. У сортів з гладкими насінням вирощування відбувається при 1...2 °С, а з зморшкуватими - при 4...6 °С. Оптимальна температура для проростання 18...20 °С. Молоді рослини гороху переносять

заморозки від мінус 4 до мінус 8 °С. Тому горох висівають рано навесні, але нові зимуючі сорти необхідно висівати наприкінці жовтня з 25-го числа [3,4].

За даними Держкомстату України, у 2018 році урожай зернобобових було зібрано з площі 555,2 тис. га загальним обсягом у 953,95 тис. т, з середньою врожайністю 1,72 т/га. З них горох зібрали з площі 425,7 тис. га обсягом 774,91 тис. т з урожайністю 1,82 т/га. При цьому найбільші площі під горохом зосереджені в південних областях, окрім Херсонщини, де поширення зрошуваних систем дає змогу вирощувати стабільні врожаї сої. Перше ж місце за валовим збором гороху займає Запорізька область [5-7].

Нині важливими залишаються питання вдосконалення післязбиральної обробки насіння гороху, яка б могла забезпечити його надійне зберігання та наступну технологічну переробку [8,9].

Метою дослідження є вивчення властивостей зерна гороху як об'єкта первинної обробки, обґрунтування найбільш ефективного його очищення, що забезпечить найкращу якість нових сортів гороху.

Об'єктом дослідження були фізико-механічні та фізико-технологічні властивості, процеси, які відбуваються під час післязбиральної обробки зерна гороху (очищення).

Як предмет досліджень використовували зерно гороху продовольчого двох типів (горох жовтий продовольчий, горох зелений продовольчий) та нові сорти зимуючого гороху жовтого продовольчого: сорт «Дарунок степу» української селекції, сорт «Ендуро» французької селекції врожаю 2018 року.

В отриманих зразках визначали органолептичні показники, фізико-технологічні властивості за стандартними та загальноприйнятими методиками.

Органолептичні показники є визначаючими для реалізації того чи іншого виду сировини і продуктів. Аналіз даних свідчить, що сорти гороху відрізняються досить суттєво як за кольором, формою то розмірами. Дані зразки гороху відносяться до I типу, але різність сортів впливає на колір та розміри зерна. Всі зразки мали притаманний здоровому, не зараженому зерну запах. Колір яскравий, одного відтінку. Колір насіння бобових також є

важливим показником їх якості: за кольором можна визначити їх свіжість і зрілість.

На основі експериментальних даних показників фізичних та технологічних властивостей дослідних зразків зерна гороху було встановлено, що зі збільшенням вологості лінійно зростає маса 1000 зерен та істинний об'єм зерна. Підвищення вологості зерна гороху призводить також до зниження її щільності та, відповідно, і до зниження натури. Вплив вологості на натуру та шпаруватість зерна гороху різних сортів має більш складний та неоднозначний характер, що пов'язане зміною під впливом вологості та сорту об'єму зернівок, стану оболонки, коефіцієнтів тертя та ряду інших характеристик зерна.

Показники фізичних, механічних та технологічних властивостей зерна дозволяють вирішувати велику кількість прикладних задач, таких як: вибір засобів механізації та автоматизації, транспортування, обробки і зберігання зернових мас в сховищах (силосах сучасних елеваторів, металевих бункерах і сховищах). Основними з них є сипкість і самосортування зерна [9, с.11].

Геометричні розміри зерна дозволяють моделювати процеси сепарування, вентилявання, сушіння, вибрати режимні параметри дрібнювальних та інших машин. За показниками, що визначають сипкість, можна моделювати поведінку зернової маси при її переміщенні по ситах, самопливах, місткостям тощо [9, с. 12].

Для виявлення необхідних робочих органів і визначення раціональних розмірів отворів сит для поділу суміші на фракції проведено аналіз мінливості розмірів зерна основної культури і розмірів домішок, що відокремлюються.

Для підбору сит при очищенні зерна зимового гороху нами було визначено гранулометричні характеристики зразків з різною вологістю. Методом варіаційної статистики визначили середньозважені значення та інтервали варіювання довжини, ширини і товщини зернівок та моди (M_0 (значення відповідного геометричного розміру зернівки, яке спостерігається найбільшу кількість разів). Встановлено, що довжина зернівки для сорту «Дарунок степу» складає від 7,14 до 8,04 мм, мода M_0 становить 7,64 мм; для

сорт «Ендура» - в межах 5,4...7,32 ($M_0 = 6,75$ мм). Ширина змінюється для сорту «Дарунок степу» від 6,37 до 7,57 мм ($M_0 = 6,68$ мм), для сорту «Ендура» в межах 5,17...7,03 ($M_0 = 5,75$ мм). Товщина варіює у діапазоні сорту «Дарунок степу» від 6,03 до 6,95 мм ($M_0 = 6,12$ мм), для сорту «Ендура» - від 4,42 мм до 5,83 мм ($M_0 = 5,45$ мм).

За результатом гранулометричного аналізу зерна гороху було побудовано гістограми залежності лінійних розмірів зернівки дослідних зразків. З визначенням їх модальних інтервалів та кореляційних таблиць.

Аналіз кореляційної таблиці показує, що сито з якого сходом вилучають максимальну кількість насіння гороху зимового 84,60 %, а проходом частину смітної домішки 38,68 % з невеликою кількістю насіння, є сито діаметром 4,0 мм. Сходову фракцію з цього сита пропускають через сито з продовгуватими отворами 2,2x20 та 1,8x20 мм, так як в цьому випадку буде найбільший відсоток виділення домішок 24,99 % крізь сито 2,2x20 мм та 14,59 % крізь сито 1,8x20 мм.

Тому для вибору раціональної фракційної системи очищення зерно основної культури (гороху) від смітної домішки доцільно використовувати сита з прямокутними отворами 2,2x20 мм і 1,8x20 та сита з круглими отворами діаметром 4,0 мм.

На підставі кореляційної таблиці складено раціональну фракційну схему очищення зерна гороху зимового нових сортів від смітної домішки.

Застосування класичних сит для очищення від засмічувачів і розділення зернових сумішей на фракції не завжди забезпечувало потрібні показники якості отримуваної зернової маси, тому на сьогоднішній день все більшого застосування знаходять сита нової геометрії, а саме сита Фадєєва [10, 11].

Від якості розділення зернової суміші на цих решетах залежить ефективність всього технологічного процесу.

Висновки. Горох — незамінна страва для людей, які дотримуються правильного харчування і стежать за своїм здоров'ям. Важко переоцінити користь бобової культури для нервової системи, серця і шкіри.

Для зберігання без втрат маси та органолептичних властивостей зерна гороху при виборі режимів післязбиральної доробки основним є ретельне дослідження показників його якості. Це обумовлено тим, що зерно у процесі надходження на підприємство зазвичай має вигляд неоднорідної зернової маси, до якої, крім нього, входять різні домішки органічного і мінерального походження, як правило з різною вологістю.

Післязбиральна обробка включає низку операцій, які проводять залежно від стану, призначення та особливостей культури. До основних операцій належить розміщення свіжозібраного зерна, його очищення, сортування, сушіння, вентилявання та, за потреби, охолодження.

Список літератури:

1. URL: - <https://edaplus.info/produce/pea.html>.
2. Казаков Е.Д., Кретович В.Л. Биохимия зерна и продуктов его переработки. – М.: Агропромиздат, 1989. – 234 с.
3. Pisum // Ботанический словарь: Сост. Н. И. Анненков. СПб.: Тип. Имп. АН, 1878. XXI. 645 с.
4. Горох //Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. и 4 доп.). СПб., 1893. Т. IX.
5. Офіційний сайт Держкомстату України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур за їх видами та по регіонах у 2018 році /дані Державної служби статистики України // <URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>>.
7. Пропозиція-Головний журнал з питань агробізнесу URL: <http://propozitsiya.com/ua/rynok-zerna-vrozhayu-2016-roku>.
8. Андрійчук В. Г. Сучасна аграрна політика: проблемні аспекти / В. Г. Андрійчук, М. В. Зубець, В.В. Юрчишин. – К.: Аграрна наука, 2005. – 140 с.
9. Станкевич, Г.М., Овсянникова Л.К., Соколовська О.Г. Обробка та зберігання дрібнонасіненних олійних культур: монографія. Одеса: КП ОМД, 2016. – 128 с.

10. Фадеев Л.В. Очистка зерна после уборки. Снижение затрат. // Хранение и переработка зерна. 2011, № 11, – С. 48-51.
11. ПАО «Завод Фрунзе» <URL: <http://www.frunze.ua>

Тематика: Економічні науки

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

Олійник А.С.

к.е.н., старший викладач

ORCID iD 0000-0002-0274-5204

Романова О.В.

здобувач вищої освіти

ORCID iD 0000-0002-3143-4640

Лопан А.М.

здобувач вищої освіти

ORCID iD 0000-0002-9426-962X

Полтавська державна аграрна академія

Кожне підприємство у процесі своєї господарської діяльності є учасником конкурентної боротьби за споживача, а тому, одним з важливих елементів є визначення механізму забезпечення конкурентоспроможності.

Досягнення високого рівня конкурентоспроможності підприємства можливе лише під час використання системного підходу до управління нею.

Уперше суть системного управління конкурентоспроможністю з'ясував американський фахівець Р. Джонсон, визначивши його як ефективну систему, що об'єднує діяльність різних підрозділів корпорації, відповідальних за розроблення базових і майбутніх параметрів

конкурентоспроможності, підтримку досягнутого рівня конкурентоспроможності та його підвищення для забезпечення виробництва й експлуатації продукції на найбільш економічному рівні за повного задоволення потреб споживача [2].

Значущість системного підходу до управління конкурентоспроможністю підприємства полягає у тому, що він дозволяє комплексно дослідити конкурентоспроможність підприємства, його систему управління як у цілому, так і на рівні конкурентних переваг, проаналізувати ситуацію у межах окремо взятої системи, з'ясувати характер проблем [1; 4]:

- входу (продукція, послуги, інформація);
- процесу (перетворення ресурсів у результат);
- виходу (забезпечення матеріальними, трудовими, фінансовими, інформаційними та іншими видами ресурсів).

Схематичне зображення внутрішньої структури механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства на основі системного підходу наведене на рис. 1.

Відповідно до поставлених завдань, які формуються на вході системи управління конкурентоспроможністю, підприємству необхідно забезпечити проведення маркетингових досліджень, моніторинг основних конкурентів, розробити можливі сценарії розвитку, відібрати найбільш вигідні варіанти та забезпечити умови для реалізації розробленої маркетингової стратегії. Адже за будь-яких умов процесу перетворення «входу» на «вихід» системи управління конкурентоспроможністю підприємства параметри «виходу» будуть неконкурентними, якщо не забезпечити конкурентоспроможність «входу» системи.

Система управління конкурентоспроможністю повинна стосуватися всіх видів діяльності, що пов'язані зі створенням конкурентних переваг підприємства. Вона охоплює всі стадії життєвого циклу продукту і процеси:

- маркетинг і вивчення ринку;
- проектування й розроблення продукції;

- планування й розроблення процесів;
- закупівлі;
- виробництво чи надання послуг;
- контроль;
- упаковку і складування;
- збут і продаж;
- монтаж і здачу в експлуатацію;
- експлуатацію;
- технічну допомогу й обслуговування;
- утилізацію чи вторинне перероблення продукції після закінчення терміну її використання [3].

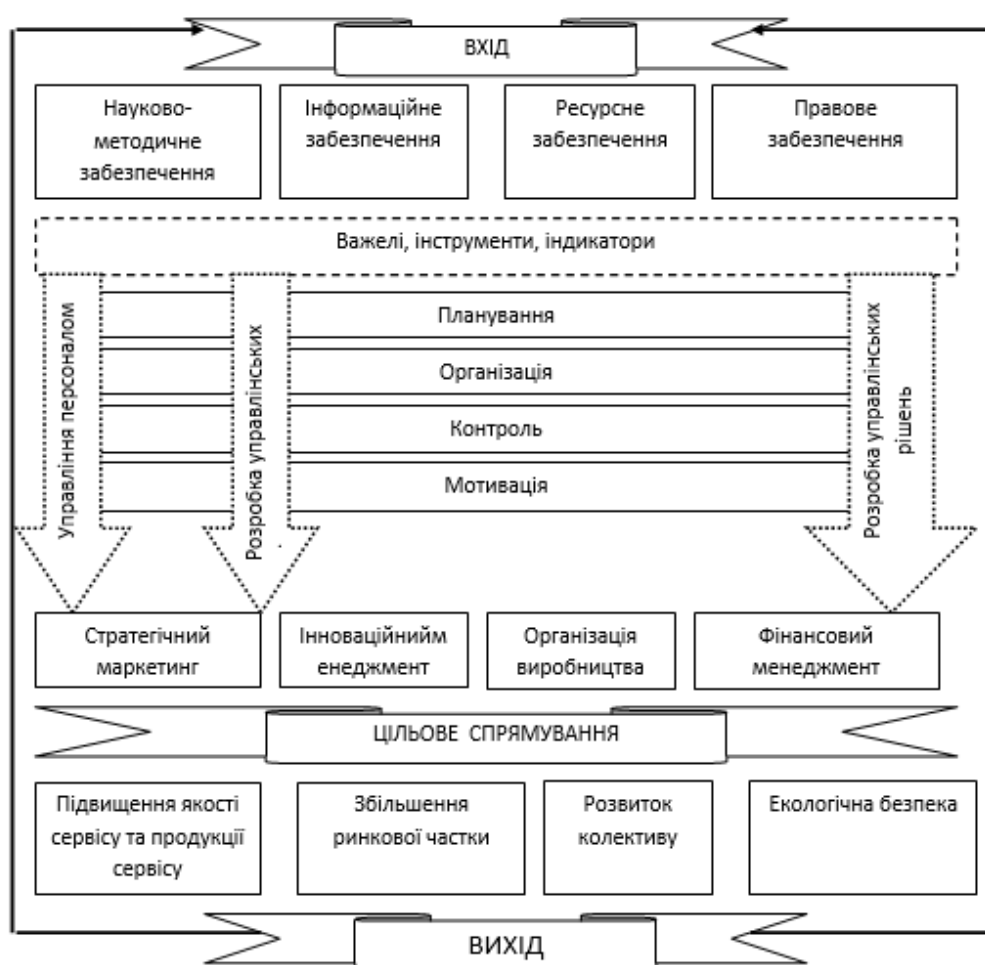

Рис. 1. Механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства на основі системного підходу [4; 5; 7]

Системність визначає необхідність представлення управління конкурентоспроможністю підприємства як системи; системний підхід дає змогу врахувати всі необхідні взаємозв'язки та взаємодії в системі управління, дозволяє при постановці цілей всебічно зважувати чинники та спрямовувати механізми управління конкурентоспроможністю на досягнення цілей.

Отже, необхідність системного підходу до управління конкурентоспроможністю пояснюється складністю цієї економічної категорії й значною кількістю чинників, які мають на неї вплив, і зумовлюється такими причинами:

- 1) управління конкурентоспроможністю здійснюється на різних адміністративно-господарських рівнях;
- 2) управління конкурентоспроможністю на різних рівнях скеровують на різні об'єкти;
- 3) управління конкурентоспроможністю передбачає різні види діяльності;
- 4) ефективності управління конкурентоспроможністю досягають усіма видами менеджменту(виробничим, фінансовим, інформаційним тощо);
- 5) управління конкурентоспроможністю здійснюють на різних стадіях життєвого циклу товару, а отже, в різних підрозділах підприємства.

Список літератури:

1. Вакуленко Ю. В., Олійник А. С., Гевленко О. Є. Системна характеристика управління конкурентоспроможністю підприємства. *Агросвіт*. 2018. № 18. С. 10–15.
2. Джонсон Р. А. Комплексне управління конкурентоспроможністю американських виробників: навч. посібн. Київ: Вид-во «Бліц-Інформ», 2003. 592 с.
3. Дікань В. Л., Савчук В. І. Управління конкурентоспроможністю корпорацій в Європі : підручник. Київ: Вид-во «Знання», 2004. 207 с.
4. Драган О. І. Конкурентоспроможність підприємства в умовах технологічної конкуренції: методологічний аспект. *Економіка ринкових відносин*. 2008. № 1. С. 55 – 59.

5. Жовновач Р. І. Системний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2010. Вип. 18 (1). С. 344–351.

6. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації: монографія / за ред. Я. А. Жаліла. Київ: Вид-во «Знання України», 2009. 388 с.

7. Співак С. М. Системний підхід до управління конкурентоспроможністю підприємства. *Матеріали XIX наукової конференції ТНТУ ім. І. Пулюя*. 2016. С. 267–268.

Тематика: Педагогічні науки

ФАХОВЕ СПРЯМУВАННЯ НАВЧАННЯ З ФІЗИКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Ольшанецький В.Ю.

НУ «Запорізька політехніка», доктор технічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри фізичного
матеріалознавства

Гуляєва Л. В.

НУ «Запорізька політехніка», кандидат педагогічних наук, доцент

Татарчук Т.В.

НУ «Запорізька політехніка», кандидат технічних наук, доцент

Важливим питанням щодо фахової підготовки майбутніх інженерів є інтеграція фахових та академічних, зокрема, фізичних знань в умовах компетентнісного підходу реалізації освітнього процесу. Необхідно зазначити, що предметом дослідження багатьох науковців, дидактів, методистів, фахівців, викладачів є реальний технічний об'єкт та адаптована фізична задача для учнів загальноосвітніх навчальних закладів або для здобувачів певного рівня вищої

освіти в межах кожної спеціальності. Акцентуємо увагу щодо реалізації предметно-професійної спрямованості фізичних знань в контексті трансформації навчально-дидактичного забезпечення згідно робочої програми з фізики під час навчання студентів зі спеціальності 132 «Матеріалознавство», 131 «Прикладна механіка», 136 «Металургія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціалізації «прикладне матеріалознавство», «термічна обробка металів», «обладнання та технології ливарного виробництва», «ливарне виробництво чорних та кольорових металів та сплавів».

Одним із дидактичних аспектів, на наш погляд, щодо фізико-технічної підготовки майбутніх інженерів є впровадження в освітній процес методу фахової ситуації. Метод фахової ситуації націлює майбутніх фахівців на професійну діяльність, спонукає учасників освітнього процесу моделювати різноманітні варіанти інтеграції фізичних та фахових знань, сприяє різнобічному їх осмисленню. Метод фахової ситуації, на наш погляд, ефективно реалізується завдяки системі адаптованих фізичних задач, тобто спеціально-розроблених для певної галузі знань компетентнісно-орієнтованих фізичних задач.

Компетентнісно-орієнтована фізична задача - це задача, завдяки якій матеріальні об'єкти розглядаються з різних точок зору згідно змістових ліній програмних вимог з фізики; це завдання, в яких відображено, адаптовано, трансформовано науковий, технічний, соціальний досвід в різних сферах діяльності людства в межах навчально-виховного процесу з фізики в умовах особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного підходів до навчання майбутніх інженерів [2].

Найбільш досліджене питання в дидактиці – це питання щодо процесу розв'язання задачі - знаходження функціональної залежності, яка зв'язує предмети задачі та алгоритм розв'язання задачі [3]. Найменш досліджене дидактичне питання - це питання щодо процесу формулювання умови задачі.

Наведено приклад формулювання компетентносно-орієнтованої навчальної фізичної задачі зі змістовного модуля «Механіка» на прикладі роботи пісcomedної машини [1].

1. Продумуємо навчальні цілі згідно загальноприйнятих у міжнародному освітньому середовищі відповідно визначених результатів навчання.

2. Аналіз технічної літератури дає можливість впровадження в навчання фізики майбутніх інженерів методу фахової ситуації. В таблиці 1 подані теми курсу фізики, що обґрунтовують операції роботи формувачних пісcomedтів.

Таблиця 1

Інтеграція фізичних та фахових знань студентів зі спеціальностей 136 «Металургія», 132 «Матеріалознавство», 131 «Прикладна механіка»

Фізичні знання	Операції роботи формувачних пісcomedтів
Механічний рух. Шлях, переміщення. Прискорення. Швидкість. Рух по колу. Закони динаміки. Імпульс, енергія, закони збереження. Непружний удар. Коливання. Момент інерції. Електричний струм.	Механізація виготовлення ливарних форм. Процес, принцип роботи металевий головки пісcomedта. Ланцюгова передача. Утворення пакета формувачної суміші. Коливання крісла оператора

3. Згідно технічної фахової літератури виділяємо об'єкт та предмет дослідження відповідно до фахових та академічних знань (див. табл. 2).

Таблиця 2

Інтеграція фізичних та фахових знань студентів зі спеціальностей 136 «Металургія», 132 «Матеріалознавство», 131 «Прикладна механіка»

	Фахові знання	Академічні знання
Об'єкт дослідження	Процес подачі порції формувачної суміші до металевий головки пісcomedта.	Процес адаптації фахової ситуації щодо формулювання компетентносно-орієнтованої фізичної задачі.
Предмет дослідження	Характер розрахунку робочого процесу головки пісcomedта.	Модуль зміни швидкості, модуль зміни імпульсу.

4. Згідно теорії поетапного формування розумових дій під час формулювання та розв'язання компетентносно-орієнтованої навчальні фізичні

задачі будемо розглядати радіальний ковш [1, с.223] металльної головки піскомета, а порцію (пакет) формовочної суміші, як ідеальний об'єкт.

5. Показуємо на рисунку (див. рис. 1 а) схему руху радіального ковша всередині металльної головки піскомета, схему подачі порції формовочної суміші до металльної головки піскомета (схему руху порції формовочної суміші по транспортеру, момент *падіння* пакета з *транспортера* до металльної головки піскомета *та захват його радіальним ковшем*).

$\vec{v}_{\text{транспортера}}$ - швидкість транспортера ($|\vec{v}_{\text{транспортера}}| = 2 \text{ м/с}$).

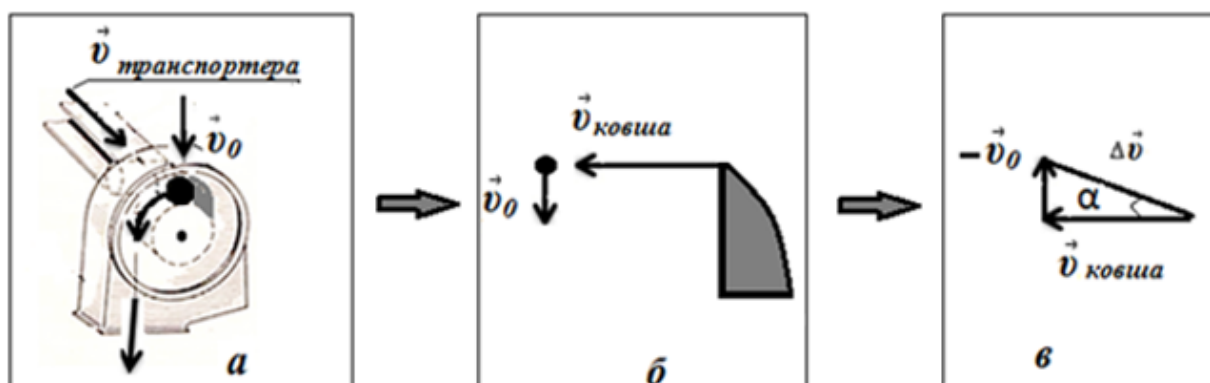

Рисунок 1- *Зміна швидкості порції формовочної суміші*

6. Знаходимо функціональну залежність, яка зв'язує предмет технічного обладнання, предмет фізичної задачі з алгоритмом розв'язання задачі.

На рисунку 1б показуємо наступні вектори: $\vec{v}_0$ – швидкість руху формовочної суміші в момент падіння її з транспортера ($|\vec{v}_0| = 2 \text{ м/с}$); $\vec{v}_{\text{ковша}}$ - швидкість ковша металльної головки піскомета в момент його удару по порції формовочної суміші. На рисунку 1в показуємо вектор *зміни швидкості порції формовочної суміші та кут, який цей вектор утворює з горизонтом*.

5. Формулюємо умову компетентносно-орєнтованої навчальної фізичної задачі. *Знайти модуль зміни імпульсу порції формовочної суміші та кут, який цей вектор утворює з горизонтом*.

6. *Розв'зуємо задачу. Зміна швидкості порції формовочної суміші в момент його удару по пакету ковшем дорівнює*

$$\Delta \vec{v} = \vec{v}_{\text{ковша}} - \vec{v}_0 = \vec{v}_{\text{ковша}} + (-\vec{v}_0)$$

Врахуємо, що в режимі стаціонарної роботи ковш металеві головки пісcomета за хвилину здійснює 1500 обертів і тоді за даної умови швидкість верхніх точок ковша металеві головки пісcomета стала і дорівнює

$$|\vec{v}_{\text{ковша}}| = \omega R = \frac{2\pi N}{t} \left(\frac{d}{2} + a \right) = \frac{2 \cdot 3,14 \cdot 1500}{60} \cdot 0,34 = 53,38 \text{ м/с.}$$

де $d = 480$ м, $a \times b = 100 \times 100$ мм розмір ковша металеві головки пісcomета.

Модуль зміни швидкості порції формувочної суміші в момент захвату її ковшем металеві головки пісcomета дорівнює

$$|\Delta \vec{v}| = \sqrt{v_{\text{ковша}}^2 + v_{\text{суміші}}^2} = \sqrt{53,38^2 + 2^2} = 53,42 \text{ (кг} \cdot \text{м/с)}.$$

Для визначення модуля зміни імпульсу порції формувочної суміші необхідно розрахувати масу суміші, що потрапляє у вихідний отвір кожуха за один оберт ковша металеві головки пісcomета. Врахуємо, що в режимі стаціонарної роботи продуктивність формувочної машини (пісcomета) дорівнює $12,5 \text{ м}^3/\text{год}$, а густина формувочної суміші – $1,6 \text{ т/м}^3$.

А тепер обчислимо масу суміші, що потрапляє у вихідний отвір кожуха за певний час, а саме: за одну годину, за 1с, за один оберт ковша металеві головки пісcomета (див. табл. 3).

Таблиця 3

Маса суміші

Час роботи пісcomета	Маса суміші, що потрапляє до опоки за час роботи пісcomета
$t = 1$ година	$\frac{m}{t} = \rho \cdot \frac{V}{t} = 1,6 \cdot 10^3 \frac{\text{кг}}{\text{м}^3} \cdot 12,5 \frac{\text{м}^3}{\text{год}} = 20 \cdot 10^3 \frac{\text{кг}}{\text{год}}$
$t = 1$ с	$\frac{m}{t} = \frac{20 \cdot 10^3 \text{ кг}}{3600 \text{ с}} = 5,6 \frac{\text{кг}}{\text{с}}$
один оберт $t = T = 0,04$ с	$\frac{m}{t} = \frac{20 \cdot 10^3 \cdot 0,04 \text{ кг}}{3600 \text{ с}} = 222 \frac{\text{г}}{\text{с}}$

Модуль зміни імпульсу порції формувочної суміші в момент захвату її ковшем металеві головки пісcomета дорівнює

$$|\Delta \vec{p}| = m |\Delta \vec{v}| = m \sqrt{v_{\text{ковша}}^2 + v_{\text{суміші}}^2} = 0,222 \cdot \sqrt{53,38^2 + 2^2} = 11,86 (\text{кг} \cdot \text{м/с}).$$

А тепер розрахуємо напрямок вектору зміни імпульсу порції формовочної суміші, який він утворює з горизонтом в момент захвату пакета ковшем метальної головки піскомета

$$\alpha = \arctg \frac{|\vec{v}_{\text{суміші}}|}{|\vec{v}_{\text{ковша}}|} = \arctg \frac{2}{53,38} = 2,15^\circ.$$

Відповідь. $|\Delta \vec{p}| = 11,86 \text{ кг} \cdot \text{м/с}$, $\alpha = 2,15^\circ$.

Отже, метод фахової ситуації, який реалізований в контексті формулювання та розв'язання компетентнісно-орієнтованої фізичної задачі забезпечує адаптацію навчально-методичного комплексу з фізики для певної галузі знань підготовки майбутніх інженерів.

Список літератури:

1. Горский А.И. Расчет машин и механизмов автоматических линий литейного производства / А.И.Горский . М.: Машиностроение, 1978. – 551с.
2. Гуляєва Л.В. Компетентнісно-орієнтовані фізичні завдання з фізики в старшій школі: теоретичний аспект / Л.В. Гуляєва, Т.В. Гуляєва // Наукові записки. – Випуск 9. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 1. - Кіровоград: РВВ КДПУ ім.. В. Винниченка, 2016 – С.87 – 95.
3. Соколов Є. П. Правило крайнього в геометричній оптиці / Є.П. Соколов // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка [Текст]. Серія: Педагогічні науки. – Чернігів: ЧНПУ, 2015. – Випуск 127. – С. 213–217.

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ У ПРАЦІ К.В.
ДУБНЯКА «СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА ВИДАВНИЧА ПРОДУКЦІЯ
НА УКРАЇНІ В 1922 РОЦІ»**

Омельченко С.В.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м.Київ)

На основі доступних архівних джерел виявлено та оцінено діяльність уродженця Полтавщини проф. К.В.Дубняка (1890-1948) в царині видавничої та журналістської справи 20-х років ХХ століття. [5, с.2-4] Вчений був активним дописувачем журналів «Вісник сільськогосподарської науки», «Бібліологічні вісті», «Краєзнавство», «Знання», «Книга», «Культура і побут», «Нова книга», «Український агроном», «Український ботанічний журнал», «Червоний шлях», газет «Вісті ВУЦВК», «Комуніст», «Украинский экономист» [3, Арк.1-12] та ін.

Окрім цілого ряду проблем, пов'язаних зі становленням та подальшим розвитком галузевої науки України, проф. К.Дубняка хвилювала проблема поінформованості населення та доступу до сільськогосподарських видань в умовах відновлення та розвитку сільського господарства України. Аналізуючи стан видавничої справи на Україні, зокрема у статті «Сільсько-господарська видавнича продукція на Україні в 1922 році» [2, с.30-34], вчений відзначав практично-організаційний характер видань Наркомзему, водночас вказуючи, що видання губземвідділів були популяризаційними та недовговічними. Серед причин короткочасного їх періоду видання називає недостатнє фінансування та відсутність кваліфікованих кадрів. К.Дубняк визначає періодичні видання, які, переслідуючи спеціальні завдання, сприяли розвиткові с.-г. науки в галузі районізації України, цукрової промисловості, досвідної справи та с.-г. кооперації: «Матеріали до районізації України», «Вістник Цукрової Промисловості», видання «Цукротресту» (Київ), «Сельско-Хозяйственное

Опытное Дело» (Харків), «Бюллетень Секции защиты с.-х. растений», «Сільський Господарь». Корисними, на думку К.Дубняка, були поради з ведення сільського господарства, що друкувались на сторінках таких друкованих органів Губекономнарад: «Журнал Киевского Губекономсовещания», «Хозяйство Полтавщины», «Единое Хозяйство» (Одеса). Свою успішну популяризаційну роль відігравали і газети, орієнтовані, в першу чергу, на незаможних селян: «Селянська Правда» (Харків), «Більшовик» (Київ), «Незаможний селянин» (Полтава).

Загалом, порівняно з попереднім роком, на переконання вченого, у 1922 році збільшилась кількість виданих неперіодичних видань з сільського господарства. Майже 60 книг видав Наркомзем УСРР, в першу чергу Одеська філія Видавничого Відділу. Однак, К.Дубняка не могло не хвилювати, що популярна література для селянства Наркомземом друкувалась не українською мовою, що зменшувало читацькі запити селян та ускладнювало користування літературою.

Порівнюючи діяльність видавництв, К.Дубняк зазначав, що, на відміну від видань Наркомзему, видання Державного видавництва в галузі сільського господарства здебільшого видавались українською, а видання СГНКУ, хоч і не такі численні, є цінним внеском в сільськогосподарську науку. Покращення ж становища з видання в Україні сільськогосподарської наукової літератури К.Дубняк вбачав, у першу чергу, у збільшенні фінансування видавничої сільськогосподарської продукції, зокрема, Комитетом Допомоги Сільському Господарству та іншими державними органами. Водночас серед галузевих проблем, пов'язаних з виданням сільськогосподарської літератури, К.Дубняк називав відсутність на Україні загального плану роботи видавництв з видання галузевих книг, що породжувало неузгодженість діяльності видавництв та появу другорядної, а часом і зайвої літератури.

Про це говориться і в цілому ряді опублікованих у «Віснику» рецензій Рецензійної Комісії СГНКУ, членом якої був проф. К.Дубняк. На переконання вченого, с.-г. видавництва не лише підсумовують та популяризують наукові

здобутки, але спрямовують вперед і саму науку, яка сприяє подальшому розвитку сільського господарства. [4, с.30-34]

Оцінюючи активну творчу діяльність К.Дубняка в галузі наукової сільськогосподарської літератури за її досить короткий період, слід наголосити, що вчений був відомий у наукових колах 20-х років ХХ століття та пошанований як журналіст та видавець, книгознавець та бібліограф [5, с.117-119], автор цілого ряду праць та видань на теми природознавства, краєзнавства та економічної географії, національної сільськогосподарської бібліографії, що, однак, не знайшло свого належного відображення в історії галузевої науки України радянського періоду. Нині завдяки наполегливій праці науковців Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН під керівництвом академіка НААН В.А.Вергунова [1] забуті імена науковців, що стояли у витоків відродження та розвитку вітчизняного сільського господарства, поступово займають свої почесні місця в історії аграрної науки України.

Список літератури:

1. Вергунов В. А. Сільськогосподарська дослідна справа в Україні від зародження до академічного існування: організаційний аспект / В.А.Вергунов; ННСГБ НААН. К.: Аграр. наука, 2012. 416 с. (Іст.-бібліогр. сер. "Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії"; кн. 68).
2. Дубняк К. Сільсько-господарська видавнича продукція на Україні в 1922 році // Вістник Сільсько-Господарської Науки. Т.ІІ. Вип.1, січень-лютий. Київ: Видавниче Бюро С.-Г. Наукового Комітету України, 1923. С.30-34.
3. Огляд с.-г. наукової літератури України за 1926 р. ІР НБУВ. Ф.Х. № 17316-17317. Арк. 1-12.
4. Омельченко С.В. Костянтин Дубняк (1890-1948) – видатний книгознавець та бібліограф. *Історія освіти, науки і техніки в Україні*: матеріали XIII Всеукр. конф. молодих учених та спеціалістів, Київ, 18 трав. 2018 р. / НААН; ННСГБ; Рада молодих вчених НААН [та ін.]; уклад.

В. А. Вергунов, А. С. Білоцерківська, Х. М. Дмитрієва; редкол.: В. А. Вергунов (голова). Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2018. 496с. С. 117–119.

5. Яната О. Сучасні завдання с.-г. видавництва на Україні та його організація. Вістник Сільсько-Господарської Науки. Т.І, ч.1, вересень 1922 р. С. 2-4.

Тематика: Педагогічні науки

НОВІТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Омелянович В.Ю.

доктор медичних наук, професор, професор кафедри загальної, дитячої,
судової психіатрії і наркології Національної медичної академії післядипломної
освіти імені П.Л. Шупика

Омелянович О.О.

завідувач відділу духових інструментів, викладач по класу флейти
Київської міської музичної школи №40

Інклюзивна освіта є одним з найважливіших напрямків гуманізації світового суспільства і його розвиток в нашій країні є, безперечно, важливим кроком на шляху повернення до європейської культурної спільноти. Інклюзивна освіта – це не просто підхід чи особливий педагогічний погляд, це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти шляхом організації навчання дітей у навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання з урахуванням їх індивідуальних особливостей у навчально-пізнавальної діяльності [1]. Об'єктом інклюзивної освіти можуть бути діти, які належать до певних етнічних груп та мають мовний бар'єр, належать до певних релігійних конфесій, що значно відрізняються від титульних віросповідань, але основним об'єктом є і буде

залишатися контингент дітей з відхиленнями у фізичному та психічному розвитку. При цьому такі діти можуть і не мати інвалідності, тому відносно них застосовується термін «діти з особливими освітніми потребами» (ООП), тобто «особи, які потребують додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення їх права на освіту» [2]. В Україні визначення особливих освітніх потреб дитини здійснюється фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів за результатами психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини [3].

Інклюзія вимагає від державної системи освіти корінних змін, які дозволять приймати практично будь-яку дитину незалежно від її хвороб, фізичних вад та психологічних особливостей. Досвід втілення в життя інклюзивної освіти в розвинених країнах Заходу, таких як США, Канада, Велика Британія, Німеччина, свідчить про те, що можливими є декілька напрямків її розвитку [4]. Це, перш за все, розширення доступності освіти, яке передбачає зарахування у навчальні заклади дітей з незначними порушеннями здоров'я. Другий напрямок – це інтеграція дітей з порушеннями розвитку в існуючу систему освіти, тобто їх освіта в групах звичайних учнів. Третій напрямок – це мейстрімінг, який дозволяє дітям з особливими потребами, навчаючись в окремих групах, підвищувати свої соціальні та комунікативні здібності, спілкуючись з учнями звичайних класів на різних дозвільних заходах. Для ефективної інклюзивної освіти необхідно виконання декількох фундаментальних принципів та умов [5]: рівність учнів у шкільній спільноті, незалежно від стану здоров'я, мови та релігії; рівні права та можливості доступу до навчання протягом усього навчального часу; володіння педагогічними працівниками стратегіями інклюзивної освіти; наявність програм та педагогічних методів, які враховують особливі потреби кожного учня; активна участь сімей учнів у роботі школи.

У Сполучених штатах в Законі про освіту осіб з обмеженими можливостями перераховані тринадцять категорій інвалідності, згідно з якими учні мають право на спеціальні освітні послуги [6]: це хворі з порушеннями

навчання, множинними хворобами, порушеннями зору, слуху та мовлення, емоційними порушеннями, затримками психологічного розвитку та аутизмом [7]. При цьому відсоток дітей, які отримують інклюзивне навчання в США дорівнює 16%, тобто біля 6,4 млн. осіб [8]. В такій «соціально-спрямованій» країні Європи, як Фінляндія, відсоток дітей, які отримують інклюзивну освіту також досить високий – більш 7% чи біля 40 тисяч учнів [9], при чому державна підтримка шкіл з інклюзивною освітою активно розвивається, особливо з 2011 року, розподіляючись на «загальну», «посилену» та «спеціальну».

З 2017 р. в Україні також було розпочато виділення коштів з державного бюджету на підтримку дітей з ООП. Станом вже на 2018/2019 навчальний рік в 3 790 закладах середньої освіти було відкрито 8 417 інклюзивних класів, а кількість асистентів учителів в інклюзивних класах склала 7 636 працівників. Крім того, станом на 2018/2019 навчальний рік в Україні функціонувало 325 спеціальних шкіл, в яких отримувало освіту 37 787 учнів та працювало 9 898 вчителів.

В якості основних завдань інклюзивної музичної освіти прийнято розглядати пропонування кожному учню пристосованого до його особливих потреб індивідуального навчального плану, який визначає цілі та засоби їх досягнення. Під час структурування та керування інклюзивним класом в музичній школі треба враховувати потреби усіх учнів, а з урахуванням того, що у осіб з особливими освітніми потребами, як правило, вже є досвід низьких досягнень, низький рівень самооцінки та метакогнітивних навичок, вкрай важливим є позитивне та безпечне середовище під час навчання. Саме безпечне та позитивне середовище надає можливість спонукати учнів до самовдосконалення, випробування нових форм музичного самовираження та навчити їх не боятися помилок [10]. Відчуття поваги має вирішальне значення для учнів з ООП і якщо діти відчувають повагу з боку викладача та своїх однолітків, це значно полегшує процес навчання і дає можливість добитися більш високих результатів. Крім того, сама музика є потужним інструментом

розширення меж сприйняття та самосприйняття не для тільки дитини з ООП, але й для будь-якого виконавця [11].

В результаті інклюзивної музичної освіти можливо вирішити цілу низку завдань, що призведе не тільки до засвоєння матеріалу і придбання професійних музичних навичок, але й позитивно вплине на розширення адаптаційних можливостей дитини. До таких завдань слід віднести: розвиток вольових здібностей, таких як витримка, цілеспрямованість, наполегливість, посидючість; зосередженість уваги, розвинення пам'яті, фантазії, творчих здібностей та музичного смаку.

Список літератури:

1. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання: Наказ МОН №912 від 01.10.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/ (дата звернення: 14.09.2018).
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII // Урядовий кур'єр від 04.10.2017. – №186.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 545 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №617 від 22.08.2018 р.) «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр». Офіційний вісник України від 04.08.2017 — 2017 р., № 61, с. 48, стаття 1859, код акта 86763/2017
4. Тимохина Т.В. Інклюзивно ориентированное образование // Т.В. Тимохина / Интернет-журнал «науковедение» Выпуск 3, май – июнь 2014. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/inklyuzivno-orientirovannoe-obrazovanie>
5. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник // М.А. Порошенко – Київ : ТОВ «Агентство «Україна, 2019. – 300 с.
6. Björn, P.M., Aro, M.T., Koponen, T.K., Fuchs, L.S., & Fuchs, D.H. (2016). The many faces of special education within RTI frameworks in the United States and Finland. *Learning Disability Quarterly*, 39(1), 58-66.
7. Adamek, M.A., & Darrow, A.A. (2010). *Music in Special Education* (2 Edition). Silver Spring, MD: American Music Therapy Association.

8. NCES. (2015). Children and youth with disabilities. Washington, DC: National Center for Education Statistics. Retrieved from: https://nces.ed.gov/programs/coe/indicator_cgg.asp
9. OSF (2015). Official statistics Finland: Special education. Helsinki: Statistics Finland. Retrieved from: http://www.stat.fi/til/erop/index_en.html
10. Sutela K., Juntunen M.L., Ojala J. Inclusive music education: The potential of the Dalcroze approach for students with special educational needs // K. Sutela, M.L. Juntunen, J. Ojala / Special Issue 8 (2) 2016 “Dalcroze Eurhythmics in music therapy and special music education” – Article (published on 11 December 2016). Режим доступу: <https://approaches.gr/sutela-a20161211>
11. MacDonald, R., Hargreaves, D.J., & Miell, D. (2009). Musical Identities. In S. Hallam, I. Cross & M. Thaut (Eds.), The Oxford Handbook of Music Psychology (pp. 462-470). Oxford: Oxford University Press.

Тематика: Історичні науки

**«БОРОТЬБА ЗІ ШКІДНИКАМИ РОСЛИН У КОЛГОСПАХ» (1932)
І.М.ЩОГОЛЕВА – КЕРІВНИЦТВО ДО ПОКРАЩЕННЯ ВРОЖАЙНОСТІ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ**

Онищенко А.О.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м.Київ)

Іринарх Михайлович Щоголів (28.11.1873–31.01.1939) – відомий український учений-ентомолог, освітянин й організатор сільськогосподарської науки в Україні першої половини ХХ ст., випускник Київського політехнічного інституту. Проживши неповних 66 років, вчений залишив вагомий напрацювання як вчений-агроном та освітянин, революціонер та громадський діяч, активний дописувач тогочасної сільськогосподарської періодики та автор ґрунтовних наукових праць з ентомології. [1, с. 2837]

Цінним та важливим для розвитку сільського господарства стало видання І.М.Щоголева 1932 року «Боротьба зі шкідниками рослин у колгоспах», адресоване колгоспному активі, що в ті роки взявся за перебудову села і активно працював над зміцненням та покращенням колгоспного господарства, підвищенням врожайності його ланів. [2] Як зазначено в передмові І.Я.Клепки та Й.Й.Галагана до видання І.М.Щоголева «Боротьба зі шкідниками рослин у колгоспах», на той час за перспективними планами першої та другої більшовицької п'ятирічки з метою підвищення врожайності ланів було намічено значно збільшити посівну площу під різні культури. У питанні підвищення врожайності значну роль відіграє боротьба зі шкідниками рослин, а в умовах плановості організації сільського господарства справа боротьби зі шкідниками посівів «значно полегшується, бо є необмежені можливості використання найновіших досягнень науки та техніки на основі соціалістичних методів організації праці – соціалістичного змагання, ударництва». [3, с.4] Цілком зрозумілим є пафосний настрій авторів передмови, адже сільське господарство після десятиліть руйнації нарешті почало набирати в Україні сподіваного стану.

Звісно, сільське господарство потребувало відповідної літератури, доступної та зрозумілої для селян, яка б допомогла організувати боротьбу зі шкідниками. Автори передмови висловлюють впевненість, що книга значною мірою сприятиме розв'язанню даного питання, водночас вказано на дещо ідеологічну слабкість роботи та деякі її недоліки: недостатньо повно висвітлено питання організації робочої сили при користуванні різного роду апаратурою, не визначено ролі місцевих організацій у боротьбі зі шкідниками та не надано належної ваги соціалістичному змагання й ударництву. Хоча книга І.Щоголева мала значні переваги над іншими працями з даної тематики, в першу чергу через доступність та граматичну витриманість мови, вона була орієнтована на практиків сільського господарства та могла служити колгоспникам як порадник і довідник з питань боротьби зі шкідниками задля отримання якнайбільших врожаїв. [3, с.4]

Праця вченого-ентомолога І.Щоголева є досить змістовною та об'ємною, витриманою за структурними частинами. **Зміст** містить дві частини – загальну та спеціальну. **Загальна** частина роботи складається зі вступу та 4-х розділів: I.Механічні засоби боротьби. II.Хімічні засоби боротьби. III.Агрикультурні заходи. IV.Біологічні заходи боротьби. **Спеціальна** частина містить 5 розділів: I.Польові шкідники. II.Шкідники городу й цукрового буряку. III.Шкідники садків. IV.Шкідники збіжжя по коморах. V.Розподіл збіжжя на категорії зараженості.

У вступі І.Щоголів заявляє: «Борючися зі шкідниками і хворобами рослин, ми тим самим сприяємо врожайності рослин, підвищуємо її, бо кожному хліборобові відомо, яку шкоду чинять вони нашим рослинам на полі, в садку, на городі, на цукрових буряках та інш. А проте треба сказати, що мало уваги ми досі звертали на них». [2, с.5-6] Дана проблема накладає на колгоспника обов'язок якнайретельнішої боротьби «з усім тим, що зменшує врожайність рослин, у тому числі і із шкідниками та хворобами їх, бо врожаї це така його власність, як і власність усіх трудящих». [2, с.6] Таким чином, ця проблема має набути, на думку автора, вже державної ваги. Підняття врожайності, зауважує І.Щоголів, вплине на пришвидшення процесу індустріалізації як всієї країни, так і сільського господарства зокрема. Серед аргументів автора – потреба забезпечення хлібом величезної армії робітників заводів і фабрик, закупівлі за лишки хліба необхідного устаткування та машин, в тому числі за кордоном.

Величезної ваги І.Щоголів надає не лише систематичному догляду за рослинами, до чого покликана наука агрономія, але й попередженню розмноження та поширення шкідників та хвороб рослин. У вступі І.Щоголів поступово підводить читача до думки: щоб навчитися, як треба боротися із шкідниками й хворобами, треба їх добре вивчити, знати їх фізіологію, походження, властивості та шляхи боротьби з ними. [2, с.7]

У 4-х розділах загальної частині книги І.Щоголів веде оповідь про розвиток і розмноження, поширення шкідливих комах та методи боротьби з ними. Зокрема, описує 20 механічних та 25 хімічних засобів боротьби. У 5-и

розділах спеціальної частини йде оповідь та наводиться опис шкідливих комах і гризунів, яких І.Щоголів класифікує та описує по вже названих вище розділах. Зокрема, аналізує 20 польових шкідників та вчить визначати пошкодження, що ті завдають польовим рослинам; описує та подає малюнки пошкоджень, які завдають 25 шкідників городу й цукрового буряку та 25 шкідників садків. Не оминув автор книги і 3-х шкідників збіжжя по коморах. Цінним для практиків є і останній - 5-й розділ спеціальної частини, в якому автор вчить селяє, як вести розподіл збіжжя, визначаючи ступінь зараженості шкідниками. Цінним доповненням до праці є подані автором таблиці-малюнки шкідливих комах середньої й південної України та зразки шкоди від них. Книга містить корисні дані та багато спостережень з біології комах. І.Щоголів описав чимало родів комах та шкідників, базуючись на власних спостереженнях та дослідженнях, які вів у дослідних установах та відрядженнях у різні райони України. Поширюючи свою працю, автор орієнтувався на широке коло читачів, яким доводилось мати справу зі шкідниками с.-г. рослин та садків. Корисною та цікавою книга, в першу чергу, мала стати для студентів с.-г. вищих шкіл, технікумів, а для сільського господаря, що знає в загальних рисах прикладну ентомологію, ця книга, можливо, була велика і містила забагато зайвих не практичних даних. Книга є більш близькою до довідкових видань, бо в ній є чимало таблиць для розпізнавання шкідливих комах та їх гусені. Вміщено таблицю для пізнавання пошкоджень, які робить той чи інший шкідник. Все це виділяє працю вченого серед подібних робіт інших авторів. Важливим і цінним є те, що книжка І.Щоголева має строго витриманий агрономічний ухил, її можна вважати найбільш повною та обґрунтованою працею з актуальних проблем боротьби зі шкідниками рослин і збіжжя. Робота вченого була популярною, змістовною та наглядно ілюстрованою, використовувалась впродовж кількох десятиліть, про що свідчать штампи переобліку даного видання Центральною науковою сільськогосподарською бібліотекою ВУАСГН 1936, 1941, 1956 та 1965 років (№№ 52, 6327, 39270, 47147).

Список літератури:

1. Енциклопедія українознавства : Словникова частина : [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка ; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя ; Львів ; Київ: Глобус, 1955—2003. С.2837, 3920.
2. Клепка І.Я. Галаган Й.Й. Передмова / Щоголів І. М. Боротьба зі шкідниками рослин у колгоспах [Текст]: научное издание / І.М.Щоголів. Харків; Київ:Держсільгосп, 1932. 180 с. 1.00 крб. С.4.
3. Щоголів І. М. Боротьба зі шкідниками рослин у колгоспах [Текст]: научное издание / І.М.Щоголів. Харків; Київ:Держсільгосп, 1932. 180с.

Тематика: Сільськогосподарські науки

МОДЕРНІЗАЦІЯ КОНСТРУКЦІЇ НАТЯЖНОГО ПРИСТРОЮ РЕГУЛЬОВАНОГО СТРІЧКОВОГО КОНВЕЄРА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ НАДІЙНОСТІ ТА ДОВГОВІЧНОСТІ

Орлова С.С.

канд. техн. наук, доцент,

Амбарцумянц Р.В.

д-р. техн. наук, професор,

Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса

У використанні на сучасних підприємствах стрічкові конвеєри залишаються найбільш розповсюдженим завдяки універсальності. Вони є основним типом машин безперервної дії завдяки своїм високим експлуатаційним якостям: простота конструкції, висока продуктивність, можливість переміщення вантажу на велику відстань, при необхідності транспортування вантажів вгору і вниз на складських і логістичних комплексах, відносно невелику вагу в різних сферах промисловості.

На сьогоднішній день існує декілька видів конвеєрів, класифікація яких залежить від конструкції, типу вантажу (сипкий, штучний) і за умовами експлуатації. Вплив шкідливих факторів і неналежна експлуатація призводить до швидкого зносу стрічки конвеєра, яка є найбільш дорогім елементом конструкції.

Найбільш поширена конструкція стрічкового конвеєра складається з приводного барабана, роlikоопор, натяжного барабана з вантажним натяжним пристроєм. Однак головним недоліком цієї конструкції є те, що зусилля натягу стрічки не залежить від кількості і нерівномірності подачі вантажу на стрічку конвеєра.

Нами була запропонована інша конструкція стрічкового конвеєра [1], яка містить систему регулювання з двома шатунами однакової довжини, шарнірно з'єднаними з відповідними повзунами.

Даний стрічковий конвеєр працює наступним чином. Рух від зовнішнього джерела енергії передається приводному барабану і через гнучкі стрижні на натяжний барабан. Вага вантажу при номінальному режимі роботи забезпечує натяг гнучкої стрічки. У разі збільшення подачі вантажу, гнучка стрічка, розташована між натяжним барабаном і першої від натяжної барабана роlikоопорах, збігається. Вигин гнучкої стрічки пересуває ролик і спільно з ним корпус регулюючого пристрою. Від корпусу регулюючого пристрою поступальний рух передається циліндричним штангах і від них, через шатуни однакової довжини - повзунам, на яких розташована вісь натяжної барабана. Повзуни пересуваються у бік збільшення міжосьової відстані між барабанами до моменту, коли гнучка стрічка знову буде натягнутою. Таким чином, автоматично, в залежності від подачі вантажу регулюється зусилля натягу гнучкої стрічки. Однак тривалу роботу конвеєра майже неможливо досягти через нерівномірність натягу по ширині, товщині і довжині стрічки і параметрів завантажуються вантажу [2].

Для усунення виявлених недоліків була поставлена наступна задача: розробити конструкцію регульованого стрічкового конвеєра, в якому, шляхом

зміни конструктивних елементів, для забезпечення збільшення чутливості регулюючого пристрою і підвищення надійності і довговічності його роботи.

Поставлена задача вирішена розробкою конструкції натяжного пристрою регульованого стрічкового конвеєра [3].

Регулюючий пристрій містить два шатуна однакової довжини, які шарнірно з'єднані з відповідними повзунами. На корпусі регулятора встановлений рухливий циліндричний ролик, якій розташований на внутрішній стороні робочої гілкою гнучкої стрічки. Осі обертання циліндричних роликів (рекомендується три і більше) рівномірно і нерухомо розташовані у вертикальних пазах на корпусі регулятора, на якому перпендикулярно поздовжньої осей циліндричних роликів, жорстко з'єднані два циліндричних стержня. На цих стержнях окремо затягнуті циліндричні пружини стиснення, що впираються одним торцем в корпус регулятора, а другим - до поперечної траверси, розташованої під корпусом регулятора між гілками гнучкої стрічки. Пружини стиску в свою чергу охоплюються гнучкими гофрованими манжетами відповідно. Циліндричні стержні утворюють поступальні з'єднання з поперечної траверсою, жорстко прикріпленої до бічних планок. Останні, в свою чергу, шарнірно з'єднані з шатунами і двома важелями однакової довжини. Іншими кінцями циліндричні стержні утворюють шарнірне з'єднання з осями, які паралельні осям обертання циліндричних роликів з корпусом. Відстань між центрами шарнірних з'єднань на бічній планці і на корпусі строго однакова. На важелях встановлені противаги з фіксаторами.

Запропонована конструкція регульованого стрічкового конвеєра працює наступним чином. Рух від приводу передається приводного барабану. Від приводного барабана рух передається гнучкій стрічці силами тертя. Вага вантажу при номінальному режимі роботи забезпечує натяг гнучкої стрічки. У разі збільшення подачі вантажу частина гнучкої стрічки, яка розташована між натяжним барабаном і першою від натяжного барабану роликоопорі, згинається по всій довжині корпусу регулятора. Противаги забезпечують статичне зрівноважування ваги шатуна, важелів і частини корпусу регулятора з першої

бічною планкою. Так саме противаги забезпечують статичне зрівноважування ваги важелів і частини корпусу регулятора з другою бічною планкою.

Таким чином, в запропонованій конструкції усунені такі недоліки:

- відповідно осей обертання співвісних циліндричних пальців корпус регулятора повністю статично зрівноважений;

- дуже невеликий згін гнучкої стрічки переміщає циліндричні ролики і корпус регулятора;

- рух від корпусу регулятора через циліндричні пружини стиснення передається до поперечної траверси і від неї до бокових пластин. Вони рухаються обертово-поступально через те, що перша та друга бокова планка, важелі та корпус утворюють однакову шарнірну паралелограму. Тоді й бокові планки з поперечною траверсою, корпус регулятора з циліндричними стрижнями також рухаються обертово-поступально. Від бокових планок через циліндричні пальці рух передається першому шатуну і другому шатуну відповідно, а вони в свою чергу додатково переміщують повзуни в бік збільшення міжосьової відстані між натяжним барабаном і приводним барабаном доки гнучка стрічка знову буде натягнутою;

- пружини стиснення необхідної жорсткості переміщують корпус регулятора з циліндричними роликами в зворотному напрямку до початкового положення поки циліндричні ролики стануть дотичними до гнучкої стрічки.

Якщо подача знову збільшується, то процес регулювання автоматично повторюється.

Висновки:

Через те, що циліндричні ролики виконують обертово-поступальний рух, всі шарнірні з'єднання мають високий коефіцієнт корисної дії.

Ролики можуть бути виконані герметичними для захисту від потрапляння в них пилу та бруду.

Регулюючий пристрій статично зрівноважений. Все це призводить до високої чутливості регулюючого пристрою, що в свою чергу призводить до

підвищення надійності та довговічності роботи регульованого стрічкового конвеєра.

Список літератури:

1. Патент України на корисну модель Регульований стрічковий конвеєр № 86724 від 10.01.2014 р., Бюл. №1.
2. Колісниченко Ю.П., Терезюк П.С. Аналіз теоретичних і практичних робіт направлених на підвищення надійності тягового органу стрічкового конвеєра. «Молодий вчений», № 2, лютий 2015. С. 52-54.
3. Патент України на винахід № 119997 Регульований стрічковий конвеєр від 10.09.2019 р., Бюл. №17.

Тематика: Інші професійні науки

**ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ АЙТРЕКІНГУ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ
ОКО-РУХОВОЇ СИСТЕМИ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ ВОЛЬТЕРРИ**

Павленко Віталій Данилович

д.т.н., професор

Броска Дмитро Володимирович

Чорний Володимир Сергійович

студенти

Одеський Національний політехнічний університет

м. Одеса, Україна

pavlenko_vitalij@ukr.net

Вступ. Інноваційна технологія айттрекінгу в останні роки отримала подальший розвиток та ефективно застосування при побудові математичної моделі процесу неперервного відстеження руху ока з метою виявлення аномалій в даних відстеження для кількісної оцінки психофізіологічного стану людини [1-3]. При цьому використовується нелінійна динамічна модель –

модель Вольтерри [4], для побудови якої використовуються дані експериментальних досліджень око-рухової системи (ОРС) «вхід-вихід» [1, 2].

Метою роботи є розробка інструментальних програмних засобів побудови непараметричної динамічної моделі Вольтерри окорухової системи людини на основі даних експериментальних досліджень «вхід-вихід» з застосуванням тестових візуальних стимулів та інноваційної технології айтрекінгу.

Об'єкт дослідження – процес ідентифікації ОРС на основі даних експериментальних досліджень «вхід-вихід» із застосуванням технології айтрекінгу.

Предмет дослідження – інструментальні обчислювальні і програмні засоби побудови нелінійної динамічної моделі Вольтерри – визначення перехідних функцій 1-го, 2-го та 3-го порядків ОРС за даними айтрекінгу.

Експериментальні дослідження. Беручи до уваги фізіологічні особливості ОРС, для побудови моделі Вольтерри використовуються тестові візуальні стимули – ступінчасті сигнали різної амплітуди, які реалізуються у вигляді яскравої точки на моніторі комп'ютера з різною відстанню a_i ($i=1,2,\dots,L$) від стартової точки з координатами ($x = 0, y = 0.5h$), h – висота екрану монітора (рис. 1). Тоді тестові візуальні стимули можна формально представити у вигляді функцій $x_i(t)=a_i\theta(t)$, де $\theta(t)$ – одинична функція (функція Хевісайда). На основі даних відгуків ОРС, отриманих за допомогою технології айтрекінгу, визначаються перехідна функція 1-го порядку і діагональні перетини перехідних функцій n -го порядку ($n \geq 2$) [2].

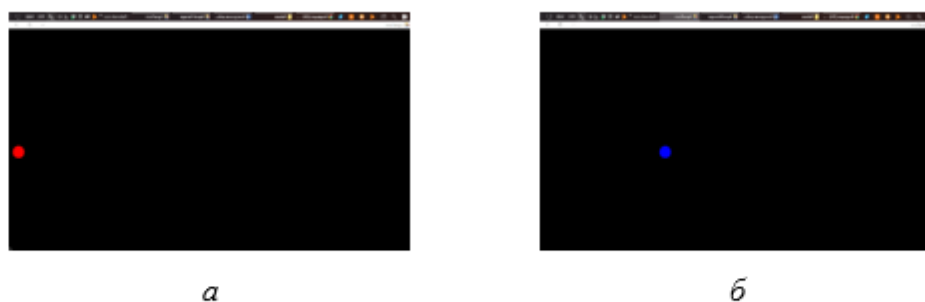

Рис. 1. Тестові візуальні стимули: а) – стартова позиція; б) – позиція $0.33 h$

При проведенні експериментальних досліджень здійснюються такі дії:

- респондент (людина, яка досліджується) розміщується перед комп'ютером таким чином, щоб його очі були на рівні центру монітору на відстані 40-50 см від нього (рис. 2);

- голова респондента фіксується щоб не допускати її рухів при дослідженнях та для забезпечення однакових умов експерименту;

- за готовністю респондента, слід запустити програму формування тестових візуальних стимулів Signal Manager (рис 1);

- в центрі екрану (або від його краю) з'являється кружок червоного кольору – стартова позиція (рис. 1, а);

- після невеликої паузи (2-3 с) кружок в стартовій позиції зникає і з'являється кружок іншого кольору в точці з заданими координатами (рис. 1, б), який є візуальним стимулом (тестовим сигналом), що відображається протягом заданої тривалості 1-2 с (ця дія змушує око рухатись в напрямку на візуальний стимул);

- далі цей кружок зникає та з'являється кружок червоного кольору в стартовій позиції (це змушує око рухатись у зворотному напрямку до стартової позиції) і після цих дій експеримент завершується;

- за допомогою айтрекеру визначаються координати зіниці ока в процесі його руху (реакції на візуальний стимул) в період між стартовими позиціями і значення координат зберігаються у файлі типу xls (рис. 3).

Рис. 2. Схема розташування респондента

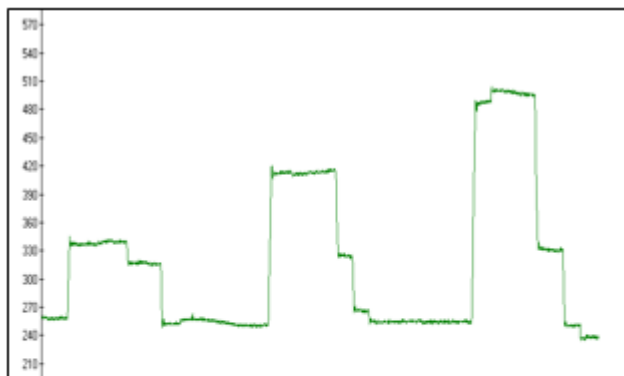

Рис. 3. Відгуки ОРС, що отримано за допомогою айтрекера TOBII PRO TX300, $L=3$

У дослідженні кожного респондента послідовно реалізовані три експерименти для 3-х амплітуд тестових сигналів в напрямку «по горизонталі» (рис. 1, б). Між стартовою позицією та тестовими стимулами відстані дорівнюють: $0.33l_x$, $0.66l_x$, $1.0l_x$, де l_x – довжина екрану монітора. Координати стартової позиції ($x=0$; $y=0.5l_y$), l_y – ширина екрану монітора (рис. 1, а).

Експериментальні дослідження ОРС проводилися з використанням високотехнологічного обладнання – айтрекера Tobii Pro TX300 (300 Hz), наданого для досліджень Центром інновацій та просунутих технологій Люблінського технологічного університету (Польща) [5].

Програмні засоби ідентифікації ОРС. В системі Matlab реалізовано програмні засоби ідентифікації ОРС у вигляді багатовимірних перехідних функцій за допомогою тестових візуальних стимулів. GUI програми ідентифікації представлено на рис. 4. У вікні візуалізації масивів даних виведено для порівняння графіки відгуків ОРС та відгуків, що розраховано на побудованій моделі ОРС у вигляді перехідної функції першого порядку $\hat{h}_1[m]$, отриманої на основі даних трьох експериментів ($L=3$) з різними амплітудами тестових сигналів a_j , $j=1, 2, 3$ [5].

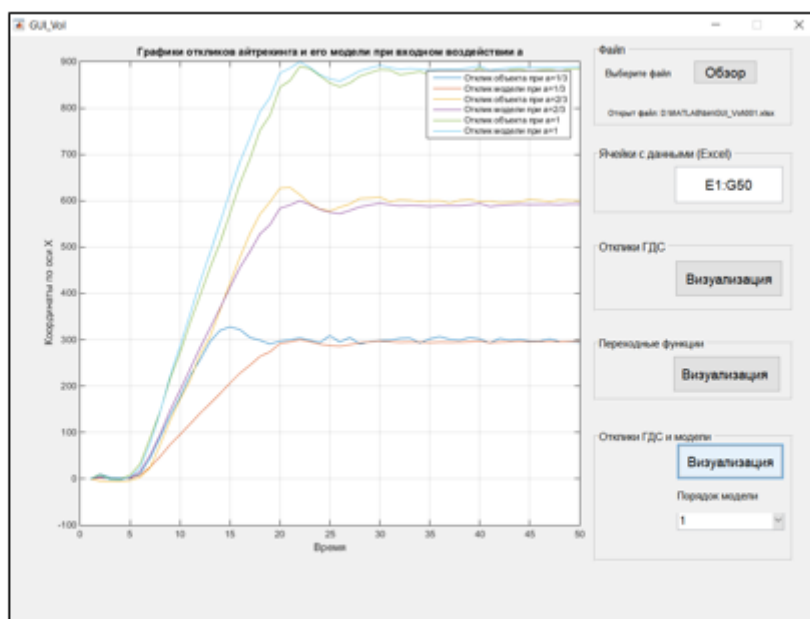

Рис. 4. – GUI програми ідентифікації та відгуки OPC і отриманої моделі

($N=1, L=3$) при різних амплітудах тестових сигналів a_1, a_2, a_3

На основі даних айтрекінгу визначені перехідні функції 1-го, 2-го та 3-го порядку для станів респондента «вранці» та «ввечері» (рис. 5), та відгуки, які розраховано на моделях для відповідних станів (рис. 6).

Висновки. Розроблено методику експериментальних досліджень із застосуванням інноваційної технології айтрекінгу для отримання даних спостережень «вхід-вихід» OPC людини з використанням тестових візуальних стимулів, інструментальні алгоритмічні та програмні засоби побудови непараметричної динамічної моделі OPC з урахуванням її інерційних і нелінійних властивостей у вигляді багатовимірних перехідних функцій.

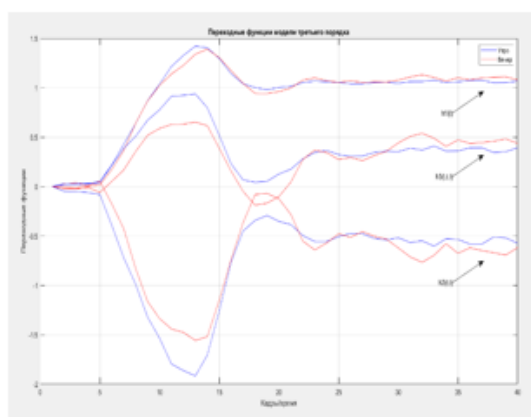

Рис. 5. Оцінки перехідних функцій
«вранці» і «ввечері»

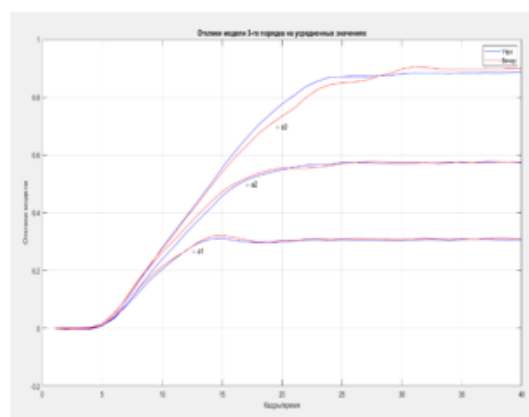

Рис. 6. Відгуки, що розраховано на моделях
«вранці» і «ввечері»

Список літератури:

1. Jansson D., Medvedev A., Axelson H., Nyholm D. Stochastic anomaly detection in eye-tracking data for quantification of motor symptoms in Parkinson's disease // *Advances in Experimental Medicine and Biology*. – 2015. – 823 – P. 63-82.
2. Pavlenko V., Salata D., Dombrovskiy M. and Maksymenko Yu. Estimation of the Multidimensional Transient Functions Oculo-Motor System of Human // *Mathematical Methods and Computational Techniques in Science and Engineering: AIP Conf. Proc. MMCTSE'2017*, Cambridge, UK. – 2017. – Vol. 1872. – Melville, New York. Published by AIP Publishing. – P.110-117.
3. Pavlenko V., Ivanov I., Kravchenko E. Estimation of the Multidimensional Dynamical Characteristic Eye-Motor // *Proc. 9th IEEE Int. Conf. on Intelligent Data Acquisition and Advanced Computing Systems: Technology and Applications, IDAACS'2017*, Bucharest, Romania. – 2017. – Vol.2. – P. 645-650.
4. Doyle F.J., Pearson R.K., Ogunnaike B.A. Identification and control using Volterra models.– Germany: Springer Publ. – 2002. – 314 p.
5. Салата Д.В., Чори В.В., Mishchenko I., Павленко В.Д., Milosz M., Dzienkowski M. Экспериментальные исследования глазодвигательной системы с помощью айтрекера TOBII PRO TX300 // *Матеріали VIII Міжнар. конф. студентів і молодих науковців «Сучасні інформаційні технології 2018»*, MIT-2018, Одеса. – 2018. – Одеса: ОНПУ ІКС, 2018. – С. 105-106.

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯМ ЗА КОРДОНОМ

Павлик Микола Петрович

здобувач кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ

Прогресивні зміни у структурі злочинності та поява нових сучасних способів дій, у тому числі і у сфері працевлаштування, ускладнили можливість держави повною мірою захищати вищевказані права громадян. Маючи на меті отримати більш привабливі умови життя та праці за кордоном, велика частина населення України мігрує в пошуках кращого життя та високооплачуваної роботи. Між тим, великий попит завжди зумовлює низку пропозицій, у тому числі з боку недобросовісних суб'єктів, які вчиняють злочинні дії, починаючи з шахрайства, нелегальної міграції з метою працевлаштування, грубого порушення угоди про працю, і поступово підвищуючи рівень суспільної небезпеки незаконних дій. Під приводом працевлаштування за кордон може вчинятися торгівля людьми, примушування «обманутих заробітчан» до жебракування, втягнення їх у злочинну діяльність. Потенційних робітників використовують й для нелегального переправлення ними через державний кордон матеріальних, історичних, культурних та інших цінностей, заборонених обігом предметів, речовин тощо.

Злочинці, намагаючись отримати матеріальні блага від незаконних дій, здійснюють дуже ретельну підготовку перед тим, як реалізувати свій злочинний умисел, зокрема: створюють сприятливі умови для досягнення злочинного умислу (орендують приміщення, в якому знаходитиметься агентство з працевлаштування; відкривають рахунки у банку; отримують або підробляють

необхідні документи (ліцензії на надання посередницьких послуг з працевлаштування, договори із закордонними фірмами, що пропонують роботу тощо), що запевняють потенційного робітника у сумлінності дій; здійснюють пошук безробітних на біржах праці, через мережу Інтернет з метою надання пропозиції допомогти у працевлаштуванні за кордоном, ведуть з ними переписки щодо можливих місць роботи у різних державах; розміщують рекламні оголошення в друкованих та електронних ЗМІ про вигідні умови заробітку за кордоном; визначають способи переправлення через державний кордон, у тому числі здійснюють підробку документів, що надають право на перетинання державного кордону тощо.

Вказане викликає застосування дієвих заходів для вирішення проблем розкриття та розслідування злочинів, пов'язаних із працевлаштуванням за кордоном. Натомість, механізм вчинення даних злочинів має специфіку, що потребує участі обізнаних осіб, які володіють фаховими знаннями та навичками у певних галузях науки, техніки та ремесла та зможуть органам досудового надати фахову допомогу як у процесуальній формі, так і в не процесуальній.

Безсумнівними процесуальними формами застосування спеціальних знань є участь спеціаліста у проведенні слідчих (розшукових) дій та призначення експертиз. Слід зазначити, що основними джерелами доказів при розслідуванні злочинів, пов'язаних із працевлаштуванням, є документи. Тому домінуюче місце серед всіх видів експертиз займає почеркознавча та технічна експертиза документів, що дозволяють встановити факт внесення змін у документ та способи їх виготовлення; виявити невідповідність документа встановленій формі та з'ясувати факт копіювання конкретного підпису з оригіналу за допомогою технічних засобів; встановити, чи виконано підпис від імені конкретної особи і чи має місце факт імітації почерку іншої особи тощо.

Втім, призначаючи експертизу, слідчий повинен врахувати низку обставин та вирішити, чи достатньо у його розпорядженні матеріалів для повноцінного експертного дослідження. Ведучі мову про особливості підготовки та призначення експертиз у справах досліджуваної категорії,

необхідно зосередити увагу на збиранні матеріалів для проведення почеркознавчої та технічної експертизи документів, що має певну специфіку, зумовлену необхідністю надання великої кількості документів, їх бланків, а також зразків для порівняльного дослідження (вільних, умовно-вільних та експериментальних зразків відтисків печаток (штампів), почерку (підпису)) [1 с. 148]. Для того, щоб правильно зібрати матеріал у необхідній кількості та якості, доцільно залучити спеціаліста. Наприклад, під час слідчого огляду, обшуку та тимчасового доступу до речей та документів спеціаліста залучають для надання допомоги у визначенні необхідного переліку документів, що мають відношення до справи та з'ясування місця їх знаходження; виявлення документів, що містять ознаки підробки; правильного вилучення як паперових, так і електронних документів та їх описання. Професійна допомога необхідна й при оцінюванні висновку експерта, вивченні змістовної частини документів.

До того ж, гарантією раціонального експертного дослідження і процесу розслідування в цілому є також отримання консультації фахівця щодо формулювання питань експерту [2, с. 148].

Говорячи про об'єкти технічної та почеркознавчої експертизи, слід зазначити, що ними в основному є документи, що підтверджують: 1) факт перетинання державного кордону України. Так, переміщення громадян України чи інших країн світу через кордон має обов'язково супроводжуватися наявністю відповідних документів, які дозволяють здійснювати його перетин. Особливістю при призначенні ТЕД, що посвідчують особу при перетині через державний кордон України, є необхідність зазначати індивідуальні ознаки досліджуваного об'єкта та його зразків. Такими ознаками є: назва документа; дані про особу, на яку він виданий. У разі необхідності вирішення експертизою питання про встановлення способу нанесення відбитків, слід вказувати місце знаходження таких відбитків. Це здійснюється для конкретизації об'єкта дослідження з метою уникнення плутанини та вивчення саме того документа або його частини, які мав на увазі ініціатор експертизи [3, с. 50]; 2) факт

створення суб'єкта підприємницької діяльності (установчі та реєстраційні документи фірми, що проваджує діяльність з посередництва у працевлаштуванні за кордоном тощо); 3) факт укладання конкретної угоди між фірмою-посередником, роботодавцем та робітником; 4) факт звернення в різноманітні структури з приводу оформлення виїзних документів, страховки; 5) факт існування взаємин між суб'єктом підприємницької діяльності, що проваджує діяльність з посередництва у працевлаштуванні за кордоном, та іноземними роботодавцями (контракт про посередництво у працевлаштуванні за кордоном із закордонним роботодавцем; засвідчений нотаріально проект трудового договору (у перекладі) тощо); 6) факт отримання дозволу на працевлаштування громадян України за кордоном, виданий роботодавцю уповноваженим органом країни працевлаштування та легалізований в консульській установі України; 7) особисті документи тощо.

Говорячи про консультативно-довідкову допомогу спеціаліста, слід сказати, що вона організовується найчастіше для ознайомлення з умовами і правилами роботи тієї чи іншої організації, до розслідування незаконної діяльності якої приступає слідчий [4, с. 132].

Участь спеціаліста при допиті полягає у наданні допомоги слідчому у формулюванні питань, що стосуються сфери працевлаштування за кордоном, консультуванні щодо законодавчих актів, що регламентують порядок перетинання кордону, порядок здійснення підприємницької діяльності щодо працевлаштування за кордоном, роз'ясненні спеціальних термінів.

Список літератури:

1. Павлова Н.В. Розслідування шахрайства при укладанні цивільно-правових угод щодо відчуження житла : монографія. Дніпропетровськ : ДДУВС, 2008. 176 с.

2. Волобуєва О.О. Взаємодія слідчого з фахівцями під час збору інформації про особу, що скоїла злочин : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Київський національний ун-т внутрішніх справ. Київ, 2006. 236 с.

3. Тельянчук Л.С. Криміналістичне дослідження документів, що посвідчують особу при перетинанні державного кордону України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2016.

4. Чаплинський К.О., Павлова Н.В., Птушкін Д.А. Теоретичні засади методики розслідування шахрайства, пов'язаного з відчуженням об'єктів нерухомого майна громадян : монографія. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 196 с.

Тематика: Юридичні науки

ПРОБЛЕМЫ ГИБКОЙ КОЛЛИЗИОННОЙ МЕТОДОЛОГИИ В МЕЖДУНАРОДНОМ КОММЕРЧЕСКОМ АРБИТРАЖЕ

Павловский Вилен Олегович

магистр юридических наук

Белорусский Государственный Университет

Традиционной задачей коллизионной нормы в международном частном праве является поиск связующей нити между правоотношением и национальной правовой системой. Процесс установления правовой системы имеет существенные особенности, влияющие на итоговый материальный результат особенно в международных коммерческих арбитражах учитывая категории – *voice directe* и *voice indirecte*. При косвенном подходе определения применимой правовой системы в международном частном праве – «*voice indirecte*», правоприменитель (арбитр) должен учитывать требование нормативных коллизионных предписаний законодателя. Обратная ситуация возникает при прямом подходе – *voice directe*, нормы применимого права определяются арбитрами на основе прямой субъективной оценки юридического состава конкретного правоотношения. Основная проблема при косвенном подходе определения права ложится в канву иррелевантных (*irrelevant*)

факторов правоотношения, которые являются безотносительными к правоотношению, такими факторами могут быть – предписание жесткой (безальтернативной) коллизионной нормы; диспаратное арбитражное соглашение; пробел в законодательстве, выраженный отсутствием конкретного правового института в одной из затронутых юрисдикций в отношениях осложненных иностранным элементом.

Прямой подход решения коллизионного вопроса закреплен в регламентах ведущих международных арбитражей, например – «Singapore International Arbitration Centre» – SIAC, «London Court of International Arbitration» – LCIA, «Australian Centre for International Commercial Arbitration» – ACICA, «Stockholm Chamber of Commerce Arbitration», «Vienna International Arbitral Centre», и других институциональных арбитражных судах [1]. Общая формулировка в отношении применимого права в регламентах звучит следующим образом – «применяются нормы права, которые арбитры посчитают наиболее целесообразными». Мотивами такого закрепления норм регламентов служат обоснованные требованиями международного торгового оборота тезисы: при разрешении коллизий вытекающих из отношений с иностранным элементом географические (территориальные) факторы не должны превалировать над материально–правовыми; следование тенденции отказа от привязки жесткой коллизионной нормы к конкретной правовой системе; стремление отказа от коллизионных норм вообще, которые имеют лишь условную связь с правоотношением, т.к. представляют собой простую отсылочную (механистическую) процедуру. В обоснование тезисов поддерживающих прямой подход – *voice directe*, можно добавить следующее умозаключение. Арбитры традиционно рассматривают спор исходя из соглашения сторон, стороны в свою очередь преследуют свои цели, но никак не государственные. Из этого следует, что арбитры должны защищать (учитывать) интересы сторон спора. Выбор права для самих сторон является прямым интересом, у них нет цели соблюдения (учета) государственного интереса выраженного конкретным публичным императивом через жесткую коллизионную норму, поэтому выбор

права арбитрами может основываться на анализе материальных, а не коллизионных норм, подчеркивая тем самым утверждение о том, что жесткие коллизионные нормы являются преградой на пути к материально–правовой справедливости. Коллизионная норма – имеет лишь отсылочный характер, не учитывающий особенностей конкретного правоотношения.

Следует указать на тот, факт что независимо от применяемого подхода – *voice directe* или *voice indirecte*, можно прийти к абсолютно одинаковому правовому решению, при условии что, в качестве формулирования коллизионной нормы будет выступать методика принципа наиболее тесной связи. Данный принцип может быть закреплён в качестве выражения всех коллизионных норм в законодательстве *lex fori*. Соответственно – арбитры, применяя коллизионную привязку *lex arbitri*, основывает свое решение на методике этого принципа. В таком случае коллизионный и материальный результат, основанный на двух подходах может совпасть, разница будет иметь место только в количествах этапов определения применимого права.

В законодательстве Австрии – принцип наиболее тесной связи закреплён в качестве выражения всех коллизионных норм, это подчеркивает и наличие изъятийных оговорок (*escape close*), которые акцентируют внимание правоприменителя на поиск и проверку наличия релевантности (существенных условий) при установлении тесной связи [2]. В ст.1496 Французского процессуального кодекса, указано, что арбитраж применяет *lex arbitri* при отсутствии соглашения сторон [3], в п.2 ст. 1051 Германского процессуального кодекса имеет схожую формулировку, применяя право с «которым спор наиболее тесно связан» [4]. В данном случае мы видим – «*voice indirecte*» косвенный подход, тем не менее, методология принципа наиболее тесной связи позволяет сразу перейти к поиску *lex causa* (существа правоотношения), а это значит, что сглаживаются негативные последствия косвенного подхода *voice indirecte*, т.к. используется анализ не отсылочных требований, а существенных условий конкретного спора, на основании чего и определяется применимое право.

Немного иная ситуация в отечественной системе законодательства, нормы закрепляющие принцип наиболее тесной отмечены в п.3 ст.1093 Гражданского Кодекса Республики Беларусь, с изм. и доп., принятыми от – 7 дек. 1998 г., (далее ГК РБ) и дублируются в п.4 ст.1125 ГК РБ [5]. Являясь по сути субсидиарными не только к договорным, но и ко всем гражданско-правовым отношениям, осложненным иностранным элементом. Субсидиарный порядок использования гибкого коллизионного критерия тесной связи не позволяет выполнить роль адаптивного проводника категории – *voice directe*. Иными словами коммерческий арбитраж, функционирующий в правовой системе Беларуси, может прибегнуть к критерию наиболее тесной связи по остаточному правилу, следуя косвенному подходу – *voice indirecte*. Он обязан изначально учитывать требование коллизионных норм в отсутствие соглашения сторонами о выборе права, данное правило иллюстрирует п.3.ст.38 Регламента Международного арбитражного суда при Белорусской торгово-промышленной палате, утв. Пост. Президиума Белорусской торгово-промышленной палаты от 17 мар. 2011 г., (далее – Регламент МКАС РБ) [6].

Схожая ситуация складывается при применении принципа автономии воли сторонами по поводу применимого права к их правоотношениям. При подчинении споров Регламенту МКАС РБ, стороны могут указать принципы, отмеченные в п.5.ст.38 Регламента МКАС РБ [6], на основе которых будет проводиться разбирательство: выбрать *soft law*: международные договорные принципы; *lex mercatoria*; *principles of justice*; данные принципы имеют различную трактовку применяемых критериев, однако они не могут противоречить публичным императивам, иными словами условиям закрепленным в национальном законодательстве. Если в законодательстве Австрии и Швейцарии – критерий наиболее тесной связи санкционирован как в государственных судах, так и в частных институтах, то в отечественной юрисдикции в качестве главного коллизионного начала он может вытекать из диспозитивных соглашений (оговорки о применимо праве) и права избранного *lex arbitri*, при этом не иметь противоречий с императивными нормами, и иметь

имманентную связь с существом сделки.. Важной характеристикой прямого подхода – «*voice directe*» как способа определения права в международном коммерческом арбитраже, является одноэтапная процедура определения правовой системы. Которая исключает применение коллизионных норм определенного законодательства путем непосредственного применение критерия наиболее тесной связи с правоотношением.

Считаем необходимым повысить значение принципа наиболее тесной связи в законодательстве Республики Беларусь, придав ему роль основного коллизионного принципа в договорной сфере международного частного права Республики Беларусь. Данная мера расширит условия реализации арбитражами в Республике Беларусь прямого подхода (*voice directe*) при разрешении трансграничных споров, и сгладит негативные последствия косвенного подхода *voice indirecte*. Это в свою очередь позволит субъектам права более осознанно выбирать отечественный арбитраж как систему разрешения коммерческих споров, что в свою очередь приведет уменьшению процессуальной нагрузки на систему Экономических судов Республики Беларусь.

Список литературы:

1. Комментарии к арбитражным регламентам ведущих арбитражных институтов // под ред. Р. Хлупа. — СПб. [и др.]: Infotropic Media, 2012. — 450 с.
2. Unternehmensberatung, A. Kommentar zum § 1 IPRG. Ulrike Christine Walter am 15.03.2012 [Electronic resource] // Jusline : Recht. Schnell. – Mode of access: <https://www.jusline.at/gesetzeskommentare/456476624>. – Date of access: 17.04.2019.
3. Гражданский процессуальный кодекс Франции. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do;jsessionid=2D1F97DEF15D5> – Дата доступа: 06.06.2019.
4. Гражданский процессуальный кодекс Германии. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p3631 – Дата доступа: 06.06.2019

5. Гражданский кодекс Республики Беларусь, с изм. и доп., принятыми 7 дек. 1998 г., № 218—З [Электронный ресурс] // Национальный правовой Интернет—портал Республики Беларусь. — Режим доступа: <http://pravo.by/document/?guid=3871&—p0=hk9800218>. — Дата доступа: 06.05.19.

6. Регламент Международного арбитражного суда при Белорусской торгово—промышленной палате [Электронный ресурс] : утв. Пост. Президиума Белорусской торгово—промышленной палаты от 17 марта 2011 г. // Международный арбитражный суд при Белорусской торгово—промышленной палате. — Режим доступа: <http://www.ias.by/index.php?id=36778&>. — Дата доступа: 05.07.2019.

Тематика: Юридичні науки

ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ПРАВОВИЙ І ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Павлушенко К.В.

Професійно-технічного училища № 26 м. Кременчука

викладач

Розбудова демократичного, справедливого суспільства вимагає від громадян дотримання: принципу егалітарності у відносинах. Це актуалізує потребу у спільних зусиллях сім'ї та освітнього закладу у навчанні молодого покоління засвоювати й успішно використовувати ненасильницькі, мирні моделі поведінки у взаєминах із представниками своєї й протилежної статі. Проблема булінгу та її профілактики серед учнівської молоді є важливим завданням для встановлення паритетних стосунків між усіма учнями незалежно від статі.

В Україні важливою подією щодо профілактики булінгу стало ухвалення Верховною Радою Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо протидії булінгу (цькуванню)» (№ 8584 від 18 грудня 2018 року) [1].

Законом внесено зміни до Кодексу України про адмініс правопорушення. Цей Кодекс доповнено новою статтею 173⁴, якою встановлено відповідальність за булінг, а також приховування випадків булінгу педагогічним, науково-педагогічним, науковим працівником, керівником, або засновником закладу освіти, у вигляді накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин.

За скоєне правопорушення батькам винних відповідно до ст. 173⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення доведеться сплатити від 850 до 1700 гривень (50-100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), а якщо скоєне вдруге або ж групою осіб – штраф сягатиме до 3400 гривень (100-200 неоподаткованих мінімумів) або ж від 40 до 60 годин виправних робіт.

Якщо правопорушення вчинене малолітніми або неповнолітніми особами: від 14 до 16 років, їхніх батьків або опікунів каратимуть штрафом до 1700 гривень або громадськими роботами на строк до 40 годин [1]. В Україні зафіксовано перше рішення суду щодо булінгу. На батьків дитини, яка цькувала однолітка, накладено штраф у розмірі 850 гривень.

Змінами до Закону України «Про освіту» введено визначення терміну «булінг» (цькування) – це діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого».

Законом визначено механізми протидії цьому явищу, серед яких: покладання засновника закладу освіти здійснення контролю за виконанням плану заходів спрямованих на запобігання та протидію булінгу; на керівника

закладу освіти – затвердження та оприлюднення плану заходів, спрямованих на запобігання та протидії булінгу, розгляд заяв про випадки булінгу від здобувачів освіти, їх батьків, законних представників, інших осіб та видання рішення про проведення розслідування.

Законом також передбачено зобов'язання закладів освіти забезпечувати на своїх вебсайтах відкритий доступ до правил поведінки здобувача освіти в закладі освіти, плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу, порядку подання та розгляду заяв про випадки булінгу від здобувачів освіти, їх батьків тощо.

Законом внесено зміни до статті 73 Закону України «Про освіту», якими Освітньому омбудсмену надається право: здійснювати перевірку заяв про випадки булінгу в закладі освіти, повноту та своєчасність заходів реагування на такі випадки з педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, керівництва та засновника закладу освіти; отримувати інформацію від центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки щодо загального числа випадків булінгу у закладах освіти за визначений період [1].

У зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін: до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» Міністерство освіти і науки України запропонувало нові механізми протидії булінгу. У кожному закладі освіти розміщено телефони гарячих ліній, куди дитина може зателефонувати та розповісти про цькування. Це ГО «Ла Страда Україна» з протидії насильству в сім'ї або із захисту прав дітей, соціальна служба з питань сім'ї, дітей та молоді, Національна поліція України, Центр надання безоплатної правової допомоги. Більше того, на сайті України представлено програму «Профілактика та подолання булінгу у закладах освіти» [2].

Що ж таке булінг і які профілактичні заходи впливають на запобігання агресивної поведінки молоді в закладах освіти. Булінг, згідно з визначенням CDC (Centers for Disease Control and Prevention), – будь-яка агресивна поведінка однієї людини чи групи людей, які не є родичами жертви, що повторюється неодноразово або має очевидні передумови для повторення. Психотерапевт

І. Бердишев визначає булінг як свідоме, тривале насильство, що не носить характеру самозахисту і виходить від однієї або декількох осіб [3]; на думку соціолога І. Кона, булінг – це залякування, фізичний або психологічний терор, спрямований на те, щоб викликати в іншого страх і тим самим підпорядкувати його собі [4]. Т. Фалд, автор Інтернет ресурсу BullyOnLine, вважає булінгом регулярну негативну поведінку одного працівника стосовно іншого або стосовно цілої групи його колег, включаючи різні прискіпування через дрібниці, часто зовсім необґрунтовані, негативну оцінку роботи або відмову від будь-якої оцінки, прагнення ізолювати працівника або групи працівників від інших, розпускання брудних чуток і пліток [5].

На думку Е. Воронцової, булінгом можна вважати умисне, що не спрямоване на ссамозахист і не санкціоноване нормативно-правовими актами держави, тривале (або таке, що повторюється) фізичне або психологічне насильство з боку індивіда або групи, які мають певні переваги (фізичні, психологічні, адміністративні тощо) до індивіда, і відбувається переважно в організованих колективах з певною особистою метою (наприклад, бажання заслужити авторитет у деяких осіб) [2].

За соціологічними даними, до 40% українських підлітків потерпає від насильства в школах. Які основні причини булінгу? Прояв булінгу в людській спільноті багато в чому ґрунтується на протиставленні «своїх» і «чужих» у боротьбі за різні ресурси. Опитування учнів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва показало, що на першому місці (близько 60% учнів) – банальне бажання показати, хто «головний»; 35% опитаних посилялися на дратівливі особливості характеру однолітків, їх окремі фізичні особливості або поведінку; понад 20% дітей не усвідомлювали, що таким чином вони завдають шкоди своїм одноліткам [2].

Спостереження за київськими школярами також показало, що найбільш імовірно стати жертвою або учасником булінгу в період переходу учнів з початкової в середню і з середньої у старшу школу. У цей період у класах з'являються нові учні, на яких «тисне» вже згуртована за попередній час

навчання група однолітків.

Для запобігання булінгу важлива профілактична робота педагогів. Вона передбачає діагностику (прямий або опосередкований збір відповідної інформації щодо проявів булінгу у шкільному колективі), цілеспрямовані заходи (налагодження системи виховної роботи зі школярами з використанням інтерактивних форм роботи та застосування методів арт-терапії для зняття агресії і реабілітації жертв боулінгу; обговорення проблеми булінгу у класах, на загальношкільних і батьківських зборах; запровадження медіації; навчання шкільного персоналу стратегій профілактики цькування і втручання при виникненні насильства серед дітей); моніторинг ситуації [6].

З метою зменшення агресивності і булінгу у навчальному закладі можна також запровадити тренінги асертивної поведінки. У різних формах роботи докладати зусиль для подолання егоцентризму, формування та розвитку у школярів загальнолюдських і моральних цінностей, критичного мислення, толерантності у ставленні до індивідуальних відмінностей різних людей, навичок безконфліктного та конструктивного розв'язання міжособистісних проблем. З цією метою використовувати соціально-інтерактивний театр і форум-театр як інтерактивні форми профілактики соціальних проблем, а також соціальне проектування, тьюторство [6].

В Україні проблемою булінгу активно опікується Уповноважений України з прав дитини (омбудсмен). Український інститут дослідження екстремізму та Інформаційне агентство «Главком» за підтримки Уповноваженого президента з прав дитини презентували спеціальний проект з протидії булінгу в школі «СТОП шкільний терор» («Безпечна школа»). Працює Національна дитяча лінія довіри (за коротким номером 116-111). У 2017 році створено Управління ювенальної превенції, що є результатом виконання «Пекінських правил», ухвалених Генеральною асамблеєю ООН, де чітко вказано, що в правоохоронній системі мають бути «дитячі» поліцейські, які добре володіють законодавством, пройшли відповідну підготовку та працюють із дітьми, що вчинили правопорушення або стали свідками, жертвами злочину.

В освітніх закладах реалізується проект «Школа і поліція».

Список літератури:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>
2. Програма «Профілактика та подолання булінгу у закладах освіти» URL: <http://студенти.kiev.ua/2017/08/24/profilaktika-ta-podolannya-bulingu-u-zakladah-osviti>
3. Бердышев И. Лекарство против ненависти / Илья Бердышев. Первое сент. 2005. 15 марта (№ 18). С. 3. URL: <https://>
4. Кон И. Что такое буллинг и как с ним бороться URL: <https://www.sexology.narod.ru/info178.html>
5. Фалд Т. Буллинг. Офисные хулиганы URL: <https://>
6. Алексеєнко Т. Явища мобінгу та булінгу в стосунках групи і особистості / Т. Алексеєнко. Шлях освіти. 2012. №:2. С. 12-16.

Тематика: Юридичні науки

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Павлушенко Л.М.

Професійно-технічне училище № 26 м. Кременчука,
Викладач

Безпека під час дорожнього руху завжди залишається актуальною, оскільки відповідно до Доповіді Всесвітньої організації охорони здоров'я про стан беззаї дорожнього руху в світі 2018, щороку відбувається близько 1,35 млн. смертей внаслідок дорожньо-транспортних пригод. З часом ця кількість може збільшуватись, а тому необхідно притягувати до відповідальності осіб, які порушують правила го руху і створюють небезпечні ситуації для життя та

здоров'я людей, а також їх майна.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про Правила дорожнього южно-транспортна пригода (далі – ДТП) – подія, що сталася під час руху ного засобу, внаслідок якої загинули або поранені люди чи завдані матеріальні збитки [1]. Слід звернути увагу на те, що за період з 01.01.2018 по 31.01.2018 року відбулось 150120 ДТП. Порівняно з 2017 роком, кількість дорожньо-транспортних пригод зменшилась на 12 406. Окрім цього, у 2018 році від ДТП загинуло 3350, а травмовано – 30884 [2]. А за перше півріччя 2019 року трапилося 73145 ДТП, що на 6,4 % більше, ніж за відповідний період 2018 року. Попри це у Луганській, Миколаївській, Черкаській та Чернівецькій областях кількість ДТП зменшилась [3].

Адміністративна відповідальність настає за порушення, які зазначені в главі 10 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі –КУпАП) [4]. До найбільш поширених правопорушень варто віднести перевищення встановлених обмежень руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та і інших правил дорожнього руху (ст. 122 КУпАП). Також досить поширеними є порушення правил дорожнього руху, що спричинили пошкодження транспртних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, споруд чи іншого майна (ст. 124 КУпАП [4]). Адміністративна відповідальність за порушення правил дорожнього руху настає у випадках, коли ДТП не було заподіяно середньої тяжкості чи тяжких ушкоджень або смерті особи.

Умови настання адміністративної, а не іншого виду юридичної відповідальності є такі:

1. наявний причинний зв'язок між порушенням правил дорожнього руху та настанням наслідків у вигляді майнової шкода (у випадку відсутності такого зв'язку особу може бути притягнуто до цивільно-правової відповідальності);

2. немає наслідків діяння у вигляді спричинення або можливості спричинення аварії поїзда, судна або порушення нормальної роботи

транспорту, або створення небезпеки для життя людей, або спричинення потерпілому середньої тяжкості чи тяжких тілесних ушкоджень, або завдання великої матеріальної шкоди, чи настання інших тяжких наслідків (у противному випадку діяння кваліфікуються як злочин за ст. 277 Кримінального кодексу України) [5].

Склад адміністративного правопорушення у сфері дорожнього руху, так само як і склад будь-якого іншого правопорушення, містить сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак (елементів), що характеризують (кваліфікують) конкретне суспільно шкідливе діяння як адміністративне правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт і суб'єктивна сторона правопорушення [6].

Як вважає О. Остапенко, наявність протиправності адміністративного характеру є об'єктивним чинником для всіх чотирьох елементів складу адміністративного правопорушення.

Значна поширеність і масовість окремих діянь роблять доцільнішим застосування адміністративної, а не кримінальної відповідальності, оскільки остання повільніше реагує на факт порушення закону. Крім того, внаслідок різного ступеня суспільної небезпеки частина правопорушень неминуче повинна спричиняти саме адміністративну відповідальність [7].

Об'єктом адміністративного проступку у сфері дорожнього руху є суспільні відносини у сфері безпеки дорожнього руху, встановлений порядок використання транспортних засобів, а також Єдині правила ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правил користування ними та охорони [8].

Об'єктивна сторона в кожному випадку порушення правил дорожнього руху – різна. Вона визначається у диспозиції відповідних статей КУпАП і полягає у вчиненні дії або бездіяльності.

Відповідно до Правил дорожнього руху під час вибору в установлених межах безпечної швидкості руху водій повинен урахувати дорожню обстановку, щоб мати змогу постійно контролювати його рух та безпечно

керувати ним. У разі виникнення небезпеки для руху або перешкоди, яку водій об'єктивно спроможний виявити він повинен негайно вжити заходів для зменшення швидкості аж до зупинки транспортного засобу або безпечного для інших учасників руху об'їзду перешкоди [5]. У населених пунктах рух транспортних засобів дозволяється із швидкістю не більше 50 км/год. У житлових і пішохідних зонах швидкість руху не повинна перевищувати – 20 км/год.

Регулювання дорожнього руху здійснюється за допомогою дорожніх знаків і дорожньої розмітки, дорожнього обладнання, світлофорів, а також регулювальниками. Світлофори призначені для регулювання руху транспортних засобів і пішоходів, мають світлові сигнали зеленого, жовтого, червоного і біло-місячного кольорів, які розташовані вертикально чи горизонтально [5].

Суб'єктом адміністративного правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху може бути загальний та спеціальний (наприклад, водій транспортного засобу; посадова особа, яка відповідно до своїх повноважень відповідає за безпеку роботи транспорту, ремонт або утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів; громадяни-суб'єкти господарської діяльності. Зокрема, у ст. 122 КУпАП [4] вказано, що суб'єктом може бути лише водій транспортного засобу.

Суб'єктивна сторона адміністративного правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху полягає у наявності вини в формі умислу або необережності.

За вчинення адміністративних правопорушень відповідними статтями КУпАП [4] застосовуються такі адміністративні стягнення: 1) попередження; 2) штраф; 3) штрафні бали; 4) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; 5) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; 6) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними

засобами); 7) громадські роботи; 8) виправні роботи; 9) адміністративний арешт [9].

Отже, притягнення винних до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху є важливим інструментом захисту інтересів потерпілих від ДТП та адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху. На нашу думку, зважаючи на статистичні дані про кількість ДТП, необхідно посилювати заходи впливу на учасників дорожнього руху, які порушують встановлені правила, наприклад збільшувати розміри штрафів. Окрім цього, варто проводити профілактичні бесіди з людьми, а особливо з дітьми та підлітками, оскільки під час руху на дорогах гине велика кількість дітей.

Список літератури:

1. Про Правила дорожнього руху : Постанова Кабінету Міністрів України» від 10.10.2001 р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001>
2. Статистика ДТП в Україні за період з 01.01.2018 по 31.12.2018. URL : <https://patrol.police.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/DTP-12-2018.xls>
3. Статистика ДТП в Україні за період з 01.01.2019 по 30.06.2019
URL : <https://patrol.police.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/DTP-06-2019.xls>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
5. Погрібний О.О. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Потрібний та ін.; — 2-ге вид. — К.: «Правова єдність», 2008. — 655 с.
6. Горкава В. Адміністративна відповідальність у сфері дорожнього руху: теоретико-правові аспекти. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jun/13259/31.pdf>
7. Бортник Н., Єсімов С. Зміст адміністративної відповідальності за

вчинення правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. URL: https://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/37390/1/7_38-37.pdf

8. Кузьменко О.В., Пастух І.Д., Плугатир М.В., Співак М.В., Вільхова Л.Є, Адміністративна відповідальність: мультимедійний навчальний посібник.

URL:https://arm.nainau.kiev.ua/books/adm-vidpov/pages/rozdil_.html

9. Приходько В. І. Теоретико-правові аспекти адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху. Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи: Збірник тез круглого столу з нагоди відзначення Дня науки – 2019 в Україні (м. Київ, 30 травня 2019 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2019. С. 141-143.

Тематика: Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Паламарчук Г.І.

викладач вищої категорії, викладач-методист

Ткаченко Г.П.

викладач вищої категорії, викладач-методист

Сьогодні перед освітянами постало надзвичайно важливе завдання: підготувати студентську молодь до життя у сучасному суспільстві, при цьому виховуючи в них найкращі риси української ментальності. Без пробудження національної свідомості неможливе повноцінне відродження держави.

Сучасні педагоги надають особливої уваги національно-патріотичному вихованню, сприяють формуванню базових соціальних компетентностей, активному залученню студентів до соціального життя. Згідно з Концепцією

національно-патріотичного виховання дітей та молоді головним принципом є формування ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самого себе, життєвої позиції [2], а в Стратегії національно-патріотичного виховання зазначено, що одним із пріоритетних напрямів держави є формування у людини і громадянина високої національно-патріотичної свідомості, почуття відданості своїй українській державі, поваги до державної мови. [3]

Відомі українські педагоги-класики Х.Алчевська, С.Русова, К.Ушинський розробляли теоретичні аспекти патріотичного виховання, приділяючи значну увагу любові до рідної землі, формуванню самосвідомості. Сьогодні над питанням національно-патріотичного виховання працюють сучасні педагоги, серед яких А.Погрібний, М.Стельмахович, В.Андрущенко та ін., які наголошують на тому, що найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до нації, держави, Батьківщини. В. Сухомлинський зазначав, що патріотичне виховання є сферою духовного життя, яке проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і що ненавидить людина, яка формується [4].

У наш час необхідно виховувати різнобічно розвиненого, національно свідомого, високоосвіченого, життєво компетентного громадянина, який здатний до саморозвитку та самовдосконалення. Перед викладачами стоїть ціла система завдань, яка спрямована на формування національно-патріотичної компетентності, а саме: духовних цінностей, мовної і мовленнєвої культури.

У Законі України «Про вищу освіту» зазначено: «Компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей».[1] В основі національно-патріотичної компетентності лежить національно-патріотичне виховання, яке є основним напрямком національно-виховної діяльності. Для формування національно-патріотичної компетентності необхідно формувати перш за все в здобувачів освіти національну свідомість, виховувати любов до рідної землі, її історії, відновлювати і зберігати історичну пам'ять, виховувати

бережливе ставлення до мови, культури, традицій. Основними компонентами національно-патріотичної компетентності є національна, моральна свідомість, громадянське почуття обов'язку, переконання. Національно-патріотичне виховання ефективним буде тоді, якщо забезпечується систематичність засвоєння морально-духовних, культурно-історичних, естетичних цінностей і знань, глибоке пізнання національних звичаїв, обрядів, традицій.

Сьогодні дуже важливо формувати у молоді патріотичну свідомість, яка проявляється у ставленні особистості до свого народу, до його історії, мови і культури. У сучасному освітньому процесі викладачі намагаються дотримуватись принципів єдності активних та інтерактивних методів національно-патріотичного виховання, застосовуючи їх і на заняттях з української мови та літератури, історії України та в позааудиторній роботі. Інноваційні активні методи, що спрямовані на самостійний пошук, дослідження матеріалу сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи і творчості в здобувачів освіти. Працюючи над історико-літературним альманахом «Перехрестя жіночої долі», викладачі застосували театралізовані форми роботи (інсценізацію, сюжетно-рольову гру, гру-драматургію), що розкривають тему за допомогою художніх образів, засобів театралізації, використання творчих засобів, під час яких відбувається креативна діяльність педагогів та студентів.

Чи не найголовнішою компетентністю національно-патріотичного виховання є продуктивна творча співпраця викладачів і студентів, де має панувати дух традицій та креатив новацій.

Педагоги переконані, що кожна особистість по-своєму обдарована. У своїй роботі вони опираються на чинники, які впливають на розвиток творчих компетентностей студентів:

- сприйняття краси як основної риси творчості;
- вплив силою художнього слова;
- образне мислення;
- збагачення життєвим досвідом.

Талановиту молодь необхідно постійно залучати до організації різних видів масових заходів, свят. На позааудиторних заходах вдосконалюються вміння самостійно відтворювати художні образи, виразно декламувати, розвивати свої індивідуальні творчі здібності, займатися дослідницько-пошуковою роботою, творчо працювати в групах.

Найбільш продуктивною виявилася робота у рамках проекту «Літературно-мистецька світлиця «Волосожар берегині». Саме тут створюються умови для особистісного зростання і творчого самовираження молоді, формування патріота своєї землі. Викладачами були створені належні умови для роботи з талановитими студентами, для яких характерні і висока навчальна активність, й інтелектуальний рівень, і творчий потенціал, і глибоке відчуття патріотизму. У роботі з такими дітьми зростає і роль педагога, який ставить перед собою особливе завдання – надихати, спонукати їх до творчості, власним прикладом заохочувати їх творити, що надзвичайно важливо в сучасному освітньому просторі. Проект передбачає різнобічний вплив на здобувача освіти – його мислення, його почуття, естетичні уподобання, його бажання брати участь у дійстві.

Результатом творчої співпраці викладачів та студентів творчої студії української світлиці «Волосожар берегині» став історико-літературний альманах «Перехрестя жіночої долі». Метою педагогів було ввести молодь у світ прекрасного, виховуючи у неї любов до рідного краю, формуючи історичну пам'ять, духовність, національний характер, повагу до жінки. Актуальність цієї теми полягає в тому, що жінка була, є і буде осередком людського щастя і спокою, берегинею домашнього вогнища, повноправним членом суспільства у сфері науки, політики, в галузях соціальних й економічних відносин.

Працюючи над альманахом, творча група студентів разом із керівниками досліджувала долі відомих українських жінок, які посіли значне місце в історії держави і стали взірцем патріотів своєї землі. У процесі творчої роботи в молоді формувалася естетичний смак, почуття патріотизму, розвивалось чуття поетичного слова, пробуджувалась любов до української народної пісні.

Студенти сприймають мову із музикою (народними піснями, українськими романсами), літературою, історією. Така інтеграція сприяє формуванню міжпредметних компетентностей, у процесі якої творча особистість прагне до пошуку нових знань, усвідомлює свою значимість у розбудові країни. За допомогою мультимедійної презентації викладачі не тільки проілюстрували матеріал, що надається, а також використали як естетичне тло. Ці заходи змушують студентів повірити в їх обдарованість. Кожний із них розкривається по-новому. Хтось натхненно читав вірші, хтось виступав у ролі відомих жінок та досліджував їх долі, істориків, біографів, хтось співав, створював презентації. Вони також долучались до створення костюмів героїнь альманаху. Студентка, яка створювала образ Марусі Чурай, була одягнена у вишиванку, яка передавалась у її родині від покоління до покоління. Співпраця викладачів і студентів сприяє формуванню потреби творити самим, створює ідеальні умови для самореалізації кожного учасника згуртованого колективу. В Україні першооснови патріотичного виховання були закладені ще в народній педагогіці – легендах, міфах, казках, літописах, повчаннях. Це народна школа життя, яку здобувачі освіти пройшли з героїнями історико-літературного альманаху: княгинею Ольгою, Марусею Чурай, Марією Башкірцевою, Марією Заньковецькою, Ліною Костенко, Раїсою Кириченко. Долі цих великих жінок – це неоціненно багатий скарб для навчання та виховання молоді.

Багаторічний досвід викладачів переконує в необхідності проведення подібних заходів, що дають змогу кожному студентові виявити свій творчий потенціал, реалізовувати себе в різних видах творчої діяльності. Така співпраця дозволяє не тільки поглибити вивчення історії та культури України, української мови, літератури, музики, живопису, а й виховати справжнього патріота своєї землі.

Список літератури:

1. Закон України «Про вищу освіту». (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст. 2004) - ст. 1, п. 13. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді, від 16.06.2015 р. №641. [Електронний ресурс] - Режим доступу: gu.osvita.ua

3. Стратегія національно-патріотичного виховання (№286-219 від 18.05.2019 р.). [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5-ти т./В.О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1977. – Т.3: Народження громадянина.-669с.

Тематика: Інші професійні науки

ОСОБЛИВОСТІ РЕЦИДИВІВ ДІАБЕТИЧНОЇ МАКУЛОПАТІЇ ПІСЛЯ ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ У ХВОРИХ З ДІАБЕТИЧНОЮ РЕТИНОПАТІЄЮ ТА ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ 2 ТИПУ

Панченко Ю.О.

к.мед.н.

Київська міська клінічна офтальмологічна лікарня
«Центр мікрохірургії ока» – м. Київ, Україна

Актуальність. За даними ВООЗ (2018 рік) діабет є важливою причиною сліпоти, ниркової недостатності, ампутації нижніх кінцівок та інших довгострокових негативних наслідків, які суттєво впливають на якість життя. Однією з основних причин зниження центрального зору при діабетичній ретинопатії (ДР) і цукровому діабеті 2 типу (ЦД2) є діабетична макулопатія (ДМП). Велику роль у виникненні діабетичного макулярного набряку (ДМН) відіграють зміни склоподібного тіла і зокрема задньої гіалоїдної мембрани (ЗГМ). Змінена ЗГМ перешкоджає метаболізму сітківки, викликає і підтримує набряк макули. Неповне самостійне відшарування скловидного тіла також може утворювати тангенціальні макулярні тракції, що пояснює стійкість ДМН до лазеркоагуляції і інтравітреальних ін'єкцій кортикостероїдів і анти-VEGF препаратів. Для лікування стійких до лазерного лікування та анти-VEGF терапії

форм ДМП, застосовують хірургічне лікування – закриту субтотальну вітректомію (ЗСВ). Рецидиви ДМН та ДМП спостерігаються в найближчі і віддалені терміни після виконання найсучасніших вітреоретинальних втручань. В результаті цього у пацієнтів розвивається значне зниження центрального зору, слабкозорість, в тяжких випадках і сліпота і, як наслідок, значне зниження якості життя і інвалідизація, що представляє собою велику медико-соціальну проблему. Є данні, що частота рецидивів ДМП після ЗСВ варіює від 10% до 60%. Залишається питання про терміни виникнення рецидивів ДМП, їх види, клінічний перебіг та частоту ДМН.

Мета. Вивчити особливості рецидивів діабетичної макулопатії після хірургічного лікування у хворих з діабетичною ретинопатією та цукровим діабетом 2 типу.

Матеріали і методи. Під спостереженням перебували 313 хворих (313 очей) з ДМП та ЦД2, які склали 3 групи спостережень. Перша група (40 очей) з початковою непроліферативною ретинопатією (НПДР), друга група (92 ока) з помірною або тяжкою НПДР та третя група (181 око) з проліферативною ДР (ПДР). Всі хворі отримували різні варіанти закритої субтотальної вітректомії: 78 – ЗСВ; 85 – ЗСВ з пілінгом внутрішньої пограничної мембрани (ВПМ); 81 – ЗСВ з пілінгом ВПМ та етапом панретиальної лазеркоагуляції (ПРЛК); 69 – ЗСВ з пілінгом ВПМ, етапом ПРЛК та факоемульсифікацією катаракти (ФЕК). Досліджували частоту, характер та клінічний перебіг рецидивів ДМП після різних видів хірургічного лікування. Термін спостереження 1 рік. Для статистичної обробки даних застосовували програму Statistica 10 (StatSoft, Inc., USA).

Результати. Частота рецидивів ДМП після ЗСВ склала 32,1% та не залежала від метода втручання. За термінами виникнення рецидиви нами було розділені на три види: ранні перехідні, які виникали на 1-3 місяці та у подальшому зникали; ранні стійкі, які виникали на 1-3 місяці і протягом спостереження не зникали; пізні, які виникали через 6 місяців і 1 рік та не зникали. Найбільш частими були ранні стійкі рецидиви, їх частота склала від

16,1% до 25,6%. Після виконання тільки ЗСВ та ЗСВ з пілінгом ВПМ, етапом ПРЛК і ФЕК всі рецидиви були ранніми, з яких більшість (77,3 і 80,0% відповідно) мали стійкий характер; пізні рецидиви були відсутні. Після виконання ЗСВ з пілінгом ВПМ та ЗСВ з пілінгом ВПМ і ПРЛК більшість рецидивів відносилася до ранніх стійких та пізніх (91,3% та 95,7% відповідно). У більшості випадків рецидивів ДМП у хворих виникав також і ДМН (84,0-100,0%). За частотою ДМН різниці між методами встановлено не було ($p=0,129$). Найбільший патогенний вплив стосовно розвитку рецидивів ДМН через 1 рік мали пізні та стійкі рецидиви: відсоток впливу (d) для β -коефіцієнтів регресії склав 35,9% і 47,3% відповідно; а також ті, що виникали через 1 рік (93,0%).

На підставі отриманих результатів нами розроблений проект робочої класифікації рецидивів ДМП після різних видів хірургічного лікування, вона включає: види рецидивів, терміни появи рецидиву після оперативного втручання, клінічний перебіг та тактику лікування (табл.1).

Таблиця 1

Проект робочої класифікації рецидивів ДМП після хірургічного лікування

Види рецидивів	Терміни появи рецидиву після оперативного втручання (місяці)	Клінічний перебіг	Тактика лікування
Ранні перехідні	1-3	Після виникнення в подальшому зникають	Додаткове лікування не потрібне
Ранні стійкі	1-3	Після виникнення в подальшому лишаються на 6-12 місяців	1. Лікування основного захворювання (ЦД2) та його ускладнень з боку інших органів та систем організму. 2. Розширення об'єму лазерного втручання та застосування його інших видів. 3. Введення глюкокортикостероїдів в субтеноновий простір. 4. Інстиляції непафенаку.
Пізні	6-12	Після виникнення в подальшому лишаються та самостійно не регресують	

Від типу рецидиву можна прогнозувати його клінічний перебіг та лікування. Ранні перехідні рецидиви додаткового лікування не потребують. Ранні стійкі та пізні рецидиви потребують лікування ЦД2 та його ускладнень з боку інших органів та систем, розширення об'єму та видів лазерного втручання, введення глюкокортикостероїдів в субтеноновий простір та інстиляції непафенаку.

Висновки. 1. Проведені дослідження дозволили уточнити частоту і терміни виникнення, а також клінічний перебіг рецидивів ДМП після різних видів вітреоретинальних втручань.

2. Розроблений проект робочої класифікації рецидивів діабетичної макулопатії після вітректомії.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ВИСОКОПРОДУКТИВНІ ВАРІАНТИ ПОЄДНАНЬ КНУРІВ ТА СВИНОМАТОК ІМПОРТНИХ М'ЯСНИХ ГЕНОТИПІВ

Пелих В.Г.

Ушакова С.В.

Левченко М.В.

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет» Україна

У зв'язку із переорієнтацією населення на м'ясну свинину все більше проводиться селекційна робота із кращими світовими генотипами. Наявність багатого породного генофонду свиней в країні, при правильному їх поєднанні, сприяє одержанню нащадків з високою продуктивністю.

Метою наших досліджень був пошук найбільш високопродуктивних варіантів поєднань кнурів та свиноматок імпортних м'ясних генотипів, які б забезпечили високі показники відтворювальних якостей у тварин в умовах ТОВ «Фрідом Фарм Бекон». Для досліджень використовувалися поєднання порід

велика біла х велика біла (ВБхВБ), велика біла х ландрас (ВБхЛ), дюрок х п'єтрен (ДхП), п'єтрен х дюрок (ПхД).

Так, порідне поєднання ВБхЛ за масою гнізда на час відлучення переважала чистопорідних свиней великої білої породи на +8,81% (ВБхВБ 76,63 кг, ВБхЛ 86,78 кг). Поросята даного поєднання за рахунок більшої багатоплідності та кількості поросят при відлученні у 30 діб, а також більших середньодобових приростів, спричинених високою молочністю свиноматки, мали більш високий показник індексу відтворювальних якостей (ВБхЛ 38,68 балів), в той час як у групи ВБхВБ значення індексу було на рівні 38,11 балів. Найбільшою великоплідністю відрізнялися матки, покриті кнурами дюрок та п'єтрен (ДхП 1,43 кг, ПхД 1,44 кг). Свиноматки п'єтрен із-за низького показника молочності характеризувалися невисокими значеннями живої маси поросят на час відлучення (7,54 кг) та маси гнізда у даний період (62,98 кг). Після спаду молочності спостерігався більший відхід поросят відносно інших груп. Тому дані показники зумовили невисокий показник індексів відтворювальних якостей (33,02 балів).

Починаючи з трьох місяців, помісні тварини $\text{♀Д} \times \text{♂П}$ значно нарощували живу масу та вірогідно перевищували тварин груп $\text{♀ВБ} \times \text{♂ВБ}$ на 1,59 кг і $\text{♀ВБ} \times \text{♂Л}$ – на 1,49 кг. При досягненні 6-місячного віку свині груп $\text{♀Д} \times \text{♂П}$ та $\text{♀П} \times \text{♂Д}$ переважали контрольну групу на 6,43 кг ($p < 0,001$) і на 2,98 кг ($p < 0,001$) та свиней поєднання $\text{♀ВБ} \times \text{♂Л}$ – на 5,1 і 1,65 кг відповідно. Найбільший приріст на кінець періоду відгодівлі мали тварини групи $\text{♀Д} \times \text{♂П}$ (925,60 г), що на 98,4 г ($p < 0,001$) більше за контрольну групу та на 60,07 г більше за середньодобовий приріст тварин поєднання $\text{♀П} \times \text{♂Д}$. Кращими за показниками динаміки росту виявилися помісні свині груп $\text{♀Д} \times \text{♂П}$ та $\text{♀П} \times \text{♂Д}$.

Перевага свиней за показниками інтенсивності росту групи $\text{♀Д} \times \text{♂П}$ свідчить про високу енергію формування тварин, вони швидше досягали забійних кондицій за однакових умов утримання і годівлі порівняно з іншими групами. Найбільш рівномірним ростом на даному етапі характеризувалися тварини поєднання $\text{♀П} \times \text{♂Д}$.

Встановлено, що помісний молодняк груп $\text{♀Д} \times \text{♂П}$ та $\text{♀П} \times \text{♂Д}$ відрізнявся вищими показниками відгодівельних якостей. Встановлено перевагу свиней групи $\text{♀Д} \times \text{♂П}$ відносно тварин контрольної групи та груп $\text{♀ВБ} \times \text{♂Л}$ і $\text{♀П} \times \text{♂Д}$ за віком досягнення живої маси 100 кг на 9,58 діб ($p < 0,001$), на 8,22 і 3,28 діб відповідно. Свині даного поєднання показали найвищі показники середньодобового приросту (773,88 г), перевищуючи аналогів великої білої породи на 41,74 г з вірогідністю $p < 0,01$, а також підсвинків генотипів $\text{♀ВБ} \times \text{♂Л}$ та $\text{♀П} \times \text{♂Д}$ відповідно на 30,13 і 4,43 г.

Отримані дані свідчать, що тварини групи $\text{♀Д} \times \text{♂П}$ та $\text{♀П} \times \text{♂Д}$ мали найнижчі витрати кормів на 1 кг приросту, що менше за аналогів контрольної групи на 0,13 і 0,14 к. од ($p < 0,001$). Перевага нащадків кнурів даного поєднання збереглася і за величиною індексу відгодівельних якостей.

Нащадки поєднань порід дюррок і п'єтрен за забійним виходом мали вищі показники на 2,0 % порівняно з аналогами великої білої породи.

Найбільшу площу «м'язового вічка» мали помісні свині груп $\text{♀П} \times \text{♂Д}$ та $\text{♀Д} \times \text{♂П}$, що вірогідно ($p < 0,05$) перевищували чистопородних аналогів великої білої породи на 6,4 і 6,02 см² та нащадків поєднання $\text{♀ВБ} \times \text{♂Л}$ на 5,15 і 4,77 см² відповідно. За виходом м'яса з туші кращими виявилися помісні тварини групи $\text{♀П} \times \text{♂Д}$, дане поєднання сприяло виходу туш із меншою часткою сала. Максимальним виходом м'яса характеризувалися свині поєднання $\text{♀П} \times \text{♂Д}$, які на 5,13 % ($p < 0,05$) перевищували показники свиней контрольної групи і на 2,74 і 0,86 % тварин груп $\text{♀ВБ} \times \text{♂Л}$ та $\text{♀Д} \times \text{♂П}$ відповідно.

Висновки. Використання м'ясних генотипів зарубіжної селекції у схрещуванні забезпечило отримання більш високих показників м'ясної продуктивності, ніж у чистопородному розведенні. На основі проведених досліджень доведено доцільність використання кнурів порід дюррок і п'єтрен.

У двопородному схрещуванні це сприяло збільшенню середньодобових приростів на 5,70–5,09 %, скороченню віку досягнення живої маси 100 кг на 9,58–6,3 діб та вищому виходу м'яса в туші на 4,27–5,13 % відносно чистопородного розведення великої білої породи. Найбільш економічно

вигідним за відтворювальною здатністю у двопородному схрещуванні були тварини групи ♀ВБ×♂Л, а за відгодівельними показниками – свині дослідної групи ♀Д×♂П.

Список літератури:

1. Ushakova, S. V. (2016). Reproductive traits of sows in two-way crossing. Наукові доповіді НУБіП України, (1 (58)).
2. Ушакова, С. В. (2016). Убойные и мясо-сальные качества свиней в двухпородном скрещивании. Вестник Донского государственного аграрного университета, (1-1), 9-13.
3. Пелих, В. Г., Чернишов, І. В. & Левченко (2013). Відтворювальні якості свиноматок української м'ясної породи.

Тематика: Юридичні науки

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВА И ОБЩЕСТВА В ФОРМАТЕ ЭЛЕКТРОННОЙ ДЕМОКРАТИИ

Перепелица Елена Васильевна

Старший научный сотрудник отдела научно-методического обеспечения
правовой информатизации управления правовой информатизации,
кандидат юридических наук
Национальный центр правовой информации Республики Беларусь

Для каждой исторической эпохи характерен свой собственный стиль общественно-государственных отношений. Эпоха Интернета создала предпосылки для непосредственного диалогического взаимодействия граждан с органами власти и управления в условиях самых разных юрисдикций, когда правила, по которым предстоит жить обществу, могут создаваться с участием, опосредованным и даже непосредственным влиянием самих граждан. Понятия «электронная демократия» («сетевая демократия», «цифровая демократия»,

«технодемократия», «кибердемократия», «теледемократия») вошли в практическое употребление в тех государствах, где особое внимание уделяется развитию высокоскоростных информационно-коммуникационных технологий.

Определяющими признаками электронной демократии является использование цифровых технологий для развития институтов участия граждан в общественно-политической деятельности, электронный документооборот, возможность подключения к сети практически любого пользователя. В аспекте электронной демократии создаются транспарентные механизмы и процедуры обратной связи между обществом и властью – публичные слушания, публичные консультации, общественные обсуждения и экспертизы проектов нормативных правовых актов, Интернет-опросы и дискуссии на форумах и в блогах, массовое голосование по значительному кругу вопросов, электронные выборы и конференции. Подобные механизмы находят закрепление в законодательстве и объединяют в себе потенциал традиционных способов реализации права граждан на индивидуальные и коллективные обращения в государственные органы, а также совершенно новые возможности дискурсивного взаимодействия населения с органами власти и управления. Информационное общество подарило многим надежду на повышение общественного контроля над властью и в то, что власть может стать более доступной и открытой для обычных людей. Но такая надежда оправдывается далеко не всегда.

Электронная демократия достаточно давно стала объектом и предметом научного анализа в праве, включая в первую очередь такие дисциплины, как теория права, конституционное право и информационное право. В то же время в юридической науке не выработано единых трактовок и теоретических представлений об электронной демократии.

Одни ученые-юристы утверждают, что в данном понятии основная смысловая нагрузка приходится на саму демократию, тогда как цифровые и коммуникативные технологии – это всего лишь средство связи и информирования, с помощью которого могут как защищаться и развиваться

традиционные демократические ценности, так и значительно увеличиваться степень неравенства политических возможностей граждан.

Другие – ставят акценты на электронной, технической составляющей данного понятия как тех аспектах демократии, которые свидетельствуют о ее глубоком и необратимом перерождении. Сторонники данной позиции полагают, что средства коммуникации приближают государство непосредственно к гражданам, и что с развитием информационных технологий классические концепты демократии наполняются принципиально новым содержанием, связанным с перспективами сорешающего участия граждан в государственном управлении и онлайн-включением гражданского общества в обсуждение законотворческих и нормотворческих решений.

По Ю. Хабермасу «институциональные рамки современных демократий складываются из трех элементов: частной автономии граждан, имеющих право вести жизнь, которую они сами определяют; демократического гражданства, то есть равномерной инклюзии свободных и равных граждан в политическое сообщество; независимой политической публичности, которая – как сфера свободного формирования мнения и волеизъявления – объединяет между собой государство и гражданское общество» [1]. Электронная демократия создает возможности активизации населения в плане его участия в политической жизни общества. В то же время реализация таких возможностей зависит от того, заинтересовано ли само государство в выстраивании соответствующих коммуникативных стратегий для эффективного диалога с обществом и имеет ли такой диалог реальные и положительные правовые последствия.

Наряду с интерактивным взаимодействием общества и государства, повышением степени участия граждан в государственном управлении как позитивным эффектом электронной демократии, ее внедрение сопряжено с вероятностью рисков и проблем, в числе которых – возможность подмены действительной политической активности граждан иллюзорной активностью, цифровое неравенство, масштабные манипуляции общественным мнением. «Новые технологии потенциально способны предоставлять новые возможности

для неверного информирования и для дезинформации; усугубить политическую раздробленность; дать новые несправедливые преимущества лицам, занимающим государственные должности; повредить процессу совещательного принятия решений» [2].

Таким образом, взаимодействие общества и государства на интернет-платформах, в формате электронной демократии, с одной стороны, благоприятствует интеграции различных сегментов общества в систему власти и управления для поиска консенсуса, принятия совместных решений и движения к истинной демократии. С другой стороны, сама электронная демократия является источником возникновения обстоятельств, обуславливающих появление массовой мифологии и трансляции ложных идей, фактором риска для политической стабильности государства. Практика развитых IT-государств и стран, находящихся в состоянии демократического транзита свидетельствует, что оба процесса протекают одновременно и с перманентно нарастающей скоростью. Интенсивное развитие информационно-коммуникационных технологий создает технические возможности как для созидательного использования электронной демократии, так и для реализации противоположных сценариев. Поэтому перед современной юридической наукой стоят принципиальные задачи по разработке и обоснованию таких практически приложимых стратегий, которые бы позволяли извлекать из электронной демократии исключительную пользу для общества и государства и минимизировать возможные отрицательные последствия, опасности и риски использования электронной демократии в своекорыстных целях. Решение этих задач предполагает опору на оригинальные информационно-правовые концепции электронной демократии, поскольку каждое суверенное государство располагает своим уровнем информатизации политической системы и обеспечительная роль одних и тех же цифровых технологий может быть принципиально разной в зависимости от степени зрелости гражданского общества.

Список литературы:

1. Хабермас, Юрген. Ах, Европа. Небольшие политические сочинения, XI / Юрген Хабермас; пер. с нем. Б.М. Скуратова. – М.: Издательство «Весь Мир», 2012. – 160 с. – С. 56.
2. Вершинин, М. С. Политические коммуникации в информационном обществе / М. С. Вершинин. – СПб.: Из-во Михайлова В. А., 2001. – 253 с. С. 91.

Тематика: Економічні науки

ЗМІНИ В ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ В РЕЗУЛЬТАТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Петрішина Тетяна Олександрівна

Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
кандидат економічних наук, доцент,
старший викладач

(ID ORCID 0000-0002-7772-5793; petrishina_to@kneu.dp.ua)

Цифрові технології, починаючи від електронної пошти і закінчуючи штучним інтелектом, стрімко змінюють наш світ, відображаються на усіх складових суспільно-економічного життя. При цьому зміни, пов'язані з практичним застосуванням таких технологій, часто випереджають дослідження щодо їх потенційного впливу на економіку і суспільні відносини.

Думки вчених і практиків щодо впливу цифрових технологій на суспільство часто відрізняються кардинально – від повного схвалення до прогнозів усесвітнього колапсу економіки і суспільного життя. Наприклад, такі автори, як Форд Мартін [1] та Ной Харари [2] визначають можливі катастрофічні наслідки поширення роботизації та штучного інтелекту для

суспільства, що буде вражати, в першу чергою, втратою мільйонів робочих місць та зникненням приватності. Натомість такі автори, як К. Скіннер [3] в своєму теоретичному аналізі доводять, що закриття традиційних робочих місць через широкомасштабне впровадження цифрових технологій супроводжуватиметься появою нових, особливо в малому і середньому бізнесі.

Напевне, зараз важко визначити правоту чи неправоту дослідників, і це стане зрозуміло з часом. Краще сконцентруватися на тих змінах, можливостях і загрозах, які сьогодні вже можна точно визначити в рамках певних секторів або галузей економіки.

Фінансовий сектор впливає на всі без винятку сфери суспільно-економічного життя і завжди впроваджує передові технології в свою діяльність. Банки почали впроваджувати Інтернет-обслуговування клієнтів ще на початку 90-х років. Зараз це вже має тотальний характер. Клієнти обирають банк як з позицій фінансової стабільності, так і з позицій зручного інтерфейсу.

В усьому світі склалася дворівнева банківська модель «центральный банк-комерційні банки», яка забезпечує сформований в суспільстві попит на гроші та стабільність цін. Але останні зміни вказують, що без радикальних трансформацій модель або перестане працювати або працюватиме неефективно (щодо ефективності діючої моделі також існує багато критичних зауважень).

Так, цифрова економіка викликала таке явище як цифрові валюти, найбільш відомою з яких став біткоїн. Сьогоднішні обсяги торгівлі біткоїнами та іншими криптовалютами не ставлять під сумнів існування традиційної моделі банківської системи. Але сама ідея децентралізованої валюти і зникнення монополії держави на емісію грошей має розглядатися серйозно. На сьогодні поширення цифрових валют стримується не державою, а самою складністю інвестування до них та волатильністю їх вартості (варто лише згадати динамку курсу біткоїну в останні роки). Удосконалення технології блокчейну, збільшення попиту на цифрові валюти з боку легального бізнесу, представників тіньового сектору, національних та глобальних злочинців і просто осіб, які бажають мати приватність в грошових відносинах – сукупність

цих факторів в перспективі може порушити фінансову безпеку на рівні національних та глобальної економіки.

До сьогодні більшість урядів не визначилися щодо стратегії існування децентралізованих цифрових валют і не прописали чітко відповідні норми в діючому законодавстві. Але певна протидія проекту цифрової валюти Facebook (Libra) показує певне розуміння загроз.

Але питання функціонування криптовалют та їх вплив на систему грошових відносин це скоріше питання майбутнього (скоріше йдеться про середньострокову перспективу). Але вже сьогодні є діючі напрями діджиталізації, які впливають на фінансовий ринок безпосередньо. Серед них можна визначити:

небанківські платіжні системи – кенійська M-Pesa, платіжна платформа Grab (глобальна служба таксі), китайські платформи Alibaba (Інтернет-магазин) та WeChat (соціальна мережа), індійська платіжна платформа Paytm E-commerce та ін. Конкуренція з банками в сфері електронних переказів коштів з боку фінтех-компаній та технологічних гігантів (Google, Facebook, Apple) зростатиме і це вже є фактом. Особливо це зростання спостерігатиметься на ринках, що розвиваються. Головною перевагою нових гравців є спрощена система доступу до фінансових сервісів та значно менша комісійна винагорода за здійснення трансакцій;

регуляторні технології – цифровий формат, безумовно, торкнеться публічної сфери. Це стосуватиметься як механізму регулювання, так і його змісту. Важливим моментом при цьому є уніфікація національних стандартів регулювання і нагляду з врахуванням того, що цифрові технології роблять фінансовий бізнес глобальним;

страхування і кредитування – ці сфери будуть швидко змінюватися в майбутньому і через доступність послуг в цифровому форматі, і через появу нових змістів відносин між суб'єктами, що базуватиметься на p2p технологіях і цифрових платформах;

оцінка ризиків в реальному і фінансовому секторах – технології Big Data

та штучного інтелекту вже зараз роблять революцію в оцінці кредитних, страхових та інвестиційних ризиків. Така оцінка стає більш точною і потребує менших затрат;

операції на фондовому ринку – вже з'явилися і поширюються технології робо консультанта, які забезпечують автоматичний програмний сервіс, що працює за принципом інвестиційного консультанта. Алгоритми аналізують інвестиційний портфель і допомагають збільшити його доходність залежно від того наскільки клієнт схильний до ризику;

фінансування підприємств малого і мікробізнесу - операції p2p – кредитування, депонування грошей під замовлення, краудфандингу, миттєвого овердрафту здатні підвищити ефективність процесу управління грошима підприємств малого і мікробізнесу. Біометрія і цифрова ідентифікація можуть забезпечити доступ до фінансових сервісів великої кількості підприємців, які до цього працювали в тіні і здійснювали розрахунки за готівку;

MLM – ігри, економічні ігри з виводом грошей, хайпи, електронні біржі – різноманітні ігри і напівлегальні фінансові піраміди, які важко контролюються державою.

Діяльність у всіх визначених напрямках не вплине на грошову масу, вона як і зараз повністю контролюватиметься державою. Але зміни відбудуться в самому ландшафті фінансового сектору. Одночасно зростатиме доступність фінансових послуг і скорочення зайнятих в фінансовому секторі. Перехід банків до цифрового формату супроводжуватиметься зменшенням кількості банківських відділень і працюючих в них. Зростання операцій, що проводитимуться роботоконсультантами змінить модель торгівлі цінними паперами і діяльність інвестиційних фондів. Оцінка інвестиційних, страхових у кредитних ризиків за допомогою технології Big Data зменшить потребу в фахівцях з управління ризиками.

Але динаміка таких змін є сьогодні важкопрогнозованою. Окрім цього залишатимуться сфери, де ще тривалий час потрібна буде участь людей. Так, різноспрямоване фінансове консультування, напевне, стане таким напрямом.

Тут йдеться, в першу чергу, про психологію і менталітет. Так, сьогодні більшість споживачів банківських та інших фінансових послуг воліють спілкуватися не з чат-ботами, а з реальними працівниками фінансових установ. Там, де йдеться про великі фінансові ресурси - це взагалі є правилом без винятків. На рівні фізичних осіб також залишатимуться вільні ніші. Типовим прикладом є реалізація послуги зі страхування життя фінансовими консультантами. Справжній фінансовий консультант повинен мати знання як з фінансів і страхування, так і з психології і комунікацій. Зараз важко уявити собі такого робота, а якщо він і буде створений, то його вартість буде непорівнянна із вартістю послуги зі страхування життя.

Є ще одна проблема, яка стосується великих фінансових установ з багаторічною історією і традиціями. Часто такі установи розглядають нові цифрові технології як додатки, що дозволяють більш ефективно вести традиційний бізнес. Насправді цифрові технології змінюють саму архітектуру фінансового бізнесу і, по суті, створюють умови для надання фінансових послуг без участі традиційних фінансових установ.

Таким чином, фінансовий сектор швидко змінюється під впливом цифрових технологій і більшість змін мають позитивний характер, оскільки збільшить кількість споживачів фінансових послуг та їх доступність до широкого загалу.

Список літератури:

1. Форд, Мартін. Пришестя роботів. Техніка і загроза майбутнього безробіття / Форд Мартін [пер. з англ. В. Горбатько]. К. 2016. 400 с.
2. Юваль Ной Харари. Краткая история будущего / Юваль Ной Харари; [пер. с англ. А. Андреева]. М. 2018. 580 с.
3. ValueWeb. Как финтех-компании используют блокчейн и мобильные технологии для создания интернета ценностей / Крисс Скиннер; [пер. с англ. Н.Яцюк]. М. 2018. 416 с.

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Петрова О.О.

Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів

Будівельна галузь відіграє важливу роль в економіці будь-якої держави. В той же час, будівництво традиційно відстає від інших галузей промисловості. Будівництву приділяється значно менше уваги в плані моніторингу та стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності через бачення її підпорядкованої ролі як підсистеми інфраструктури основного виробництва (промисловості, сільського господарства). Схожою виглядає і ситуація з науковими дослідженнями інноваційного розвитку, переважна більшість з яких зосереджена на загальних питаннях інноваційного процесу та проблемах інновацій у промисловості й сільському господарстві. Проблеми інноваційного розвитку будівельної галузі присвячено значно менше праць, що, враховуючи місце галузі в системі національного виробництва та динаміку її розвитку в останні роки, свідчить про актуальність цієї теми [1]. Згідно офіційній статистиці будівельні компанії, як правило, використовують нові матеріали та технології, вдосконалюють їх, але у науково-дослідні роботи інвестують недостатньо. Таким чином, наступні інновації неможливо оцінити за допомогою стандартних індикаторів інноваційної активності.

Інноваційний розвиток є визначальним фактором забезпечення ефективності діяльності будь-якого підприємства, підвищення його ділової активності, покращення якості продукції, економного використання ресурсів, зниження обсягів забруднення в навколишньому природному середовищі. Саме інновації сприяють динамічному саморозвитку підприємства [2].

Слід зазначити, що в Україні кількість інноваційно-активних підприємств у 2018 р. становила 777 од. (у 2014 р. кількість таких підприємств перевищувала 1600 од.), що складає 16,4% від загальної кількості підприємств. Витрати на інновації загалом склали 12180,1 млн грн. (0,4% до загального обсягу реалізованої промислової продукції та 49,0% від обсягу реалізованої інноваційної продукції). Найбільша кількість інноваційно-активних підприємств спостерігається у Харківській (119), Дніпропетровській (71), Київській (54) та Львівській (44) областях.

Вагомість аналітичних аспектів забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності в будівництві актуалізується через загострення конкуренції на інвестиційному ринку та посилюється специфікою галузі: тривалий цикл інвестиційно-інноваційних проектів і адекватне зростання кошторисної вартості об'єктів у процесі будівництва, нестача джерел фінансування, необхідність обґрунтування пріоритетів при розподілі ресурсів.

За прогностичними даними, світовий будівельний ринок до 2025 р. зросте більше, ніж 70%. Основні тенденції розвитку світового будівництва сформульовані в Європейській будівельній технологічній платформі (European Construction Technology Platform – ECTP), де наголошено на необхідності зниження на 30% енергоємності виробництва будівельних матеріалів, на 50% - строків капітального будівництва, на 40% - відходів будівельної промисловості та підняти переробку будівельних відходів до 99%.

Обсяги будівництва в Україні у 2018 році склали 4,3 млрд євро. У Чехії аналогічний показник склав 20 млрд євро, у Польщі – 50 млрд євро (майже у 12 разів більше за Україну), у Туреччині - 113 млрд євро, у Німеччині - 351 млрд євро. При цьому, частка будівництва у ВВП України складає 2,3%. Для порівняння у Німеччині частка будівництва у ВВП країни – 5,3%, у Польщі – 7,9%, у Словаччині – 8,7% [3]. Згідно з даними Держкомстату, будівництво в Україні у 2019 році демонструє позитивну динаміку. Так само як і кількість введеного в експлуатацію житла. За 6 місяців 2019 року, за статистикою, в

експлуатацію здано у 1,5 рази більше житла, ніж за аналогічний період 2018 року.

В Україні будівельна галузь відрізняється високим ступенем консерватизму та низьким рівнем інновацій. Це можна пояснити тим, що більше половини будівельних підприємств – це малі та середні підприємства, які не мають можливостей інвестування власних коштів у інноваційний розвиток. Крім того, наявність ризиків великих фінансових втрат, недостатній розвиток системи нормування та стандартизації в будівництві, недосконалість нормативної та законодавчої бази викликають низьку заінтересованість будівельних організацій до впровадження інновацій. Водночас, розробка та впровадження інновацій у будівельну сферу – це один з напрямів економічної, організаційної та техніко-технологічної діяльності, що активно розвивається.

Слід відзначити, що у будівельній галузі можливі наступні види інновацій:

- впровадження інноваційних рішень в галузі архітектурного планування об'єкта будівництва;
- використання сучасних будівельних машин та обладнання;
- вдосконалення технології виробництва будівельних матеріалів з низькою собівартістю та високою екологічністю;
- розвиток технологій «зеленого» будівництва»;
- розвиток технологій рециклінгу будівельних матеріалів.

Інновації в будівництві можна умовно розділити на продуктові (нові матеріали і комплектуючі, отримання принципово нових функцій) і процесорні (нові методи організації і технології виробництва, перехід на інший рівень автоматизації).

Продуктові інновації споживач може побачити. Наприклад, у багатьох розвинених країнах під час зведення будинків вже давно не використовуються лише бетон і цегла – виробники застосовують дерев'яні конструкції, які не горять, 3D-друк і самоочисні фарби. Найчастіше нові технології в будівництві використовують в Японії, США, Сінгапурі, ОАЕ .

Процесорні технології вирішують питання організації процесу зведення будівель і, на перший погляд, покупець їх не бачить. BIM (Building Information Model) — інформаційне моделювання будівлі. Це технологічний підхід до будівництва, який передбачає збір і комплексну обробку в процесі проектування всієї архітектурно-конструкторської, технологічної, економічної та іншої інформації про будівлю з усіма її взаємозв'язками і залежностями, коли будівля і все, що має до нього відношення, розглядаються як єдиний об'єкт. Країни Євросоюзу почали впроваджувати BIM-технології ще в 2013 році. Так, в країнах Євросоюзу щорічна економія від використання BIM-технологій на етапі проектування та будівництва складає більше 20%. У Великобританії за рахунок використання BIM до 2025 року планується на 50% скоротити час реалізації проектів. В Україні бізнес вже почав впровадження BIM-технологій. Перевагами застосування BIM-технологій в проектуванні та будівництві є: зменшення термінів підготовки проектної документації; зменшення ймовірності помилок при проектуванні; контроль ключових показників і дотримання термінів виконання робіт; швидке надання інформації щодо результатів досліджень і випробувань, проектної документації та звітів в електронному вигляді; оперативне коригування вартісних показників будівництва; зниження грошових витрат скорочення термінів введення будівлі в експлуатацію [4].

На сьогодні, екологічне будівництво – один з найактуальніших світових трендів. В ході тривалого дослідження проблем глобального потепління з'ясувалося, що сучасні міста, в т.ч. будівлі та споруди є один з головних джерел забруднення навколишнього середовища. Дані експертів показують, що будівлі всього світу споживають близько 40% всієї первинної енергії, 67% всієї електрики, 40% всієї сировини і 14% всіх запасів питної води, а також виробляють 35% всіх викидів вуглекислого газу і мало не половину всіх твердих побутових відходів.

.Екологічне будівництво - це принцип зведення та експлуатація будівель для зниження споживання ресурсів від проектування до їх знесення.

Енергоефективні об'єкти споруджуються з екологічно чистих матеріалів, що мають гарні показники енергозбереження та використовують альтернативні джерела енергії. У першу чергу - сонячну енергію, енергію повітря і ґрунту.

У розвинених країнах через велику кількість побутової техніки на експлуатацію витрачається близько половини енергії. Тому у світі зараз тренд на зменшення енерговитрат та спорудження об'єктів, які забезпечують себе відновлювальною енергією. Однак такі інноваційні споруди ефективні за великих масштабів. Україна зробила перші кроки у цьому напрямі орієнтовно через 20 років після держав ЄС. Потроху зростає кількість компаній, що працюють у цьому сегменті. Однак у найближче десятиліття говорити про проекти повністю на відновлюваній енергії не доводиться. Крім того, в Україні досі нема сертифікації екоматеріалів. Це повинно стати наступним кроком у розвитку інноваційного будівництва.

Слід відзначити, що для розвитку будівельної індустрії, а також для розвитку економіки в цілому, необхідно інвестувати кошти в інноваційні технології, доопрацьовувати та вдосконалювати нормативно-законодавчу базу та подолати адміністративні бар'єри, які є основним стримуючим фактором в українській будівельній сфері.

Список літератури:

1. Інновації в будівництві: чому українські девелопери не цікавляться новими технологіями. URL: <https://mind.ua/publications/20202837-innovaciyi-v-budivnictvi-chomu-ukrayinski-developeri-ne-cikavlyatsya-novimi-tehnologiyami>
2. Комеліна О.В., Чайкіна А.О., Корабельникова Т.А. Сучасні аспекти розвитку інноваційних технологій на малих будівельних підприємствах. Економіка і суспільство, 2016. № 6, С.171-177
3. Обсяги будівництва та виробництва будівельних матеріалів в Україні: реальна ситуація. URL: <http://budport.com.ua/news/15423-obsyagi-budivnictva-ta-virobnictva-budivelnih-materialiv-v-ukrajni-realna-situaciya>

4. З 2019 року почнеться впровадження BIM-технології в будівництві.

URL: <http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/z-2019-roku-pochnetsja-vprovadzhennja-vm-tehnologii-v-budvnictv-54271>

Тематика: Історичні науки

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Пивоварова Г.С.

Чурілова В.Є.

викладачі історії Відокремленого підрозділу «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка»

Освітні реформи значно піднесли престиж суспільних дисциплін і актуалізували проблему, зокрема і історичної освіти, яка має величезний потенціал для розвитку історичного мислення, історичної пам'яті, патріотичних почуттів. Держава сформувала запит на нову наукову інтерпретацію національної історії з метою оновлення поглядів на минуле України та українців, звільнення його від багатьох «чужих», ідеологічно заангажованих, а то й неправдивих, трактувань.

Особливої гостроти проблема розвитку громадянської компетентності набуває у контексті підготовки майбутніх учителів, для яких високий рівень громадянської свідомості є не просто елементом загальної культури, а й показником професійної придатності та передумовою успішної реалізації виховної функції майбутньої професійної діяльності.

Сучасні соціальні реалії вносять істотні корективи у пріоритетність завдань професійної підготовки вчителів: першорядного значення набувають питання формування людини-громадянина з активною життєвою позицією, яка глибоко усвідомлює свій громадянський обов'язок і відповідальність перед

країною, здатна оперативно й конструктивно приймати рішення та діяти у сфері громадянських відносин [1,с.2].

Різні аспекти громадянського виховання і формування громадянської компетентності особистості розглядалися у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних педагогів Т. Абрамян, В. Андрущенко, Є. Барбіної, І. Беха, В. Кременя, А. Кузьмінського, Н. Царьова, К. Чорна М. Михайліченка та ін..

Проте питання шляхів реалізації Державних стандартів у освітній діяльності перманентно відкрите. Саме пошуки нових підходів до розвитку громадянської компетентності, котрі б відповідали сучасним реаліям і потребам педагогічної практики зумовили відкриття на базі Лисичанського педагогічного коледжу кабінету-панорами історії України й створення його інформаційної платформи – сайту, себто освітнього осередку для проведення комеморативних заходів, відзначення знаменних дат та ювілеїв, репрезентації викладацьких та студентських навчально-виховних проєктів.

Метою цієї публікації є опис досвіду практичного застосування інноваційного сегмента освітньої діяльності – кабінету-панорами історії України у формуванні широкого спектру компетентностей.

Провідна ідея дослідження втілена в загальній гіпотезі про те, що ефективне формування історичної та громадянської компетентностей як важливого компонента професійної готовності майбутніх учителів можливе на основі впровадження інноваційних педагогічних умов, що інтегрують сучасне подання інформації із раритетними знахідками минулого, запобігають проявам меморициду, комплексно сприяють усвідомленню власної національної гідності.

На нашу думку, кабінет-панорама історії України в освітньому процесі ЗВО постає не тільки як освітня платформа, а й як багатоцільова соціально-культурну інституція, яка у дусі музейного простору зберігає й транслює історичну пам'ять і розкриває особливості процесів державотворення. Інформаційний простір двох зал кабінету візуалізує історію України згідно із усталеною періодизацією й транслює масштабність історичного процесу.

Найважливіші віхи історії України від стародавніх часів до XX століття представлені у аудиторній робочій зоні.

Панорамне представлення стендів та виставкових матеріалів новітньої історії України другої зали сприяє підвищенню ефективності й якості навчально-виховного процесу, формуванню хронологічної та просторової компетенцій, що передбачають уміння студентів орієнтуватися в історичному часі й просторі, а саме розглядати суспільні явища і процеси у розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу, співвідносити історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії, використовуючи її як спосіб пізнання історичного процесу.

Інформаційний стенд Українська революція висвітлює передумови й ключові події національно-визвольної боротьби 1917-1921 років, зображує її політичну еліту та драматичний шлях українського народу за збереження власної державності.

Доповненням слугує експозиція досягнень революції: копії тогочасних газет, унікальної мапи друку 1919 року, грошових знаків УНР та Української держави Скоропадського, постери (розроблені ІУНП) дають змогу зазирнути в минуле та дізнатися, якими були однострої та зброя українських воїнів й згадати про блискучий вишкіл українських мілітарників. У формі автентичних висловлювань наведені цитати видатних поборників національної ідеї, як от полковника армії УНР Петра Болбочана. У навчальному процесі або під час екскурсії відвідувач має змогу вчитися проводити паралелі між подіями сторічної давнини та буремним сьогоденням України.

Синхронно висвітлює трагічність подій 20-30-х років XX століття інформаційна панель «Ілюзії комунізму» із поступом втілення інтегрального націоналізму, що долучає студента до знайомства з його ідейними натхненниками та активними учасниками – Д.Донцовим, Є.Коновальцем, С.Бандерою та ін...

Руїнуванню історичних міфів, усвідомленню, з одного боку, та розвитку інформаційної складової історичної компетентності, з іншого, у процесі

вивчення історії сприяє використання різноманітних історичних джерел – статистика геноциду українського народу, копії телеграм Леніна, «розстрільні» накази за підписами В. Молотова, К.Ворошилова, М. Єжова, фото кобзарів і лірників, що нагадує про ганебний Харківський з'їзд 1930 року.

Криваво-чорними кольорами подається зміст історичного матеріалу «Україна у вогні». Помахом пензля Другої світової зображені основні її події, наведена скорботна статистика, масштабні військові баталії й жахи окупаційного режиму.

Окремий сегмент стенду уможливорює промоцію знань про внесок українців у лавах об'єднаних націй, що спільними зусиллями боролися проти нацизму в Європі.

На шпальтах унікальних газет показана гордість і радість за здобуту перемогу над нацизмом в Європі. Про відновлення репресій студент має змогу дізнатися із щоденника О.Довженка. Інфографіка виставкового комплексу підкреслює трагічність операції «Вісла» та депортації кримсько-татарського народу.

У душі музейного простору, з одного боку, локалізовано елементи радянської ідеології другої половини ХХ століття, так званого, «реального соціалізму» – прапорці, піонерська краватка, листівки, відзнаки ударників соціалістичної праці, «п'ятирічок», з іншого боку, збірки поезії «шестидесятників», публіцистична спадщина дисидентів, спогади в'язнів ГУЛАГу. Такий підхід у вивченні історії сприяє атмосферному зануренню в епоху, стимулює студента до оціночних суджень фактів, історичних осіб з позиції загальнолюдських та національних цінностей, спонукає визначати власну позицію щодо суперечливих і уразливих питань історії – що становить зміст аксіологічної й мовленнєвої компетентності студента.

Значний практичний потенціал у формуванні громадянської активності та національної гідності має пост-Майданна ініціатива – одне із центральних місць зали новітньої історії, де передана пануюча атмосфера боротьби та становлення громадянського суспільства через реалістичне зображення подій.

Експозиція дає змогу згадати вимоги протестуючих Євромайдану, форми вияву громадянської позиції мітингувальників, волонтерів, священників, спогади активістів та віддати шану Героям Небесній сотні.

Визначати роль людського фактору в історії, розкривати внутрішні мотиви і зовнішні чинники діяльності представників українського народу вмотивовують студента арт-об'єкти, фотохроніка подій під Іловайском, боїв за Луганський та Донецький аеропорти, теракту під Волновахою, фото випускників коледжу – сучасних захисників Вітчизни, колажі та інфографіка, що розкривають різні аспекти АТО та війни на Сході України.

Педагогічні умови кабінету-панорами історії України дозволяють зреалізовувати багатоаспектну політику збереження національної пам'яті, сприяти формуванню історичної пам'яті у юних громадян та стають інструментом патріотичної мобілізації й подолання радянських стереотипів суспільної свідомості, крім того, постають важливим ресурсом для легітимації європейського демократичного курсу України, а можливості онлайн системи – сайту уможливають застосування сучасних виставкових технологій, інтерактивних аудіовізуальних програм для підсилення історичного наративу й збільшення цільової аудиторії (Режим доступу: <https://historyofukraine.bitrix24.site/>).

Комплексна реалізація зазначених педагогічних умов – використання потенціалу інформаційного середовища кабінету-панорами історії України його вебплатформи може забезпечити можливості для громадянської й особистісної самореалізації студентів, розвиток історичної та громадянської компетентностей майбутніх учителів у тісному взаємозв'язку з формуванням їх готовності до майбутньої професійної діяльності.

Список літератури:

1. Шестопалюк О. В. Теоретичні і практичні засади розвитку громадянської компетентності майбутніх учителів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / О. В. Шестопалюк. – Київ, 2010. – 47,[2] с.

ЗМІСТ

Іванова І.В. ВПЛИВ ВИВЧЕННЯ КУРСІВ АКАДЕМІЇ CISCO НА ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	4
Іванченко Л.М. НАВЧАННЯ ПИСЬМА НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	8
Івах С.С., Бондаренко С.М. ТАКСОНОМІЯ БЕНДЖАМІНА БЛУМА ТА ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	12
Ільницький В.О. ГРОМАДЯНСЬКА ТА ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ЖИТТЄВИХ ЗАВДАНЬ НА САМОВИЗНАЧЕННЯ	16
Кайдановский С.П. ЖИЗНЕСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК МОДЕЛЬ ЕГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ НЕСТАБИЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СРЕДЫ	20
Калинчук Х.В. КЛОНУВАННЯ ЯК НАЙБІЛЬШ ЗАСТОСОВНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ КАНДИДАТІВ НА ВИБОРАХ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	25
Калитчук П.П., Шевага В.П. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ГАЛУЗЕВИХ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ ВНЗ ТА РОБОТОДАВЦЯМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОБУТТЯ СТУДЕНТАМИ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК В ПЕРІОД ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК	29
Камальдінова Л.Е., Ткаченко Г.П. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	35
Канасевич М.Е. ТРЕНДЫ INSTAGRAM 2020	40
Карнаушенко А.С. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ГРОМАДСЬКОГО	

ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ

43

Карпенко О.В., Сморочинський О.М. ВИКОРИСТАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ АНАЛІЗУ КРИВИХ РОСТУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ ЖИВОЇ МАСИ ПТИЦІ

48

Касьянова Н.А. ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

53

Kachmar N. LEGAL TERMINOLOGY IN BRITISH AND AMERICAN ENGLISH

58

Кирилюк В.П. ОСОБЛИВОСТІ ВОДОСПОЖИВАННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО

62

Киселевич І.В. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

66

Кільдєєва К.П. ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІВЧАТ 8-11 РОКІВ З ДІАГНОЗОМ SPINA BIFIDA З РІВНЕМ УРАЖЕННЯ СЕГМЕНТА L5

71

Клєцова Н.В., Леженіна Ж.О. СУТНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ЧИННИКИ, ЩО ЇХ СПРИЧИНЯЮТЬ

74

Клименко Е.Г. ВПРОВАДЖЕННЯ У ФАХОВУ ПІДГОТОВКУ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ТОКСИКОЛОГІЇ» У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

79

Кліменкова О.В. КОНЦЕПЦІЯ СУЧАСНОЇ БІЗНЕС-ОСВІТИ: МАРКЕТИНГОВИЙ АСПЕКТ

83

Клячковська Р. ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА

88

Кнабе Б.Г. ПРИЗНАЧЕННЯ ПРОГРАМ АНАЛІЗАТОРІВ ТРАФІКУ

92

Кобзев І.В., Лук'янова В.А., Петрова О.І. ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

95

Кобиленко Н.К. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ

СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА (НА ПРИКЛАДІ МЕТОДУ КЕЙСІВ)	100
Кобцева Н.В. ІНТЕЛЕКТ І СМАРТФОН	104
Коваль А.О. ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНА ПОЛІТИКА В ОБЛАСТІ ЯГІДНИЦТВА: РЕАЛІЇ Й ОЧІКУВАННЯ	107
Ковальова А.М. ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ»	111
Ковальчук А.В., Чернишова А.М. ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	115
Козленков М.М. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПОДОЛАННЯ ДИСБАЛАНСУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗПОДІЛУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РЕГІОНУ	120
Колесниченко Д.І., Редунов Г.М. СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	125
Колеснікова Л.А., Плаксієнко І.Л., Галицька М.А. ЕКОЛОГІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ НАФТОЗАБРУДНЕНИХ ҐРУНТІВ	130
Комлик В.В., Кириченко О.В. ЕКСПЕРТИЗА ЯКОСТІ КУХОННИХ КОМБАЙНІВ	133
Конанчук К.Ю. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОБІОТИКІВ ДЛЯ ВИРОЩУВАННЯ СІЛЬСЬКО- ГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН	138
Кондратенко Т.В. ЕКОНОМІЧНИЙ СКЛАДНИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ	142
Конох М.С. СХОЛАСТИКА – УНІВЕРСАЛЬНА ФОРМА РАЦІОНАЛЬНОГО ФІЛОСОФСТВУВАННЯ	145
Копанський М.М., Кусняк І.І. ВПЛИВ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБАВОК	

НА МІЦНІСТЬ АРБОЛІТУ

149

Корнійчук О.В. ВПЛИВ ГІДРОТЕРМІЧНИХ ЗМІН НА ФОРМУВАННЯ АГРОЦЕНОЗІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ПРАВОБЕРЕЖНОГО

154

Короленко Д.Р., Махотка Т.В. СОБІВАРТІСТЬ ОСНОВНИХ ВИДІВ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА І ШЛЯХИ ЇЇ ЗНИЖЕННЯ В ПСП «ПРИМОРСЬКИЙ» ПРИМОРСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

157

Корчинська Ж.М. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ НАРОДЖУВАНOSTІ ТА СМЕРТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ВИНОГРАДІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ (В ПЕРІОД 2007-2018 РР.)

163

Коцар О.В. ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СТУДЕНТА-ТРОЕЧНИКА

169

Кравченко А.В. ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

172

Кравченко А.С. ЦИФРОВІ ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

177

Краснолицька Л.М., Чуйко О.А. ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ПСИХОЛОГА

180

Красочко П.А., Ганущенко О.Ф., Новожилова И.В. ИЗУЧЕНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ПИТАТЕЛЬНОСТИ И БЕЗОПАСНОСТИ КОРМОВ «ПРОДУКТЫ ПРОТЕИНОВЫЕ РАСТИТЕЛЬНЫЕ»

184

Кудрей А.Ю., Аверкина М.Ф. НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

196

Кузьменко М.В. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗМІНИ В МІОКАРДІ СПОРТСМЕНІВ ПРИ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕННЯХ

201

Кузьменко Ю.В. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

207

Куликов А.М. ФАКТОРЫ, ОПРЕДЕЛЯЮЩИЕ ПРОЦЕССЫ

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ В ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛЕ	211
Кульнєва Г.М., Макарова Ю.О. ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ З ОГЛЯДУ НА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ	216
Курок В.П. ІНЖЕНЕРНА КОМПОНЕНТА ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У ЗВО	219
Курок Р.О. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ	223
Лагун А.І., Яловий Л.М. ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ СТУДЕНТІВ КАМ'ЯНСЬКОГО МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ	227
Ланко В.М., Моргун Л.В. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В КОЛЕДЖАХ ТЕХНІЧНОГО НАПРЯМКУ	229
Латишева О.В., Гойда А.О. СПЕЦИФІКА ЕКОЛОГІЧНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ	234
Левченко І.С. ВПЛИВ ФАКТОРІВ ТЕХНОЛОГІЧНОГО СТРЕСУ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН	241
Лежненко Л.І., Каташевич М.Е. ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ГУДВІЛЮ	246
Lemberskyi O.Y. ASPECTS OF LEGAL TERMINOLOGY TRANSLATION PROBLEMS	249
Лемко-Мельник О.М. АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ЯК НОВОЇ ФОРМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	253
Лисак Р.С. ПРІОРИТЕТНІ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ПІДТРИМКИ ДЕРЖАВИ	258
Литвин А.Ф. ТЕХНОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ	263
Литвин О.В., Гаврушкевич Н.В. ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОХОРОНИ ГЕОГРАФІЧНИХ	

ЗАЗНАЧЕНЬ – ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ НОВОЇ РЕДАКЦІЇ ЗАКОНУ

266

**Лімонт А.С. АГРОТЕХНІЧНІ ПРИЙОМИ І ЗАХОДИ ЯК
ФАКТОРИ УРОЖАЙНОСТІ І ЯКОСТІ ВОЛОКНА ЛЬОНУ-
ДОВГУНЦЯ**

269

**Лінник Н.В., Руснак Л.В. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ
ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

274

**Лісняк А.І. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ОСВІДУВАННЯ
ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ**

278

**Лісовська О.В. МЕТОДИ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

282

**Ліщенко В.А. ВПЛИВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ
БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ**

286

**Лозинська О.І. СУЧАСНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ
ФІНАНСОВОЇ ПОСЛУГИ: МАРКЕТИНГОВИЙ ПІДХІД**

290

**Локшин В. АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
З УПРАВЛІННЯ У СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ З
УРАХУВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ**

295

**Ломотько Д.В., Носко Н.А. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СИСТЕМА
ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПОЇЗНОЮ РОБОТОЮ**

302

**Луцан Т.М. МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК РЕСУРС РЕАЛІЗАЦІЇ
КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ У
ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ
«МИСТЕЦТВО»**

306

**Любич В.В., Стартуца Я.С. ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ТА
ВИКОРИСТАННЯ ТРИТИКАЛЕ**

310

**Лясота В.П., Букалова Н.В., Приліпко Т.М., Богатко Н.М.
ПРОДУКТИВНІ, МЯСНІ ЯКОСТІ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ
ЗА ВМІСТУ В РАЦІОНІ ПРОБІОТИКУ ПРОТЕКТО-АКТИВ**

315

Лях Ю.Г., Янченко В.В. ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ КОМПЛЕКСНЫХ КОРМОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ВЫРАЩИВАНИЮ СВИНЕЙ И КРУПНОГО РОГАТОГО СКОТА В БЕЛАРУСИ	320
Мазур Т.Б. ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ГАЛУЗЬ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ	324
Майстренко О.Ю. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	329
Майстренко Н.М. ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ	332
Майстренко О.Ю., Кучеренко Н.В. ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НА ЗАНЯТТЯХ МЕДИКО – БІОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ	336
Макарова Е.В., Яковенко В.Г. ІНТЕГРАЦІЯ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНО-ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СПІВАКА-ВИКОНАВЦЯ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ	346
Макушевич А.І. ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДСИСТЕМИ МЕТОДІВ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	351
Малишко В.В. ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	354
Маліновська Н.В. ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА	357
Марковська О.Є., Стеценко І.І. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛАВАНДИ ВУЗЬКОЛИСТОЇ (<i>LAVANDULA ANGUSTIFOLIA</i> MILL.) І ЛАВАНДИНУ (<i>LAVANDULA HYBRIDA REVERENON</i>)	361
Мартинovich Н.О., Бойченко Е.Б. КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ	

ПРОЦЕДУРИ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	365
Мащенко Н.Б. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРИ ВИКЛАДАННІ ПСИХО- ЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	370
Митрохін А.А. 3D ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ	375
Михайлик А.О., Кириченко О.В. ЕКСПЕРТИЗА ЯКОСТІ ОЛІЇ КОКОСОВОЇ	379
Михалюк А.М. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ- МУЗИКАНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ	383
Молоканова Н. САМОСТІЙНА РОБОТА СТАРШОКЛАСНИКІВ НАД ЗАСВОЄННЯМ ЛЕКСИКИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ	387
Моргунова Т.І. ПРОЦЕДУРА БАНКРУТСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: ПОЗИТИВНІ І НЕГАТИВНІ МОМЕНТИ	390
Москаленко О.В. ІНТЕГРАЦІЯ В ОСВІТІ ТА ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ	394
Москаленко В.В. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНО- ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ГРОШЕЙ	397
Москаленко Д.О. ІННОВАЦІЙНІ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ЗАХОДИ НА ЕТАПІ ПРОЕКТУВАННЯ ЖИТЛОВИХ БУДІВЕЛЬ	401
Мурсамітова І.А., Гарбузюк Т.В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ	406
Мустяца О.Н. СИНТЕЗ И ЭЛЕКТРОХИМИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА СУЛЬФИДОВ ПЕРЕХОДНЫХ МЕТАЛЛОВ	409
Муц О.І., Зосина М.А., Димуцький А.О. СОЦІАЛЬНО- ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ	

СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»	414
Мущенко Я.О. ПРАКТИКА МІЖНАРОДНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ВИБОРАМИ. ДОСВІД ОБСЄ	421
Мякушко В.А., Ляшенко Н.Ю. ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ GOOGLE CLASSROOM ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З БІОЛОГІЧНОЇ ФІЗИКИ	426
Назарова Л.В. СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗАКЛАДАМИ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	430
Невінчаний М.О. ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ: ПИТАННЯ ЗАКРІПЛЕННЯ НА МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ	434
Невмержицький О.П., Мороз В.М. РОЛЬ ПОЛІТЕХНІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ	439
Нерсисян В.М. РОБОТА В МАЛИХ ГРУПАХ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ «МЕДСЕСТРИНСТВО В ОТОЛАРИНГОЛОГІЇ»	444
Нестерова І.В. СУЧАСНІ МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЩОДО РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНОЗДАТНОГО РОБІТНИКА ПТНЗ	447
Нестуля С.І. ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ	453
Нєженцев О.Б. ДИНАМІКА МОСТОВОГО КРАНА ПРИ ГАЛЬМУВАННІ ВАНТАЖУ, ЩО ПІДНІМАЄТЬСЯ	458
Николаенко В.Л., Микулик Т.Н., Кириченко Д.А. НОВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ В РАЗВИТИИ КОРОБОК ПЕРЕДАЧ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ	463
Ніколаєва А.П. МОЖЛИВОСТІ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО АНАЛІЗУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ	

УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

467

Оберська Н. ІМІДЖ ПЕДАГОГА - ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВИХОВАННЯ СВОЄЮ
ОСОБИСТІСТЮ

472

Овсянникова Л.К., Орлова С.С. ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕЯКИХ
ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ГОРОХУ НОВИХ СОРТІВ В ПРОЦЕСІ ЇХ
ПІСЛЯЗБИРАЛЬНОЇ ОБРОБКИ

476

Олійник А.С., Романова О.В., Лопан А.М. МЕХАНІЗМ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИ-
ЄМСТВА НА ОСНОВІ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

481

Ольшанецький В.Ю., Гуляєва Л.В., Татарчук Т.В. ФАХОВЕ
СПРЯМУВАННЯ НАВЧАННЯ З ФІЗИКИ МАЙБУТНІХ
ІНЖЕНЕРІВ

485

Омельченко С.В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ
У ПРАЦІ К.В. ДУБНЯКА «СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА
ВИДАВНИЧА ПРОДУКЦІЯ НА УКРАЇНІ В 1922 РОЦІ»

491

Омелянович В.Ю., Омелянович О.О. НОВІТНІ НАПРЯМКИ
РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

494

Онищенко А.О. «БОРОТЬБА ЗІ ШКІДНИКАМИ РОСЛИН У
КОЛГОСПАХ» (1932) І.М.ЩОГОЛЕВА – КЕРІВНИЦТВО ДО
ПОКРАЩЕННЯ ВРОЖАЙНОСТІ СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

498

Орлова С.С., Амбарцумянц Р.В. МОДЕРНІЗАЦІЯ КОНСТРУКЦІЇ
НАТЯЖНОГО ПРИСТРОЮ РЕГУЛЬОВАНОГО СТРІЧКОВОГО
КОНВЕЄРА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ НАДІЙНОСТІ ТА
ДОВГОВІЧНОСТІ

502

Павленко В.Д., Броска Д.В., Чорний В.С. ЗАСТОСУВАННЯ
ТЕХНОЛОГІЇ АЙТРЕКІНГУ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОКО-
РУХОВОЇ СИСТЕМИ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ ВОЛЬТЕРРИ

506

Павлик М.П. ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ

РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯМ ЗА КОРДОНОМ

512

Павловский В.О. ПРОБЛЕМЫ ГИБКОЙ КОЛЛИЗИОННОЙ МЕТОДОЛОГИИ В МЕЖДУНАРОДНОМ КОММЕРЧЕСКОМ АРБИТРАЖЕ

516

Павлушенко К.В. ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ПРАВОВИЙ І ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

521

Павлушенко Л.М. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

526

Паламарчук Г.І., Ткаченко Г.П. ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

531

Панченко Ю.О. ОСОБЛИВОСТІ РЕЦИДИВІВ ДІАБЕТИЧНОЇ МАКУЛОПАТІЇ ПІСЛЯ ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ У ХВОРИХ З ДІАБЕТИЧНОЮ РЕТИНОПАТІЄЮ ТА ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ 2 ТИПУ

536

Пелих В.Г., Ушакова С.В., Левченко М.В. ВИСОКОПРОДУКТИВНІ ВАРІАНТИ ПОЄДНАНЬ КНУРІВ ТА СВИНОМАТОК ІМПОРТНИХ М'ЯСНИХ ГЕНОТИПІВ

539

Перепелица Е.В. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВА И ОБЩЕСТВА В ФОРМАТЕ ЭЛЕКТРОННОЙ ДЕМОКРАТИИ

542

Петрішина Т.О. ЗМІНИ В ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ В РЕЗУЛЬТАТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

546

Петрова О.О. СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

551

Пивоварова Г.С., Чурілова В.Є. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

556